

พรรณาคติใหม่กับการสร้างกลไกการช่วงชิง  
พื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย

นางสาวหทัยภัทร ตริยวารินทร์



การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต  
วิชาเอกการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2563

The Future Forward Party and the Fight for Political  
Position in the Thai Society

Miss Hataipat Triwarin



An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement for  
The Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2020

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ พรรคนาคตใหม่กับการสร้างกลไกการชั่งชิ่งพื้นที่ความคิด  
ทางการเมืองในสังคมไทย  
ชื่อและนามสกุล นางสาวหทัยภัทร ตรีวารินทร์  
วิชาเอก การเมืองการปกครอง  
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช  
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ชนศักดิ์ สายจำปา

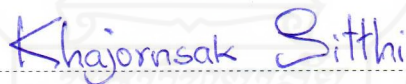
การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2564

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ



ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชนศักดิ์ สายจำปา)



กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชจรศักดิ์ สิทธิ)



(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนัส ปิยะกุลชัยเดช)  
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ชื่อการศึกษา **ค้นคว้าอิสระ** พรรคอนาคตใหม่กับการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิด  
ทางการเมืองในสังคมไทย

ผู้ศึกษา นางสาวหทัยภัทร ตริยวารินทร์ **รหัสนักศึกษา** 2618000216 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต  
**อาจารย์ที่ปรึกษา** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนศักดิ์ สายจำปา **ปีการศึกษา** 2563

## บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) บริบทสังคมการเมืองไทยในห้วงการก่อตั้ง  
พรรคอนาคตใหม่ จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่ (2) เพื่อศึกษากลไกการ  
ท้าทายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรรคอนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองใน  
สังคมไทย (3) ศึกษากระบวนการสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักในสังคมของพรรคอนาคตใหม่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากตัวบทที่ปรากฏใน  
เอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกลไกการท้าทายการครอง  
อำนาจนำเดิม เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย และการผลิตสร้างวาทกรรมเพื่อตอบ  
โต้วาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) บริบทสังคมการเมืองไทยในห้วงวิกฤตการครองอำนาจนำของผู้นำนำ  
โดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่สามารถครองอำนาจนำทางความคิดในสังคมการเมืองไทยได้อย่าง  
สมบูรณ์ เป็นปัจจัยสำคัญให้พรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองใหม่ที่รวมตัวกลุ่มคนผู้มีสถานะรอง ที่  
ถูกกดทับหรือปิดกั้นโอกาสในสังคม ทำหน้าที่ขับเคลื่อนสังคมการเมืองไทยภายใต้บริบทการนำประเทศ  
โดยรัฐบาลทหาร ด้วยการมุ่งเน้นการทำงานทางความคิด ภายใต้อุดมการณ์หลัก คือต่อต้านการ  
รัฐประหาร พื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย (2) พรรคอนาคตใหม่ท้าทายกลุ่มอำนาจนำเดิม  
เปลี่ยนโลกทัศน์ใหม่ ด้วยการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมือง ผ่านการผลิตสร้างพื้นที่ทางความคิดหรือ  
สื่อสังคมออนไลน์ของตนเอง ในการสร้างการรับรู้ เผยแพร่ ให้ข้อมูล ในลักษณะของการโน้มน้าวไปยัง  
ประชาชนโดยปราศจากการบีบบังคับเฉกเช่นกลไกของรัฐ เพื่อเปลี่ยนมโนทัศน์ทางสังคมการเมืองไทยที่จะ  
นำไปสู่การปลูกฝังค่านิยม ความคิด ความเชื่อ และการแสดงพฤติกรรมที่จะเป็นการสนับสนุนพรรค  
อนาคตใหม่ (3) พรรคอนาคตใหม่อาศัยอำนาจทางภาษาในทางการเมืองเป็นกลยุทธ์ในการเปลี่ยนความคิด  
ของผู้คน ผ่านการผลิตสร้างวาทกรรม เพื่อตอบโต้วาทกรรมหลักในสังคมการเมืองไทย ตลอดจนรื้อสร้าง  
วาทกรรม และกำหนดนิยามความหมาย อุดมการณ์ทางสังคมการเมืองใหม่ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนวิถีชีวิต  
ของผู้คนในสังคมการเมืองไทย

**คำสำคัญ** พรรคอนาคตใหม่ กลไกการครองอำนาจนำ กลไกอุดมการณ์ของรัฐ วาทกรรม  
การรื้อสร้างวาทกรรม

**Independent Study title:** The Future Forward Party and the Fight for Political Position in the Thai Society

**Author:** Miss Hataipat Triwarin; **ID ;** 2618000216

**Degree:** Master of Political Science (Politics and Government School of Political Science)

**Independent Study advisors:** Thanasak Saijampa, Assistant Professor; **Academic year:** 2020

## Abstract

This study aims to study 1) Social context of Thai political society during the period of founding The Future Forward Party until the constitutional court had resolution to dissolve The Future Forward Party; 2) the apparatuses of challenging old hegemony by The Future Forward Party to win political position in Thai society; and 3) procedure of discursive construction to retort main discourses in society of The Future Forward Party.

This study is qualitative research which gathers information from relevant document, electronic media and social media that concern with creating challenging apparatus of the old hegemony to win political position in Thai society and the discursive construction to retort main discourses in Thai society. Then the information is analyzed by descriptive method.

The study found that 1) the social context of Thai politics during the crisis of the old hegemony leading by General Prayut Chan-ocha was unable to completely proceed hegemony of notion in Thai society. This was the main factor that The Future Forward Party, a new political party gathered of less the privileged advocate for the development of the Thai political society by focusing on ideological work and under the military leadership with an aim to recover the confidence of democracy. 2) The Future Forward Party challenged the old hegemony and changed new perspectives by using ideological state apparatuses to win the war of political position through apparatuses such as congress apparatus or creating space of notion or social media of their own to create awareness, distributing and providing information to convince people without enforcement which the state apparatus did. This was to change perspective of Thai political society and lead to cultivating value of notion, beliefs and the behavioral expression that supported The Future Forward Party. 3) The Future Forward Party used the power of political language as a strategy to change the thought of people through discursive construction to retort main discourses in Thai society including deconstructive discourses and identify concept and new political society ideology that led to new lifestyle of people in Thai political society.

**Keyword :** The Future Forward Party, hegemony apparatus, ideological state apparatuses, discourses, Deconstructive Discourses

## กิตติกรรมประกาศ

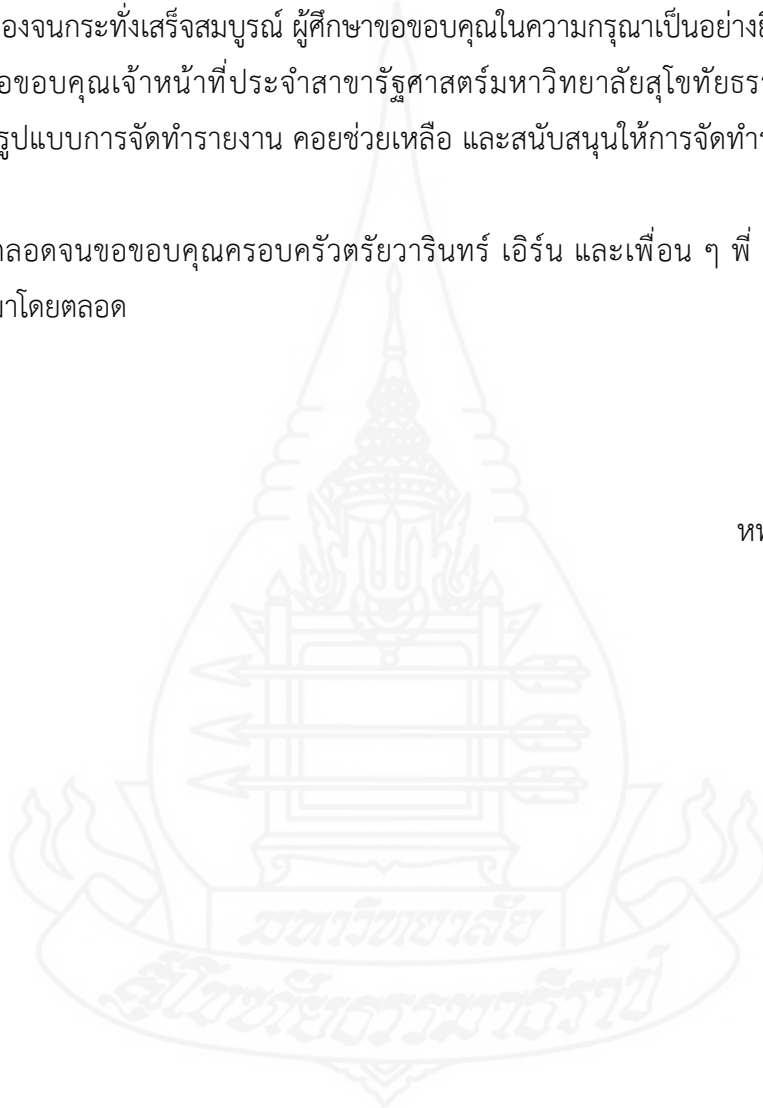
การจัดทำรายงานศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ดี ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนศักดิ์ สายจำปา ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ได้ให้ความกรุณาในการให้คำแนะนำ ติดตาม และชี้แนะการจัดทำรายงานศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ อย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอขอบคุณในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่คอยให้คำแนะนำรูปแบบการจัดทำรายงาน คอยช่วยเหลือ และสนับสนุนให้การจัดทำรายงานผ่านไปด้วยราบรื่น

ตลอดจนขอขอบคุณครอบครัวตรีวารินทร์ เอิร์น และเพื่อน ๆ พี่ ๆ ที่คอยให้กำลังใจสนับสนุนมาโดยตลอด

หทัยภัทร ตรีวารินทร์

สิงหาคม 2564



## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
กรอบความคิดการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	17
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	18
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	19
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	20
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
ข้อมูลทั่วไปของพรคนาคตใหม่.....	49
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา.....	54
แหล่งข้อมูล.....	55
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	55
การจัดระเบียบข้อมูล.....	56
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
บริบทสังคมการเมืองไทยในห้วงการก่อตั้งพรคนาคตใหม่ จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญ มีมติยุบพรคนาคตใหม่.....	59
กลไกการทำทนายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรคนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ ความคิด ทางการเมืองในสังคมไทย.....	70
กระบวนการสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักในสังคมของพรคนาคตใหม่.....	102

## สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 5 สรุปลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	128
สรุปลการศึกษา.....	106
อภิปรายผล.....	134
ข้อเสนอแนะ.....	143
บรรณานุกรม.....	145
ประวัติผู้ศึกษา.....	151





# บทที่ 1

## บทนำ

### 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิกฤตการณ์ทางการเมืองของไทยนับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2548 - 2557 ที่ดำเนินมายาวนานเกือบ 10 ปี ก่อนการรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นับว่าเป็นสงครามทางความคิดและสงครามการแย่งชิงมวลชนของสองกลุ่มหลักที่ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้ง การชุมนุมประท้วง อันนำมาสู่ความวุ่นวายทางสังคมการเมืองไทย หรือเรียกกันว่า “การเมืองของสี่เสือ” ระหว่าง “ขบวนการเสื้อเหลือง” หรือกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) และคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ที่ออกมาต่อต้านอิทธิพลทางการเมืองไทยของอดีตนายกทักษิณ ชินวัตรและเครือข่ายทักษิณหรือระบอบทักษิณ โดยกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงส่วนใหญ่ประกอบด้วยกลุ่มชนชั้นกลาง ชนชั้นสูงและกลุ่มผู้รักและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ในขณะที่ “ขบวนการเสื้อแดง” หรือแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) กลุ่มที่สนับสนุนอดีตนายกทักษิณ ชินวัตร ผู้ชุมนุมประท้วงโดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชนชั้นกลางและชนชั้นล่าง ซึ่งการออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านของทั้งสองกลุ่มนำไปสู่การอภิปรายในประเด็นทิศทางการเมืองไทยที่มีจุดเน้นทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน

โดยขบวนการเสื้อเหลืองมีแนวคิดที่เน้นประชาธิปไตยในรูปแบบของการตรวจสอบการบริหารประเทศของนักการเมือง เนื่องจากเห็นว่านักการเมืองบริหารประเทศด้วยมีผลประโยชน์ส่วนตนทับซ้อน จึงไม่เชื่อมั่นและไม่ไว้วางใจประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ไม่เชื่อมั่นในการเลือกตั้ง การซื้อสิทธิ์ขายเสียง ตลอดจนสนับสนุนการถ่วงดุลอำนาจจากนอกระบบรัฐสภา และสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ กองทัพ ศาลให้เข้ามาตรวจสอบและถ่วงดุลนักการเมือง ในขณะที่ ขบวนการเสื้อแดง เน้นและให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยในรูปแบบรัฐสภา ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้ง เน้นถึงประเด็นสิทธิ เสรีภาพและความเท่าเทียม ตลอดจนต่อต้านการแทรกแซงทางการเมืองจากกองทัพและสถาบันที่มีอำนาจอื่น รวมถึงต่อต้านการรัฐประหาร โดยจะเห็นได้ว่าทั้งสองฝ่ายต่างมีจุดเน้นหรืออุดมการณ์ประชาธิปไตยที่แตกต่างกันในประเด็นการให้ความชอบธรรมกับอำนาจในระบอบรัฐสภาและอำนาจของนักการเมือง

อย่างไรก็ตาม การต่อสู้จากการทำสงครามทางความคิดด้วยการหยิบยกข้อดีของการเลือกตั้งเพื่อสรรหานักการเมืองขึ้นมาเป็นตัวแทนในการตอบสนองความต้องการของประชาชนผ่านนโยบายที่ต้องดำเนินไปสู่การปฏิบัติ กับข้อเสียของนักการเมืองที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน จนกลายเป็นผลประโยชน์ทับซ้อน ลดทอนกระบวนการเข้าสู่อำนาจหรือระบบรัฐสภาให้หมดความน่าเชื่อถือ และเชิดชูให้กลุ่มชนชั้นนำหรือกองทัพเข้ามาแทรกแซงการบริหารงานของพลเรือน ประเด็นดังกล่าวล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยในการสร้างความชอบธรรมและลดทอนความชอบธรรมให้กับฝ่ายตนเพื่อแย่งชิงมวลชน ด้วยการครอบงำความคิด และปลูกฝังความคิดในหลากหลายช่องทาง ให้เกิดความเชื่อ ความศรัทธาและนำมาสู่การแสดงออกทางพฤติกรรม ด้วยการออกมาเรียกร้อง เข้าร่วมการชุมนุมประท้วง การปะทะที่ก่อให้เกิดความแตกแยกทางสังคมการเมืองไทย จนกระทั่งเป็นเหตุให้กองทัพเข้าแทรกแซงการบริหารประเทศจากรัฐบาลพลเรือนด้วยการรัฐประหารเมื่อปี พ.ศ.2557

โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้า คสช. หรือผู้บัญชาการทหารบก (ผบ.ทบ.) ในขณะนั้น ได้กระทำรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการของนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล (รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) และได้แถลงประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2557 เรื่อง การควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ โดยการให้เหตุผลเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยรวม เนื่องจากเกิดความขัดแย้งทางความคิดทางการเมืองอย่างรุนแรง เกิดสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขตปริมณฑล และพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ อันเป็นผลให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์เสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บ และเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินอย่าง รวมไปถึงการใช้อำนาจการปกครองแบบเดิมไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง แนวทางการเลือกตั้งในรูปแบบเดิมมีการต่อต้านอย่างกว้างขวาง หากปล่อยไว้อาจเกิดปัญหาความวุ่นวายอย่างต่อเนื่อง การชุมนุมทางการเมืองส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชน ทำให้ประชาชนแตกความสามัคคี เกิดปัญหาการทุจริต เกิดการยุยงปลุกปั่นให้ใช้ความรุนแรง การบริหารราชการแผ่นดินไม่สามารถกระทำได้อย่างเด็ดขาด ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาติ และความทุกข์ของประชาชน ดังนั้น เพื่อให้สถานการณ์ดังกล่าวกลับเข้าสู่สภาวะปกติโดยเร็ว ประชาชนในชาติเกิดความรัก ความสามัคคีเช่นเดียวกับห้วงที่ผ่านมา ตลอดจนเพื่อเป็นการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจสังคม และอื่น ๆ ให้เกิดความชอบธรรมกับทุกฝ่าย

ซึ่งการควบคุมอำนาจการปกครองโดย คสช.ทำให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ล้มสลาย และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 แทน เป็นผลให้ประเทศไทยในขณะนั้นกลับสู่สภาวะปกติ จากการยุติการชุมนุมของฝ่ายต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารประเทศโดย คสช. เป็นเวลายาวนาน 5 ปี 55 วัน (นับจากรัฐประหารเมื่อ

วันที่ 22 พฤษภาคม 2557 จนกระทั่งพ้นจากตำแหน่งในวันที่ 16 กรกฎาคม 2563) ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากประชาชนถึงการครองอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ ด้วยการยุบสภาและแต่งตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ขึ้นมาดูแลงานนิติบัญญัติ โดยสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบด้วยทหารและข้าราชการทั้งที่ยังดำรงตำแหน่งอยู่และที่เกษียณอายุแล้ว หน้าที่ของ สนช. คือการออกกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมาย โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยเสียงจากประชาชนในการผ่านร่างและบังคับใช้ต่อประชาชนในประเทศ กฎหมายบางฉบับถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีเนื้อหาที่มีลักษณะจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชน อาทิ พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ ที่เปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาแทรกแซงและปิดกั้นการชุมนุมของประชาชน นอกจากนี้ หัวหน้า คสช. ได้ใช้อำนาจโดยอาศัยมาตรา 44 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช พ.ศ. 2557 (ฉบับชั่วคราว) ออกประกาศ คสช. คำสั่ง คสช. และคำสั่งหัวหน้า คสช. รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 556 ฉบับ (ไอลอร์ , 2563) ซึ่งในบางฉบับได้รับการวิพากษ์ว่ามีเนื้อหาละเมิดสิทธิเสรีภาพประชาชน ตลอดจนการผ่านร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่มีการกำหนดกติกาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ. 2562 ที่เอื้อต่อการสืบทอดอำนาจของ คสช. อาทิ การแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา 250 คนให้มีอำนาจเลือกนายกรัฐมนตรี หรือมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 5 ปี รวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้เพิ่มกลไกที่สำคัญในการสืบทอดอำนาจและควบคุมนักการเมือง คือ แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี แผนปฏิรูปประเทศ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อควบคุมดูแลให้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและแผนปฏิรูปประเทศนำไปสู่การปฏิบัติโดยหน่วยงานของรัฐ ซึ่งกำหนดให้ทุกรัฐบาลต้องดำเนินการ อีกทั้ง การควบคุมองค์กรอิสระ อาทิ ศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือแม้กระทั่งการควบคุมสื่อมวลชนของไทยให้นำเสนอประเด็นสถานการณ์ทางการเมืองที่อาจเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อ คสช. อันนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ถึงระบบความยุติธรรมของประเทศ เสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน เกิดการต่อต้านจากประชาชนโดยเฉพาะผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ การถกเถียงถึงประเด็นการควบคุมอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จอันเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างยาวนาน การออกมาเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งทั่วไป เพื่อโค่นล้มระบอบ คสช. ล้มล้างการปกครองในรูปแบบเผด็จการ โดยให้เหตุผลว่าเป็นการปกครองที่ให้อำนาจแก่กลุ่มชนชั้นนำหรือกองทัพในการบริหารประเทศเป็นหลัก ในขณะที่ประชาชนกลับมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองลดน้อยลงแม้ประเทศไทยจะปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยก็ตาม

ความพยายามในการสืบทอดอำนาจพวกพ้องจากระบบอุปถัมภ์ที่ครอบงำสังคมไทย ก่อให้เกิดปัญหาอย่างสำคัญ คือ การกดทับหลักการประชาธิปไตย ที่ควรให้ความสำคัญกับการเข้ามา มีบทบาทในการบริหารประเทศของประชาชน เสียงของประชาชนควรได้รับการตอบสนองจากรัฐบาล

แต่กลับถูกลดทอนสิทธิและเสรีภาพ สิทธิความเป็นพลเมืองในการเลือกตั้งผู้นำมาบริหารประเทศ สิทธิในการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานของรัฐบาล ปัญหาเศรษฐกิจไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถึงรากถึงโคน เนื่องจากการอุปถัมภ์กลุ่มนายทุนหรือกลุ่มชนชั้นนำที่มีผลประโยชน์ต่อกลุ่มตน ตลอดจนระบบยุติธรรมที่เอนเอียงให้แก่กลุ่มผู้ที่มีผลประโยชน์ต่อรัฐบาล ยิ่งตอกย้ำให้ความช่วยเหลือล้าทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประชาชนคนส่วนใหญ่ในประเทศต้องถ่างกว้างออกไป

เมื่อปัญหาทางสังคมการเมืองต่าง ๆ แท้จริงแล้วไม่ได้รับการแก้ไข หรือพัฒนาให้ประเทศก้าวหน้าอย่างสร้างสรรค์ ในขณะที่ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้สร้างเครื่องมือและช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ในการส่งต่อและแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว ไร้ขีดจำกัดด้านเวลาและพื้นที่ สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นเครือข่ายเสมือนจริงที่ในปัจจุบันได้รับความนิยมจากประชาชนหรือหมู่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก และมีบทบาทอย่างสำคัญในการกำหนดทิศทางการเมืองไทย เนื่องจากในปัจจุบันนี้สื่อสังคมออนไลน์ทำให้การกระจายข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะประเด็นสถานการณ์ทางการเมืองให้เป็นที่ไปอย่างรวดเร็ว สื่อสังคมออนไลน์ได้สร้างตัวตนของประชาชน บุคคลธรรมดาให้กลายเป็นผู้ส่งสาร หรือผู้กำหนดประเด็น สร้างข้อมูลและกระจายชุดข้อมูลเหล่านั้นได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องรับข้อมูลข่าวสารที่กำหนดประเด็นสาธารณะโดยสื่อมวลชนที่อาจมีกลุ่มผู้มีอำนาจคอยควบคุมเนื้อหาหรือข้อมูลอยู่เบื้องหลังเพียงด้านเดียว เป็นผลให้ชุดข้อมูลที่ถูกกระจายผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นที่ไปโดยอิสระ ทำให้กลุ่มคนชายขอบ กลุ่มผู้ที่ถูกปิดกั้นสามารถนำเสนอประเด็นที่ถูกกดทับให้กระจายกลายเป็นประเด็นสาธารณะอย่างรวดเร็ว

สื่อสังคมออนไลน์ได้สร้างพื้นที่สาธารณะและก่อให้เกิดการสื่อสารสองทางขึ้น และกลายเป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลในทางการเมืองที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ วิธีคิด และวัฒนธรรมทางการเมืองของมวลชน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์หรือ “ภูมิทัศน์ทางการเมือง” ของสังคมไทย ทำให้การขับเคลื่อนทางการเมือง สังคม และการก่อตัวของสาธารณมติผ่านการสื่อสารทางการเมืองด้วยสื่อสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ยูทูบ ส่งผลให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยเฉพาะประเด็นทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ทั้งประเด็นการเมืองในประเทศ และความเคลื่อนไหวทางการเมืองของต่างประเทศ อันเป็นผลให้เกิดการไหลเวียนของกระแสประชาธิปไตยตามหลักสากลอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะสิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของประชาสังคมเพื่อเรียกร้องและผลักดันให้รัฐบาลในประเทศตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคตะวันตก รวมทั้งประเทศในภูมิภาคเอเชียอย่างฮ่องกงและไต้หวัน ล้วนเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวคิดทางการเมืองของประชาชนคนไทย โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่มี

อัตราการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวาง นำไปสู่ความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมือง และการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

ความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ประกอบกับการเข้าสู่อำนาจและการพยายามรักษาอำนาจของ คสช. ยิ่งตอกย้ำถึงความไม่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย มีการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ การแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่ตรงกันข้ามกับหลักสิทธิมนุษยชน อีกทั้งการบริหารประเทศที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ยิ่งกระตุ้นให้ประชาชนต้องการหลุดพ้นจากการครอบงำของเผด็จการทหาร ต้องการหลุดพ้นจากการครอบงำทางความคิด และต้องการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น ตามที่คลาวดีโอ โสแปรนเซตติ ได้กล่าวในการบรรยายวิชาการในหัวข้อ “กริมซีกับสังคมไทย” เมื่อ 24 มิถุนายน 2557 ว่า “คสช. กำลังสูญเสียการครองอำนาจนำลงไปอย่างต่อเนื่อง ประชาชนหมดความชอบธรรมในเชิงอุดมการณ์และศรัทธา แนวคิดเรื่องการคืนความสุขไม่สามารถใช้ได้ ทำได้เพียงแต่ใช้กำลังควบคุมพฤติกรรมคนในสังคมเท่านั้น ไม่ใช่เพียงแค่ศรัทธาในตัว คสช. เท่านั้น คนส่วนใหญ่ที่ออกมาต่อต้านทหารในช่วงนี้ก็กำลังเสื่อมศรัทธาในระบอบเก่าลงไปด้วย แต่สิ่งที่ขัดขวางไม่ให้เกิดการล้มรัฐบาล คสช. คือการที่กลุ่มอำนาจใหม่ยังไม่สามารถสถาปนาตัวเองได้ คสช. เองก็เข้าใจในจุดนี้จึงพยายามกำราบกลุ่มที่มีศักยภาพพอที่จะสถาปนาตัวเองขึ้นไปเป็นระบอบใหม่จนหมดผ่านการเรียกตัวแกนนำกลุ่มต่าง ๆ เข้าไปพบและให้ยอมนสงบกับ คสช.” (ประชาไท, 2557)

กล่าวได้ว่า วิฤตการณ์ทางการเมืองดังกล่าว ถือเป็นอีกหนึ่งวิฤตติการครองอำนาจนำทางความคิด นับตั้งแต่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างเสื้อเหลืองเสื้อแดง อันเป็นความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ที่ต่างมีอุดมการณ์แบบประชาธิปไตย แต่กลับมีจุดเน้นของระบอบประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน ตลอดจนในห้วงที่รัฐบาลทหาร นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้าแทรกแซงทางการเมืองด้วยการเข้ายึดอำนาจรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง กำลังสูญเสียการครองอำนาจนำลงไปอย่างต่อเนื่อง ด้วยเริ่มหมดความชอบธรรม จากการที่ประชาชนเริ่มหนีห่างจากอุดมการณ์ดั้งเดิม โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ กล่าวคือ ชนชั้นปกครองไม่สามารถสร้าง ‘การนำ’ ได้เช่นดั้งเดิม อันเป็นเพียงการควบคุมพฤติกรรมของประชาชนมิให้ออกมาเรียกร้อง ต่อต้าน และให้อยู่ในความเชื่อฟังของรัฐ ตลอดรวมถึงความพยายามลิดรอนสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ที่ประชาชนเริ่มมีความตื่นตัวทางการเมืองและเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวและเกี่ยวข้องในทุกมิติของการดำเนินชีวิต

ในห้วงดังกล่าวนี้เอง ที่พรรคอนาคตใหม่ได้ทำทลายการครองอำนาจนำเดิมหรือรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ด้วยการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองเพื่อสร้างโลกทัศน์ทางการเมืองใหม่ที่มุ่งเน้นการบริหารปกครองประเทศด้วยหลักแนวคิดประชาธิปไตยที่เน้นประชาชนเป็นสำคัญ

ผ่านการนิยามความหมายใหม่ให้กับภาษา ซึ่งเป็นตัวแทนของสรรพสิ่งในการสร้างความรู้ที่จะนำไปสู่ความจริง สร้างชุดความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง การใช้กลไกการครองอำนาจนำผ่านโครงสร้างส่วนบน ผ่านวาทกรรม และภาคปฏิบัติการของวาทกรรม ในการสถาปนาความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมรวมถึงปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ทักษะคติและพฤติกรรมของมวลชน กำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิตทางสังคมการเมืองของมวลชนเสียใหม่ โดยปราศจากการใช้กำลังบีบบังคับ เพื่อให้ประชาชนยินยอมพร้อมใจที่จะปฏิบัติตาม อันจะมีความยั่งยืนมากกว่าการใช้กำลังบีบบังคับประชาชน

พรรคอนาคตใหม่ เป็นพรรคการเมืองที่ก่อตั้งขึ้นใหม่เมื่อ 15 มีนาคม 2561 นำโดยนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และกลุ่มบุคคลผู้มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย ท่ามกลางวิกฤตการณ์ทางการเมืองหรือวิกฤตการครองอำนาจนำจากรัฐบาล คสช. จากการศึกษาประชาชนเริ่มต่อต้านและไม่เห็นด้วยกับการครองอำนาจและสืบทอดอำนาจโดยปราศจากเสียงของประชาชน รวมถึงการให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพ สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มากกว่าความมั่นคงของชาติ ที่กลายเป็นเพียงความมั่นคงของชนชั้นนำในประเทศ เมื่อประชาชนเริ่มตั้งคำถามและไม่เชื่อฟังรัฐบาลหรือผู้นำ เป็นเหตุให้รัฐใช้มาตรการด้านกฎหมาย ศาล ทหาร ตำรวจเข้าปราบปรามและบีบบังคับประชาชน พรรคอนาคตใหม่ จึงถือเป็นทางเลือกใหม่หรือหนทางใหม่ที่นับว่าสำคัญในการที่จะหลุดพ้นจากอำนาจเดิม

ด้วยการที่พรรคอนาคตใหม่สร้างอัตลักษณ์ของการเป็นพรรคการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่กำลังตั้งขึ้นเพื่อมุ่งสร้างการเมืองแบบใหม่ และต้องการให้สังคมไทยตระหนักว่าการกลับสู่ประชาธิปไตยคือทางออกของวิกฤติทางการเมือง การหลุดพ้นจากการครองอำนาจของกลุ่มผู้นำทหาร ต้องการสร้างการเมืองให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน ด้วยการกำหนดชุดความคิด อุดมการณ์ ในการให้ค่านิยมทางการเมืองแก่ประชาสังคม การนำเสนอวิสัยทัศน์ นโยบายและแนวคิดการบริหารประเทศภายใต้อุดมการณ์และหลักการประชาธิปไตยสากล กล่าวคือ รัฐบาลต้องสร้างกลไกให้ประชาชนมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ผลักดันนโยบาย และมีอำนาจตัดสินใจนโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน การกระจายอำนาจรัฐ มุ่งเน้นการตอบสนองต่อประโยชน์ของสาธารณะ ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น มีเสรีภาพส่วนบุคคลและมีสิทธิในการรวมกันเป็นหมู่คณะ การสร้างเครือข่ายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามหลักประชาธิปไตย ด้วยการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ตามที่พรรคอนาคตใหม่ได้สร้างการรับรู้แก่ประชาชนด้วยการนำเสนอจุดยืนของอุดมการณ์ไว้ในเว็บไซต์พรรคอนาคตใหม่ ซึ่งมีถ้อยข้อความว่า “พรรคอนาคตใหม่ยึดมั่นในหลัก

ประชาธิปไตย นิติรัฐ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การกระจายอำนาจออกจากส่วนกลาง ความหลากหลายทางเพศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจที่แข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรมปราศจากการผูกขาด การสร้างระบบสวัสดิการ การสร้างโอกาสให้แก่นุขยในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณภาพตั้งแต่เกิดจนตาย และการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนาคตใหม่ คือ อนาคตที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน”

ซึ่งผลลัพธ์จากการสร้างการรับรู้ ปลุกฝังและกระจายชุดความคิด อุดมการณ์ของพรรค อนาคตใหม่ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม จนแปรเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมของมวลชนนั้น ได้สะท้อนการสนับสนุนพรรคอนาคตใหม่ให้เห็นเชิงประจักษ์ผ่านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจากประชาชน ที่ทำให้พรรคอนาคตใหม่มีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ.2562 ถึง 80 กว่าที่นั่ง การส่งเสริมแนวคิด นโยบาย วิสัยทัศน์พรรคอนาคตใหม่ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรม การเผยแพร่แนวคิด อุดมการณ์ หลักการประชาธิปไตยให้ไหลเวียน และต่อยอดซ้ำ ๆ ถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไข ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ที่กระตุ้นและจุดกระแสให้ประชาชนเรียกร้องความชอบธรรม ความยุติธรรมจากรัฐบาล การตระหนักถึงผลประโยชน์ของประชาชน ความปลอดภัยของประชาชน มากกว่าผลประโยชน์แห่งชาติเพียงด้านเดียว

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 ศาลรัฐธรรมนูญจะมีมติยุบพรรค อนาคตใหม่และเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรค เป็นเวลา 10 ปี นำโดยแกนนำพรรค คือ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรค นายปิยบุตร แสงกนกกุล นางสาวพรรณีการ์ วานิช และคณะกรรมการท่านอื่นอีก 7 ท่าน แต่ไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นับตั้งแต่การก่อตั้งพรรคการเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2561 จนกระทั่งยุบพรรคการเมือง เป็นเวลารวมเพียงแค่ไม่กี่ปีนั้น พรรคอนาคตใหม่กลับได้สร้างหมุดหมายและกระตุ้นให้ประชาชนไทย โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การต่อสู้กับผู้ที่มีอำนาจที่พยายามรักษาอำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน การหลุดพ้นจากการกดทับ ปิดกั้นกลุ่มคนส่วนใหญ่ในประเทศไม่ให้ได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียม การตระหนักถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่ถูกละเลยและจำเป็นต้องเร่งแก้ไขเพื่อไปสู่อนาคตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ต้องแบกรับกับปัญหาเหล่านี้ในอนาคต จึงนับว่าเป็นอีกหนึ่งความสำเร็จตามเป้าหมายของพรรคอนาคตใหม่ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงความคิดทางการเมือง ให้สังคมไทยตระหนักว่าการกลับสู่ประชาธิปไตยคือทางออกของวิกฤตการเมือง

ตลอดจนเพื่อให้ประชาชนเล็งเห็นถึงปัญหาจากการยึดติดอยู่กับบุคคล การเชิดชูตัวบุคคล การเคยชินกับหลักอำนาจนิยมและละเลยอุดมการณ์ของหลักประชาธิปไตยไปโดยไม่รู้ตัว

จากที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าสังคมการเมืองไทยในขณะนี้กำลังเผชิญกับวิกฤตการครองอำนาจนำของชนชั้นผู้ปกครองหรือรัฐบาล ที่ไม่สามารถสร้างการนำทางความคิดได้ ทำได้เพียงการใช้อำนาจบังคับเพียงอย่างเดียว จากการศึกษาประชาชนจำนวนมากเริ่มหมดความเชื่อมั่นในการบริหารงานของรัฐบาล หนีห่างจากอุดมการณ์แบบดั้งเดิม สถานการณ์เช่นนี้เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดกลุ่มพลังทางสังคมที่ถูกกดขี่หรือถูกครองอำนาจนำ ภายใต้การนำของกลุ่มปัญญาชนหรือพรรคอนาคตใหม่ที่พยายามท้าทายโลกทัศน์หรือการมองโลกในแบบเดิม

จึงมีความน่าสนใจในการศึกษาพรรคอนาคตใหม่ในฐานะที่เป็นตัวแสดงที่ต้องการท้าทายอำนาจรัฐในหวังที่รัฐกำลังสูญเสียการครองอำนาจนำทางความคิด ในการพยายามต่อสู้ทางความคิดกับอำนาจเดิมของผู้ครองอำนาจหรือรัฐบาลทหาร เพื่อช่วงชิงการนิยามความหมายใหม่ การใช้กลไกการครองอำนาจนำผ่านโครงสร้างส่วนบน ผ่านวาทกรรม และภาคปฏิบัติการของวาทกรรม ในการสถาปนาความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมรวมถึงปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ทศนคติและพฤติกรรมของมวลชน กำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิตทางสังคมการเมืองของมวลชนเสียใหม่ โดยปราศจากการใช้กำลังบีบบังคับ เพื่อให้ประชาชนยินยอมพร้อมใจที่จะปฏิบัติตาม อันจะมีความยั่งยืนมากกว่าการใช้กำลังบีบบังคับประชาชน

ด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ผ่านแนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมชี่ ในประเด็นการทำลายการครองอำนาจนำเดิมด้วยการช่วงชิงพื้นที่ความคิดเพื่อสร้างโลกทัศน์ทางการเมืองใหม่ อันเป็นการต่อสู้กับอุดมการณ์หลักและยึดกุมพื้นที่ทางความคิดของประชาชน การศึกษากลไกการครองอำนาจนำ ที่พรรคอนาคตใหม่พยายามช่วงชิงการนิยามความหมายอุดมการณ์ทางการเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาสังคมโดยปราศจากการใช้กำลังอำนาจบังคับ แต่เป็นการใช้อำนาจในลักษณะของการโน้มน้าว ชักจูง สร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ การกล่อมเกลาคำความคิดของผู้คนเป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่เป็นผู้สนับสนุนหลัก และจะเป็นผู้กำหนดทิศทางสังคมไทยในอนาคต ด้วยการผลิตสร้างวาทกรรมทางสังคมการเมือง เพื่อหรือสร้างวาทกรรมหลัก และเสนอแนวความคิด แนวการปฏิบัติใหม่ รวมทั้งที่ถูกกดทับหรือปิดกั้นให้กลายเป็นอื่น เพื่อสร้างความจริงชุดใหม่ในสังคมไทย โดยศึกษาผ่านกรอบแนวคิดวาทกรรมและปฏิบัติการทางวาทกรรม

ซึ่งผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทยผ่านการผลิตสร้างวาทกรรมและภาคปฏิบัติวาทกรรมของพรรคอนาคตใหม่ ที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทความ



ขัดแย้งทางการเมือง และการอยู่ภายใต้การบริหารประเทศและการครองอำนาจนำของเผด็จการทหาร ซึ่งเริ่มศึกษาตั้งแต่การก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ ห่วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2562 และในห้วงของการทำหน้าที่ฝ่ายค้านจนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรค

## 2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาบริบทสังคมการเมืองไทยในห้วงการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ จนกระทั่ง ศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่
- 2.2 เพื่อศึกษากลไกการทำทลายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรรคอนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิง พื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย
- 2.3 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักในสังคมของพรรค อนาคตใหม่

## 3. กรอบความคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทยของ พรรคอนาคตใหม่ ในฐานะตัวแสดงที่มีสถานะหรือบทบาทรองที่ต้องการท้าทายอำนาจรัฐ ในการ พยายามต่อสู้ทางความคิดกับกลุ่มผู้ครองอำนาจเดิมหรือรัฐบาลทหาร ในห้วงที่รัฐบาลทหาร นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้มีอำนาจนำในขณะนั้น กำลังสูญเสียการครองอำนาจลงไป อย่างต่อเนื่อง จากการที่ประชาชนบางส่วนออกมาตั้งคำถามถึงการเข้าสู่อำนาจ การใช้อำนาจ และ การรักษาอำนาจ ที่เป็นการปกครองและบริหารประเทศในลักษณะของการควบคุมพฤติกรรมของ ประชาชนมิให้ออกมาเรียกร้อง ต่อต้าน และให้อยู่ในความเชื่อฟังของรัฐ ตลอดจนถึงความพยายาม ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนในยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ที่ทำให้ ประชาชนเริ่มมีความตื่นตัวทางการเมืองและเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวและเกี่ยวข้องในทุกมิติ ของการดำเนินชีวิต ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้สร้างเครื่องมือสื่ออินเทอร์เน็ตในการ สืบค้นข้อมูล หรือสื่อสังคมออนไลน์ในการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสาร อันเป็นพื้นที่สาธารณะให้เกิด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถกเถียง อภิปรายในประเด็นทางการเมืองให้เป็นไปอย่างกว้างขวางและ รวดเร็ว เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานรัฐบาลและการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ที่ประชาชน เห็นควรว่าพึงได้รับ การเรียกร้องเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น รวมไปถึงการใช้สื่อสมัยใหม่เป็น ช่องทางในการตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาลและระบบราชการ อันจะเป็นอุปสรรคต่อการ

บริหารประเทศของรัฐบาลในรูปแบบเผด็จการ หรือผู้นำประเทศที่บริหารประเทศในรูปแบบรวมศูนย์ อยู่ที่ส่วนกลางที่การกระจายอำนาจเป็นไปอย่างจำกัด การอ้างค่านิยม และวัฒนธรรมการเมืองแบบ คับแคบหรือแบบไพร่ฟ้าในระบบอุปถัมภ์ มีการใช้อำนาจหรือกลไกรัฐในการปิดกั้นมิให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง ก่อให้เกิดแนวความคิดชนชั้นนำนิยม อำนาจนิยมสืบทอดมาจนปัจจุบันให้ไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเหมือนที่ผ่านมา

สื่อสังคมออนไลน์จึงนับเป็นเครื่องมือที่มีบทบาทและอิทธิพลอย่างสำคัญทางการเมืองในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นช่องทางควบคุมหรือครอบงำความคิดของประชาชนจากกลุ่มผู้ครองอำนาจนำหลักหรือรัฐบาลที่มีอำนาจในการใช้ทั้งกลไกรัฐและกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ และในทางตรงกันข้าม สื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นพื้นที่ให้ประชาชนเริ่มตั้งคำถามถึงกระบวนการทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเข้าสู่อำนาจ การใช้อำนาจ การรักษาอำนาจ การสืบทอดอำนาจที่ไม่เป็นธรรม ด้วยการแสดงพฤติกรรมที่ไม่สนับสนุน การออกมาต่อต้านการบริหารประเทศของรัฐบาลทหารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมไปถึงการรวมกลุ่มพลังทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนด้านสังคมการเมือง การต่อต้านอำนาจเดิม ตอบโต้เพื่อลดทอนความชอบธรรมของการดำรงอยู่ของกลุ่มอาจเดิม และพยายามสถาปนาอำนาจใหม่ด้วยการเผยแพร่ กระจายแนวคิด อุดมการณ์ การให้นิยามความหมายใหม่ ๆ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองไทยให้ดียิ่งขึ้น

ในห้วงดังกล่าวนี้เอง ที่พรรคอนาคตใหม่มุ่งเน้นการทำงานทางความคิดด้วยการพยายามช่วงชิงพื้นที่ความคิดเพื่อสร้างโลกทัศน์ทางการเมืองใหม่ที่มุ่งเน้นการบริหารและปกครองประเทศตามหลักแนวคิดประชาธิปไตยที่เน้นประชาชนเป็นสำคัญ ผ่านกลไกอุดมการณ์ของรัฐ อันเป็นการใช้กลไกทางด้านวัฒนธรรมหรือโครงสร้างส่วนบน ในการนิยามความหมายใหม่ให้กับภาษา ซึ่งเป็นตัวแทนของสรรพสิ่งในการสร้างความรู้ สร้างชุดความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง ผ่านการผลิตสร้างวาทกรรม การรื้อสร้างวาทกรรม และการกำหนดนิยามความหมายใหม่ให้กับสังคมการเมืองไทย กล่าวคือ การสถาปนาความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมรวมถึงปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ทัศนคติและพฤติกรรมของมวลชน กำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิตทางสังคมการเมืองของมวลชนเสียใหม่ โดยปราศจากการใช้กำลังบีบบังคับ เพื่อให้ประชาชนยินยอมพร้อมใจที่จะปฏิบัติตาม อันจะมีความยั่งยืนมากกว่าการใช้กำลังบีบบังคับประชาชน

โดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทางทฤษฎีเพื่อใช้ในการศึกษาอธิบาย และวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมการเมืองดังกล่าว ผ่านหน่วยในการศึกษา คือ พรรคอนาคตใหม่ ด้วยหลักแนวคิดทางการเมืองและภาษาศาสตร์ที่มีพลังอำนาจในการควบคุมมวลชน อันเป็นกลไกสำคัญเพื่อขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวพ้นกลุ่มผู้มีอำนาจเดิม ด้วยแนวคิด ทฤษฎี ดังนี้

### 3.1 แนวคิดอุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ

การศึกษาผ่านแนวคิดอุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐของหลุยส์ อัลธูแซร์ (Louis Althusser) (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ 2557) ผู้วิจัยจะเน้นถึงกลไกด้านอุดมการณ์ของรัฐ ในการศึกษาการพยายามช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดของพรรคอนาคตใหม่ในสังคมการเมืองไทย ผ่านการใช้กลไกอุดมการณ์ของรัฐ เนื่องจากพรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคการเมืองใหม่ที่ไม่มีความเห็นที่และอำนาจในการใช้กลไกของรัฐ อันเป็นกลไกของรัฐบาลผู้ครองอำนาจรัฐ ในการควบคุมหรือบีบบังคับ อาทิ กฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ ในขณะที่กลไกด้านอุดมการณ์ของรัฐ คือ การใช้อุดมการณ์หรือการนำเสนอโลกทัศน์ ในการทำหน้าที่เผยแพร่ความคิด ความเชื่อ ให้เกิดขึ้นกับมวลชนหรือประชาชนผ่านกลไกการสื่อสารชนิดต่าง ๆ อาทิ พรรคการเมือง สื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งจะทำให้ปัจเจกบุคคลคิดว่าตัวเองเป็นผู้สร้างจิตสำนึกได้อย่างอิสระเสรี หรือความคิดที่เขาเชื่อถืออยู่นั้นก็เป็นการเชื่อโดยอิสระเสรีเช่นกัน อันจะนำไปสู่พฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นจริงของปัจเจกบุคคลที่จะเกิดขึ้นตามติดมาโดยธรรมชาติ ตลอดจนเข้าร่วมในปฏิบัติการที่สม่ำเสมอ ซึ่งเป็นปฏิบัติการของกลไกทางอุดมการณ์ โดยปัจเจกบุคคลจะฝังใจอยู่กับความคิดที่ว่า ไม่ว่าจะเป็นการประพฤติ ทัศนคติ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ เขามีจิตสำนึกที่จะเลือกกระทำได้อย่างเสรี ตลอดจนเขาเชื่อในภารกิจหน้าที่ จนนำไปสู่การสร้างสรรคพฤติกรรมหรือทัศนคติของเขาให้สอดคล้องกับความเชื่อนั้น เพื่อจะปฏิบัติตัวให้ตรงกับหลักการที่พึงควร โดยอัลธูแซร์เรียกสิ่งนี้ว่า “อุดมการณ์” ที่เป็นการสัมพันธ์ในจินตนาการที่มีผลต่อความสัมพันธ์ที่เป็นจริง หรือความสัมพันธ์ในจินตนาการนั้นได้นำตัวของมันเองไปขึ้นต่อการดำรงอยู่ของวัตถุ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถูกกำหนดมาจากกลไกทางอุดมการณ์ที่มีสถานะเชิงวัตถุจากภาคปฏิบัติการของผู้พยายามสร้างอำนาจหรืออุดมการณ์ ซึ่งเป็นตัวให้กำเนิดทางความคิดกับปัจเจกบุคคลหรือประชาชนนั่นเอง

โดยผู้วิจัยจะนำแนวคิดดังกล่าวมาศึกษาวิจัย เพื่อวิเคราะห์ถึงการใช้กลไกทางอุดมการณ์ของรัฐของพรรคอนาคตใหม่ตามแนวคิดหลุยส์ อัลธูแซร์ ในการเผยแพร่ความคิด ความเชื่อ ให้เกิดขึ้นกับมวลชนหรือประชาชนผ่านกลไกการสื่อสารชนิดต่าง ๆ อาทิ สื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดของอันโตนิโอ กรัมสซี ที่เน้นศึกษาถึงโครงสร้างส่วนบน โดยให้ความสำคัญกับโครงสร้างส่วนบนและกลไกทางด้านอุดมการณ์ของรัฐมากกว่ากลไกทางด้านการปราบปรามหรือการใช้กำลังความรุนแรงของรัฐในการช่วงชิงพื้นที่ความคิดเพื่อสร้างโลกทัศน์ทางการเมืองใหม่ให้แก่ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามด้วยความยินยอมพร้อมใจ

นอกจากนี้แนวคิดดังกล่าวได้ผลิตหรือสร้าง “วาทกรรม” ให้เกิดขึ้น และกลายเป็นผลลัพธ์จากการทำงานของอุดมการณ์ต่าง ๆ ด้วยการใช้วิธีการตีความร่วมกับแนวทางแบบสำนึกนิยมที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงโครงสร้างทางสังคมในการวิพากษ์ และเผยให้เห็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน

และอยู่ภายใต้ฉากรหน้าของสังคมต่าง ๆ พยายามที่จะสลายความคิดแบบสามัญสำนึก และจัดวางความคิดทางการเมืองแบบใหม่ให้เกิดขึ้นกับผู้คน (วัชรพล พุทธิรักษา, 2561, น.82 ) โดยหน่วยในการวิเคราะห์หลักของกรัမ်สกี คือ กลุ่มคน ซึ่งผู้วิจัยจะเน้นศึกษาและวิเคราะห์ ผู้มีสถานะรอง กล่าวคือ ในความหมายของกรั่มสกี กลุ่มผู้มีสถานะรอง เป็นกลุ่มคนชายขอบในทางอำนาจทางการเมือง มีเป้าหมายในการพัฒนาความเป็นไปได้ในการสร้างความตระหนักรู้ในทางการเมืองและการรวมตัวให้เป็นกลุ่มก้อน เป็นตัวแสดงที่สามารถจัดการ ถ่างทอด หรือส่งต่อความคิด เพื่อจัดวางให้ผู้อื่นได้ หากสร้างตัวแสดงที่มีคุณลักษณะเช่นนี้ได้ โอกาสในการสร้างระเบียบทางสังคมการเมืองแบบใหม่ย่อมเป็นไปได้

กลุ่มผู้มีสถานะรองหรือพรรคอนาคตใหม่ หน่วยในการศึกษาครั้งนี้ ก่อตั้งขึ้นจากการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกัน คือ ยึดหลักการปกครองประเทศโดยประชาชนและเพื่อประชาชน มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองไทยให้หลุดพ้นจากระบอบอำนาจนิยม ซึ่งการต่อสู้ของกลุ่มผู้มีสถานะรองเพื่อให้ได้รับชัยชนะนั้น ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการต่อสู้ ต้องลดทอน กัด หรือกำจัดกลุ่มพลังที่มีอำนาจอยู่เดิม และต้องครอบครองความยินยอมพร้อมใจทั้งในเชิงรุกและเชิงรับให้เกิดขึ้นเหนือมวลชน กล่าวคือ การต่อสู้ของพรรคอนาคตใหม่เป็นการต่อสู้โดยตรงที่พื้นที่เชิงอุดมการณ์ กลยุทธ์การต่อสู้ของผู้มีสถานะรองนั้น ไม่ใช่การต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่เป็นการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิด (War of position) เพื่อจัดวางความสัมพันธ์ทางสังคมใหม่ในพื้นที่ของประชาสังคม

ในห้วงวิกฤตของอำนาจนำ โดยกรั่มสกีให้ความหมายว่าเป็นห้วงที่ “ชนชั้นปกครองไม่สามารถสร้าง ‘การนำ’ ได้อีก แต่เหลือเพียง ‘การครอบงำ’ คือ การใช้อำนาจบังคับแต่เพียงอย่างเดียว มวลชนจำนวนมากได้เริ่มหนีห่างจากอุดมการณ์ดั้งเดิมแบบต่าง ๆ และไม่หลงเชื่อในสิ่งที่เคยเชื่ออีกต่อไป วิกฤตจึงเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ว่า “พลังเก่าในสังคมกำลังสลายไป แต่ขณะเดียวกันพลังใหม่กลับไม่สามารถเกิดขึ้นได้” จึงอาจกล่าวได้ว่า วิกฤตการณ์ของอำนาจนำจะเกิดขึ้นได้เมื่อโลกทัศน์ (หรือการมองโลก) แบบที่เป็นมาตรฐาน (คือการถูกสร้างให้มองโลกตามที่ชนชั้นปกครองต้องการ ) หรือที่กรั่มสกีเรียกว่า ‘สามัญสำนึก’ ที่ครอบงำมวลชนนั้นทำงานได้ไม่เกิดประสิทธิภาพอีกต่อไป”

จึงเป็นเหตุปัจจัยให้กลุ่มพลังใหม่ ๆ หรือพรรคอนาคตใหม่อาศัยห้วงวิกฤตการครองอำนาจนำของรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ไม่สามารถสร้างความเชื่อ ความศรัทธาหรือไม่สามารถนำมวลชนทั้งหมดได้ ให้เป็นโอกาสและความจำเป็นในการสร้างวัฒนธรรมแบบใหม่ ที่เชื่อมโยงทั้งวิถีการผลิต การใช้ชีวิตและการมองโลกของผู้คนอย่างแนบแน่น

### 3.2 แนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony)

การศึกษาและวิเคราะห์ผ่านแนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสซีในประเด็นการแย่งชิงอำนาจนำทางความคิด การต่อสู้กับอุดมการณ์หลักและยึดกุมพื้นที่ทางความคิดของประชาชน การศึกษากลไกการครองอำนาจนำ ที่พรรคอนาคตใหม่พยายามช่วงชิงการนิยามความหมาย อุดมการณ์ทางการเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาสังคมโดยปราศจากการใช้กำลังอำนาจบังคับ แต่เป็นการใช้อำนาจในลักษณะของการโน้มน้าว ชักจูง สร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ การกล่อมเกลาคำความรู้ ความคิดของผู้คนเป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่เป็นผู้สนับสนุนหลัก และจะเป็นผู้กำหนดทิศทางสังคมไทยในอนาคต ด้วยการใช้กลไกทางสังคมวัฒนธรรม หรือกลไกอุดมการณ์ของรัฐซึ่งเป็นส่วนหนึ่งตามแนวคิดโครงสร้างส่วนบน ประกอบด้วย อุดมการณ์ กระบวนทัศน์ วาทกรรม วัฒนธรรม ที่ทำหน้าที่ในการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ และความคิด เข้ากับปฏิบัติการ/สภาพความเป็นจริงของชีวิตทางสังคม

ทฤษฎีการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสซี นักคิดสายมาร์กซิสต์ วัฒนธรรม ได้เสนอว่า ที่ใดมีการครอบงำ ที่นั่นย่อมมีการต่อสู้ดิ้นรนอยู่เสมอ เนื่องจากอำนาจมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา และมักจะถูกท้าทายด้วยอุดมการณ์ใหม่ ๆ จากกลุ่มอื่นที่ต้องการแสวงหาอำนาจเช่นกัน ด้วยการพยายามสถาปนาอุดมการณ์หรือชุดความคิดใหม่ที่อาจถูกปิดกั้นจากอุดมการณ์หลัก หรืออุดมการณ์ที่ดำรงอยู่ในสังคมในห้วงขณะนั้น โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์โครงสร้างส่วนบน คือ มิติทางด้านวัฒนธรรม ความคิด จิตสำนึก อุดมการณ์เป็นหลัก เนื่องจากเห็นว่าพลังอำนาจทางการเมืองที่แท้จริงแล้วมิได้ถูกกระทำการผ่านกลไกภาครัฐที่เป็นการใช้กำลังบีบบังคับ เช่น ศาล คุก การปราบปรามจากตำรวจ แต่ถูกใช้ผ่าน “อุดมการณ์” ที่ศรัทธา หรือมุมมองต่อสังคมการเมือง ซึ่ง “ชุดความคิด” และสัญลักษณ์หรืออัตลักษณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบของอุดมการณ์ที่มีพลังในการกล่อมเกล่าประชาชน ที่ถูกสร้างหรือกำหนดขึ้นโดยชนชั้นนำหรือปัญญาชน ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ที่ต้องการสถาปนาระบบใหม่หรือพยายามเข้าสู่อำนาจ และใช้อำนาจอย่างถูกต้องตามระบอบการปกครองของประเทศนั้น ๆ

จึงกล่าวได้ว่า กลไกการครองอำนาจนำ คือ สิ่งใดก็ตามที่ทำหน้าที่ในการเป็นสื่อกลาง อาทิ พรรคการเมือง ปัญญาชน นโยบายพรรคการเมือง สื่อมวลชนทุกประเภท สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ตลอดจนการสร้างภาพลักษณ์ของฝ่ายผู้สร้างภาวะครองอำนาจนำ เพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ หรือระบบความคิด ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยมชุดหนึ่ง ๆ เพื่อสื่อไปถึงประชาชนในชนชั้นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเห็นพ้อง ยินยอมและนำไปสู่การปฏิบัติตาม หรือได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มประชาสังคม โดยที่ประชาสังคมไม่ทราบ หรือไม่สามารถตระหนักได้ว่าตนได้ถูกครอบครองความคิดไปแล้ว

ซึ่งกระบวนการสร้างภาวะการครองอำนาจทำให้เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ ต้องกระทำผ่าน “พื้นที่ทางความคิด” อันเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นผ่านสื่อสาธารณะต่าง ๆ เช่น สื่อมวลชน โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ ด้วยการทำ “สงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด” อันเป็นการต่อสู้ทางความคิดระหว่างผู้ครองอำนาจนำเก่ากับผู้ที่ต้องการสถาปนาอำนาจนำใหม่ ผ่านกลไกอุดมการณ์ของรัฐ การเผยแพร่อุดมการณ์ของตนไปยังประชาสังคมให้กว้างขวางมากที่สุด และต้องพยายามอธิบายและให้เหตุผลอุดมการณ์ของตนให้เป็นที่ยอมรับจากประชาสังคม โดยเน้นในประเด็นที่ทุกคนชั้นจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน หรือเป็นเจตจำนงร่วมกันของผู้คนในสังคมนั้น ๆ อาทิ ความเสมอภาค ความเท่าเทียม ความยุติธรรม ซึ่งเป็นการใช้อำนาจในลักษณะชักจูง โน้มนำ หรือกล่อมเกลาคำความรู้ ความคิดของผู้คนเป็นหลัก เพื่อก่อให้เกิดความยินยอมพร้อมใจของคนในสังคม และเกิดโลกทัศน์ที่เป็นไปตามความต้องการของผู้สร้างภาวะครองอำนาจนำ โดยกลุ่มผู้พยายามครองอำนาจนำต้องมียุทธวิธีในการสื่อสารเพื่อการเข้าช่วงชิงอำนาจในการนำมวลชนหรือประชาสังคม ผ่านโครงสร้างส่วนบนซึ่งปราศจากการบีบบังคับอย่างรุนแรง ผ่านทางด้าน “วาทกรรม” (Discourse) ที่ปรากฏในสื่อสารมวลชน อันเป็นการให้คำนิยามสังคมนิยามชีวิต นิยามกลุ่มคน นิยามเหตุการณ์ต่าง ๆ

โดยผู้วิจัยจะนำกรอบแนวคิดการครองอำนาจนำของอันโตนิโอ กรัมสซี มาวิเคราะห์การครองอำนาจนำของกลุ่มผู้ครองอำนาจนำเดิมหรือรัฐบาล นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา และวิเคราะห์กลไกการทำทลายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรรคอนาคตใหม่ที่เกิดขึ้นกับมวลชนในห้วงวิกฤตการครองอำนาจนำของผู้ครองอำนาจนำหลักที่กำลังเสื่อมสลาย ด้วยมวลชนจำนวนมากเริ่มตั้งคำถามต่อการเข้าสู่อำนาจ การครองอำนาจและการพยายามสืบทอดอำนาจ ตลอดจนศึกษาการตอบโต้การครอบงำทางความคิดผ่านโครงสร้างส่วนบนด้วยการ “ทำสงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด” (War of Position) ซึ่งเป็นการทำสงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิดของประชาชนและพื้นที่ทางวัฒนธรรม อันเป็นการทำสงครามทางอุดมการณ์ โดยเน้นบทบาทของปัญญาชนหรือหน่วยในการศึกษาครั้งนี้ คือ พรรคอนาคตใหม่ ที่ได้ทำการเผยแพร่และปฏิบัติการผ่านกลไกการครองอำนาจนำหรือกลไกอุดมการณ์ของรัฐ ที่ปราศจากการใช้อำนาจบีบบังคับผ่านพื้นที่ทางความคิด โดยมียุทธวิธีในการใช้สื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ในการแพร่กระจายชุดความคิดหรืออุดมการณ์ ตลอดจนการสร้างวาทกรรม การจัดกิจกรรม การสร้างภาพลักษณ์ เพื่อเปลี่ยนแปลงชุดความคิดเดิม และปลูกฝังจิตสำนึก ความเชื่อ ค่านิยมและแนวความคิด แนวการใช้ชีวิตรูปแบบใหม่ให้กับประชาชน ในลักษณะของการให้ความรู้ การชักจูง โน้มนำเพื่อให้เกิดการยอมรับจากประชาชน อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์และพฤติกรรมทางสังคมการเมือง

### 3.3 แนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์

สืบเนื่องจากกรั่มซ์มีความคิดเห็นว่าการสร้างอำนาจหรือการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด กลยุทธ์หนึ่งที่สำคัญในการปลูกฝังความเชื่อ ความคิด ค่านิยมให้ฝังอยู่ในจิตสำนึกของมวลชนจนนำไปสู่การแสดงพฤติกรรม คือ การผลิตสร้างวาทกรรม ด้วยการศึกษามานกรอบการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์จากนักคิด นักปรัชญาชาวตะวันตกหลายท่าน ที่ได้ให้นิยาม ความหมาย กรอบแนวคิด และแนวทางการศึกษาและวิเคราะห์วาทกรรม ดังนี้

มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นักคิด นักเขียน และนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส โดยได้ให้ความหมายของ “วาทกรรม” หมายถึง ระบบ และกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่เราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง ดังนั้น วาทกรรมจึงเป็นมากกว่าเรื่องของการพูด แต่มีภาคปฏิบัติจริงของวาทกรรม (discursive practices) ซึ่งรวมถึงจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่าและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ

การวิเคราะห์วาทกรรม (discourse analysis) คือ การพยายามศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ในการสร้างเอกลักษณ์และความหมายให้กับสรรพสิ่งในสังคมในรูปแบบของวาทกรรม และภาคปฏิบัติของวาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจ (hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ อย่างไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์อะไรบ้าง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้างสิ่งเหล่านี้ของวาทกรรมมีอย่างไร กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการพิจารณาถึงภาคปฏิบัติของวาทกรรมนั่นเอง

ภาคปฏิบัติของวาทกรรม จึงเป็นตัวกำหนดขอบเขตของสิ่งที่พูด/สิ่งที่ศึกษาว่าจะพูดอย่างไร พูดเรื่องอะไร ใครเป็นผู้พูด จึงจะได้ความหมาย สื่อสารกันรู้เรื่องและเป็นที่ยอมรับในสังคม นอกจากนี้ภาคปฏิบัติทางวาทกรรมยังสถาปนาผู้พูดให้มีอำนาจ/ความชอบธรรมในการพูดเรื่องนั้น ๆ อีกด้วย ดังนั้น ประเด็นสำคัญของการวิเคราะห์วาทกรรมจึงมีได้อยู่ที่ว่า คำพูดนั้นจริงหรือเท็จ แต่กลับสนใจเกณฑ์ชุดหนึ่งที่เป็นตัวกำกับในการพูดนั้น ๆ

ลาคลาวและมูฟฟ์ (Ernesto Laclau and Chantal Mouffe) ได้ให้ความหมายวาทกรรมคือ วาทกรรมมิได้เป็นเพียงคำพูด (talk) ตัวบท (text) เท่านั้น แต่วาทกรรมเป็นภาคปฏิบัติทางสังคมผ่านภาษา สัญลักษณ์ และสัญณะ เพื่อส่งผ่านความหมายที่มีผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติ เพราะฉะนั้นวาทกรรมจึงได้สร้างความหมายให้โลกทางสังคม โดยเกิดจากกระบวนการปะทะประสาน (articulation) วาทกรรมจึงเป็นผลรวมเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการสถาปนาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของส่วนสำคัญต่าง ๆ จนกลายเป็นโครงสร้างที่มีตัวตนในรูปของวาทกรรม ดังนั้น การสร้าง

ความหมายทางวาทกรรมจึงเต็มไปด้วยการต่อสู้ช่วงชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจนำในการกำหนดนิยามความหมายให้กับสรรพสิ่ง วาทกรรมหลักจะทำหน้าที่เป็นตาข่ายครอบคลุมวาทกรรมอื่น ๆ ให้อยู่ในความหมายลักษณะเดียวกัน โดยการวิเคราะห์วาทกรรมของลาคลาวและมูฟฟ์ สนใจความคิดที่วาทกรรมได้สร้าง คำรกรักษา และเปลี่ยนแปลงความหมายของความคิดนั้นไปอย่างไร มีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์หรือสร้างโครงสร้างทางสังคมที่ต้องการจัดระเบียบสังคม เพราะฉะนั้น วาทกรรมในแบบของลาคลาวและมูฟฟ์ จึงช่วยให้เห็นการต่อสู้ช่วงชิง การกำหนดนิยามความหมายของวาทกรรมและการสถาปนาวาทกรรมหลักให้กลายเป็นตัวแทน

ซึ่งนำมาพิจารณาร่วมกับการศึกษานามวาทกรรม โดยมีเซล พูโกต์ ให้ความหมายของนามวาทกรรมว่าเป็นแหล่งผลิตสร้างความจริง โดยการวางระเบียบความคิดจินตนาการ สัญญา สัญลักษณ์ เพื่อจัดการกับความรู้ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ในการปฏิบัติการทางสังคม นอกจากนี้ เดวิด สโนว์ (David Snow) ยังชี้ให้เห็นว่า นามวาทกรรมเป็นพื้นที่แห่งการแข่งขันต่อสู้ทางวาทกรรมที่กำลังถูกผลิตสร้างขึ้นใหม่ และวาทกรรมหลักที่ครอบงำอยู่

ดังนั้น การศึกษาการเคลื่อนไหวของนามวาทกรรมจึงเป็นการศึกษา การปะทะประสานกันระหว่างวาทกรรมหลักกับวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักที่มีอำนาจในสังคม การรื้อสร้างวาทกรรมเดิมที่สร้างความไม่พอใจ คับข้องใจจนเกิดการตอบโต้จากขบวนการเคลื่อนไหวอันเป็นการเคลื่อนไหวของนามวาทกรรม เพื่อช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดในการกำหนดนิยาม และสร้างวาทกรรมใหม่ขึ้นมาทดแทน ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวจากเบื้องล่างหรือการเคลื่อนไหวของประชาชน ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อหลุดพ้นจากสถานะที่เป็นอยู่ ประกอบไปด้วย การผลิตสร้าง การดำรงรักษา การต่อสู้ช่วงชิงการนิยาม เพื่อเปลี่ยนแปลงความหมายของวาทกรรมที่เกิดขึ้นจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยมีแนวทางการศึกษาและการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ที่มุ่งเน้นภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม ดังนี้

**3.3.1 การวิเคราะห์กระบวนการการผลิตสร้างวาทกรรมเพื่อตอบโต้วาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ในสังคม** ซึ่งเป็นการประกอบสร้างของตัวบท การใช้ภาษาในบริบท เพื่อแสดงให้เห็นการตอบโต้วาทกรรมหลักที่ครอบงำอยู่ ไม่ว่าจะเป็น การพูด ประกาศ แถลงการณ์ ข่าวในหนังสือพิมพ์ ระเบียบปฏิบัติ เพลง คลิปวิดีโอ แผ่นกระดาษ โปสเตอร์ ตลอดจนจอสีในโลกออนไลน์ อันเป็นการแสดงให้เห็นวาทกรรมตอบโต้ที่ถูกสร้างขึ้น ว่าอะไรคือวาทกรรมตอบโต้ วาทกรรมดังกล่าวถูกสร้างขึ้นอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขบริบทแบบใด และวาทกรรมหลักใดที่ต้องการตอบโต้

**3.3.2 การวิเคราะห์กระบวนการรื้อสร้างวาทกรรมหลัก** ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นกฎเกณฑ์ที่กำกับการคิดการกระทำ ที่คอยชี้นำประชาชนในสังคม โดยการวิเคราะห์แบบแผนปฏิบัติการทางสังคม ค้นหาอำนาจนำแอบแฝงที่ผู้ปกครองสร้างขึ้นในรูปของชุดความคิดที่ดำรงอยู่ในสังคม



พร้อมกับการเสนอทางเลือกหรือรูปแบบการใช้ชีวิตแบบใหม่ที่พึงปรารถนาต่อสังคม เพื่อโน้มน้าว ชักชวน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์และทัศนคติ

**3.3.3 การวิเคราะห์การกำหนดนิยามความหมายใหม่ของวาทกรรม** ซึ่งเป็นอุดมการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ ที่ถูกผลิตสร้างขึ้นใหม่ภายใต้การเคลื่อนไหวของสนามวาทกรรมเพื่อปะทะกับอุดมการณ์ชุดเดิมที่ดำรงอยู่ในสังคม อุดมการณ์จึงก่อรูปขึ้นจากวาทกรรมของขบวนการเคลื่อนไหวที่หลากหลาย จำนวนมาก เป็นอุดมการณ์ที่ถูกผลิตสร้างขึ้นใหม่ โดยเสนอต่อสังคมเพื่อปะทะเข้ากับอุดมการณ์ชุดเดิมที่มีอยู่

โดยการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์หรือภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการผลิตสร้างวาทกรรมนั้น ๆ ภายใต้การเคลื่อนไหวของสนามวาทกรรม ซึ่งเป็นการปะทะประสานกันกับวาทกรรมเดิมที่ครอบงำอยู่ในสังคม อันเป็นการตอบโต้ทางชุดความคิดที่พรรคอนาคตใหม่ผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้ การรื้อสร้างวาทกรรมหลักที่แอบแฝงชุดความคิด อุดมการณ์หลัก และกฎเกณฑ์ที่กำกับอยู่ในสังคม พร้อมกับการเสนอทางเลือก รูปแบบการใช้ชีวิตทางสังคมการเมืองแบบใหม่ รวมไปถึงอุดมการณ์ ชุดความคิด ค่านิยม ความเชื่อแบบใหม่ เพื่อส่งสารไปยังประชาชนให้หันมาสนใจรับฟัง และสร้างแรงจูงใจให้คล้อยตาม โดยปราศจากการใช้กลไกในการบีบบังคับประชาชน อันเป็นการใช้กลยุทธ์ทางวาทกรรม ทางภาษาตามกลไกการครองอำนาจนำของกรัมซี

#### 4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพภายใต้ขอบเขตของวิชารัฐศาสตร์ โดยผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัย ดังนี้

**4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา** การศึกษาเฉพาะกรณีของพรรคอนาคตใหม่กับการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทยผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎีการครองอำนาจนำ ผ่านกลไกการครองอำนาจนำหรือกลไกอุดมการณ์ของรัฐของพรรคอนาคตใหม่ในการชิงพื้นที่ทางความคิด การให้ค่านิยม ความหมายใหม่ การสร้างวาทกรรม การรื้อสร้างวาทกรรม ผ่านกรอบแนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ เพื่อตอบโต้วาทกรรมหลัก และให้นิยามความหมายใหม่ อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์ทางการเมืองให้เกิดขึ้นแก่ประชาสังคม เพื่อให้เกิดความเห็นพ้องยินยอมและนำไปสู่การปฏิบัติตาม

**4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่** การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีของพรรคอนาคตใหม่กับการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย การศึกษากลไกการครองอำนาจ

นำ และการผลิตสร้างวาทกรรม การรื้อสร้างวาทกรรม และการกำหนดนิยามความหมายใหม่ของ พรรคอนาคตใหม่ ผ่านการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ตัวบทที่ปรากฏในเอกสาร รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการท้าทายกลไกการครองอำนาจนำของกลุ่มอำนาจเดิม และการผลิตสร้างวาทกรรมของพรรคอนาคตใหม่

**4.3 ขอบเขตประชากร** การศึกษาครั้งนี้เลือกศึกษา รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ตัวบทที่ปรากฏในเอกสาร รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการท้าทายกลไกการครองอำนาจนำของกลุ่มอำนาจเดิม และการผลิตสร้างวาทกรรมของพรรคอนาคตใหม่

**4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา** การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีของพรรคอนาคตใหม่กับการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย ในห้วงบริบทการครองอำนาจนำโดยรัฐบาลทหาร มุ่งเน้นศึกษาตั้งแต่ห้วงของการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ.2562 และการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะฝ่ายค้าน จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรค

## 5. นิยามศัพท์เฉพาะ

**5.1 การครองอำนาจนำ (Hegemony)** คือ การใช้อำนาจของกลุ่ม/ชนชั้นใด ๆ เพื่อสร้างภาวะการครอบครองความคิด และมีอำนาจนำเหนือกลุ่ม/ชนชั้นอื่น ๆ ในสังคม โดยที่การใช้ อำนาจดังกล่าวปราศจากการใช้ความรุนแรง หรือการบีบบังคับในเชิงกายภาพ แต่เป็นการใช้อำนาจ ผ่านทางกลไกชนิดต่าง ๆ เพื่อครอบครองความคิด โน้มน้าว และให้เกิดการยอมรับ เพื่อก่อให้เกิดซึ่ง ความยินยอมพร้อมใจ และได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มประชาสังคม หรือกลุ่มพลังทางสังคมและชน ชั้นต่าง ๆ โดยที่ผู้คนในกลุ่ม/ชนชั้นที่ถูกกระทำนั้นไม่ทราบ หรือไม่สามรถตระหนักได้ว่าตนได้ถูก ครอบครองความคิดไปแล้ว (วัชรพล พุทธิรักษา, 2549)

**5.2 กลไกการครองอำนาจนำ** คือ สิ่งใดก็ได้ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด หรือส่งผ่านชุดความคิด ตามผู้ที่ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำต้องการเพื่อสื่อไปถึง ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมือง ปัญญาชน นโยบายของพรรคการเมือง/รัฐบาล สื่อมวลชนทุก ประเภท สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา การสร้างภาพ/การจัดการภาพลักษณ์ ของฝ่ายผู้สร้างภาวะครองอำนาจนำ เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเห็นพ้องและยินยอมที่จะปฏิบัติ ตาม (วัชรพล พุทธิรักษา, 2549)

**5.3 วาทกรรม** ในการศึกษาทางสังคมศาสตร์ไม่ได้เป็นเพียงคำพูด (talk) ตัวบท (text) เท่านั้น แต่วาทกรรมเป็นปฏิบัติการทางสังคมผ่านภาษา สัญลักษณ์ และสัญลักษณ์ทางสังคม เพื่อส่งผ่าน

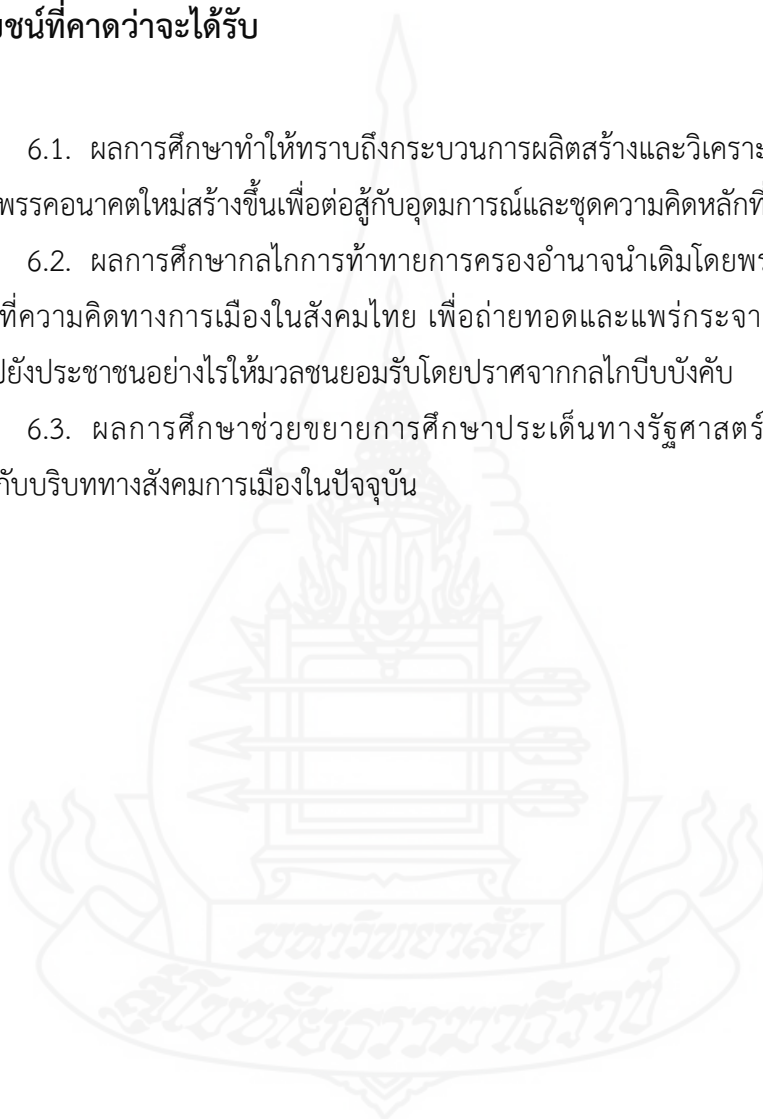
ความหมายที่มีผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติของคนในสังคม ดังนั้น การสร้างความหมายของวาทกรรมจึงเต็มไปด้วยการต่อสู้ ช่วงชิง ให้ได้มาซึ่งอำนาจในการกำหนดนิยามความหมายให้กับสรรพสิ่ง (สามชาย ศรีสันต์, 2561)

## 6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1. ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงกระบวนการผลิตสร้างและวิเคราะห์อุดมการณ์หรือชุดความคิดที่พรรคอนาคตใหม่สร้างขึ้นเพื่อต่อสู้กับอุดมการณ์และชุดความคิดหลักที่ครอบงำสังคมไทย

6.2. ผลการศึกษากลไกการทำทลายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรรคอนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย เพื่อถ่ายทอดและแพร่กระจายอุดมการณ์หรือชุดความคิดไปยังประชาชนอย่างไรให้มวลชนยอมรับโดยปราศจากกลไกบีบบังคับ

6.3. ผลการศึกษาช่วยขยายการศึกษาประเด็นทางรัฐศาสตร์ให้มีความร่วมสมัย สอดคล้องกับบริบททางสังคมการเมืองในปัจจุบัน



## บทที่ 2

### วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “พรรคอนาคตใหม่กับการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย” ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ สรุปได้ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง
  - 1.1 แนวคิดอุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ
  - 1.2 แนวคิดการจัดวางทางความคิดและการครองอำนาจนำ
  - 1.3 แนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ข้อมูลทั่วไปของพรรคอนาคตใหม่

#### 1. แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

##### 1.1 แนวคิดอุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ

แนวคิดอุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ ของหลุยส์ อันธูแซร์ (Louis Althusser) นักปรัชญาสกุลความคิดแบบมาร์กซ์สายโครงสร้าง โดยกาญจนา แก้วเทพ (กาญจนา แก้วเทพ, 2557) ได้ทำการศึกษา แปลและเรียบเรียงแนวคิดดังกล่าวภายใต้หนังสือชื่อว่า “อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ” สรุปเป็นประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

“อุดมการณ์” อันธูแซร์เสนอว่า อุดมการณ์เป็นระบบภาพตัวแทนความคิด (representation) ซึ่งไม่ได้เกิดจากความนึกคิด หากแต่ก่อตัวมาจากโครงสร้างสังคมที่เต็มไปด้วยมายาคติ ดังนั้น คนที่ตกอยู่ในอุดมการณ์ก็คือ คนที่ไม่รับรู้ความสัมพันธ์อันแท้จริงระหว่างตัวเขา กับโลกที่เป็นอยู่ แต่กลับไปรับรู้เอาความสัมพันธ์ระหว่างตัวเขา กับโลกที่เป็นอยู่ในแบบจินตนาการ (imagin) กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า แทนที่คน ๆ นั้น จะพูดถึงความสัมพันธ์ที่เป็นจริงอยู่ในชีวิตปัจจุบัน

เขากลับพูดถึงความสัมพันธ์ที่จินตนาการเอาไว้ว่าได้เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตหรือจะเกิดขึ้นในอนาคต (กาญจนา แก้วเทพ, 2557, น.23)

และในทางกลับกัน อันธูแซร์ยังเสนออีกว่า อย่างไรก็ตามในทุกสังคมจำเป็นต้องมีอุดมการณ์เพื่อทำหน้าที่สร้างสรรค์ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และติดตั้ง (equip) บังคับบุคคลให้เข้ากับเงื่อนไขการดำรงชีวิตของเขา เพราะฉะนั้น สังคมจึงต้องการระบบความคิดอันหนึ่ง ระบบความเชื่อ และระบบคุณค่าที่จะทำให้มีชีวิตอาศัยอยู่ในโลกนี้ แม้แต่สังคมที่ปราศการชนชั้นก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากอุดมการณ์เป็นส่วนประกอบสำคัญส่วนหนึ่งของทุกสังคม อุดมการณ์เป็นโครงสร้างส่วนหนึ่งที่มีกลไกการทำงานซึ่งผู้คนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจและมักไม่รู้ตัว กลไกการทำงานของอุดมการณ์จะกำหนดให้โครงสร้างนั้นทำงานให้ดูเหมือนว่า “สิ่งที่ปรากฏขึ้นมาในสังคมนั้น” เป็น “ความจริง”

อันธูแซร์ให้ความสำคัญกับการศึกษาโครงสร้างส่วนบน และมีความคิดเห็นว่าเป็นบทบาทของโครงสร้างส่วนบนมีความสำคัญมาก และให้คำจำกัดความโครงสร้างส่วนบนเป็น “ความเป็นจริง” ที่แตกต่างไปจากโครงสร้างส่วนล่างหรือฐานเศรษฐกิจ โดยโครงสร้างส่วนบนประกอบไปด้วย 2 ระดับ คือ ระดับการเมือง - กฎหมาย (ตัวบทกฎหมายและรัฐ) และระดับอุดมการณ์ (อุดมการณ์ประเภทต่าง ๆ ทั้งอุดมการณ์ทางศาสนา จริยธรรม อุดมการณ์ทางกฎหมาย อุดมการณ์ทางการเมืองฯ) (กาญจนา แก้วเทพ, 2557, น.46)

จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาจะพบว่าผู้ปกครองหรือชนชั้นปกครองได้พยายามใช้อำนาจรัฐเป็นเครื่องมือในการปกครองประเทศ รวมไปถึงการใช้กลไกรัฐเป็นเครื่องมือในการกดขี่ชนชั้นปกครอง เพื่อธำรงรักษาอำนาจ และให้สามารถมีอำนาจเหนือชนชั้นแรงงาน อันเป็นการขูดรีดชนชั้นแรงงานแบบทุนนิยม โดยกลไกรัฐในที่นี้ หมายถึง “กลไกพิเศษอันหนึ่งที่ต้องมีขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับการรักษากฎหมาย เช่น ตำรวจ ศาล หรือคุก รวมไปถึงกองทัพ รัฐบาลและคณะผู้บริหาร” นอกจากนี้ยังรวมถึงกองกำลังที่ดำเนินการทั้งการบริหาร การปราบปราม และการแทรกแซง เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชนชั้นปกครองในกระบวนการต่อสู้ทางชนชั้น ซึ่งอันธูแซร์ได้สรุปไว้ว่า กลไกรัฐ คือ “กลไกด้านการปราบปรามกดขี่ของรัฐ” อันเป็นกลไกรัฐในด้านที่ทำหน้าที่ใช้ความรุนแรง (กาญจนา แก้วเทพ, 2557, น.50 - 51)

กลไกในอีกด้านหนึ่งที่เป็นกลไกในการปกครองและใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการปกครอง หรือการใช้อำนาจควบคู่ไปกับการใช้กลไกอำนาจรัฐ คือ “กลไกทางด้านอุดมการณ์ของรัฐ” ซึ่งทำหน้าที่ส่วนใหญ่และใช้ด้านหลักเป็น “อุดมการณ์” ในการดำรงรักษา ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ รวมถึงการผลิตซ้ำและสืบทอดอุดมการณ์ไปยังชนชั้นใต้ปกครองหรือ

ประชาชน เพื่อให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ด้วยการทำงานผ่าน “บรรดาตัวสื่อกลาง” ซึ่งอาจเป็นการใช้กลไกผ่านสถาบันต่าง ๆ ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม ด้านครอบครัว ด้านการสื่อสารมวลชน เพราะฉะนั้น หากต้องการครอบครองความเป็นเจ้า (hegemony) หรือมีอำนาจเหนือผู้อื่น จำเป็นต้องครอบครองความเป็นเจ้าทางอุดมการณ์

กล่าวคือ กลไกทางด้านอุดมการณ์ของรัฐ ต่างก็ทำหน้าที่เพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน คือ การผลิตซ้ำความสัมพันธ์ทางการผลิต ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์แบบขูดรีดทุนนิยม โดยหนทางที่จะบรรลุเป้าหมายเดียวกันอาจมีวิธีการหรือภาคปฏิบัติการเฉพาะตัวที่เหมาะสมสำหรับกลไกแต่ละชนิด เช่น กลไกทางการเมือง รัฐหรือผู้มีอำนาจจะทำหน้าที่ “กดหัว” ให้ปัจเจกบุคคลหรือประชาชนยอมขึ้นต่ออุดมการณ์ทางการเมืองแบบต่าง ๆ ด้วยการ “กรอกหู” ประชาชนในทุกวันผ่านกลไกการสื่อสารชนิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ การศึกษา หรือกลไกทางด้านวัฒนธรรม โรงเรียน ศาสนา เพราะในบรรดากลไกทางด้านอุดมการณ์ของรัฐนานาชนิด ไม่ว่าจะเป็ในด้านศาสนา จริยธรรม การเมือง ต่างก็มีลักษณะร่วมของอุดมการณ์อันหนึ่งหรือเรียกว่าเอกภาพของอุดมการณ์นานาชนิด เนื่องจากอุดมการณ์เหล่านี้ต่างอยู่ภายใต้ “อุดมการณ์หลักของสังคม” และอุดมการณ์อันหนึ่ง ๆ จำเป็นต้องมีภาคปฏิบัติการอันหนึ่งหรือหลาย ๆ อัน เพื่อให้มีการดำรงอยู่ในเชิงวัตถุหรือก่อให้เกิดความเป็นจริงดำรงสืบไปตามเป้าหมายของผู้สร้างอุดมการณ์

จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่า อัลธูแซร์ได้ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับความหมายของอุดมการณ์ คือ ภาพแสดงตัวแทนของความสัมพันธ์แบบจินตนาการระหว่างปัจเจกบุคคลกับการดำรงอยู่ที่เป็นจริงของเขา อาทิ อุดมการณ์ทางการเมืองหรืออุดมการณ์ทางกฎหมาย หรืออาจใช้คำว่าโลกทัศน์ กล่าวคือ อุดมการณ์หรือโลกทัศน์เป็นจินตนาการ เป็นภาพลวงที่เลียนแบบมาจากของจริง และหากต้องการที่จะค้นหาโลกแห่งความเป็นจริงที่อยู่เบื้องหลังภาพลวงตานี้ เราจำเป็นต้องตีความภาพแสดงตัวแทนในจินตนาการที่อยู่เบื้องหลังนั้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2557, น.83) โดยอัลธูแซร์ให้เหตุผลของการที่คนเราต้องสร้างภาพแสดงตัวแทนของการดำรงอยู่ที่เป็นจริงของเขาให้อยู่ในรูปแบบของจินตนาการ จากการค้นพบว่า มาจากการที่ผู้มีอำนาจได้พยายามแปรสภาพการดำรงอยู่ที่เป็นจริงให้กลายเป็นจินตนาการที่ไขว่เขวขึ้นมาเพื่อตั้งตนเป็น “ผู้กดขี่” และ “ผู้ขูดรีด” ต่อประชาชนผู้มีภาพแสดงตัวแทนที่ผิด ๆ ของโลก ในการที่จะครอบงำชีวิตจิตใจของประชาชนส่วนใหญ่ให้ตกเป็นทาสของตนด้วยการใช้วิธีสร้างโครงครอบงำจินตนาการขึ้นมา ตลอดจนการสร้างการเชื่อ การสร้างเรื่องหลอกลวงขึ้นมาด้วยวัตถุประสงค์บางอย่างเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของกลุ่มตน

ด้วยการนำเอาการใช้เครื่องมือทางแนวคิดเชิงอุดมการณ์มาแทนที่เครื่องมือที่เป็นความจริง ทำให้ปัจเจกบุคคลคิดว่าตัวเองเป็นผู้สร้างจิตสำนึกได้อย่างอิสระเสรี หรือความคิดที่เขาเชื่อถืออยู่นั้นก็เป็นการเชื่อโดยอิสระเสรีเช่นกัน จากนั้นบรรดาพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นจริงของปัจเจกบุคคลก็จะเกิดขึ้นตามติดมาโดยธรรมชาติ การรับพฤติกรรมแบบที่แน่นอนแบบหนึ่งเป็นของตนเองตลอดจนเข้าร่วมในปฏิบัติการที่สม่าเสมออันหนึ่งซึ่งเป็นปฏิบัติการของกลไกทางอุดมการณ์ โดยปัจเจกบุคคลจะฝังใจอยู่กับความคิดที่ว่า ไม่ว่าจะเป็นการประพฤติ ทัศนคติ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ เขามีจิตสำนึกที่จะเลือกกระทำได้อย่างเสรี ตลอดจนเขาเชื่อในภารกิจหน้าที่ จนนำไปสู่การสร้างสรรคพฤติกรรมหรือทัศนคติของเขาให้สอดคล้องกับความเชื่อนั้น เพื่อจะปฏิบัติตัวให้ตรงกับหลักการที่พึงควร โดยอัลธูแซร์เรียกสิ่งนี้ว่า “อุดมการณ์” ที่มีความสัมพันธ์ในจินตนาการที่มีผลต่อความสัมพันธ์ที่เป็นจริง หรือความสัมพันธ์ในจินตนาการนั้นได้นำตัวของมันเองไปขึ้นต่อการดำรงอยู่ของวัตถุ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถูกกำหนดมาจากกลไกทางอุดมการณ์ที่มีสภาวะเชิงวัตถุจากภาคปฏิบัติการของผู้พยายามสร้างอำนาจหรืออุดมการณ์ ซึ่งเป็นตัวให้กำเนิดทางความคิดกับปัจเจกบุคคลหรือประชาชนนั่นเอง

เพราะฉะนั้น หากจะมีการต่อสู้ทางอุดมการณ์หรือทางความคิดเกิดขึ้นระหว่างอุดมการณ์ปกครอง (อุดมการณ์หลักในสังคม) เดิมของชนชั้นปกครอง ผู้ถูกกดขี่หรือประชาชน จำเป็นต้องเข้าใจแหล่งที่มาของอุดมการณ์ที่กำลังดำเนินการอยู่ในกลไกทางด้านอุดมการณ์ของรัฐ ความคิดในระดับปัจเจกบุคคลแท้จริงแล้วมิได้เป็นอิสระ แต่ถูกแทรกแซงทางความคิดจากกลไกทางด้านอุดมการณ์ของรัฐ นอกจากนี้ แนวคิดอุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐของหลุยส์ อัลธูแซร์ นั้น กรามสกี (Gramsci) นักลัทธิมาร์ชได้พัฒนาแนวคิดในด้านนี้ โดยให้ความสำคัญกับโครงสร้างส่วนบนและกลไกทางด้านอุดมการณ์ของรัฐมากกว่ากลไกทางการปราบปรามหรือการใช้กำลังความรุนแรงของรัฐในการครอบงำทางความคิดหรือการครองอำนาจให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนด้วยความยินยอมพร้อมใจของประชาชนในการประพฤติปฏิบัติตาม ตลอดจน แนวคิดดังกล่าวได้ผลิตหรือสร้าง “วาทกรรม” ให้เกิดขึ้น และกลายเป็นผลลัพธ์จากการทำงานของอุดมการณ์ต่าง ๆ อย่างเช่นทุกวันนี้

## 1.2 แนวคิดการจัดวางทางความคิดและการครองอำนาจนำของ อันโตนิโอ กรามสกี (Antonio Gramsci)

นักคิดสายมาร์กซิสต์คนสำคัญในศตวรรษที่ 20 เป็นนักคิดของโครงสร้างส่วนบนที่เน้นศึกษาการครอบงำทางวัฒนธรรมและความคิดผ่านภาคปฏิบัติการทางอำนาจแบบต่าง ๆ

โดยเฉพาะการจัดวางความคิดทางการเมือง ที่ให้ความสำคัญกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจการเมือง และวัฒนธรรม เพื่อมุ่งอธิบายโลกทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม โลกแห่งอำนาจ โลกแห่งผลประโยชน์ ในฐานะที่เป็นประติสัมพันธ์ทางความคิดที่กลุ่มชนชั้นปกครองจัดวางความคิดเอาไว้ และประกอบสร้างขึ้นมา ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจองค์ประกอบที่ซับซ้อน และเกี่ยวโยงในโลกของการเมือง โดยวัชรพล พุทธรักษา ได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวความคิดของอันโตนิโอ กรัมสกี และสรุปย่อแนวความคิดเหล่านี้ภายใต้หนังสือ “อันโตนิโอ กรัมสกี กับการจัดวางความคิดทางการเมือง ปรัชญาปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการปลดปล่อยมนุษย์” โดยมีแนวคิดที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับนำมาเพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาและวิจัยการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทยของพรรคอนาคตใหม่

โดยวัชรพล พุทธรักษา (2561, น.82) เสนอว่าแนวคิดทฤษฎีทั้งหลายของกรัมสกีมีขึ้นเพื่อพยายามทำความเข้าใจว่าชนชั้นผู้มีอำนาจได้จัดวางความคิดในเรื่องสำคัญ อย่างเช่น ความชอบธรรม ความยุติธรรม ความเสมอภาค เสรีภาพฯ เอาไว้กับสังคมอย่างไร ด้วยการใช่วิธีการตีความร่วมกับแนวทางแบบสังคมนิยมที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงโครงสร้างทางสังคมในการวิพากษ์ และเผยให้เห็นความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและอยู่ภายใต้ฉากหน้าของสังคมต่าง ๆ พยายามที่จะสลายความคิดแบบสามัญสำนึก และจัดวางความคิดทางการเมืองแบบใหม่ให้เกิดขึ้นกับผู้คนโดยหน่วยในการวิเคราะห์หลักของกรัมสกี คือ กลุ่มคน อาทิ กลุ่มพลังทางสังคม ชนชั้นผู้ครองอำนาจนำ ผู้มีสถานะรอง กลุ่มผู้ใช้แรงงาน ซึ่งให้ความสนใจว่ากลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไรภายใต้บริบทโครงสร้างทางสังคม วัตถุและวัฒนธรรมแบบต่าง ๆ ในขณะนั้น รวมถึงมีแนวทางการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ อาทิ การวิเคราะห์วาทกรรม ทั้งนี้ เพื่อทำความเข้าใจการสร้างความรู้ทางการเมือง และสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคมต่อไป

**1.2.1 แนวคิดการแปลความหมาย** คือ ความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันระหว่างบทบาทของ “ภาษา” กับ “การเมือง” เพราะการแปลความหมายนั้นเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความหมายและการมองโลกทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ให้เกิดขึ้นเหนือตัวแสดงทางสังคมต่าง ๆ ถูกใช้เป็นกลไกทางสังคมการเมืองเพื่อประโยชน์ในการสร้างอำนาจนำให้กลุ่มพลังทางสังคมต่าง ๆ ตลอดจนนำไปใช้ในการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สังคมที่ดีกว่าเดิม ซึ่งการแปลความหมายในที่นี้ เป็นการแปลในฐานะที่เป็นเครื่องมือเปรียบเปรยเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ทางการเมือง (Translation as metaphor for political analysis) (วัชรพล พุทธรักษา, 2561, น.149) โดยเป็นกิจกรรมในทางภาษาศาสตร์ รวมไปถึงกิจกรรมทางสังคมการเมือง และมีความสำคัญในการ



ถ่ายทอดความรู้ ความคิด อุดมการณ์ ความเชื่อ วิธีในการมองโลก เพื่อนำไปสู่ปฏิบัติการทางสังคม การเมืองต่าง ๆ จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่งผ่านกระบวนการแปลความหมาย

ซึ่งศักยภาพในการแปลความระหว่างสองภาษา/สองบริบทนั้นเป็นสิ่งที่กรัม ชี้อธิบายว่าจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสามารถผนวกแนวคิดโครงสร้างส่วนบน ประกอบด้วย กระบวนทัศน์ วาทกรรม วัฒนธรรม ที่ทำหน้าที่ในการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ และความคิด เข้ากับ ปฏิบัติการ/สภาพความเป็นจริงของชีวิตทางสังคมหรือโครงสร้างส่วนล่าง ได้แก่ สภาพทางสังคมและ เศรษฐกิจ ดังนั้น กระบวนการแปลความหมายต้องเกิดขึ้นผ่านพื้นที่ทางสังคมทั้งสองแบบคือ โครงสร้างส่วนบนและโครงสร้างส่วนล่าง ซึ่งเป็นโอกาสในการสร้างการปลดปล่อยกลุ่มพลังทางสังคม ที่ถูกกดขี่ ที่กระทำผ่านหลายกลไกทางสังคมการเมือง ได้แก่ การเลือกใช้กลไกทางภาษา โดยการ แปลความหมายในรูปแบบเชิงวิพากษ์ เป็นการแปลความที่สร้างสรรค์ กล่าวคือเป็นการแปล ความหมายจากแนวคิดไปสู่ความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจริงได้ในชีวิตประจำวัน โดย กระบวนการดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อกระตุ้นให้เกิดการปลดปล่อยของชนชั้นที่ถูก กดขี่ได้

นอกจากนี้ วัชรพลได้เสนอว่า เป้าหมายสูงสุดของกรัมชีในการต่อสู้ทาง การเมือง กลุ่มพลังทางสังคมต้องยกระดับปฏิบัติการทางสังคมการเมืองของตนของตน ขึ้นมาด้วย “ภาษาและอุดมการณ์” ในแบบของตน สามารถสร้างเจตจำนงและสำนึกร่วมทางการเมืองให้มีพลัง ขึ้นมาอย่างสำคัญได้ กล่าวคือ สามารถสร้าง “ความหมาย” จุดยืนและเป้าหมายที่ต้องการจะบรรลุได้ ด้วยภาษาศาสตร์และการแปลความหมายทางสังคมผ่านช่องทางต่าง ๆ ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การเป็น พลังขับเคลื่อนทางการเมืองที่ทรงพลังได้ อันเป็นการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจนำ (hegemony) ที่ ปลดปล่อยชนชั้นที่ถูกกดขี่จากความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่เป็นธรรม จึงอาจกล่าวได้ว่า การต่อสู้ด้วย แนวทางดังกล่าว จึงเป็นการต่อสู้เพื่อ “สร้างความหมาย” และ “สร้างความสมเหตุสมผล” ให้เกิดขึ้น เหนือมวลชนส่วนมาก อันเป็นการต่อสู้เชิงวัฒนธรรมที่นำมาสู่ความหมายทางสังคมแบบต่าง ๆ ซึ่ง สำหรับกรัมชีแล้ว การต่อสู้ในเชิงภาษาและการแปลความหมาย อันเป็นการต่อสู้เพื่อสร้างและส่งต่อ ความหมาย แนวคิด อุดมการณ์และความเชื่อ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการต่อสู้เพื่อการสร้างอำนาจนำ นั้นเอง (วัชรพล พุทธิรักษา, 2561, น.163)

**1.2.2 แนวคิดสถานะรอง** วัชรพลได้สรุปแนวคิดทางการเมืองของกรัมชีที่ให้ ความสำคัญกับเจตจำนงของมนุษย์ในการขับเคลื่อนและกำหนดความเป็นไปของประวัติศาสตร์และ พัฒนาการของประวัติศาสตร์แบบทุนนิยมแบบมาร์กซ์นั้น ได้พัฒนามาสู่การเป็นสังคมที่มีคู่แข่ง

ระหว่างชนชั้น คือ ชนชั้นปกครอง และชนชั้นผู้ถูกกดขี่หรือมีสถานะรอง โดยแนวคิดเรื่องกลุ่มผู้มีสถานะรอง ถือเป็นหนึ่งในแนวคิดแกนกลางที่สำคัญ ที่มีเป้าหมายในการจัดวางความคิดเรื่องการปลดแอกมนุษย์ออกจากโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่เป็นธรรม ตลอดจนการยุติสถานะที่เป็นรองได้

“ผู้มีสถานะรอง” หมายถึง กลุ่มชนชั้นหรือกลุ่มทางสังคม ที่เป็นกลุ่มชนชั้นล่าง กลุ่มผู้ถูกกดขี่หรือกลุ่มคนที่เป็นรอง ซึ่งสถานะรองสื่อให้เห็นถึง “สภาพการณ์” หรือ “สภาพเงื่อนไขทางสังคม” ที่ไม่เท่าเทียม ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม กล่าวคือ สถานการณ์ความเป็นรองที่เกิดจากบริบทเชิงโครงสร้าง ซึ่งในทัศนะของกริมซี วัชรพลได้สรุปไว้ว่า “สถานะที่เป็นรองและผู้ที่มีสถานะรองนั้นไม่ได้เกิดขึ้นหรือมีปัญหาส่วนตัวเฉพาะปัจเจกหรือเฉพาะผู้ใดผู้หนึ่งเท่านั้น แต่เป็นสถานะที่เกิดขึ้นร่วมกันภายใต้บริบททางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างไปของแต่ละสังคม (หมายรวมถึงความแตกต่างในทางการเมือง และในกรอบความสัมพันธ์ของแต่ละสังคม)” (วัชรพล พุทธรักษา, 2561, น.163) ดังนั้น ผู้มีสถานะรองในทางการเมืองนั้นสามารถเป็นคนธรรมดาโดยทั่วไป หรือผู้ที่ไม่มีที่ทางในทางประวัติศาสตร์ หรือไม่มีพลังขัดขืนต่ออำนาจที่ไม่เป็นธรรมได้ ดังนั้น เราทุกคนจึงเป็นผู้มีสถานะรองได้ในความหมายนี้

นอกจากนี้วัชรพล พุทธรักษา (2561, น.169 – 170) เสนอว่า กริมซีมองผู้มีสถานะรองใน 3 รูปแบบ คือ

- 1) ผู้มีสถานะรองในฐานะที่เป็นกลุ่มคนที่ไม่เอื้อภาพในการรวมพลังกัน และเป็นกลุ่มคนชายขอบในทางอำนาจทางการเมือง ผู้มีสถานะรองในลักษณะนี้มีเป้าหมายในการพัฒนาความเป็นไปได้ในการสร้างความตระหนักรู้ในทางการเมืองและการรวมตัวให้เป็นกลุ่มก้อน
- 2) ผู้มีสถานะรองในความหมายเฉพาะคือชนชั้นกรรมาชีพในสังคมอุตสาหกรรม มีเป้าหมายคือความหวังเพื่อให้ได้มาซึ่งสังคมที่เป็นธรรม การขับเคลื่อนเพื่อต้านและท้าทายต่ออำนาจนำ เพื่อสร้างอำนาจนำในแบบของคนธรรมดาได้
- 3) ผู้มีสถานะรองยังถูกใช้ในฐานะที่เป็นปัจเจกชนที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับโครงสร้างอำนาจในสังคม หรือปัจเจกที่เผชิญขีดจำกัดในทางวัฒนธรรมในสังคม

กล่าวโดยสรุปคือ คุณลักษณะสำคัญของกลุ่มผู้มีสถานะรอง คือ การรวมกลุ่มที่เปราะบางและขาดความต่อเนื่อง และแม้ว่ากลุ่มผู้มีสถานะรองจะมีความพยายามในการรวมกลุ่มทางสังคมของตนให้เป็นปึกแผ่น แต่การรวมตัวนั้นมีแนวโน้มที่จะถูกทำให้แตกสลายโดยกลวิธีต่าง ๆ ของชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครองอยู่เสมอ และถูกจำกัดอำนาจโดยการนำของกลุ่มผู้ครอง

อำนาจนำ ดังนั้น การต่อสู้ของกลุ่มผู้มีสถานะรองเพื่อให้ได้รับชัยชนะ ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการต่อสู้ และจะหนักกำลังได้ก็ต่อเมื่อพวกเขาจะกลายสถานะมาเป็นรัฐเสียเอง ด้วยกลไกการครองอำนาจนำ (โดยจะกล่าวต่อไปในแนวคิดการครองอำนาจนำ)

กรัมซี่ยังได้อธิบายถึงการทำความเข้าใจกลุ่มผู้มีสถานะรอง ดังนี้

1) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการก่อตัวของกลุ่มผู้มีสถานะรอง ผ่านพัฒนาการและการลุกฮือที่เกิดขึ้นในโลกของการผลิตทางเศรษฐกิจ รวมถึงจุดกำเนิดและการขยายตัวในเชิงปริมาณในช่วงก่อนที่จะรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนทางสังคม เนื่องจากระบบคิด อุดมการณ์ และเป้าหมายของคนกลุ่มนี้ยังถูกรักษาไว้ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

2) ความเข้าใจการเชื่อมโยงที่มีต่อการก่อตัวทางการเมืองแบบกระแสหลัก ความพยายามในการมีอิทธิพลในกระบวนการก่อตัวทางการเมืองเพื่อกำหนดข้อเรียกร้องที่กลุ่มทางสังคมต่าง ๆ ต้องการนั้น ซึ่งมีผลต่อกระบวนการขัดขวางหรือการสืบทอดในการก่อตัวขึ้นของกลุ่มพลังใหม่ ๆ

3) ควรศึกษาการเกิดขึ้นของพรรคการเมืองใหม่ ๆ และควรศึกษากลุ่มผู้มีสถานะรองด้วยกันเอง

4) สนใจการก่อตัวใหม่ ๆ ทางสังคม ที่พยายามยืนยันหลักการเรื่องความเป็นอิสระของกลุ่มผู้มีสถานะรอง แม้ว่าเราจะอยู่ภายใต้กรอบสังคมแบบเก่าก็ตาม

ตลอดจนพิจารณาในประเด็นอื่น ๆ ร่วมด้วย ทั้งจุดมุ่งหมายในการรวมตัวเป็นกลุ่มก้อน ความเชื่อมโยงของกลุ่มพลังต่าง ๆ ทั้งในระดับเดียวกันและกับกลุ่มพลังชนชั้นอื่น โครงสร้างอำนาจในสังคม การมีอิสระในการปกครองตนเอง เป็นต้น ซึ่งมุมมองดังกล่าวจะช่วยยืนยันความคิดที่ว่า ผู้มีสถานะรองนั้นแท้จริงแล้วควรถูกมองในฐานะกลุ่มพลังที่มีพลวัตและมีโอกาสในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้เกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป ในมุมมองของกรัมซี่สถานะที่เป็นรองจะสามารถยุติลงได้ต่อเมื่อกลุ่มผู้มีสถานะรองไขว่คว้ามาซึ่งอำนาจในการตัดสินใจและปกครองตนเองได้ ด้วยกระบวนการทางสังคมการเมืองที่หลากหลาย และผ่านการต่อสู้ที่ไม่ถ้วน และหากกลุ่มผู้มีสถานะรองต้องการจะหลุดสถานะ/สภาพเงื่อนไขที่เป็นรองได้นั้น ต้องกลายมาเป็นผู้มีอำนาจรัฐเสียเอง ในแง่นี้ ผู้มีสถานะรองต้องลดทอน กต หรือกำจัดกลุ่มพลังที่มีอำนาจอยู่เดิม และต้องครอบครองความยินยอมพร้อมใจทั้งในเชิงรุกและเชิงรับให้เกิดขึ้นเหนือมวลชน โดยกรัมซี่เสนอว่า หากเราศึกษากลุ่มพลังที่ก้าวหน้าว่า จะสามารถพัฒนาจากการเป็นผู้มีสถานะรองไปสู่การเป็นกลุ่มที่มีบทบาทนำในสังคมการเมืองได้

หรือไม่นั้น ต้องทำความเข้าใจเงื่อนไข 2 ประการ คือ การทำความเข้าใจอำนาจในการปกครองตัวเอง โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้มีสถานะรองและกลุ่มพลังที่ต้องการก้าวข้าม รวมถึงการสนับสนุนจากกลุ่มก้อนต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ที่จำเป็นต้องสร้างการรับรู้ให้เกิดขึ้นเสียก่อน การรวมเป็นปึกแผ่นในรูปแบบของอำนาจรัฐจึงจะเกิดขึ้นได้

นอกจากนี้วัชรพล พุทธรักษา (2561, น.184 – 185) ได้สรุปทัศนะของ บุคติกิช ในการจัดวางความคิดใหม่ เพื่อให้การต่อสู้ทางการเมืองเพื่อล้มโครงสร้างอำนาจให้สำเร็จนั้น จำเป็นต้อง

1) ทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่าเพราะเหตุใดกลุ่มผู้ครองอำนาจนำจึงมีความ ยืดหยุ่นและทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงอำนาจ เนื่องจากกลุ่มผู้มีอำนาจนำนั้นถือทั้งในส่วนของ อำนาจรัฐ และกลไกในการควบคุมในเชิงวัฒนธรรมหรือความคิด ซึ่งได้จัดวางความคิดและการมอง โลกให้กับผู้คนอย่างแข็งแกร่ง ดังนั้น เราต้องมองให้ออกว่าชนชั้นนำมีกลไกการครองอำนาจแบบใดอยู่ บ้าง และการทำงานของกลไกเหล่านั้นเป็นอย่างไร เพื่อช่วยให้การต่อสู้เพื่อล้มอำนาจนำเป็นไปได้ อย่างเหมาะสม

2) การต่อสู้เพื่อรื้อถอนการกำกับและการจัดวางความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ให้เกิดสภาวะเป็นรองนั้น จำเป็นต้องต่อสู้โดยตรงที่พื้นที่เชิงอุดมการณ์ กลยุทธ์การต่อสู้ของผู้มีสถานะ รองนั้น ไม่ใช่การต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่เป็นการทำสงครามยืดพื้นที่ทางความคิด (War of position) เพื่อจัดวางความสัมพันธ์ทางสังคมใหม่ในพื้นที่ของประชาสังคม โดยกรัมซีเสนอว่า สิ่ง ที่ต้องปลูกสร้างขึ้นให้ได้เหนือความคิดของมวลชนสถานะรอง คือ ความรู้สึกที่ต้องการแยกหรือก้าวให้ พ้นจากสภาวะรอง

อย่างไรก็ดี กรัมซีเสนอว่า การปฏิวัติเพื่อก้าวข้ามสภาวะที่เป็นรองนั้น ไม่ สามารถเกิดขึ้นได้เอง แต่การปฏิวัติเป็นสิ่งที่ต้องถูกจัดวางความคิด และเตรียมพร้อมไว้ก่อนโดยตัว แสดงผู้เป็นมนุษย์ธรรมดา ที่มีความตระหนักรู้ในเรื่องคุณค่าและทำงานหนักในด้านการเปลี่ยนแปลง ทางความคิด และเป็นตัวแสดงที่สามารถจัดการ ถ้ายทอด หรือส่งต่อความคิด เพื่อจัดวางให้ผู้อื่นได้ หากสร้างตัวแสดงที่มีคุณลักษณะเช่นนี้ได้ โอกาสในการสร้างระเบียบทางสังคมการเมืองแบบใหม่ย่อม เป็นไปได้

**1.2.3 แนวความคิด วิกฤตของอำนาจนำ** วัชรพลได้สรุปว่า “วิกฤตของอำนาจ นำ” เป็นสภาวะที่กรัมซีเสนอว่าย่อมเกิดขึ้นมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการเมืองที่เกิดขึ้น อยู่เสมอ เนื่องจากเป็นไปได้ยากที่จะมีกลุ่มพลังใดเพียงกลุ่มเดียวที่ครองอำนาจนำ หรือมีบทบาท

เป็นตัวแสดงหลักในการจัดวางความคิดทางสังคมการเมืองทั้งหมด อันเป็นการรักษาดุลแห่งอำนาจของแต่ละกลุ่มพลัง แต่การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางอำนาจในสังคมไม่อาจจะราบรื่นเสมอไป โดยจะมีสถานะหนึ่งเกิดขึ้นในช่วงเปลี่ยนผ่านทางสังคมการเมือง นั่นคือ “สถานะแบบซีซาร์” กล่าวคือ จะเกิดสถานะที่มีพลังที่สามซึ่งไม่ใช่คู่ตรงข้ามของการต่อสู้ทางการเมืองก้าวเข้ามาแทรกแซงและมีบทบาทในทางการเมือง ซึ่งจะทำให้กระบวนการต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจนำในการจัดวางความคิดเหนือสังคมที่มีอยู่ต้องปรับเปลี่ยน และกระบวนการจัดวางความคิดใหม่เข้ามาแทนที่ (วัชรพล พุทธิรักษา, 2561, น.188)

“วิกฤตการณ์ของอำนาจ” คือ การที่ชนชั้นปกครองไม่สามารถสร้าง ‘การนำ’ ได้อีก แต่เหลือเพียง ‘การครอบงำ’ คือ การใช้อำนาจบังคับแต่เพียงอย่างเดียว มวลชนจำนวนมากได้เริ่มหนีห่างจากอุดมการณ์ดั้งเดิมแบบต่าง ๆ และไม่หลงเชื่อในสิ่งที่เคยเชื่ออีกต่อไป วิกฤตจึงเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ว่า “พลังเก่าในสังคมกำลังสลายไป แต่ขณะเดียวกันพลังใหม่กลับไม่สามารถเกิดขึ้นได้” จึงอาจกล่าวได้ว่า วิกฤตการณ์ของอำนาจนำจะเกิดขึ้นได้เมื่อโลกทัศน์ (หรือการมองโลก) แบบที่เป็นมาตรฐาน (คือการถูกสร้างให้มองโลกตามที่ชนชั้นปกครองต้องการ) หรือที่กรัมซีเรียกว่า ‘สามัญสำนึก’ ที่ครอบงำมวลชนนั้นทำงานได้ไม่เกิดประสิทธิภาพอีกต่อไป สถานการณ์เช่นนี้จะนำไปสู่วิกฤตการณ์เชิงโครงสร้าง ที่กลุ่มพลังผู้ถูกกดขี่ภายใต้การนำและการจัดการของปัญญาชนสามารถท้าทายโลกทัศน์หรือการมองโลกแบบเดิมได้ ซึ่งในสถานะหัวเลี้ยวหัวต่อเช่นนี้ อาจทำให้เกิดความสับสนและความหวาดกลัวเมื่อปราศจากการนำจากกลุ่มพลังใดกลุ่มพลังหนึ่งอย่างชัดเจน

กรัมซีจึงได้เสนอว่า การสูญสลายลงของกลุ่มพลังเก่าเป็นการทำให้ “ความคลางแคลงใจ” เกิดขึ้นในจิตใจของมวลชน และกลุ่มพลังใหม่ ๆ ทั้งในด้านการเมือง (ซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบน) และเศรษฐกิจ (ซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนล่าง) ซึ่งท่ามกลางวิกฤตดังกล่าวนี้จึงเป็นโอกาสและความจำเป็นในการสร้างวัฒนธรรมแบบใหม่ ที่เชื่อมโยงทั้งวิถีการผลิต การใช้ชีวิตและการมองโลกของผู้คนอย่างแนบแน่น ด้วยเหตุนี้ หากกลุ่มพลังทางสังคมหนึ่ง ๆ สามารถสถาปนากำหนดได้ทั้งในวิถีการผลิตและการมองโลก นั้นหมายความว่า กลุ่มพลังนั้นสามารถสร้างวัฒนธรรมใหม่ได้สำเร็จ กล่าวคือ การสร้างการครองอำนาจนำใหม่ได้ และเมื่อนั้นสถานะวิกฤตที่ยืดเยื้อก็ถึงคราวคลาไคลตัวได้

โดยการสร้างพลังที่สามซึ่งเป็นตัวกลางเพื่อจัดการและเข้าไปแทรกแซงในวิกฤตเพื่อช่วยเหลือให้ฝ่ายก้าวหน้าได้รับชัยชนะ และภายใต้สังคมการเมืองสมัยใหม่จึงสามารถหาทางออกจากสถานะวิกฤตและกระทำได้โดยกลไก อาทิ ระบบรัฐสภา สหภาพแรงงาน หรือการมีพรรคการเมืองที่ปกป้องประโยชน์ทางอุดมการณ์ และการมีระบบราชการที่เป็นอิสระ โดยกลไกเหล่านี้ทำ

ให้กลุ่มพลังทางสังคมต่าง ๆ มีสมดุลทั้งในทางเศรษฐกิจและการเมือง และถ่วงดุลได้กับพลังของชั้นปกครอง

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าได้ศึกษาและทำการสรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด จากวิทยานิพนธ์ของผู้ที่ได้ศึกษา และสนใจนำแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมือง ดังนี้

กมลพร วรกุล (2553) ได้สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด ดังนี้

แนวคิดทฤษฎีการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของนักคิดชื่ออันโตนิโอ กรัมสกี (A. Gramsci) ซึ่งเป็นนักคิดสายมาร์กซิสต์พัฒนา หรือกลุ่ม Neo Marxist โดยนักคิดสายนี้ให้ความสำคัญในการวิเคราะห์โครงสร้างส่วนบน กล่าวคือ มิติทางด้านวัฒนธรรม ความคิด จิตสำนึก อุดมการณ์เป็นหลัก เนื่องจากเป็นโครงการที่มีอิทธิพลและสามารถดำรงรักษาและให้ความชอบธรรมระบบที่กำลังเป็นอยู่ (Reproduction)

เพื่อให้การปกครองประเทศในช่วงเวลานั้นเป็นไปอย่างราบรื่น และได้รับการยอมรับจากประชาชน โดยปราศจากการใช้กำลังบีบบังคับหรือใช้ความรุนแรง

โดยแนวคิดเรื่องการครองอำนาจนำของกรัมสกี ประกอบไปด้วย 2 ประเด็น

1) *Political Hegemony* คือ การสถาปนาระบบการเมืองระบบหนึ่งให้กลายเป็นระบบหลักของสังคม

2) *Cultural Hegemony* คือ เน้นมิติด้านวัฒนธรรม หมายถึง การสถาปนาระบบคิด ระบบอุดมการณ์ ระบบวัฒนธรรม ให้กลายเป็นระบบคิดหลักและวัฒนธรรมหลักของสังคม พร้อมกับปิดกั้นหรือกีดกันระบบคิดอื่น ๆ วัฒนธรรมแบบอื่น ๆ ให้กลายเป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรม อาทิ การเผยแพร่ว่าทศวรรษต่าง ๆ ในสังคม

นอกจากนี้ กรัมสกี ยังเสนอว่า ที่ใดมีการครอบงำ ที่นั่นย่อมมีการต่อสู้ดิ้นรนอยู่เสมอ เนื่องจากอำนาจมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา และมักจะถูกท้าทายด้วยอุดมการณ์ใหม่ ๆ จากกลุ่มอื่นที่ต้องการแสวงหาอำนาจเช่นกัน ด้วยการพยายามสถาปนาอุดมการณ์หรือชุดความคิดใหม่ที่อาจถูกปิดกั้นจาก “อุดมการณ์หลัก” หรืออุดมการณ์ที่ดำรงอยู่ในสังคมในห้วงขณะนั้น ตลอดจนเชื่อมั่นว่ามีศักยภาพที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตและโครงสร้างสังคมของตนเอง

โดยอุดมการณ์หลักเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับความชอบธรรมแก่ผู้ปกครองประเทศในการใช้อำนาจปกครองประเทศ หรือรักษาและธำรงไว้ซึ่งอำนาจของกลุ่มตน ดังนั้น กริมซึ่งจึงเห็นว่า พลังอำนาจทางการเมืองที่แท้จริงแล้วมิได้ถูกกระทำผ่านกลไกภาครัฐที่เป็นการใช้กำลัง อาทิ ศาล ศาล การปราบปรามจากตำรวจ แต่ถูกใช้ผ่าน “อุดมการณ์” ที่คนคิด หรือมุมมองต่อสังคมการเมือง ซึ่ง “ชุดความคิด” และสัญลักษณ์หรืออัตลักษณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบของอุดมการณ์ที่มีพลังในการกล่อมเกลามนุษย์ ที่กำหนดโดยชนชั้นนำหรือผู้ปกครองประเทศในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่เข้าสู่อำนาจ และใช้อำนาจอย่างถูกต้องตามระบอบการปกครองของประเทศนั้น ๆ

ดังนั้น อุดมการณ์ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองประเทศ ย่อมมีหลักการพื้นฐาน คือ ต้องเป็นอุดมการณ์ที่พยายามทำให้พลเมืองเชื่อว่า “ผลประโยชน์ที่บางกลุ่มได้รับเป็นผลประโยชน์ของทุกคน” ซึ่ง ชุดความคิดหรืออุดมการณ์เหล่านั้น จะถูกกระทำอย่างเป็นรูปธรรมผ่าน “กลไกการครองอำนาจนำ” หรือ กลไกทางอุดมการณ์ ที่มีใช้กลไกจากอำนาจรัฐในการบีบบังคับประชาชน โดยกระทำผ่านกระบวนการสร้างและแพร่กระจายความเชื่อ ค่านิยม สร้างความศรัทธาที่นำไปสู่การปลุกฝังทางความคิด ซึ่งจะคงอยู่และได้รับการยอมรับและยินยอมจากประชาชนมากกว่ากลไกอำนาจรัฐ

อย่างไรก็ตาม การสร้างและแพร่กระจายอุดมการณ์ไปยังประชาชนหรือประชาสังคมที่ประกอบไปด้วยชุดความคิดและสัญลักษณ์ ต้องกระทำผ่าน “พื้นที่ทางความคิด” กล่าวคือ พื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นผ่านสื่อสาธารณะต่าง ๆ อาทิ สื่อมวลชน โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นแล้ว กลุ่มที่ครอบงำอำนาจเก่าและกลุ่มที่ต้องการสถาปนาอำนาจใหม่ผ่านการแพร่กระจายชุดแนวคิด ที่กระทำผ่านกลไกการครองอำนาจนำผ่านพื้นที่ทางความคิด จึงต้องมีการทำ “สงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด” อันเป็นการต่อสู้ทางความคิด โดยการเผยแพร่อุดมการณ์ของตนไปยังประชาสังคมให้กว้างขวางมากที่สุด ต้องพยายามอธิบายและให้เหตุผลอุดมการณ์ของตนให้เป็นที่ยอมรับจากประชาสังคม โดยเน้นในประเด็นที่ทุกชนชั้นจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน หรือเป็นเจตจำนงร่วมกันของผู้คนในสังคมนั้น ๆ อาทิ ความเสมอภาค ความเท่าเทียม ความยุติธรรม

อย่างไรก็ตาม การทำสงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด กลุ่มผู้พยายามครองอำนาจนำต้องมียุทธวิธีในการสื่อสารเพื่อการเข้าช่วงชิงอำนาจในการนำมวลชนหรือประชาสังคม ผ่านโครงสร้างส่วนบนซึ่งปราศจากการบีบบังคับอย่างรุนแรง โดยกริมซึ่งมีความเห็นว่าการสร้างอำนาจนำ

ผ่านทางด้าน “วาทกรรม” (Discourse) ที่ปรากฏในสื่อสารมวลชนนั้น น่าจะทรงพลังมากกว่าการครองอำนาจนำทางด้านเศรษฐกิจหรือการเมือง เพราะข้อความหรือวาทกรรมเหล่านั้น เป็นการให้ค่านิยามสังคม นิยามชีวิต นิยามกลุ่มคน นิยามเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ กริมซิ่งยังเน้นบทบาทและให้ความสำคัญกับกลุ่มปัญญาชนในการเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากกลุ่มปัญญาชนสามารถที่จะโน้มน้าวประชาสังคมหรือมวลชนส่วนใหญ่ในการยอมรับชุดแนวคิดที่กลุ่มตนนำเสนอได้ โดยผ่านกลไกต่าง ๆ อาทิ สื่อมวลชน สถาบันการศึกษา หนังสือพิมพ์ พรรคการเมือง สมาคมต่าง ๆ ในการเผยแพร่อุดมการณ์ให้เกิดการเรียนรู้และเป็นการกล่อมเกลாதองการเมือง ด้วยการที่ปัญญาชนหรือผู้มีอำนาจทางการเมืองใช้สัญลักษณ์ การโฆษณาชวนเชื่อ และการตรวจสอบ

วัชรพล พุทธรักษา (2549) ได้สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการครองอำนาจนำของอันโตนิโอ กริมซิ่ง ดังนี้

การครองอำนาจนำ (Hegemony) คือ การใช้อำนาจหรือกลุ่มชนชั้นใด ๆ เพื่อสร้างภาวะการครองอำนาจนำทางความคิด และมีอำนาจเหนือกลุ่ม/ชนชั้นอื่น ๆ ในสังคม โดยที่การใช้อำนาจดังกล่าวปราศจากการใช้ความรุนแรง หรือการบีบบังคับในเชิงกายภาพ แต่เป็นการใช้อำนาจผ่านทางกลไกชนิดต่าง ๆ เพื่อครอบครองความคิด โน้มน้าว และให้เกิดการยอมรับ เพื่อก่อให้เกิดซึ่งความยินยอมพร้อมใจ และได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มประชาสังคม หรือกลุ่มพลังทางสังคมและชนชั้นต่าง ๆ โดยที่ผู้คนในกลุ่ม/ชนชั้นที่ถูกกระทำนั้นไม่ทราบ หรือไม่สามารถตระหนักได้ว่าตนได้ถูกครอบครองความคิดไปแล้ว

โดยการดำเนินการเพื่อสร้างภาวะการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นในทางปฏิบัติต้องอาศัยกลไกต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ อาทิ การใช้สื่อ และสถาบันต่าง ๆ หรือสิ่งใด ๆ ก็ตามที่สามารถนำมาใช้เพื่อโน้มน้าว ชักจูง ชักจูงและครอบงำทางความคิดให้เกิดแก่กลุ่มประชาสังคม ซึ่งมี “กระบวนการสร้างภาวะครองอำนาจนำ” ดังนี้

1) *แนวคิดเรื่องโครงสร้างส่วนบน* เป็นโครงสร้างที่มีความสำคัญกับสังคม และสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือส่งผลต่อสังคมในส่วนร่วมได้ ประกอบด้วย “สังคมการเมือง” และ “ประชาสังคม” ซึ่งเป็นโครงสร้างของระบบความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ กฎหมาย วัฒนธรรม สำหรับพื้นที่ในโครงสร้างส่วนบน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ประชาสังคม ซึ่งเป็นพื้นที่ของการสร้างความยินยอม และสามัญสำนึก หรือมีมุมมอง โลกทัศน์ ต่อปรากฏการณ์ตามที่ถูกชนชั้นปกครอง หรือกลุ่มที่พยายามสร้างภาวะการครองอำนาจนำพยายามสร้างไปในทิศทางเดียวกัน



2) แนวคิดเรื่องประชาสังคมและสังคมการเมือง กับความยินยอมพร้อมใจและการใช้อำนาจบังคับ

(1) *ประชาสังคม* กรั่มชี้มองว่ามีลักษณะเป็นโครงสร้างสังคมส่วนบนที่มีความสำคัญในเชิงอุดมการณ์ หรือระบบความคิด ความเชื่อ ผ่านทางสถาบัน อาทิ สถาบันครอบครัว สถานศึกษา สื่อมวลชน และกลไกการครองอำนาจนำต่าง ๆ ในการสร้างและสืบทอด ส่งต่อ อุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อชุดต่าง ๆ ให้แพร่กระจายไปทั่วในสังคม โดยปราศจากอำนาจบังคับและการใช้กำลังที่รุนแรง แต่เป็นการใช้อำนาจในลักษณะชักจูง โน้มนำ หรือกล่อมเกลาคำความรู้ ความคิดของผู้คนเป็นหลัก เพื่อก่อให้เกิดความยินยอมพร้อมใจของคนในสังคม และเกิดโลกทัศน์ที่เป็นไปตามความต้องการของผู้สร้างภาวะครองอำนาจนำ

(2) *สังคมการเมือง* กรั่มชี้มองว่ามีลักษณะของการใช้อำนาจบังคับ ผ่านกลไกการใช้อำนาจบังคับต่าง ๆ อาทิ การใช้กำลังของกองทัพ การบังคับใช้กฎหมายของศาล ผ่านสถาบันศาล ตำรวจ กองทัพ และรัฐบาล

กรั่มชี้เสนอว่า ผู้ต้องการสร้างภาวะครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์เหนือสังคมใด ๆ จะต้องยึดพื้นที่เหนือประชาสังคมให้สำเร็จก่อน โดยการใช้กลไกการครองอำนาจนำต่าง ๆ เพื่อสร้างความยินยอมพร้อมใจให้เกิดขึ้นในสังคม แม้อาจจะต้องใช้เวลานานก็ตาม

*สงครามขับเคี่ยว* และสงครามยึดครองพื้นที่ทางความคิด คือ การดำเนินการเพื่อสร้างภาวะการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นเหนือชนชั้นอื่น ๆ โดยต้องดำเนินการต่อสู้เพื่อยึดกุม “พื้นที่เชิงอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อ” ของผู้คนใน “ประชาสังคม” ให้ได้

3) *กลไกการครองอำนาจนำ* และกลไกการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งมีความสำคัญต่อกระบวนการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ

(1) *กลไกการครองอำนาจนำ* คือ สิ่งใดก็ตามที่ทำหน้าที่ในการเป็นสื่อกลาง อาทิ พรรคการเมือง ปัญญาชน นโยบายพรรคการเมือง สื่อมวลชนทุกประเภท สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว ตลอดจนการสร้างภาพลักษณ์ของฝ่ายผู้สร้างภาวะครองอำนาจนำ เพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ หรือระบบความคิด ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยมชุดหนึ่ง ๆ เพื่อสื่อไปถึงประชาชนในชนชั้นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเห็นพ้อง ยินยอมและนำไปสู่การปฏิบัติตาม

(2) *กลไกการใช้อำนาจรัฐ* คือ กลไกที่ใช้อำนาจบังคับ ให้ประชาชนชนชั้นต่าง ๆ ปฏิบัติตามความต้องการ โดยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

4) การโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำ เนื่องจากอำนาจมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา หากอำนาจนำหรืออำนาจหลักที่ดำรงอยู่เกิดเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่ลดทอนความชอบธรรม และลดทอนความรู้สึกพร้อมใจของชนชั้นผู้ถูกปกครอง ซึ่งคนกลุ่มนี้อาจโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำ เพื่อแสดงให้เห็นให้ผู้ครองอำนาจนำในขณะนั้นเห็นและรับรู้ว่าอำนาจของตนถูกท้าทาย หรือเป็นไปเพื่อโค่นล้มผู้ครองอำนาจเก่า และอาจนำไปสู่การเป็นผู้พยายามครองอำนาจนำหรือสถาปนาอำนาจนำขึ้นใหม่แทน

จึงมีความน่าสนใจว่าแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์การดำเนินการครองอำนาจนำของผู้สร้างภาวะครองอำนาจนำให้เกิดแก่ประชาสังคม และการต่อต้านการครอบงำทางความคิดหรืออุดมการณ์หลักผ่านโครงสร้างส่วนบน โดยการ “ทำสงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด” (War of Position) ซึ่งเป็นการทำสงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิดของประชาชนและพื้นที่ทางวัฒนธรรม อันเป็นการทำสงครามทางอุดมการณ์ โดยเน้นบทบาทของปัญญาชนหรือในนามพรรคอนาคตใหม่ ในการเผยแพร่และดำเนินการปฏิบัติผ่านกลไกการครองอำนาจนำ ที่ปราศจากการใช้อำนาจบีบบังคับผ่านพื้นที่ทางความคิด และมียุทธวิธีในการใช้สื่อแพร่กระจายชุดความคิดหรืออุดมการณ์ ตลอดจนการสร้างวาทกรรม การจัดกิจกรรม การสร้างภาพลักษณ์ เพื่อเปลี่ยนแปลงชุดความคิดเดิม และปลูกฝังจิตสำนึก ความเชื่อ ค่านิยมและแนวความคิดเห็นให้กับประชาชน เพื่อให้เกิดการยอมรับจากประชาชน อันจะทำให้การครองอำนาจนำนั้นประสบผลสำเร็จ เพื่อการดำรงซึ่งชุดแนวคิดหรืออุดมการณ์หลักในการครองอำนาจนำของตนอย่างต่อเนื่องต่อไป ตามทฤษฎีการครองอำนาจนำของกริมซี

### 1.3 แนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์

สืบเนื่องจากกริมซีมีความคิดเห็นว่าการสร้างอำนาจนำหรือการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด กลยุทธ์หนึ่งที่สำคัญในการปลูกฝังความเชื่อ ความคิด ค่านิยมให้ฝังอยู่ในจิตสำนึกของมวลชนจนนำไปสู่การแสดงพฤติกรรม คือ การผลิตสร้างวาทกรรม

โดยไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2554) ได้ศึกษาแนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของมิเชล ฟูก็อดต์ (Michel Foucault) นักคิด นักเขียน และนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส และสรุปรวมถึงสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าวในหนังสือชื่อ “วาทกรรมการพัฒนา อำนาจ ความรู้ ความจริงและความเป็นอื่น” สรุปที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

วาทกรรม หมายถึง ระบบ และกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่เราอยู่ ไม่ว่าจะเป็น

เป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง ดังนั้น วาทกรรมจึงเป็นมากกว่าเรื่องของการพูด แต่มีภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม (discursive practices) ซึ่งรวมถึงจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่าและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ

การวิเคราะห์วาทกรรม (discourse analysis) คือ การพยายามศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ในการสร้างเอกลักษณ์และความหมายให้กับสรรพสิ่งที่ห่อหุ้มเราอยู่ในสังคมในรูปแบบของวาทกรรม และภาคปฏิบัติการของวาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจ (hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ อย่างไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์อะไรบ้าง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้าง รวมถึงการเก็บกด/ปิดกั้น สิ่งเหล่านี้ของวาทกรรมมีอย่างไร กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือการพิจารณาถึงภาคปฏิบัติการของวาทกรรมนั่นเอง

ภาคปฏิบัติการของวาทกรรม จึงเป็นตัวกำหนดขอบเขตของสิ่งที่พูด/สิ่งที่ศึกษาว่าจะพูดอย่างไร พูดเรื่องอะไร ใครเป็นผู้พูด จึงจะได้ความหมาย สื่อสารกันรู้เรื่องและเป็นที่ยอมรับในสังคม นอกจากนี้ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมยังสถาปนาผู้พูดให้มีอำนาจ/ความชอบธรรมในการพูดเรื่องนั้น ๆ อีกด้วย ดังนั้น ประเด็นสำคัญของการวิเคราะห์วาทกรรมจึงมีได้อยู่ที่ว่า คำพูดนั้นจริงหรือเท็จ แต่กลับสนใจกฎเกณฑ์ชุดหนึ่งที่เป็นตัวกำกับในการพูดนั้น ๆ

นอกจากนี้สามชาย ศรีสันต์ (2561) ได้ศึกษาและทำการสังเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดวาทกรรมแนววิพากษ์ ภายใต้หนังสือ “ว่าด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ บทศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมการพัฒนา/หลังการพัฒนา” สรุปที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

มิเชล พูโกต์ สนใจสิ่งที่อยู่เบื้องหลังการก่อรูปก่อนจะกลายเป็นวาทกรรม ซึ่งมีสถานะเป็นระบบทางสัญลักษณ์ กล่าวคือเป็นความคิดที่มารวมกันอย่างเป็นระเบียบ เป็นกฎเกณฑ์ที่ถูกทำให้ปรากฏออกมาเป็นรูปเป็นร่าง และเมื่อสิ่งเหล่านี้มีสถานะเป็นวาทกรรม ก็จะทำหน้าที่บ่งบอกชี้แนะ รูปแบบ วิธีการ ท่าที และวิธีการของการพูด เขียน ฟังหรืออ่าน ซึ่งเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า “ปฏิบัติการทางวาทกรรม” กล่าวคือ กระบวนการจัดชั้นแบ่งประเภทความสัมพันธ์ของมโนทัศน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนิยาม สร้างรูปแบบความสัมพันธ์ และการปฏิบัติของการพูด การเขียน โดยพูโกต์ได้ใช้วาทกรรมในฐานะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับอำนาจ โดยวาทกรรมในฐานะที่เป็นอำนาจรูปแบบหนึ่งถูกนำมาใช้ในการศึกษาวาทกรรมแนววิพากษ์ โดยข้าพเจ้ามุ่งเน้นและให้ความสนใจที่จะศึกษาอำนาจของวาทกรรมในฐานะที่เป็นอุดมการณ์

วาทกรรมในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ ได้แก่ ภาพ เสียง ความรู้สึก วิธีประพจน์ปฏิบัติที่ปรากฏขึ้นในการรับรู้ที่หลากหลาย แต่ได้กลายเป็นข้อสรุปภายใต้ระบบความเชื่อที่สมาชิกในสังคมยึดถือร่วมกัน ซึ่งคอยกำกับชี้แนะแบบแผนปฏิบัติให้ตัดสินความดีเลวในเชิงคุณค่า (van Dijk, 1998, pp.12,69-73; van dijk, 2000, pp.93-97 อ้างใน สามชาย ศรีสันต์, 2561, ว่าด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ฯ)

กล่าวคือ อุดมการณ์ (ideology) เกิดขึ้นจากการทำหน้าที่ของวาทกรรมในสถานะของการเป็นระบบตัวแทนความคิด ทำให้คนมีจินตนาการถึงรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม จึงเป็นฐานการก่อรูป (formation) ขึ้นของความจริง ซึ่งอุดมการณ์ยังแฝงไว้ด้วยวิธีการประพจน์ปฏิบัติต่อสิ่งนั้น ๆ ด้วย ดังนั้น การสร้างระบบความคิดเป็นวิธีการที่รัฐใช้ครอบงำเพื่อแสวงประโยชน์จากการที่ประชาชนรับรู้ผ่านวาทกรรม ซึ่งทำหน้าที่กำกับ ชี้นำรูปแบบความสัมพันธ์เพื่อการปกครอง นอกจากนี้ รัฐยังใช้กลไกของรัฐในการกำกับความสัมพันธ์ในการช่วยผลิตสร้างความคิดเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับวาทกรรม ส่งผ่านไปยังประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของอัลธูซเซอร์ ที่ว่าด้วยวาทกรรมในฐานะที่เป็นอุดมการณ์เชื่อมโยงระหว่างความเชื่อและการกระทำเข้าด้วยกัน ซึ่งมีกระบวนการในการผลิตสร้างความคิด 4 ด้าน คือ

- 1) เน้นสิ่งที่เป็นบวกเกี่ยวกับพวกเรา
- 2) เน้นสิ่งที่เป็นลบเกี่ยวกับพวกเขา
- 3) หลีกเลี่ยงการเน้นสิ่งที่เป็นลบเกี่ยวกับพวกเรา
- 4) หลีกเลี่ยงการเน้นสิ่งที่เป็นบวกเกี่ยวกับพวกเขา

จะเห็นได้ว่า วาทกรรมที่ถูกผลิตสร้างขึ้นจากอุดมการณ์ความเป็นพวกเราและพวกเขา จะทำหน้าที่สร้างสำนึก แยกแยะความเป็นพวกเดียวกันกับสิ่งที่ไม่เข้าพวก ทำให้รู้สึกต่อพวกเขาในฐานะเป็นศัตรูหรือคู่แข่ง โดยภาษาที่ถูกนำมาใช้สร้างอุดมการณ์จะให้ทางเลือกของจินตนาการต่อความจริงขึ้นในใจ ให้ภาพพจน์ละเอียดมากกว่าเป็นเพียงนามธรรม เป็นภาพที่แจ่มชัด มีความเข้มข้นของอารมณ์ความรู้สึก รวมทั้งการตัดสินและให้คุณค่า ดังนั้น หากขาดภาษาและการรับรู้ของคนแล้วความจริงจะไม่เกิดขึ้น วาทกรรมจึงเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากความรู้ ซึ่งสร้างขึ้นในรูปของภาษาผ่านภาคปฏิบัติการทางสังคม ผู้กรวมเข้าด้วยกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล และเสนอภาพตัวแทนของอุดมการณ์ซึ่งมีอิทธิพลชี้นำและกำกับการกระทำ โดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีทางอำนาจ หรือกลไกกำกับความสัมพันธ์ในการผลิตสร้างวาทกรรมนั้นให้กลายเป็นความถูกต้อง เป็นจริง

ลาคลาวและมูฟฟ์ (Ernesto Laclau and Chantal Mouffe) ได้ให้ความหมาย วาทกรรม คือ วาทกรรมมิได้เป็นเพียงคำพูด (talk) ตัวบท (text) เท่านั้น แต่วาทกรรมเป็นภาคปฏิบัติ การทางสังคมผ่านภาษา สัญลักษณ์ และสัญลักษณ์ เพื่อส่งผ่านความหมายที่มีผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติ เพราะฉะนั้น วาทกรรมจึงได้สร้างความหมายให้โลกทางสังคม โดยเกิดจากกระบวนการปะทะ ประสาน (articulation) วาทกรรมจึงเป็นผลรวมเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการสถาปนาความ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของส่วนสำคัญต่าง ๆ จนกลายเป็นโครงสร้างที่มีตัวตนในรูปของวาทกรรม โดย วาทกรรมย่อมมีแกนกลางหรือศูนย์กลางของความหมายที่แวดล้อมด้วยสัญลักษณ์ ซึ่งถูกจัดวางอย่างเป็น ระเบียบระหว่างวาทกรรมหลักและวาทกรรมย่อย ๆ ที่เชื่อมโยงกันเป็นตาข่าย ภายใต้กระบวนการ ปะทะประสานจนเกิดเป็นวาทกรรมที่เชื่อมแน่น แข็งแกร่ง ดังนั้น การสร้างความหมายทางวาทกรรม จึงเต็มไปด้วยการต่อสู้ช่วงชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการกำหนดนิยามความหมายให้กับสรรพสิ่ง โดยวาทกรรมหลักจะทำหน้าที่เป็นตาข่ายครอบคลุมวาทกรรมอื่น ๆ ให้อยู่ในความหมายลักษณะ เดียวกัน

โดยการวิเคราะห์วาทกรรมของลาคลาวและมูฟฟ์ สนใจความคิดที่วาทกรรมได้ สร้าง อารมณ์รักษา และเปลี่ยนแปลงความหมายของความคิดนั้นไปอย่างไร มีวัตถุประสงค์ในการ วิเคราะห์หรือสร้างโครงสร้างทางสังคมที่ต้องการจัดระเบียบสังคม เพราะฉะนั้น วาทกรรมในแบบ ของลาคลาวและมูฟฟ์ จึงช่วยให้เห็นการต่อสู้ช่วงชิง การกำหนดนิยามความหมายของวาทกรรม และ การสถาปนาวาทกรรมหลักให้กลายเป็นตัวแทน

### **1.3.1 การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ ในรูปแบบการศึกษานาม วาทกรรม**

สามชาย ศรีสันต์ (2561) ได้ศึกษาและทำการสังเคราะห์วิธีวิทยาของ การศึกษาวาทกรรมแนววิพากษ์ของนักคิดคนสำคัญหลาย ๆ ท่าน และได้เสนอรูปแบบการศึกษาวา ทกรรมในรูปแบบการเคลื่อนไหวสนามวาทกรรม ภายใต้หนังสือ “ว่าด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมแนว วิพากษ์ บทศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมการพัฒนา/หลังการพัฒนา” ซึ่งเป็นกระบวนการวิเคราะห์วาท กรรมในลักษณะที่เป็นกระบวนการนับตั้งแต่การประกอบสร้าง การรื้อสร้างวาทกรรม และการ กำหนดนิยามวาทกรรมใหม่ เพื่อแสดงให้เห็นถึงจุดอ่อนของการประกอบสร้างวาทกรรมหลัก การ สร้างวาทกรรมตอบโต้เพื่อหักล้าง และการนิยามผลผลิตสร้างวาทกรรมขึ้นมาในพื้นที่ที่วาทกรรมได้ เคลื่อนไหว ก่อรูป และปฏิบัติภายใต้บริบททางสังคม ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องเปลี่ยนแปลงสภาพ

สังคมที่เป็นอยู่ นำไปสู่การพัฒนาสังคมจากเบื้องล่าง โดยใช้กรอบมุมมองของการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมร่วมกับวิธีวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์

สนามวาทกรรม คือ การเคลื่อนไหวของประชาชนในลักษณะที่เป็นการกระทำร่วมกัน เพื่อค้นหา เรียกร้อง เปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางสังคมที่เป็นอยู่ ให้ไปสู่สถานะที่กลุ่มเคลื่อนไหวต้องการ ด้วยการตอบโต้คู่ตรงข้ามหรือกลุ่มความขัดแย้ง อาทิ รัฐ องค์กรภาคธุรกิจที่มีอำนาจ หรืออุดมการณ์ความคิด และวาทกรรมหลักที่ควบคุมครอบงำสังคม อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่มาจากคนข้างล่าง คนที่ถูกเก็บกด ปิดกั้น ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ที่ไม่สามารถนิ่งเฉยและปล่อยให้สถานการณ์ดำเนินไปได้จนต้องลุกขึ้นมาต่อสู้ เรียกร้อง และเสนอทางเลือกใหม่ให้สังคม ซึ่งจะกลับบทบาทของตัวแสดงหลักจากรัฐหรือผู้มีอำนาจมาสู่ประชาชน

สนามวาทกรรมเป็นพื้นที่ของการแข่งขันต่อสู้ การปะทะกันของวาทกรรมที่กำลังถูกผลิตสร้างขึ้นใหม่และวาทกรรมหลักที่ครอบงำอยู่ การวิเคราะห์สนามวาทกรรมจึงต้องมองเห็นถึงความรู้ความคิด ที่ถูกผลิตซ้ำ ซึ่งมาจากธรรมเนียมปฏิบัติ และความรู้ความคิด (ideology) ที่ถูกนำมาปรับปรุง ตกแต่ง และก่อรูปขึ้นใหม่ ในบริเวณที่วาทกรรมและตัวบทต่าง ๆ ได้มาปะทะประสานกันภายใต้บริบทแวดล้อมที่ประกอบไปด้วยเครื่องมือ ตัวแสดง การจัดวางบรรยากาศ แสง สี ภาพ ตลอดจนภาษากายที่เป็นสื่อทางสัญลักษณ์ ซึ่งจะทำให้ผู้ศึกษาเห็นถึงกระบวนการทั้งการผลิตสร้างการใช้ และการแพร่กระจายวาทกรรม เช่นเดียวกับปฏิบัติการเชิงอำนาจ และการต่อต้านขัดขืนอำนาจ โดยมุ่งวิเคราะห์ให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่ได้จากสนาม 3 ประการ คือ

1) *การผลิตสร้างวาทกรรม* เป็นการผลิตขึ้นจากตัวบท การสนทนา (talk and text) และทรัพยากรทางสัญลักษณ์ เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงการจัดวางองค์ประกอบของการใช้คำ โครงสร้างของภาษา ลีลา น้ำเสียง และทรัพยากรทางสัญลักษณ์ที่ถูกนำมาใช้ โดยแสดงให้เห็นถึงการจัดระเบียบวาทกรรม ซึ่งถือเป็นการวิเคราะห์หน่วยย่อยที่สุดของวาทกรรมที่ใช้การผลิตสร้างความจริง และที่สำคัญทำให้เห็นถึงการผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้ (counter discourse) เพื่อปะทะและโน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

2) *การรื้อสร้างวาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ในสังคม* เป็นการชี้ให้เห็นจุดบกพร่องผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากวาทกรรมหลัก เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาข้อเสนอทางวาทกรรมที่สะท้อนให้เห็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ขบวนการเคลื่อนไหวหรือประชาชนผลิตสร้างเพื่อโต้แย้งและเสนอทางออกให้กับปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนมุ่งวิเคราะห์เพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงอำนาจของรัฐหรือผู้มีอำนาจ สิ่งที่ถูกปกปิดซ่อนเร้นให้กลายเป็นอื่น ข้อจำกัดและโอกาสของรูปแบบการดำเนินชีวิต เพื่อค้นความเป็น

ตัวเอง และข้อเรียกร้องของขบวนการ โดยมีผลผลิต คือ รูปแบบการใช้ชีวิตที่แตกต่างและเป็นทางเลือกที่เสนอให้กับสังคม

3) *การกำหนดนิยามใหม่* เป็นการพิจารณาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากขบวนการเคลื่อนไหวหรือภาคประชาชน ภายใต้บริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรม โดยวิเคราะห์ให้เห็นอุดมการณ์ (ideology) ของขบวนการซึ่งเป็นผลรวมของความเชื่อ ความต้องการ ข้อเรียกร้อง แบบแผนการปฏิบัติที่ขบวนการเคลื่อนไหวเสนอต่อสังคม

### 1.3.2 วาทกรรมตอบโต้ในบริบทของสนาม

วาทกรรมตอบโต้ ได้แก่ การพูด การเขียน การแสดงออกต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นการตอบโต้เหตุที่ทำให้ขุนเคือง ขับข้องใจ โดยวาทกรรมตอบโต้จะบรรจุข้อเสนอ ทางออก ที่มีลักษณะคู่ขนานโดยนำมาทดแทนสิ่งที่เป็นปัญหาเพื่อที่จะสร้างให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งวาทกรรมตอบโต้ไม่จำเป็นต้องเป็นวาทกรรมที่ก้าวร้าว ถอนรากถอนโคนวาทกรรมหลัก แต่วาทกรรมตอบโต้มีทั้งขัดแย้งและยอมตามวาทกรรมหลักที่มากดทับเพื่อให้จุดมุ่งหมายประสบความสำเร็จ แต่เป็นคู่สนทนา มีการปะทะประสาน ตอบโต้ และประนีประนอม สิ่งเหล่านี้คือความพยายามสร้างสมดุลระหว่างการยอมตามกับการขัดแย้ง ที่ทำให้วาทกรรมตอบโต้ส่งผลในทางปฏิบัติ

โดยวาทกรรมตอบโต้สามารถปะทะเข้ากับอุดมการณ์หลักที่ดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีศักยภาพ เป็นการส่งสารไปยังประชาชนให้หันมาสนใจรับฟัง และสร้างแรงจูงใจให้คล้อยตาม ซึ่งวาทกรรมตอบโต้จะถูกผลิตซ้ำ ย้ำ และส่งผ่านไปยังประชาชนภายใต้การเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคม และเมื่อได้รับการขานรับจากสังคม จึงนำไปสู่การก่อรูปขึ้นแนวปฏิบัติที่แตกต่าง ปะทะประสานเข้ากับรูปแบบชีวิตที่กำลังเผชิญ ภายใต้วาทกรรมตอบโต้จึงแฝงไปด้วยการผลิตสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ทางสังคม โดยมุ่งวิเคราะห์วาทกรรมตอบโต้ ทั้งการผลิตสร้างวาทกรรม การรื้อสร้างวาทกรรม และการกำหนดนิยามใหม่

#### 1) การผลิตสร้างวาทกรรม (วาทกรรมตอบโต้ในบริบทของสนาม)

เป็นการวิเคราะห์ตัวบทเพื่อค้นหาวาทกรรมตอบโต้ ดังนี้

(1) *การวิเคราะห์เนื้อหาของตัวบท* เป็นการพิจารณาเพื่อค้นหาวิเคราะห์การจัดกลุ่มของคำ ประโยค ที่ถูกนำมาใช้ กลุ่มคำและประโยคเหล่านั้นผลิตสร้างความหมายแบบใด โดยการวิเคราะห์จะพิจารณาควบคู่ไปกับบริบทที่ตัวบทนั้นถูกนำเสนอด้วย ทั้งนี้ การเสนอตัวบทของวาทกรรมตอบโต้ย่อมหนีไม่พ้นการรื้อทำลายวาทกรรมชุดเดิมและประกอบสร้างวาทกรรมชุดใหม่

เพราะฉะนั้นการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวในฐานะที่เป็นวาทกรรมจึงต้องค้นหาว่าอะไรคือสิ่งที่ถูกล้มล้าง และอะไรคือสิ่งที่ถูกเสนอขึ้นแทนที่

(2) การวิเคราะห์บริบท ได้แก่ ภาพหรือสิ่งที่ปรากฏให้เห็นเพื่อประกอบการผลิตสร้างความหมาย เช่น การจัดวางองค์ประกอบ การใช้พื้นที่ เพื่อจุดเจตนารมณ์ สารที่ต้องการจะส่งผ่านไปยังผู้ชมผู้ฟัง

ดังนั้น การวิเคราะห์ตัวบทภายใต้บริบท จึงหมายถึง พื้นที่และเวลาของการปรากฏขึ้นของวาทกรรม โดยพิจารณาจาก

การวิเคราะห์เหตุการณ์ เป็นการวิเคราะห์จากการพรรณนาให้เห็นถึงเนื้อหารายละเอียดของเหตุการณ์ที่วาทกรรมได้ถูกผลิตขึ้น โดยมุ่งความสนใจที่วาทกรรมซึ่งถูกผลิตสร้างขึ้นนั้นว่ามีคุณลักษณะอย่างไร จากถ้อยคำการสนทนา การพูดบนเวที การประชุม การกล่าวปราศรัย การให้สัมภาษณ์ ข้อความที่ใช้ในป้าย โปสเตอร์ ฯลฯ ซึ่งการวิเคราะห์เหตุการณ์จะต้องค้นหาความหมายเฉพาะของท้องถิ่น ชุมชน กลุ่ม หรือบริบทที่วาทกรรมนั้น ๆ ถูกใช้ อันเป็นการเชื่อมโยงระหว่างวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นกับพื้นที่ทางสังคมที่วาทกรรมนั้นไปปรากฏตัว

การวิเคราะห์การสนทนา เป็นกระบวนการวิเคราะห์การสื่อสารในเหตุการณ์ประจำวัน โดยพิจารณาที่การต่อรองความหมายและการผลิตสร้างวาทกรรมของผู้กระทำ ได้แก่ ภาษาเขียน ภาษาพูด ภาษากาย และภาษาสัญลักษณ์ โดยเครื่องมือสำคัญของการผลิตสร้างวาทกรรมในการวิเคราะห์การสนทนา คือ การวิเคราะห์สัมพันธ์บท กล่าวคือ เป็นขั้นตอนการใช้ตัวบทที่มีการรับรู้ทางสังคมมาก่อนหน้าแล้ว นำมาจัดวางประกอบขึ้นภายใต้บริบทเฉพาะ โดยพิจารณาเนื้อหาของการเสนอตัวบท การรียกร้อยต่อกัน การประกอบสร้าง การเชื่อมโยง และการจัดวางในบริบทซึ่งอาจสร้างความหมายที่แตกต่าง สอดคล้องหรือแย้งกับที่เคยใช้มาก่อน แต่ได้ผลิตสร้างวาทกรรมที่มีความหมายใหม่ขึ้น

กล่าวโดยสรุป การผลิตสร้างวาทกรรมจึงเป็นการศึกษา การประกอบสร้างของตัวบท การใช้ภาษาในบริบท เพื่อแสดงให้เห็นการตอบโต้วาทกรรมหลักที่ครอบงำอยู่ อาทิ การพูดบนเวทีการประชุมประท้วง ประกาศ แถลงการณ์ บทสนทนาของสมาชิกในขบวนการเคลื่อนไหว ข่าวนิตยสารพิมพ์ เพลง การแสดงบนเวที คลิปวิดีโอ ตลอดจนถึงสื่อในโลกออนไลน์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงวาทกรรมตอบโต้ที่ถูกสร้างขึ้น โดยจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า อะไรคือวาทกรรมตอบโต้ วาทกรรมดังกล่าวถูกสร้างขึ้นอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขบริบทแบบใด และวาทกรรมใดที่เป็นคู่สนทนาหลักของวาทกรรมตอบโต้ดังกล่าว



### 1) วาทกรรมรื้อสร้าง

การรื้อสร้าง คือ การปะทะประสาน การตอบโต้ทางวาทกรรม ภายใต้ปฏิบัติการทางสังคม ซึ่งได้แก่ กฎเกณฑ์ที่กำกับความคิด การกระทำ เป็นแม่แบบที่คอยชี้นำสมาชิกในสังคม คิดและกำหนดนิยามความหมายให้กับสรรพสิ่ง โดยทัศนะของฟูโกต์ ปฏิบัติการทางสังคม คือ วาทกรรมในรูปของกฎเกณฑ์ที่บ่งบอกแนวทางการพูด การเขียน และกำหนดมอหมายว่าเรื่องใดใครสมควรมีอำนาจในการกระทำ และใครถูกห้ามไม่ให้กระทำ โดยการวิเคราะห์แบบแผนปฏิบัติทางสังคมต้องอ้างอิงถึงโครงสร้างที่คอบกักบอด้วยเสมอ ได้แก่ ธรรมเนียมปฏิบัติ กฎเกณฑ์และบรรทัดฐานที่เสนอตัวในรูปแบบวาทกรรม

โดยการค้นหาปฏิบัติการทางสังคม ด้วยการวิเคราะห์การเคลื่อนไหวสนามวาทกรรมจะต้องค้นหาอำนาจนำที่แอบซ่อน แฝงเร้น ในปฏิบัติการที่ผู้ปกครองสร้างขึ้นในรูปของชุดความคิดที่ดำรงอยู่ในสังคม พิจารณาไปพร้อมกับเงื่อนไขแวดล้อมในทางโครงสร้างของโครงข่ายความสัมพันธ์ เช่น องค์กร สถาบัน กลุ่ม ที่เชื่อมต่อกันในรูปของเครือข่าย เพื่อให้อำนาจมีผลในทางปฏิบัติ รวมถึงการพิจารณาเครื่องมือ กฎระเบียบที่เครือข่ายของอำนาจผลิตสร้าง ซึ่งสิ่งสำคัญคือการค้นหารอยแตกร้าว จุดเปราะบาง ช่องว่าง ที่ขบวนเคลื่อนไหวจะเบียดแทรกและสถาปนาตัวตน โดยเปิดพื้นที่ทางสังคมให้ตนเอง

นอกจากนี้ ภายใต้วาทกรรมตอบโต้ที่การเคลื่อนไหวสนามวาทกรรมผลิตขึ้นในการปะทะเข้ากับวาทกรรมหลักที่มีอำนาจครอบงำในสังคม จำเป็นจะต้องเสนอทางเลือกหรือการเสนอรูปแบบการใช้ชีวิตที่พึงปรารถนาต่อสังคม เพื่อโน้มน้าว ชักชวน ตลอดจนการรับสมาชิกใหม่เข้ามาสนับสนุนขบวนการ โดยแนวทางในการวิเคราะห์สนามวาทกรรม เพื่อค้นหารูปแบบการใช้ชีวิตในขบวนการเคลื่อนไหว ดังนี้

(1) ภายใต้วาทกรรมตอบโต้ที่ขบวนการเคลื่อนไหวได้สร้างขึ้น วาทกรรมดังกล่าวปะทะกับวาทกรรมที่ครอบงำอยู่ในสังคมด้วยคำอธิบายแบบใด โดยพิจารณาวาทกรรมในฐานะที่เป็นหัวข้อเรื่อง (Topics) ที่ประกอบสร้างได้ด้วยโครงข่ายทางวาทกรรม (หัวข้อย่อย) จากนั้นพิจารณาการสร้างคำอธิบาย การให้เหตุผล และข้อเสนอใหม่ที่เป็นทางเลือกที่ดีกว่า ทั้งต่อขบวนการและต่อสังคม

(2) ข้อปฏิบัติทางสังคมที่ถูกปะทะประสาน และสร้างขึ้นใหม่ในขบวนการเคลื่อนไหว พิจารณาว่าสิ่งใดต้องกระทำและห้ามไม่ให้กระทำ

(3) ข้อเสนอต่อสังคมที่จะสร้างชีวิตที่ดีกว่า เป็นรูปแบบวิธีการซึ่งจะทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตที่ต้องการปรากฏขึ้น และได้รับการยอมรับจากสังคม เผยแพร่และโน้มน้าวให้สังคมยอมรับและหันมาปฏิบัติตาม

ซึ่งการค้นหารูปแบบการใช้ชีวิตที่ถูกสร้างขึ้น คือจุดเริ่มต้นที่แสดงให้เห็นถึงการผลิตสร้างจากเบื้องล่าง และการก่อรูปของนิยาม เพื่อเตรียมพร้อมที่จะสถาปนาอุดมการณ์แบบใหม่ที่มาจากเบื้องล่างนั่นเอง

### 3) การกำหนดนิยามจากการเคลื่อนไหวของสนามวาทกรรม

เป็นการกำหนดนิยามความหมายในเชิงอุดมการณ์ การดำเนินชีวิตชุดใหม่ที่ได้จากการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งเป็นการกำหนดนิยามจากเบื้องล่าง โดยวิเคราะห์เพื่อค้นหาอุดมการณ์ของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อปะทะเข้ากับอุดมการณ์ชุดเดิมที่ดำรงอยู่ในสังคม

อุดมการณ์ตามความหมายของอัลธูซเซอร์ เกิดขึ้นจากการทำหน้าที่ของวาทกรรม ในสถานะของการเป็นระบบตัวแทน ทำให้คนมีจินตนาการถึงรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้วาทกรรมเป็นรูปธรรมของการก่อรูปขึ้นของความจริง เมื่อคนนำจินตนาการ ความคิดนั้นมาสู่การปฏิบัติ เพราะความคิดไม่เพียงแต่ทำให้เราเห็นภาพ เกิดความรู้สึกที่มีต่อตัวบทที่เราเห็น แต่แฝงไปด้วยวิธีการประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งนั้น ๆ ด้วย วาทกรรมจึงเป็นวัตถุดิบของความคิดที่กลายมาเป็นอุดมการณ์ เมื่อคนสามารถกำหนดนิยามตนเองและใช้ความคิดนั้นกำกับ ควบคุมแนวทางการดำเนินชีวิต อุดมการณ์จึงเป็นวาทกรรมที่คงรูป และดำรงอยู่ในสังคม เป็นระบบความคิด ความเชื่อที่มาอยู่ร่วมกัน ซึ่งกำกับ ชี้นำแนวทางการปฏิบัติ ทำหน้าที่ผลิตซ้ำภาคปฏิบัติการทางสังคม อารงรักษาความเหลื่อมล้ำ ไม่เท่าเทียม และช่วยให้ผู้ปกครองยังคงรักษาอำนาจต่อไป

ดังนั้น อุดมการณ์ของขบวนการเคลื่อนไหวจึงเป็นการกำหนดนิยามความหมายเพื่อเสนอตัวตน อัตลักษณ์ ความต้องการของขบวนการต่อสังคม เป็นกระบวนการสร้างกรอบแนวทาง ทำให้เกิดการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงทางสังคม อุดมการณ์จึงก่อรูปขึ้นจากวาทกรรมของขบวนการเคลื่อนไหวที่หลากหลาย จำนวนมาก เป็นอุดมการณ์ที่ถูกผลิตสร้างขึ้นใหม่ โดยเสนอต่อสังคมเพื่อปะทะเข้ากับอุดมการณ์ชุดเดิมที่มีอยู่

## 2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กมลพร วรกุล (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การแพร่กระจายอุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ผ่านสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ASTV : กรณีศึกษาการประชุมในวันที่ 25 พฤษภาคม – 3 ธันวาคม 2551” โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแพร่กระจายอุดมการณ์และข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อโทรทัศน์กระแสรองไปยังประชาชน อันเป็นการต่อสู้ทางความคิดและอุดมการณ์เพื่อแย่งชิงพื้นที่ทางอุดมการณ์และวัฒนธรรมในสังคมของผู้คนให้มาเข้าร่วมชุมนุมตลอดจนระยะเวลา 193 วัน ของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งศึกษาผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎีการทำสงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิดของประชาชน (War of Position)

โดยผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบว่ากลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยส่งอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านสื่อสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ASTV อย่างไร จึงสามารถยึดโยงมวลชนให้เข้าร่วมชุมนุมและทำกิจกรรมทางการเมืองได้ยาวนานและเข้มข้น ซึ่งผู้วิจัยพบว่า สื่อ ASTV มีบทบาทสำคัญในการให้พื้นที่กับอุดมการณ์ของกลุ่มพันธมิตรฯ ให้ดำรงอยู่ ขอบธรรม และเข้าสู่จิตสำนึกของมวลชน เป็นกลไกให้เกิดการหลอมรวมและสร้างฉันทานุมติ ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการสงครามทางความคิดของกรัมซี ในการทำให้มวลชนเห็นพ้องจนสามารถกลายเป็นอุดมการณ์ร่วม และยินยอมที่จะปฏิบัติตามความต้องการของกลุ่มพันธมิตรฯ ตลอดจนการครองความเป็นเจ้าโดยการยึดพื้นที่ทางความคิดได้นั้น

ผู้วิจัยยังพบว่า อุดมการณ์หรือแนวคิดต่าง ๆ ที่ส่งผ่านทาง ASTV มีผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติทางการเมืองและพฤติกรรมของประชาชนที่รับเนื้อหาข่าวสารผ่านช่องทางดังกล่าวอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้วยการบริจาคเงิน สิ่งของ อาหาร เป็นต้น

วัชรพล พุทธิรักษา (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "รัฐบาลทักษิณกับความพยายามสร้างภาวะการครองอำนาจนำ" โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการศึกษาการดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ ด้วยกรอบแนวความคิดเรื่องการครองอำนาจนำของอันโตนิโอ กรัมซี

โดยผู้วิจัยได้ศึกษา ทำความเข้าใจแนวคิดการครองอำนาจนำของอันโตนิโอ กรัมซี และสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวในการอธิบายถึงปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยภายใต้การครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ ซึ่งผู้วิจัยมองว่ารัฐบาลทักษิณเป็นหน่วยการวิเคราะห์ที่เป็นกลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะครองอำนาจนำ โดยการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดให้เกิดขึ้นในประชาสังคมไทยให้เกิดขึ้นเหนือโครงสร้างทางสังคม ที่ประกอบด้วย โครงสร้างส่วนบน ได้แก่ พื้นที่ประชา

สังคม กล่าวคือ เป็นพื้นที่ของการสร้างความร่วมมือ การสร้างการยอมรับ และพื้นที่ทางสังคม การเมือง ที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจมาเกี่ยวข้อง หรือเป็นพื้นที่ของการใช้อำนาจรัฐ มีลักษณะของการบีบบังคับ เป็นต้น และโครงสร้างส่วนล่าง ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางการผลิต และพลังการผลิต ซึ่งเกี่ยวข้องอย่างสำคัญกับมิติทางเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของประชาชน

โดยรัฐบาลทักษิณได้ดำเนินการครองอำนาจนำด้วยการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิด ผ่านพื้นที่ทางสังคม ด้วยการใช้กลไกการครองอำนาจนำที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนสังคมให้การยอมรับอย่างยินยอมพร้อมใจ ได้แก่ กลไกนโยบาย อาทิ นโยบายเชิงเศรษฐกิจ และนโยบายเชิงสังคม และ กลไกการจัดการภาพลักษณ์ โดยรัฐบาลทักษิณได้ดำเนินการสร้างภาพลักษณ์ของการเป็นนักบริหาร สร้างบทบาทของตนเองให้เป็นที่ยอมรับจากประชาชนภายในประเทศและต่างประเทศผ่านการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนมีมุมมองต่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ว่าเป็นผู้ที่มีความเป็นผู้นำสูง เข้าถึงง่าย และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล

นอกจากกลไกนโยบาย และกลไกการจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำแล้ว รัฐบาลทักษิณได้ใช้กลไกรัฐเป็นเครื่องมือในการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดควบคู่กันไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นในประเด็นทางกฎหมาย ด้วยการผ่านร่างกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ฝั่งตน การแทรกแซงองค์กรอิสระ การแทรกแซงสื่อมวลชน เป็นต้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับรัฐบาล และสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนสังคม

โดยผู้วิจัยมองว่ารัฐบาลทักษิณสามารถครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนสังคมผ่านกลไกการครองอำนาจนำดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง ที่สะท้อนออกมาเป็นเชิงประจักษ์จากการที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งอีกสมัย จากผลการสำรวจความคิดเห็นต่าง ๆ และจากกลุ่มผู้สนับสนุนรัฐบาลทักษิณและต่อต้านการรัฐประหาร

แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่ารัฐบาลทักษิณนั้นไม่สามารถสร้างภาวะการครองอำนาจนำได้อย่างสมบูรณ์ แม้กลไกนโยบายจะสร้างความนิยมชมชอบให้กับผู้คนในสังคมจำนวนหนึ่งก็ตาม เนื่องจากยังคงมีกลุ่มที่ตอบโต้และต่อต้านรัฐบาลทักษิณ เกิดกระแสต่อต้านการครองอำนาจนำเกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองสองฝั่งอย่างชัดเจน ทั้งฝั่งที่สนับสนุนรัฐบาลทักษิณ และต่อต้านรัฐบาลทักษิณ เกิดการชุมนุมขับไล่จนนำไปสู่การรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลทักษิณ เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 ซึ่งผู้วิจัยสรุปว่าเป็นการสิ้นสุดการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ อันเป็นเพียงแต่ความพยายามสร้างภาวะการครองอำนาจนำเท่านั้น

ปถุณ เทพนรินทร์ (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ราชากับชาติในอุดมการณ์ราชาชาตินิยม : ที่สถิตของอำนาจอธิปไตยในช่วงวิกฤตเปลี่ยนผ่านทางการเมือง” ซึ่งเป็นการวิจัยเกี่ยวกับการทำงานของอุดมการณ์ราชาชาตินิยม ในการจัดการอำนาจอธิปไตยเป็นอย่างไร ในห้วงเวลา คือ ก่อนและระหว่างการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ซึ่งเป็นห้วงที่อุดมการณ์หลักของสังคมไทยถูกท้าทายเป็นอย่างมาก กล่าวคือ อุดมการณ์ราชาชาตินิยม ที่ชาติหมายถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ถูกท้าทายอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน จากกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ที่แตกต่าง โดยมีความเชื่อว่าชาตินั้นหมายถึงประชาชนอันเท่าเทียมกัน โดยผู้ศึกษาทำการวิจัยถึงสัมพันธภาพทางอำนาจระหว่างมโนทัศน์ – ตัวแสดงสำคัญทางการเมือง ระหว่าง “องกษัตริย์ – ประชาชน – ประชาธิปไตย – อำนาจอธิปไตย” โดยผู้วิจัยได้ทำการวิจัยและทำความเข้าใจผ่านการทำหน้าที่ของอุดมการณ์ราชาชาตินิยม ในประเด็นการสร้างอุดมการณ์และการอธิบายถึงอุดมการณ์ของแต่ละฝ่ายเพื่อสร้างความชอบธรรม และเพื่อรักษาอำนาจอธิปไตย ตลอดจนเพื่ออ้างอำนาจของฝั่งตนสืบต่อไป การศึกษาเป็นห้วงของการเปลี่ยนผ่านอำนาจระหว่างกลุ่มที่มีอุดมการณ์ชาติหมายถึงสถาบันกษัตริย์ตามการยึดถือของกลุ่ม พธม. และชาติหมายถึงประชาชนอันเท่าเทียมจากฝั่งตรงข้ามคือกลุ่มผู้สนับสนุน “ระบอบทักษิณ” ที่ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ดังกล่าวได้นำมาสู่การต่อสู้ทางอุดมการณ์ระหว่างสีเสื้อ โดยสถานการณ์ที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์หลักกำลังเสื่อมอำนาจลงจากผลลัพธ์เชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าประชาชนยังคงเลือกลงคะแนนเสียงให้รัฐบาลฝั่งอดีตนายกทักษิณ ชินวัตร ได้เป็นรัฐบาล แม้จะมีการพยายามรักษาอำนาจด้วยการสร้างอุดมการณ์รักชาติและรักสถาบันผ่านตัวแสดงสำคัญ คือ กลุ่ม พธม. ก็ตาม อาทิ การสร้างวาทกรรมประชาธิปไตยแบบไทย ซึ่งมีความหมายเท่ากับประชาธิปไตยแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ และกระบวนการทำงานของอุดมการณ์ของอันโตนิโอ กรัมสกี ผลการวิจัยพบว่า กลไกด้านอุดมการณ์ที่สำคัญที่สุดของกลุ่ม พธม. หรือก็คือตัวแสดงสำคัญที่ได้กลายเป็นกลุ่มผู้สร้างการนำในกระบวนการสถาปนาอำนาจนำ ทำการยกระดับความคิดและจิตสำนึกของมวลชนจากระดับสามัญสำนึก ด้วยการพยายามสร้างอุดมการณ์อย่างเป็นระบบให้ราชาเป็นหนึ่งเดียวกับชาติ สถาบันกษัตริย์จึงกลายเป็นผู้พิทักษ์และมีความชอบธรรมในการเข้าถึงและกำกับอำนาจอธิปไตย และเพื่อใช้ในการต้านทานกับอำนาจของทักษิณที่ได้รับอำนาจอธิปไตยมาจากประชาชน ซึ่งดำเนินการผ่านกิจกรรมอย่างน้อยสองรูปแบบ กล่าวคือ การนิพนธ์ประวัติศาสตร์ชาติ และการสร้างแนวคิดประชาธิปไตยแบบไทย ซึ่งทั้งสองกิจกรรมถือเป็นกระบวนการทางสังคมที่ปลูกฝังให้มวลชนมีความคิดและอุดมการณ์เช่นเดียวกัน

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจโลกได้เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดกลุ่มคนกลุ่มใหม่ที่พยายามสถาปนาอำนาจใหม่และท้าทายต่ออำนาจเดิม ด้วยการนำของอดีตนายกทักษิณ ชินวัตร ซึ่งกระทบต่อค่านิยม ความเชื่อต่ออำนาจ อิทธิปไตยของสถาบัน ด้วยอุดมการณ์อำนาจอิปไตยเป็นของประชาชนอย่างเท่าเทียม เป็นเหตุให้กลุ่มพรรค. ท็อปโต้โดยอาศัยอุดมการณ์ราชาชาตินิยมเป็นแกนกลางเพื่อปะทะกับการอ้างความชอบธรรมของทักษิณ โดยเฉพาะผ่านสื่อมวลชนและสื่อโทรทัศน์ แต่ในห้วงการเปลี่ยนผ่านของอำนาจนี้เอง ทำให้การทำงานของอุดมการณ์ราชาชาติไม่ประสบผลสำเร็จ จากผลการเลือกตั้งที่ประชาชนยังคงเลือกให้ระบอบทักษิณยังคงมีอำนาจนำต่อไป จนกระทั่งนำไปสู่การรัฐประหารเพื่อเอาชนะผู้ท้าทาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลไกทางอุดมการณ์ไม่เพียงพอที่จะโค่นล้มอำนาจของทักษิณได้ และถือเป็นจุดเริ่มต้นของอุดมการณ์ที่อำนาจอิปไตยเป็นของประชาชนอย่างเท่าเทียมมาจนทุกวันนี้

เอกจิต สว่างอารมย์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวาทกรรม “ประชามติ” ของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ผ่านรายการคืนความสุขให้คนในชาติ” ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาวาทกรรมของนายกรัฐมนตรี พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ โดยเป็นการค้นหาความหมายของวาทกรรม “ประชามติ” ตลอดจนศึกษากระบวนการสร้างวาทกรรม ด้วยการนำแนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Norman Fairclough ตลอดจนแนวคิดสัญวิทยาแนววิพากษ์ ทฤษฎีการสื่อสารมวลชนฝ่ายอำนาจนิยมมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

โดยผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษากระบวนการสร้างวาทกรรมดังกล่าว เนื่องจากเป็นอีกหนึ่งกระบวนการของรัฐบาลในการเขียนรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อสร้างความชอบธรรมและสร้างภาพลักษณ์ให้แก่รัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร ด้วยการสร้างกลไกในการถามความคิดเห็นของประชาชนว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม การจัดทำประชามติของรัฐบาลในอีกด้านหนึ่งกลับถูกตั้งคำถามว่ากระบวนการดังกล่าวมีความยุติธรรมหรือไม่ เนื่องจากคณะรัฐประหารได้มีการสร้างเงื่อนไขและกลไกต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพในการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ของประชาชน โดยรัฐบาลได้ใช้อำนาจในขณะนั้นเผยแพร่ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับการลงประชามติที่เอื้อต่อการนำไปสู่เป้าหมายของรัฐบาล ผ่านช่องทางโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย ในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ ซึ่งออกอากาศในห้วงเวลาที่สำคัญทุกสัปดาห์ก่อนการลงประชามติ โดยมีนายประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้ดำเนินรายการหลัก มีเป้าหมายเพื่อบอกเล่า

ผลงานของรัฐบาล ชี้แจงและทำความเข้าใจกับประชาชนในประเด็นต่าง ๆ อันเป็นเครื่องมือสื่อสารไปยังประชาชนที่สำคัญ ซึ่งรายการดังกล่าวมิได้เพียงเป็นการสื่อสารด้วยถ้อยคำของนายกรัฐมนตรีเท่านั้น แต่ยังมีเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับบริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจ อุดมการณ์ และชุดความรู้ที่ประกอบสร้างความหมายเพื่อให้กลายเป็นความจริง หรือเรียกว่าวาทกรรม เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมที่จะเป็นการสนับสนุนผู้สร้างให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

โดยผู้วิจัยจึงได้นำแนวทางการศึกษาวาทกรรมเชิงวิพากษ์มาวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอดภาษาผ่านสื่อเชิงวิพากษ์มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาหาคำตอบวาทกรรม “ประชามติ” โดยมุ่งเน้นเพื่อเปิดเผยฐานะความเป็นวาทกรรมให้เห็นถึงอำนาจที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใต้วาทกรรมดังกล่าว ตลอดจนให้เห็นถึงการผลิตสร้างวาทกรรม การปิดกั้นบางสิ่งบางอย่าง และการดำรงอยู่ของความหมายของสรรพสิ่งต่าง ๆ ด้วยการศึกษาถึงกระบวนการผลิตและบริโศกตัวของภาคประชาชนที่รับสารภายใต้บริบทเหตุการณ์ในสังคมไทย เพื่อแสดงให้เห็นว่าวาทกรรม “ประชามติ” ของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีลักษณะการสร้าง และตัวตนทางการเมืองอย่างไรในบริบทรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร

ซึ่งผลการวิจัยจากการวิเคราะห์วาทกรรม “ประชามติ” ในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ ผู้วิจัยพบว่า วาทกรรมดังกล่าวนำเสนอทั้งข้อมูล ความคิด คตินิยม ที่จะนำไปสู่การเกิดอัตลักษณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างวาทกรรมกับประชาชน ตลอดจนวาทกรรมดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับบริบทในสังคมตามปฏิบัติทางวาทกรรม และปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม โดยแบ่งการศึกษาและนำเสนอ ได้แก่

1) ความหมายจากรายการคืนความสุขให้คนในชาติ มี 3 ประเภท การอบรมสั่งสอน การวิวาทะฝ่ายตรงข้าม และการชี้แจงทำความเข้าใจ โดยปรากฏออกมาผ่านวาทกรรมภายใต้การกำกับและให้ความหมาย 3 ชุด ได้แก่ ประชาธิปไตยแบบ คสช. , วาทกรรมชุดความมั่นคง และวาทกรรมชุดพ่อแม่เมือง(ขุนพล) ซึ่งการสร้างวาทกรรมและการให้ความหมายผ่านวาทกรรมดังกล่าว ได้กำหนดอัตลักษณ์และลักษณะความสัมพันธ์ต่อประชาชนและผ่านตรงข้าม ที่นำไปสู่เป้าหมายในการลงประชามติรัฐธรรมนูญ

2) กระบวนการสร้างวาทกรรมรายการคืนความสุขให้คนในชาติ หรือปฏิบัติการทางวาทกรรม โดยผู้วิจัยพบว่าผู้สร้างวาทกรรมใช้อำนาจในการเลือกช่วงเวลาในการสื่อสารวาทกรรมในห้วงเวลาสำคัญหรือห้วงไพรม์ไทม์ไปยังประชาชน ตลอดจนผลิตวาทกรรมซ้ำผ่านเครือข่าย

วิฤกษ์กระจายเสียงแห่งประเทศไทย และสื่อบุคคลในเครือข่าย ซึ่งส่งผลอย่างมากในการโน้มน้าวใจประชาชนเพื่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตาม

แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้เกิดเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ ประชาชนผู้รับสารจึงมีช่องทางหรือทางเลือกในการรับสารได้หลายทาง ในขณะที่รัฐบาลมิได้เน้นสื่อสารวาทกรรมผ่านช่องทางดังกล่าวเท่าที่ควร ดังนั้น การสื่อสารผ่านรายการคืนความสุขให้คนในชาติจึงมีประสพผลสำเร็จมากนัก แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การแพร่กระจายของวาทกรรมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด กลับเกิดจากผลที่สืบเนื่องจากรายการคืนความสุขให้คนในชาติ ด้วยการนำเนื้อหาตลอดจนวาทกรรมได้ถูกนำมาผลิตซ้ำผ่านสื่อบุคคลในเครือข่ายของรัฐ อาทิ ทหาร ข้าราชการ ตลอดจนสถาบันการศึกษา ซึ่งสามารถส่งผลต่อความคิด ทักษะคติ อันเป็นการโน้มน้าวให้เกิดขึ้นต่อประชาชน จึงนับได้ว่าความหมายของวาทกรรม ภาคปฏิบัติการของวาทกรรมและภาคปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรมที่ผู้สร้างวาทกรรมสร้างขึ้นถูกบริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นันทวิช เหล่าวิชา (2554) ได้ศึกษาเกี่ยวกับช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อยุคใหม่หรือสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีอิทธิพลทางการเมืองในปัจจุบันนี้ เรื่อง “สื่อออนไลน์กับอำนาจทางการเมือง” หรือ Online Media and Political Power เป็นบทความทางวิชาการ มีประเด็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมือง กระบวนการสื่อสารทางการเมืองผ่านช่องทางออนไลน์ที่มีอิทธิพลในเชิงอำนาจทางการเมืองอย่างมากในปัจจุบันนี้ โดยเนื้อหาของบทความนี้จะเน้นถึงบทบาทของสื่อออนไลน์ในทางการเมือง ผู้รับสารกับกระบวนการเลือกรับสารทางการเมืองจากสื่อออนไลน์ สื่อออนไลน์กับการสร้างทัศนคติทางการเมือง และสื่อออนไลน์กับพฤติกรรมการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผู้เขียนบทความชี้ให้เห็นว่าในปัจจุบันมีกลุ่มการเมืองต่างๆ เน้นการใช้สื่อออนไลน์เพิ่มมากขึ้นอันเนื่องมาจากปัจจัยด้านต้นทุนในการดำเนินงานต่ำ ความสามารถในการควบคุมเนื้อหา ที่กลุ่มการเมืองมักจะให้ข้อมูลเพียงด้านเดียวเป็นหลัก เนื้อหาในสื่อออนไลน์ส่วนมากจะเน้นที่การสร้างความขัดแย้งมากกว่าสมานฉันท์ การเปิดรับข้อมูลดังกล่าว ทำให้สื่อออนไลน์มีส่วนในการก่อให้เกิดทัศนคติทางการเมืองเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ความขัดแย้งของสังคมไทยทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ จากทัศนคติดังกล่าวจะนำไปสู่พฤติกรรมการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพราะข้อดีของสื่อออนไลน์ที่เน้นเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้รับสารทำให้เกิดการพบปะ รวมตัวแลกเปลี่ยนความเห็นกันได้ง่ายมากขึ้น เห็นได้จากกรณีการชุมนุมของคนกลุ่มเสื้อหลากสีที่รวมกลุ่มกันจากเฟซบุ๊ก ปัจจุบันนี้สื่อออนไลน์เป็นสื่อหนึ่งที่นักการเมืองใช้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลส่วนตัว หาเสียงให้ตนเอง ตลอดจนโจมตีคู่แข่ง ฯลฯ นอกจากนี้ ผู้เขียนบทความยังชี้ให้เห็นว่า หากผู้รับสารบริโภคสื่อไม่รู้เท่าทันสงครามทาง



การเมืองที่ใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือหลักของนักการเมือง ก็อาจจะตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองและกลุ่มการเมืองในที่สุด

### 3. ข้อมูลทั่วไปของพรรคอนาคตใหม่

พรรคอนาคตใหม่เป็นอดีตพรรคการเมืองในประเทศ ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2561 และถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 จากการค้นคว้าข้อมูลทั่วไปจากเว็บไซต์พรรคอนาคตใหม่ (2561) สรุปได้ ดังนี้ พรรคอนาคตใหม่ก่อตั้งขึ้นโดยนายธนารักษ์รุ่งเรืองกิจ อดีตรองประธานบริหารบริษัทไทยซัมมิท ร่วมกับ รศ.ดร.ปิยะบุตร แสงกนกกุล อดีตอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และผู้ร่วมจัดตั้งอีก 24 คน ยื่นจดแจ้งชื่อจัดตั้งพรรคต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2561 โดยพรรคอนาคตใหม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการการเลือกตั้งให้มีสถานะเป็นพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2561

พรรคอนาคตใหม่ก่อตั้งขึ้นด้วยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งสร้างการเมืองแบบใหม่ เริ่มจากการสร้างการรับรู้ให้สังคมไทยตระหนักถึงความสำคัญของการปกครองตามหลักประชาธิปไตย ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย นิติรัฐ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การกระจายอำนาจ การสร้างระบบสวัสดิการ สนับสนุนความหลากหลายทางเพศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ลดการผูกขาดทางเศรษฐกิจ ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการหลุดพ้นจากวิกฤตการณ์การเมืองไทยในปัจจุบัน ด้วยการยุติวงจรรัฐประหารที่ดำเนินมาอย่างยาวนาน ชี้ให้เห็นว่าการเมืองไทยถูกแบ่งแยกออกเป็นฝักฝ่าย และถูกทำให้เชื่อว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นคือความขัดแย้งระหว่าง “ประชาชน” และเป็นสาเหตุให้ประชาชนซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีความเป็นอยู่ที่แย่ลง ในขณะที่ผู้มีอำนาจหรือชนชั้นนำซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนน้อยในประเทศ กลับสร้างโอกาสในการแสวงประโยชน์จากความขัดแย้งทางการเมือง ดังนั้น พรรคอนาคตใหม่จึงเสนอทางออกของวิกฤตทางการเมืองไทยด้วยการฟื้นความเชื่อมั่นในการปกครองตามหลักประชาธิปไตยให้กลับคืนมาอีกครั้งภายใต้วิกฤตการณ์การครองอำนาจของรัฐบาลทหาร เพื่อสร้างระบอบการเมืองที่ดี คุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต

อุดมการณ์หลักของพรรคอนาคตใหม่ คือ “อนาคตใหม่ คือ อนาคตที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน” สัญลักษณ์ของพรรค คือ สามเหลี่ยมกลับหัว มีความหมายถึงการให้ความสำคัญกับประชาชนคนส่วนใหญ่ของประเทศ ลูกศรที่ชี้พุ่งขึ้นไป คือ การมุ่งหน้าไปสู่ “อนาคตใหม่” เครื่องหมายนี้จึงหมายถึง ประชาชนผู้ทรงอำนาจสูงสุดร่วมกันนำพาสังคมไทยก้าวไปสู่อนาคตใหม่

สำหรับวิสัยทัศน์ที่พรรคอนาคตใหม่ยึดเป็นหลักในการทำงาน แบ่งเป็น 3 ประการ กล่าวคือ 1) เป็นพรรคการเมืองที่มุ่งทำงานการเมืองอย่างสร้างสรรค์ 2) เป็นพรรคการเมืองที่ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นเจ้าของ และ 3) เป็นพรรคการเมืองที่มุ่งทำงานการเมืองระยะยาว โดยวิสัยทัศน์ดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางที่จะทำให้พรรคอนาคตใหม่สามารถ “ปักธง” และ “ชิงพื้นที่” เพื่อเปลี่ยนภูมิทัศน์การเมืองไทย ในห้วงของบริบททางสังคมการเมืองไทยที่ปกครองโดยรัฐบาลทหาร

พรรคอนาคตใหม่เสนอนโยบายหลัก 12 นโยบาย ได้แก่

1. ยุติระบบราชการรวมศูนย์ กระจายอำนาจ กระจายคน กระจายงบ
2. ไทยเท่าเทียม สวัสดิการถ้วนหน้าครบวงจร
3. ปฏิวัติการศึกษา ลงทุนให้ถูกจุด ลดความเหลื่อมล้ำ
4. ทลายเศรษฐกิจผูกขาด ล้างระบบเส้นสาย หยุตทุนใหญ่กินรวบประเทศ
5. ขนส่งสาธารณะเพื่อทุกคน เดินทางได้ไม่ต้องซื้อรถ สร้างเศรษฐกิจด้วยอุตสาหกรรม

รถไฟ

6. เกษตรก้าวหน้า ยกกระดับเศรษฐกิจฐานรากด้วยเทคโนโลยี แก้ปัญหาเอกสารสิทธิ  
ปลดหนี้เกษตรกร

7. เศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อประชาชน พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยี ส่งเสริมธุรกิจใหม่
8. เปิดข้อมูลรัฐกำจัดทุจริต สร้างรัฐโปร่งใส ให้อำนาจตรวจสอบอยู่ในมือประชาชน
9. โอบรับความหลากหลาย เคารพความแตกต่าง ศักดิ์ศรีคนต้องเท่าเทียม
10. สิ่งแวดล้อมยั่งยืน ลดใช้พลาสติก สร้างเศรษฐกิจจากขยะ
11. ปฏิรูปกองทัพ ลดนายพล ละอาวุธ เลิกเกณฑ์ทหาร
12. ปักธงประชาธิปไตย ล้างมรดกรัฐประหาร สร้างการเมืองแบบใหม่ เจ้านายคือ

ประชาชน

พรรคอนาคตใหม่ได้ใช้ช่องทางโดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ในการสร้างการรับรู้ การประชาสัมพันธ์อุดมการณ์ของพรรค นโยบายพรรค แกนนำ และการสร้างเครือข่ายการสนับสนุนจากเยาวชนคนรุ่นใหม่ทั้งการลงพื้นที่ การกล่าวปราศรัย การให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน ตลอดจนการสร้างช่องทางของพรรคและของแกนนำพรรคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และประเด็นทางสังคมการเมืองอย่างรวดเร็ว โดยได้รับการตอบรับจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวนมาก อ้างอิงจากอัตราการติดตาม หรืออัตราที่มีส่วนร่วมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตต่อช่องทางของพรรคอนาคตใหม่ ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ หรือยูทูป โดยเฉพาะในห้วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เรื่อยมาจนกระทั่งพรรคอนาคตใหม่จะถูกศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง

ยุบพรรค ยังคงมีผู้ติดตามและให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในห้วงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย (ส.ส.) ปี พ.ศ. 2562 พรรคอนาคตใหม่ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงและสร้างความแปลกใหม่ให้กับสังคมการเมืองไทย ด้วยการส่งผู้สมัครหน้าใหม่ที่ไม่เคยเป็น ส.ส. มาก่อน อีกทั้ง ได้จัดสรรลำดับ ส.ส.บัญชีรายชื่อ 10 ลำดับแรกที่คาดว่าจะได้เป็น ส.ส. จากตัวแทนของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน และกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) ให้ได้รับโอกาสเข้าไปทำหน้าที่ตัวแทนประชาชนในรัฐสภาอีกด้วย

โดยผลการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2562 พรรคอนาคตใหม่ได้รับคะแนนมหาชนจำนวน 6,330,617 คะแนน มากเป็นอันดับสามรองจากพรรคพลังประชารัฐและพรรคเพื่อไทย และยังเป็นพรรคที่ได้คะแนนมหาชนมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร ทำให้พรรคอนาคตใหม่ได้ที่นั่งในรัฐสภาจำนวน 81 ที่นั่ง แบ่งเป็น ส.ส.ระบบบัญชีรายชื่อ 50 คน และ ส.ส.แบบแบ่งเขตอีก 31 คน โดยทั้งหมดไม่เคยเป็น ส.ส. มาก่อน (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) เป็นผลให้มี ส.ส. ที่เป็นทั้งตัวแทนผู้ใช้แรงงาน ส.ส. ที่เป็นตัวแทน LGBT ตัวแทนชาติพันธุ์ และตัวแทนผู้พิการเข้าสู่สภา จึงทำให้มีตัวแทนกลุ่มคนที่ถูกทำให้กลายเป็นอื่นหรือกลุ่มคนชายขอบในสังคมเข้าไปทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงที่จะสามารถผลักดันนโยบายให้นำไปสู่การปฏิบัติเทียบเท่ากับกลุ่มคนอื่นในสังคม โดยภายหลังการเลือกตั้ง พรรคอนาคตใหม่ได้แถลงจัดตั้งรัฐบาลร่วมกับพรรคการเมืองอีก 6 พรรค ได้แก่ พรรคเพื่อไทย พรรคเสรีรวมไทย พรรคประชาชาติ พรรคเพื่อชาติ พรรคเศรษฐกิจใหม่ และพรรคพลังปวงชนไทย โดยเมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2562 นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรค ได้นำสมาชิกลงนามสัตยาบันยืนยันจุดยืนทางการเมืองของพรรค ซึ่งมีใจความว่า “จะส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย คัดค้านระบอบรัฐประหาร” (ประชาไท, 2562)

แต่อย่างไรก็ตาม พรรคอนาคตใหม่และพรรคร่วมไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งรัฐบาลได้ เนื่องจากไม่มีพรรคใดครองเสียงข้างมากเด็ดขาดในรัฐสภา พรรคพลังประชารัฐจึงเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลผสมโดยรวบรวมเสียงพรรคการเมือง 19 พรรค และเสนอชื่อ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติมาเป็นเวลา 5 ปี เป็นนายกรัฐมนตรีต่ออีกสมัย เป็นผลให้พรรคอนาคตใหม่และพรรคร่วมอีก 6 พรรค ทำงานร่วมกันในฐานะฝ่ายค้านโดยเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2562 ได้สรุปแนวทางและจัดตั้งประธานฝ่ายค้าน คือ นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ เพื่อประสานงาน ทำงานร่วมกันในสภา เตรียมอภิปรายคุณสมบัติของนายกรัฐมนตรี การตรวจและอภิปรายนโยบายของรัฐบาล การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) และกรรมการสรรหา ส.ว. รวมทั้งคุณสมบัติของ ส.ส. เพื่อให้การทำงานของรัฐบาลและ ส.ส. มีมาตรฐานเดียวกัน ตลอดจนทำงานรณรงค์ออกรัฐสภาให้ประชาชนเข้าใจ โดยเฉพาะในประเด็นกฎหมาย

สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพรรคฝ่ายค้านของพรรคอนาคตใหม่ที่สำคัญ และที่เป็นไปตามที่ได้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งไว้ อาทิ การเสนอปฏิรูปกองทัพไทย ด้วยการยื่นร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) รับราชการทหารเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร มีวัตถุประสงค์เพื่อลดขนาดกองทัพให้มีแต่กำลังพลที่มีความเชี่ยวชาญและมีความสามารถ ห้ามการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และห้ามนำทหารไปปฏิบัติในภารกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกับทหาร โดยมีเนื้อหาสำคัญ คือ ให้การรับสมัครข้าราชการทหารเป็นไปด้วยความสมัครใจ และมีการเกณฑ์ทหารได้ในกรณีประเทศจะมีภาวะสงครามเท่านั้น หรือการโหวตไม่อนุมัติพระราชกฤษฎีกา (พ.ร.ก.) โอนอัตรากำลังพลและงบประมาณ ฯ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการย้ายหน่วยทหารบางส่วนของกองทัพไปเป็นส่วนราชการในพระองค์ (เดอะ โมเมนต์, 2563)

การเสนอญัตติตั้งคณะกรรมการการศึกษาผลกระทบ ม.44 เพื่อศึกษาผลกระทบการใช้อำนาจ และการออกประกาศคำสั่งและมาตรา 44 ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ตลอดจนการเสนอร่างกฎหมายสุราก้าวหน้า มีวัตถุประสงค์เพื่อจำกัดทุนผูกขาด ช่วยทำให้ผู้ประกอบการรายเล็กได้เข้ามาอยู่ในธุรกิจสุรา เปิดโอกาสและสร้างศักยภาพการแข่งขันในธุรกิจนี้ โดยใช้สโลแกนในการรณรงค์ว่า ‘ปลดล็อกทุนผูกขาด ปลดปล่อยสุราคนไทย เพื่อปากท้องประชาชน’

นอกจากนี้พรรคอนาคตใหม่และพรรคร่วมฝ่ายค้านเข้าชื่อเพื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป ตามมาตรา 152 ด้วยประเด็นนายกรัฐมนตรีถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่ด้วยถ้อยคำไม่ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 161 โดย พล.อ.ประยุทธ์ กล่าวจบประโยคการถวายสัตย์ว่า “จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชนตลอดไป” แต่ขาดคำว่า “ทั้งจ้ะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ” ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิญาณเพื่อยืนยันว่าผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ จะอยู่ภายใต้ เคารพรักษา และปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ประเด็นดังกล่าว จุดกระแสให้เกิดการพูดถึงในวงกว้าง โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

ไม่เพียงแต่การปฏิบัติหน้าที่ในรัฐสภา พรรคอนาคตใหม่มุ่งเน้นการทำงานนอกสภา ซึ่งถือได้ว่าเป็นการทำงานทางความคิด ที่เป็นไปเพื่อการช่วงชิง และเปลี่ยนแปลงความคิดความเชื่อของคนในสังคมไทย ในฐานะฝ่ายค้านที่ต่อต้านการบริหารประเทศโดยกองทัพในรูปแบบเผด็จการ ทั้งผ่านพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ การให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนกระแสหลักและกระแสรอง ตลอดจนการจัดกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมที่สำคัญและได้รับการตอบรับจากผู้คนจำนวนมาก ตลอดจนเป็นที่จับตาของรัฐบาล คือ กิจกรรมแฟลชม็อบ โดยนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ ได้เชิญชวนประชาชนเข้าร่วมแฟลชม็อบ เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2562 เป็นการรวมตัวเพื่อแสดงออกทางการเมืองที่ใหญ่ที่สุดหลังรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 บริเวณบนสกายวอล์ก แยกปทุมวัน กรุงเทพฯ ซึ่งมี

ประชาชนมาร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งร่วมตะโกนและชูสัญลักษณ์สามนิ้วให้กำลังใจ นายธนารธร และพรรคอนาคตใหม่ สลับกับการตะโกนขับไล่ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา

อย่างไรก็ตาม พรรคอนาคตใหม่ปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายค้านได้เพียง 1 ปี 4 เดือน 18 วัน (นับจาก กกต. ประกาศรับรองสถานะความพรรคการเมืองเมื่อ 3 ตุลาคม 2561 ) เนื่องจากในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 ศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่ พร้อมเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรค (กก.บห.) เป็นเวลา 10 ปี ทำให้ กก.บห. ทั้งหมด 16 คนถูกตัดสิทธิทางการเมือง แม้มี 2 คนลาออกไปก่อนหน้านี้แล้วก็ตาม โดยในจำนวนนี้เป็น ส.ส. จำนวน 11 คน ทำให้พรรคอนาคตใหม่ มี ส.ส.ในสภา 65 คน จากเดิม 76 คน ด้วยเหตุสืบเนื่องจากกรณีนายธนารธร จิงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ให้พรรคกู้ยืมเงิน 191.2 ล้านบาท เพื่อทำกิจกรรมในช่วงก่อนการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี พ.ศ. 2562 อันเป็นการสิ้นสุดการปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายค้านของพรรคอนาคตใหม่ โดย ส.ส. สมาชิกพรรคที่เหลือได้จัดตั้งพรรคก้าวไกลเพื่อสานต่ออุดมการณ์ต่อไป



## บทที่ 3

### วิธีดำเนินการศึกษา

#### รูปแบบและวิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “พรรคอนาคตใหม่กับการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ศึกษาและวิเคราะห์ผ่านแนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสซีในประเด็นการทำลายการครองอำนาจนำเดิม และพยายามช่วงชิงอำนาจนำทางความคิด การต่อสู้กับอุดมการณ์หลักและยึดกุมพื้นที่ทางความคิดของประชาชน การศึกษากลไกการครองอำนาจนำ ที่พรรคอนาคตใหม่พยายามช่วงชิงการนิยามความหมาย อุดมการณ์ทางการเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาสังคมโดยปราศจากการใช้กำลังอำนาจบังคับ แต่เป็นการใช้อำนาจในลักษณะของการโน้มน้าว ชักจูง สร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ การกล่อมเกลาคความรู้ ความคิดของผู้คนเป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่เป็นผู้สนับสนุนหลัก และจะเป็นผู้กำหนดทิศทางสังคมไทยในอนาคต ด้วยการผลิตสร้างวาทกรรมทางการเมือง เพื่อหรือสร้างวาทกรรมหลัก และเสนอแนวความคิด แนวการปฏิบัติใหม่ รวมทั้งที่ถูกกดทับหรือปิดกั้นให้กลายเป็นอื่น เพื่อสร้างความจริงชุดใหม่ในสังคมไทย โดยศึกษาผ่านกรอบแนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม

โดยศึกษาตั้งแต่ห้วงของการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ.2562 และการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะฝ่ายค้าน จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรค โดยอาศัยการเก็บ การรวบรวม และการวิเคราะห์ตัวบทที่ปรากฏในเอกสาร รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตสร้างอุดมการณ์ ชุดความคิด วาทกรรม รวมถึงการใช้กลไกการครองอำนาจนำทางความคิด ในแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารพรรคอนาคตใหม่ และสร้างชุดความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นกับประชาสังคม

โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล
2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดระเบียบข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

## 1. แหล่งข้อมูล

โดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นตัวบทที่ปรากฏในเอกสาร การแสดงความคิดเห็น ชุดข้อมูลของแก่นนำพรรคอนาคตใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรค และของตนเอง ที่เกี่ยวข้องกับกลไกการทำทนายการครองอำนาจเดิม เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย กระบวนการผลิตสร้างอุดมการณ์ ชุดความคิด วาทกรรม ปฏิบัติการทางวาทกรรม เพื่อสร้างชุดความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นกับประชาสังคม ทั้งจากสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่ สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ บทสัมภาษณ์ บทความวิชาการ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

## 2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นตัวบทที่ปรากฏในเอกสาร การแสดงความคิดเห็น ชุดข้อมูลของแก่นนำพรรคอนาคตใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรค และของตนเอง ที่เกี่ยวข้องกับกลไกการทำทนายการครองอำนาจเดิม เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย กระบวนการผลิตสร้างอุดมการณ์ ชุดความคิด วาทกรรม ปฏิบัติการทางวาทกรรม เพื่อสร้างชุดความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นกับประชาสังคม ทั้งจากสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่ สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ บทสัมภาษณ์ บทความวิชาการ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

## 3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นตัวบทที่ปรากฏในเอกสารนั้น เนื่องจากการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพให้ความสำคัญกับนักวิจัยในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัย ผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการศึกษา จำแนกข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรทั้งหมด และคัดสรรข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสนับสนุนการศึกษา ตีความและวิเคราะห์กระบวนการผลิตสร้างอุดมการณ์ ชุดความคิด วาทกรรม รวมถึงการใช้กลไกการทำทนายการครองอำนาจเดิมทางความคิด ในการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารพรรคอนาคตใหม่ และสร้างชุดความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นกับประชาสังคม

#### 4. การจัดระเบียบข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการตั้งคำถามเพื่อสืบค้นตัวบทที่ปรากฏในเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแยกประเด็น ดังนี้

- 4.1 บริบทสังคมการเมืองไทยในห้วงการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่
- 4.2 กลไกการทำทนายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรรคอนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย
- 4.3 กระบวนการสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักในสังคมของพรรคอนาคตใหม่

#### 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ด้วยการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษา รวบรวมข้อมูลตัวบทที่ปรากฏในเอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอมาคัดกรอง การนำข้อมูลต่างๆ มาปรับลดหรือหาข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลมาแสดงโดยการพรรณนา แล้วจึงสังเคราะห์จนได้ข้อสรุปที่สามารถแสดงผลที่น่าเชื่อถือได้ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีการครองอำนาจนำทางความคิดของอันโตนิโอ กรัมชี่ และกรอบแนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์



## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “พรรคอนาคตใหม่กับการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ศึกษาและวิเคราะห์ผ่านแนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสกีในประเด็นการทำทลายการครองอำนาจนำเดิม และพยายามช่วงชิงอำนาจนำทางความคิด การต่อสู้กับอุดมการณ์หลักและยึดกุมพื้นที่ความคิดทางการเมืองของประชาชน การศึกษากลไกการครองอำนาจนำ ที่พรรคอนาคตใหม่พยายามสร้างการรับรู้เพื่อสร้างความจริงชุดใหม่ในสังคมไทย ด้วยการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาชนสังคมโดยปราศจากการใช้กำลังอำนาจบังคับ แต่เป็นการใช้กลไกอุดมการณ์ของรัฐ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจในลักษณะของการโน้มน้าว ชักจูง สร้างความเข้าใจ การกล่อมเกลาคำความรู้ ความคิดของผู้คนเป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่มีความตื่นตัวต่อสถานการณ์ทางการเมือง มีความคิดเป็นของตนเอง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด เป็นผู้สนับสนุนหลัก และจะเป็นผู้กำหนดทิศทางสังคมไทยในอนาคต ควบคู่ไปกับการใช้กลไกทางภาษาในการผลิตสร้างวาทกรรมทางการเมือง เพื่อรื้อสร้างวาทกรรมหลัก และเสนอแนวความคิด แนวการปฏิบัติใหม่ รวมทั้งที่ถูกกดทับหรือปิดกั้นให้กลายเป็นอื่นให้ปรากฏขึ้น โดยศึกษาผ่านกรอบแนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรมร่วมด้วย

ผู้วิจัยศึกษาตั้งแต่ห้วงของการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ในปี พ.ศ. 2561 การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ. 2562 และการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะฝ่ายค้าน จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคในปี พ.ศ. 2563 โดยอาศัยการเก็บและรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์ที่รวบรวมที่ปรากฏในเอกสารและสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการผลิตสร้างอุดมการณ์ ชุดความคิด วาทกรรม รวมถึงการใช้กลไกการครองอำนาจนำทางความคิด ในการแพร่กระจายข้อมูล ข่าวสารพรรคอนาคตใหม่ และสร้างชุดความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นกับประชาชนสังคม

โดยผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในรูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพ เนื้อหาสาระของบทนี้ จึงเป็นการอภิปรายผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร จากสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสร้างวาทกรรมและแพร่กระจายชุดความคิดต่าง ๆ ของพรรคอนาคตใหม่ไปยังประชาชนสังคม เพื่อนำมาวิเคราะห์และอธิบายในการค้นหาคำตอบถึงกระบวนการและกลไกการครองอำนาจนำทางการเมืองของพรรคอนาคตใหม่ เพื่อต่อสู้กับอำนาจเดิมที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย และ

กระบวนการผลิตสร้างวาทกรรมเพื่อตอบโต้วาทกรรมหลัก การรื้อสร้างวาทกรรม และการกำหนดนิยามหรืออุดมการณ์ใหม่ต่อสังคมการเมืองไทย

## การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเชิงคุณภาพ

วิธีการศึกษาการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) ด้วยการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากตัวบทที่ปรากฏในเอกสารและสื่อต่าง ๆ อาทิ สื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่ สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ บทสัมภาษณ์ บทความวิชาการ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาตรวจสอบ จำแนกข้อมูลที่เป็นสายลักษณะอักษรทั้งหมด และคัดสรรข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสนับสนุนการศึกษา ตีความและวิเคราะห์ สังเคราะห์จนได้ข้อสรุป สามารถแสดงผลที่น่าเชื่อถือได้ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีการครองอำนาจนำทางความคิดของอันโตนิโอ กรัมสซี และกรอบแนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ ดังนี้

1. บริบทสังคมการเมืองไทยในห้วงการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่
  - 1.1 ห้วงการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่
  - 1.2 ห้วงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ. 2562
  - 1.3 ภายหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี 2562 จนกระทั่งยุบพรรค
2. กลไกการทำทลายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรรคอนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย
  - 2.1 การจัดวางความคิดทางการเมืองผ่านกลไกรัฐสภา
  - 2.2 การจัดวางความคิดทางการเมืองผ่านกลไกนอกรัฐสภา
3. กระบวนการสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักในสังคมของพรรคอนาคตใหม่
  - 3.1 การผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักในสังคมไทย
  - 3.2 การรื้อสร้างวาทกรรมหลัก และการกำหนดนิยามหรืออุดมการณ์ใหม่ต่อสังคมการเมืองไทย

## 1. บริบทสังคมการเมืองไทยในห้วงการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่

### 1.1 ห้วงการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่

สืบเนื่องจากวิกฤตประสงค์หลักในการจัดตั้งพรรคอนาคตใหม่เพื่อต้องการนำประชาธิปไตยกลับมาสู่ประเทศ และเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่อนาคตที่ดีขึ้น ด้วยต้องการหลุดพ้นจากกองทัพที่เข้าสู่อำนาจด้วยการรัฐประหาร และยึดอำนาจการปกครองประเทศเป็นเวลา 4 ปี ซึ่งส่งผลอย่างสำคัญให้ประชาธิปไตยในประเทศไทยอยู่ในห้วงชะงักงัน พรรคอนาคตใหม่ชี้ให้เห็นว่าสาเหตุดังกล่าวส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นไปอย่างจำกัด ด้วยอยู่ภายใต้การควบคุมจากรัฐบาลทหาร ทั้งทางกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและการใช้กำลังบีบบังคับ ตลอดจนรวมถึงการพัฒนาทางสังคมการเมืองเป็นไปอย่างเชื่องช้า ที่มีสาเหตุมาจากการเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้องนายทุน อันเป็นการพยายามสืบทอดอำนาจที่ปิดกั้นหนทางในการพัฒนาให้ประเทศก้าวไปข้างหน้าอย่างสร้างสรรค์ และสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคมการเมืองให้ถ่างกว้างออกไป ความเสมอภาคความเท่าเทียมทางกฎหมายตามหลักประชาธิปไตยจึงถูกกดทับ และถูกเลือกปฏิบัติเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อฝั่งตน ตลอดจนจนปัญหาในเชิงโครงสร้าง ทั้งโครงสร้างเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุดหรือถึงรากถึงต้นตอของปัญหา

เมื่อพิจารณาพร้อมกับบริบทสังคมการเมืองไทยห้วงก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ภายใต้การปกครองและบริหารประเทศโดยรัฐบาลทหาร หรือคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) อันมี พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ กระทำการรัฐประหารครั้งที่ 13 ในประวัติศาสตร์ไทย เพื่อโค่นล้มรัฐบาลรักษาการนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล การรัฐประหารดังกล่าวเกิดขึ้นหลังวิกฤตการณ์การเมืองซึ่งเริ่มเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 เพื่อคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ฯ และขจัดอิทธิพลของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ในทางการเมืองไทย

ภายหลังการรัฐประหาร มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลงยกเว้นหมวด 2 เป็นผลให้คณะรัฐมนตรีรักษาการหมดอำนาจ ตลอดจนให้มีการยุบวุฒิสภา จนกระทั่งวันที่ 22 กรกฎาคม 2557 จึงได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 แทน ซึ่งให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา ต่อมาในวันที่ 21 สิงหาคม 2557 สภาฯ มีมติเลือก พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี อันเป็นการยึดอำนาจการปกครองประเทศโดยสมบูรณ์ คณะ คสช. ได้พยายามสื่อสารกับประชาชนถึงเป้าหมายและระยะเวลาในการเข้าควบคุมอำนาจและบริหารประเทศรวมถึงถ้อยคำเน้นย้ำของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผ่านสื่อทั้งในและ

ต่างประเทศ สรุปลงใจความว่า คณะรักษาความสงบแห่งชาติขอเวลาเพียง 1 ปี เพื่อจัดระเบียบและพาประเทศชาติให้พ้นภัย รวมทั้งได้ผลิตผลงานเพลง “คืนความสุขให้ประเทศไทย” และรายการ “คืนความสุขให้คนไทย” เพื่อนำเสนอถึงผลการดำเนินงานของรัฐบาล ประเด็นต่าง ๆ ที่รัฐบาลต้องการให้ประชาชนรับรู้ ผ่านช่องทางสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม คณะคสช. ได้เลื่อนมิให้เกิดการเลือกตั้ง ส.ส. และยังคงพยายามสืบทอดอำนาจเรื่อยมาเป็นเวลากว่า 4 ปี โดยตลอดระยะเวลาการทำงานของ สนช. ได้ผ่านกฎหมายออกมามากกว่า 400 ฉบับ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีได้มาจากตัวแทนของประชาชน และบางกฎหมายยังคงมีข้อถกเถียงถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะ คสช. ได้กำหนดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ร่างโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) โดยมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีฉายาว่า “รัฐธรรมนูญฉบับปราบโกง” เนื่องจากได้เพิ่มบทบาทองค์กรอิสระและศาลให้มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมรัฐบาลและฝ่ายการเมือง เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต ตั้งแต่ขั้นตอนของการคัดกรองคุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง ไปจนกระทั่งมาตรการในการถอดถอนหรือลงโทษที่รุนแรงต่อผู้กระทำความผิด ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนลงประชามติเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ รวมถึงเห็นชอบคำถามพ่วงที่ให้อำนาจ ส.ว. ที่มาจากการแต่งตั้งของ คสช. ออกเสียงร่วมกับ ส.ส. ในการเลือกนายกรัฐมนตรี ซึ่งเสียงส่วนใหญ่ของประชาชนเห็นชอบและรับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ แต่อย่างไรก็ตาม การออกเสียงประชามติครั้งนี้ ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าจัดทำภายใต้บรรยากาศที่ประชาชนถูกปิดกั้นการแสดงความคิดเห็น และการรณรงค์เกิดขึ้นได้จากภาครัฐเท่านั้น โดยก่อนถึงวันออกเสียงประชามติ มีประชาชนอย่างน้อย 195 คน ถูกดำเนินคดีจากการแสดงความคิดเห็น หรือการพยายามมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ (ไอแอล, 2560) ซึ่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้เพิ่มกลไกต่าง ๆ ให้แก่คณะ คสช. สามารถรองและควบคุมอำนาจได้จนถึงหลังการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศ และ ส.ว. ที่มาจากการสรรหาและคัดเลือกโดย คสช.

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2562 โดย พ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 (พ.ร.ป.เลือกตั้งฯ) และกฎหมายอื่น ๆ ที่ออกมาภายใต้ระบอบของ คสช. ส่งผลอย่างสำคัญต่อกระบวนการทางการเมืองไทย เนื่องจากการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2562 นอกจาก คสช. จะเป็นทั้งผู้กำหนดกติกาการเลือกตั้งผ่านรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แล้ว คสช. ยังเป็นตัวแทนที่มีบทบาทในการเลือกตั้ง เนื่องจากการสืบทอดอำนาจจากผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญทั้งจาก คสช. และพรรคพลังประชารัฐที่ลงชิงชัยในศึกการเลือกตั้งทั่วไป เป็นกลุ่มคนกลุ่มเดียวกัน

กระบวนการเข้าสู่อำนาจผ่านการเลือกตั้งทั่วไป กำหนดให้มีขึ้นในวันที่ 24 มีนาคม 2562 กลไกสำคัญที่มีขึ้นและนำมาใช้เป็นครั้งแรก คือ ระบบการเลือกตั้งและการนับจำนวนที่นั่ง ส.ส. แบบใหม่ ที่เรียกว่า ระบบจัดสรรปันส่วนผสม หรือ Mixed Member Apportionment System (MMA) ซึ่ง iLaw (องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน) สรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ส.ส.ไว้ ดังนี้

ระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญนี้ กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จำนวน 500 คน แบ่งเป็น ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 350 คน และ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ 150 คน ซึ่งการแบ่งเขตเพื่อเลือก ส.ส. 350 เขต โดยใช้ระบบเลือกแบบ "หนึ่งเขตหนึ่งคน" ประชาชนทุกคนมีสิทธิหนึ่งเสียงที่จะกากบาทเลือกผู้สมัครคนใดคนหนึ่งเป็น ส.ส. ตัวแทนของเขตเลือกตั้งนั้น ๆ โดยปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญต่อผลการเลือกตั้ง คือ จำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่กระบวนการได้มาจากการแต่งตั้งจาก คสช. จำนวน 250 คน มีอำนาจโหวตเลือกนายกรัฐมนตรี ดังนั้น ในรัฐสภาหลังการเลือกตั้งจะมีสมาชิกที่รวมกันออกเสียงเลือกนายกรัฐมนตรี 750 คน ผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีต้องมีเสียงสนับสนุนไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง คือ 376 เสียง หากพรรคการเมืองใดต้องการจัดตั้งรัฐบาลก็ต้องสรรหา ส.ส. มาเพื่อสนับสนุนให้ได้ 376 เสียง แต่หาก คสช. จะกลับมาเป็นรัฐบาล ก็มีเสียงของ ส.ว. อยู่แล้ว 250 เสียง ต้องอาศัยเสียง ส.ส. สนับสนุนอีกเพียง 126 เสียงเท่านั้น

ภายใต้ระบบการเลือกตั้งนี้จะทำให้พรรคการเมืองที่ได้จำนวน ส.ส.แบบแบ่งเขต มากนั้น ในทางกลับกันจะได้จำนวน ส.ส.ทั้งหมดน้อยลง เช่นเดียวกับกรณีของพรรคเพื่อไทยที่ได้ ส.ส. แบบแบ่งเขตมาก แต่ไม่ได้รับ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ ดังนั้น พรรคใหญ่ที่เคยครองเสียงข้างมากจะเสียเปรียบในกติกาดังกล่าว เป็นผลให้ไม่มีพรรคไหนครองเสียงข้างมากในสภา และเป็นการเปิดทางให้พรรคพลังประชารัฐซึ่งมีที่นั่งเป็นลำดับที่สองสามารถแต่งตั้งพรรครัฐบาลได้สำเร็จ

ในส่วนของกระบวนการสืบทอดอำนาจ ด้วย ส.ว. 250 คน ที่มาจากการแต่งตั้งโดย คณะ คสช.นั้น มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ดังนั้นจึงมีอำนาจในการร่วมเลือกนายกรัฐมนตรี ร่วมกับ ส.ส. ได้สูงสุดถึง 2 สมัย และด้วยเสียงของ ส.ว. ที่มีมากถึง 1 ใน 3 ของรัฐสภา และเสียงค่อนข้างเป็นเอกภาพ ดังนั้น ส.ว.แต่งตั้ง จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกนายกฯ เพราะเป็นเสียงข้างมากที่สุดในรัฐสภา นอกจากนี้ ส.ว. ยังมีอำนาจพิเศษตามรัฐธรรมนูญ ในการร่วมพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิรูป หรือการลงมติเห็นชอบบุคคลในองค์กรอิสระ ซึ่งที่ผ่านมา ส.ว.แต่งตั้งได้มีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญชุดใหม่เข้าไปจำนวน 4 คน อีกทั้ง ส.ว.แต่งตั้ง ยังเป็นเงื่อนไขสำคัญในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะต้องใช้เสียง ส.ว. ถึง 1 ใน 3 ของวุฒิสภา เห็นชอบถึงจะแก้ไขรัฐธรรมนูญได้

นอกจากนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังกำหนดให้นายกรัฐมนตรีมาจากคนนอกหรือที่ นอกเหนือไปจากรายชื่อที่พรรคการเมืองเสนอไว้ แต่ต้องอาศัยลงมติของสมาชิกรัฐสภาไม่น้อยกว่าสองในสามหรือคิดเป็น 500 จากทั้งหมด 750 เพื่อเสนอชื่อนายกฯ คนนอก โดยผู้ที่มีสิทธิดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องเป็นบุคคลที่พรรคการเมืองเสนอชื่อไว้ไม่เกิน 3 รายชื่อก่อนการเลือกตั้ง และผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นนายกฯ ต้องมาจากพรรคการเมืองที่มี ส.ส. ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของสมาชิกทั้งหมด โดยในปี พ.ศ. 2562 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้รับเลือกเป็น ‘นายกฯในบัญชี’ ของพรรคพลังประชารัฐ แม้ว่า พล.อ.ประยุทธ์ ไม่ได้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. หรือเป็นสมาชิกพรรคประชารัฐ ด้วยคะแนน 500 เสียง และทำให้สมาชิก คสช. อย่างน้อย 11 คน จาก 36 คน ได้ดำรงตำแหน่งสำคัญและร่วมดำเนินงานทางการเมืองต่อ อาทิ พล.อ. ประวิตร วงษ์สุวรรณ สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ หรือ พล.อ. อนุพงษ์ เผ่าจินดา (ไอลอว์, 2563)

รวมไปถึงองค์กรอิสระที่ตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการทุจริต อาทิ ผู้ตรวจการแผ่นดิน, คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.), ศาลรัฐธรรมนูญ, คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.), คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.), คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ซึ่งโดยหลักการแล้วองค์กรเหล่านี้ต้องตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร ที่มาของผู้จะมาอยู่ในองค์กรอิสระก็จึงต้องเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร แต่ได้รับการแต่งตั้งโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งมีที่มาจาก คสช. อีกเช่นกัน ทำให้การตรวจสอบถ่วงดุลทางอำนาจและการบริหารประเทศเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ตลอดจน คสช. ได้ใช้อำนาจพิเศษออกประกาศหรือคำสั่ง คสช. และคำสั่ง คสช. แทรกแซงกระบวนการสรรหาหรือต่ออายุให้กับองค์กรอิสระ

รวมไปถึงกฎหมายที่มาจาก สนช. บางฉบับถูกกล่าวหาว่ามีเนื้อหาที่มีลักษณะจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชน อาทิ พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ ที่เปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาแทรกแซงและปิดกั้นการชุมนุมของประชาชน และไม่ได้จำกัดอยู่แค่การชุมนุมประท้วง คสช.

การสืบทอดอำนาจยังรวมไปถึงการกำหนดแผนปฏิรูปประเทศและแผนยุทธศาสตร์ คสช. โดยยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ถูกเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก่อนจะออกมาเป็น พ.ร.บ. การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งกำหนดให้กรอบระยะเวลาของแผนยุทธศาสตร์ชาติมีอายุไม่น้อยกว่า 20 ปี ทั้งนี้ เมื่อแผนยุทธศาสตร์มีผลบังคับใช้ คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติต้องจัดทำแผนแม่บทขึ้นมาเป็นแผนสำหรับการทำงานของหน่วยงานรัฐ อีกทั้ง การเสนองบประมาณของรัฐบาลชุดต่อ ๆ ไปจะต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และเมื่อคณะรัฐมนตรีชุดใหม่แถลงนโยบายจึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้วย

นอกจากนี้พื้นฐานสำคัญของการรัฐประหาร คือ การควบคุมสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลทางความคิดและเข้าถึงมวลชนจำนวนมาก ทั้งนี้ก็เพื่อควบคุมการ

เสนอข่าวและการรับรู้ของประชาชน ด้วยการที่ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งขณะนั้นมีตำแหน่งเป็น ผู้บัญชาการทหารบก ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร และปิดสถานีโทรทัศน์ด้วยคำสั่ง “กองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย” อย่างไรก็ตาม เมื่อสื่อภายในประเทศถูกปิดกั้น จึงยังทำให้บทบาทของสำนักข่าวต่างประเทศ สื่ออิสระหน้าใหม่ และสื่อสังคมออนไลน์โดดเด่นและมีบทบาท ความสำคัญมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารนอกเหนือจากที่รัฐบาลพยายาม นำเสนอ

จึงอาจกล่าวได้ว่าการปกครองประเทศโดย คสช.ที่ผ่านมานั้น ส่งผลต่อภูมิทัศน์ทาง การเมือง ก่อให้เกิดบริบททางการเมืองและสังคมไทยภายใต้การปกครองโดยกองทัพเป็นเวลาแล้วกว่า 6 ปี โดยเมื่อพิจารณาผ่านแนวคิดกลไกของรัฐและกลไกอุดมการณ์ของรัฐของหลุยส์ อัลตูแซร์ พบว่า รัฐบาล คสช. ได้ดำเนินการครองอำนาจผ่านทั้งกลไกของรัฐ อันเป็นการใช้อำนาจผ่านการกำหนด กฎเกณฑ์ กฎหมาย ข้อบังคับ รวมถึงกำหนดบทลงโทษเพื่อให้ประชาชนอยู่ภายใต้การปกครอง เชื่อ ฟัง และปฏิบัติตาม ด้วยการออกกฎหมายอันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการเข้ามามีส่วนร่วม ทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการจำกัดการออกมาชุมนุมประท้วง การแสดงความคิดเห็นหรือ วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างเสรี การควบคุมสื่อมวลชนสาธารณะ ตลอดจนการวางรากฐานอำนาจไว้ ในองค์กรต่าง ๆ รวมไปถึงการกำหนดกฎ กติกาการเลือกตั้งเอาไว้ล่วงหน้าก่อนจะมีการเลือกตั้ง ที่ยึด โยงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ควบคู่ไปกับการใช้กลไกอุดมการณ์ของ รัฐในการเผยแพร่แนวคิด อุดมการณ์ หรือชุดข้อมูลผ่านกลไกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารผ่าน สื่อมวลชนในการทำให้ประชาชนเชื่อว่าการรัฐประหารนั้นเป็นไปเพื่อต้องการแก้ไขวิกฤตความขัดแย้ง ทางความคิดที่นำมาสู่การชุมนุมประท้วงให้ประเทศเกิดความวุ่นวาย ให้กลับมาสู่ความสงบอีกครั้ง และเพื่อกำจัดนักการเมืองที่เข้าสู่อำนาจเพื่อแสวงประโยชน์ส่วนตน ทั้งนี้เพื่อสร้างความชอบธรรม ให้กับการยึดอำนาจการปกครองประเทศจากรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง หรือจากเสียงของประชาชน ตลอดจนการแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของการเป็นตัวแทนของผู้นำประเทศที่ดี โดยยึดโยงกับการ แสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และการยึดโยงกับหลักทางพระพุทธศาสนา อัน สอดคล้องและเป็นไปตามบริบทสังคมวัฒนธรรมไทยที่ได้รับการปลูกฝังและให้ความสำคัญกับสถาบัน พระมหากษัตริย์ และการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักศาสนาพุทธ เป็นการให้คุณค่าของการเป็นคน ไทยที่ดี ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติของประชาชนชาวไทย โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีแนวคิด แบบอนุรักษนิยมให้อยู่ในความเชื่อฟัง ปฏิบัติตามการปกครองและการครอบงำทางความคิดของ รัฐบาล คสช. ด้วยความยินยอมพร้อมใจ

การใช้กลไกอำนาจรัฐ และกลไกอุดมการณ์ของรัฐในการครองอำนาจนำของ รัฐบาล คสช. ในการปกครองประเทศตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นปัจจัยอย่างสำคัญที่พรรคอนาคต

ใหม่รวบรวมกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์และเป้าหมายเดียวกันเพื่อต้องการหลุดพ้นจากระบอบ คสช. ด้วยการผลักดันให้เกิดการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อนำไปสู่การแก้ไขเชิงโครงสร้าง ทั้งโครงสร้างสถาบันทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่จะนำประเทศไปสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า ภายใต้การปกครองโดย คสช. ส่งผลให้บรรยากาศสังคมการเมืองไทย อยู่ภายใต้ความสงบ แต่ภายใต้ความสงบนั้น ประชาชนบางส่วนต่อต้านและคิดเห็นว่ามี การปิดกั้นมิให้เสียงของประชาชนสะท้อนไปถึงผู้มีอำนาจ ด้วยการใช้กลไกอำนาจของรัฐ ออกกฎหมายที่กำหนดบทลงโทษในการควบคุมการแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่ออกมาวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของรัฐบาล ที่อาจส่งผลให้เกิดความแตกแยกทางความคิดในทางการเมือง ทำให้การแสดงออกทางการเมืองเป็นไปอย่างจำกัด

อย่างไรก็ตาม การรัฐประหารครั้งนี้ ส่งผลให้คนไทยจำนวนหนึ่งแสดงความยินดี โดยมองว่าเป็นทางออกของวิกฤตการณ์การเมือง แต่ก็มีคนไทยอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วย โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ตระหนักถึงหลักสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคและความเท่าเทียม เนื่องจากการแก้ปัญหาด้วยการยึดอำนาจไม่เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งคนไทยกลุ่มหลังนี้เองที่เป็นพลังอำนาจใหม่ ที่พยายามต่อต้านอำนาจเดิม ด้วยการรวมกลุ่มจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ พยายามนำเสนอให้เห็นถึงจุดบกพร่องในการแก้ไขวิกฤตของประเทศด้วยการควบคุมประเทศโดยคนกลุ่มเดียว และพยายามเสนอแนวทางออกว่าแท้จริงแล้วทางออกของประเทศคือการที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากที่สุดตามหลักการปกครองประชาธิปไตย และพรรคอนาคตใหม่คือกลุ่มพลังใหม่ที่ขับเคลื่อนให้เห็นถึงอนาคตและการหลุดพ้นจากรอบอำนาจเดิม ที่ชัดเจนและมีอิทธิพลจนเป็นปรากฏการณ์ในสังคมการเมืองไทย

จะเห็นได้ว่า พรรคอนาคตใหม่ก่อตั้งขึ้นภายใต้บริบททางสังคมการเมืองที่ประชาธิปไตยอยู่ในห้วงชะงักงัน ด้วยอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารที่ยึดอำนาจมาจากรัฐบาลที่มาจากเสียงของประชาชนตามกระบวนการเลือกตั้ง ส.ส. ด้วยเหตุผลเพื่อขจัดนักการเมืองทุจริต ยุติความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่มีความคิดและอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน อันจะนำไปสู่ความแตกแยกที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ประเทศอยู่ในความสงบ แต่ความสงบดังกล่าวซ่อนเร้นด้วยการปิดกั้นเสียงของประชาชน การเข้ามามีส่วนร่วมและการมีบทบาททางการเมืองของประชาชน และการพยายามสืบทอดอำนาจด้วยการปิดกระบวนการทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเข้าสู่อำนาจ ใช้อำนาจ ตลอดจนรวมถึงการสืบทอดอำนาจ ด้วยการใช้กลไกอำนาจรัฐทางกฎหมาย และกลไกอุดมการณ์ของรัฐในการทางการปลูกฝังความคิด ความเชื่อให้เกิดขึ้นในสังคมไทย



## 1.2 ห้วงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ. 2562

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ.2562 ขึ้นในวันที่ 24 มีนาคม 2562 นับเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 28 ของไทยและเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกหลังรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2557 เพื่อเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จำนวน 500 คน แบ่งเป็น ส.ส. แบบแบ่งเขต 350 คน และ ส.ส. บัญชีรายชื่อ 150 คน จำนวนพรรคทั้งหมด 80 พรรค มีพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัคร ส.ส. แบบแบ่งเขต ครบ 350 เขต ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ ภูมิใจไทย เสรีรวมไทย อนาคตใหม่ รวมพลังประชาชนไทย และพลังประชารัฐ ส่วนพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัคร ส.ส. บัญชีรายชื่อครบ 150 คน ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ ภูมิใจไทย เพื่อชาติ และรวมพลังประชาชนไทย ซึ่งการเลือกตั้งในครั้งนี้มีผู้สมัคร ส.ส. แบบแบ่งเขต 11,181 คน มากกว่าการเลือกตั้งครั้งก่อน (3 กรกฎาคม 2554) ถึง 4.6 เท่า เนื่องจากระบบเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมกำหนดหรือบังคับให้พรรคต้องส่งผู้สมัคร ส.ส. แบบแบ่งเขตให้มากที่สุดเพื่อจะได้คะแนน ส.ส. บัญชีรายชื่อ จึงเป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้มีผู้สมัคร ส.ส. เพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว (ไอลอร์, 2562)

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ. 2562 มีประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 51,239,638 คน จำนวนผู้มาใช้สิทธิ 38,268,366 คน คิดเป็น 74.69% (ของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง) จำนวนผู้ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด 605,392 คน คิดเป็น 1.58% และจำนวนผู้ทำบัตรเสีย 2,130,327 ใบ คิดเป็น 5.57% โดย ส.ส. 1 คน ต้องมีเสียงจากประชาชนรองรับประมาณ 71,057 เสียง (พีพีทีวี, 2563)

โดยการเลือกตั้งทั่วไปในครั้งนี้ถือเป็นการเลือกตั้งครั้งสำคัญภายหลังการรัฐประหาร และการอยู่ภายใต้การปกครองจากรัฐบาลทหารเป็นเวลาเกือบ 4 ปี ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ส่งผลให้การสื่อสารในประเด็นการเมืองเป็นไปอย่างอิสระเสรี การถ่ายทอด ส่งต่อ แบ่งปันข้อมูล ทำให้การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งก่อให้เกิดการเมืองรูปแบบใหม่ ปรากฏการณ์ทางการเมืองแบบใหม่ที่มีได้แบ่งออกเป็นเพียง 2 ช่วงการเมืองใหญ่อย่างกลุ่มเสื้อเหลืองที่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และต่อต้านเครือข่ายระบอบทักษิณ และกลุ่มคนเสื้อแดงที่มุ่งเน้นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งนักรบการเมืองมาเป็นตัวแทนในการปกครองประเทศและตอบสนองความต้องการของประชาชนผ่านนโยบายหาเสียงประชานิยม ตลอดจนนิยมชมชอบระบอบเครือข่ายทักษิณ แต่ยังมีกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เบื่อหน่ายการเมืองแบบเดิม และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดเพราะเห็นว่าผลการดำเนินงานที่ผ่านมาไม่ส่งเสริมให้การเมืองไทยเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น จึงมีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยผ่านการลงคะแนน

เสียงเลือกตั้ง และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ปลุกกระแสเยาวชนให้มีความตื่นตัวทางการเมืองผ่านการใช้สิทธิพลเมืองในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งนี้ กลุ่มคนเหล่านี้จึงมีบทบาทสำคัญในการเลือกตั้งและจะเป็นผู้กำหนดทิศทางการเมืองไทยในอนาคต โดยกลุ่มคนดังกล่าวมีความเป็นปัจเจกชน เนื่องจากเชื่อมั่นในความคิดของตนเอง จากการสืบค้นหาข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่บรรจุถึงข้อมูลขนาดใหญ่ทั่วโลก และยึดมั่นในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบสากล มุ่งเน้นหลักความเท่าเทียมและให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ปัจจัยเหล่านี้จึงส่งเสริมให้พรรคอนาคตใหม่ซึ่งเป็นพรรคการเมืองใหม่ที่ยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตยที่อำนาจเป็นของประชาชน ได้รับความนิยมและกลายเป็นพรรคทางเลือกใหม่ของกลุ่มคนรุ่นใหม่ จนสามารถสร้างปรากฏการณ์ทางการเมืองเป็นพรรคการเมืองที่มีได้ก่อตั้งโดยนักการเมือง ไม่มีผู้สมัคร ส.ส. ที่มาจากนักการเมือง แต่สามารถครองความนิยมและเป็นที่ถูกกล่าวถึงจากสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์จำนวนมาก

ความนิยมดังกล่าว ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่พรรคอนาคตใหม่ได้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการประชาสัมพันธ์นโยบายพรรค การแนะนำสมาชิกพรรค การชูคุณสมบัติเด่นของแกนนำ การแสดงจุดยืนอุดมการณ์พรรค การหยิบจับและนำเสนอประเด็นหรือสถานการณ์ทางการเมืองที่เป็นกระแสอยู่ในขณะนั้น ตลอดจนการสื่อสารเพื่อตอบโต้ลดทอนความชอบธรรมการบริหารประเทศของรัฐบาล รวมไปถึงการแสดงความคิดเห็นและถกแถลงในประเด็นสถานการณ์ทางการเมืองร่วมกับเหล่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีอัตราการใช้สื่อสังคมออนไลน์สูง และด้วยความสดใหม่ของพรรคและตัวผู้สมัคร รวมถึงการแสดงออกถึงจุดยืนในอุดมการณ์ประชาธิปไตยตามหลักสากล และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายกลุ่มอำนาจเก่าใด ทำให้เป็นทางเลือกของคนรุ่นใหม่ที่เบื่อหน่ายการเมืองในรูปแบบเดิม เป็นผลให้พรรคอนาคตใหม่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งมากเป็นอันดับ 3 หรือ 6 ล้านกว่าเสียง มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) รวม 81 คน โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคอนาคตใหม่มีที่นั่งในสภามากกว่าพรรคการเมืองเก่าอย่างพรรคประชาธิปัตย์ ส่วนหนึ่งคะแนนเสียงของพรรคอนาคตใหม่มาจากคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะ New Voters หรือประชาชนที่เพิ่งมีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก ซึ่งมีอยู่จำนวนกว่า 7 ล้านคน (เดอะสแตนดาร์ด, 2562) สืบเนื่องจากประเทศไทยห่างหายจากการเลือกตั้งไปถึง 5 ปี และเป็นกลุ่มคนที่หวงแหนในสิทธิและเสรีภาพของพลเมือง ที่เติบโตขึ้นภายใต้บริบทของสังคมการเมืองยุคใหม่ หรือโลกยุคดิจิทัล อันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้การครองอำนาจนำของกลุ่มอำนาจเดิมไม่สามารถครอบงำความคิดได้เช่นดังเดิม เนื่องจากไม่สามารถตอบโจทย์การใช้ชีวิตในสังคมยุคใหม่ที่มุ่งเน้นการอยู่ภายใต้สังคมด้วยเจตจำนงร่วมกัน ด้วยต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียม เปิดกว้างความหลากหลาย ผ่านการใช้สื่อสังคม

ออนไลน์ที่เปิดพื้นที่ให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารประเด็นสถานการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว หลากหลายมิติ เป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนใช้เป็นพื้นที่ในการตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล วิชาทฤษฎีวิจารณ์การครองอำนาจในลักษณะที่ปราศจากการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ส่งผลให้การถ่ายทอดอุดมการณ์อนุรักษ์นิยมที่ยึดโยงกับชนชั้นนำ หรือการครอบงำทางความคิดของคนกลุ่มเพียงกลุ่มเดียวผ่านกลไกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจในการออกกฎหมาย การเผยแพร่ความคิด ความเชื่อผ่านสถาบันการศึกษา หรือการควบคุมสื่อสาธารณะไม่มีประสิทธิภาพเหมือนอย่างที่ผ่านมา

นอกจากนี้ กลุ่มคนรุ่นใหม่ที่หลีกเลี่ยงจากอุดมการณ์ดั้งเดิม หันมาให้ความสนใจต่อการมองโลกแนววิพากษ์หรือการมองให้เห็นถึงอำนาจที่แฝงอยู่ภายใต้ชุดความคิดหรือชุดความจริงที่หล่อหลอมสังคมการเมืองไทยที่ผ่านมานั้นว่ามีความเป็นมาอย่างไร ใครที่ได้รับประโยชน์ หรือใครที่ถูกกดทับ ปิดกั้นมิให้ได้รับโอกาสอย่างที่เราควรจะเป็น เพื่อสร้างความจริงชุดใหม่และพัฒนาสังคม ความเป็นอยู่ไปสู่อนาคตที่ดีขึ้น ซึ่งสะท้อนออกมาผ่านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์นอกตำรา หรือการรับชุดข้อมูลในอีกด้านของสังคมการเมืองไทยผ่านหนังสือของสำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน ที่มุ่งอธิบายบทบาทสถาบันพระมหากษัตริย์ไปจนถึงสถานการณ์ทางสังคมการเมืองจากนักวิชาการได้อย่างน่าสนใจ เนื้อหาเชิงลึกและไม่ค่อยปรากฏในสื่อสาธารณะใด โดยเฉพาะหนังสือเรื่อง 1. ประชาธิปไตยที่มีกษัตริย์อยู่เหนือการเมือง: ว่าด้วยประวัติศาสตร์การเมืองสมัยใหม่ เขียนโดย ธงชัย วินิจจะกุล 2. ขอฟันฝ่าในฝันอันเหลือเชื่อ : ความเคลื่อนไหวของขบวนการปฏิรูปกษัตริย์สยาม 2475-2500 และ 3. ขุนศึกดี คักดินาและพญาอินทรี : การเมืองไทยภายใต้ระเบียบโลกของสหรัฐอเมริกา 2491-2500 เขียนโดย ณัฐพล ใจจริง (เดอะ โมเมนต์, 2563) ที่ทำให้ผู้คนสนใจหาคำตอบผ่านข้อเขียนที่มีหลักฐานและหลักการหนักแน่น และได้กลายเป็นการจุดกระแสความนิยมของหนังสือประวัติศาสตร์ไทย จนกระทั่งเกิดปรากฏการณ์ที่นักเรียนวัยมัธยมนำหนังสือชูขึ้นในขบวนประท้วงหน้ากระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขับเคลื่อนสังคมการเมืองแบบใหม่ผ่านการก่อตัวของกลุ่มพลังต่าง ๆ อาทิ กลุ่มนักเรียนแล้ว นำเสนอข้อเรียกร้องเพื่อหลุดพ้นจากกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเดิมท่ามกลางสถานการณ์การเมืองที่กำลังร้อนระอุ หรือท่ามกลางวิกฤตการครองอำนาจนำของรัฐบาลนำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา อย่างไรก็ตาม หนังสือหลายเล่มถูกมองว่ามีเนื้อหา ‘เป็นภัยต่อความมั่นคง’ ในสายตาผู้มีอำนาจในขณะนั้นอีกด้วย

และอีกปัจจัยที่สำคัญส่วนหนึ่งจากฐานเสียงของพรรคเพื่อไทยและพรรคไทยรักษาชาติซึ่งเป็นเครือข่ายและพันธมิตรของพรรคเพื่อไทยในสนามเลือกตั้ง และเป็นพรรคการเมืองที่แสดงจุดยืนอยู่ฝั่งตรงข้ามรัฐบาล ได้ถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยคดีให้ยุบพรรคไปก่อนมีการเลือกตั้ง ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งส่งคำร้อง ส่งผลให้คณะกรรมการบริหารพรรคฯ ทั้งหมดถูกตัดสิทธิ์ทางการเมือง

เมือง 10 ปี เนื่องจากในหลายพื้นที่ที่มีผู้สมัครของพรรคไทยรักษาชาติ พรรคเพื่อไทยจะไม่ส่งผู้สมัครลงแข่งขัน

อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งทั่วไปในครั้งนี้มีประชาชนส่วนหนึ่งวิพากษ์วิจารณ์ถึงความโปร่งใสในการดำเนินงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ไม่ว่าจะเป็นการนับคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ล่าช้า จำนวนบัตรเลือกตั้งที่มีมากกว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิ์จริง การเอื้อประโยชน์ให้กับ คสช.ผู้มีอำนาจในการออกกฎ กติกาในการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมที่ให้ประโยชน์พรรคขนาดกลางและพรรคขนาดเล็ก ในขณะที่พรรคขนาดใหญ่ค่อนข้างเสียเปรียบโดยเฉพาะพรรคเพื่อไทยที่เป็นขั้วตรงข้ามกับ คสช. และกติกาในการเลือกนายกรัฐมนตรีคนนอก ด้วยการอาศัยเสียงส่วนหนึ่งจากสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) จำนวน 250 ซึ่งเป็นเสียงที่มาจากการแต่งตั้งจาก คสช. อำนาจและวาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ว. ที่มากกว่าวาระการดำรงตำแหน่ง ส.ส. ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นเหตุให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ สื่อกระแสรอง องค์กรภาคประชาชน และนักการเมืองขั้วตรงข้ามออกมาแสดงความคิดเห็น และแสดงออกเชิงสัญลักษณ์เพื่อต่อต้านระบอบ คสช. ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ และการเคลื่อนไหวผ่านการรวมกลุ่มจัดกิจกรรมทางการเมือง

### 1.3 ภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี 2562 จนกระทั่งยุบพรรค

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ.2562 พรรคเพื่อไทยซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่สนับสนุนโดยกลุ่มคนเสื้อแดง และเป็นกลุ่มคนที่ถูกกดทับในห้วงที่รัฐบาล คสช.ครองอำนาจการปกครอง ได้จำนวน ส.ส.มากที่สุด รองลงมาเป็นพรรคพลังประชารัฐ พรรคภูมิใจไทย พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคอนาคตใหม่ ในขณะที่พรรคพลังประชารัฐได้คะแนนมหาชน (ป๊อปปูล่าร์ โหวต) มากที่สุดถึง 8.4 ล้านเสียง รองลงมาเป็นพรรคเพื่อไทย พรรคอนาคตใหม่ และพรรคประชาธิปัตย์ (ปีซีไทย , 2562) อย่างไรก็ตาม ไม่มีพรรคการเมืองใดที่ครองเสียงข้างมากในสภา เนื่องจากมีจำนวน ส.ส.ที่ใกล้เคียงกัน ส่งผลให้บรรยากาศและบริบททางการเมืองในขณะนั้นแบ่งเป็น 2 ขั้วการเมืองขนาดใหญ่ในการชิงชัยจัดตั้งรัฐบาล ระหว่างพรรคที่เรียกกลุ่มตนเองว่า “พรรคฝ่ายประชาธิปไตย” ต่อต้านระบอบ คสช. ต่อต้านการสืบทอดอำนาจ และคัดค้านการสนับสนุนให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แก่ พรรคเพื่อไทย พรรคอนาคตใหม่ พรรคเสรีรวมไทย พรรคเศรษฐกิจใหม่ พรรคประชาชน พรรคเพื่อชาติ และพรรคพลังปวงชนไทย กับ “พรรคที่สนับสนุน พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี” ได้แก่ พรรคพลังประชารัฐ พรรครวมพลังประชาชน และพรรคขนาดกลาง และขนาดเล็กอื่น ๆ ที่แม้ในคราแรกจัดตั้งรัฐบาลจะยังไม่แสดงจุดยืนแน่ชัด ไม่ว่าจะเป็นพรรคภูมิใจไทย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทยพัฒนา พรรคชาติพัฒนา และพรรคเล็กอื่น ๆ แต่ท้ายที่สุดแล้ว พรรคพลังประชารัฐซึ่งเป็นพรรคที่จัดตั้งขึ้นจากเครือข่ายของ คสช.สามารถรวบรวมเสียงและเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลผสมได้สำเร็จ เป็นผลให้ พล.อ.ประยุทธ์

จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่ออีกสมัย โดยมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งในวันที่ 9 มิถุนายน 2562 และมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี (ครม.) คณะที่ 62 ในวันที่ 10 กรกฎาคม 2562 มีสมาชิกคณะรัฐมนตรีโดยส่วนใหญ่มาจากพรรคพลังประชารัฐ และพรรคร่วมรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นพรรคประชาธิปัตย์ พรรคภูมิใจไทย ชาติไทยพัฒนา และชาติพัฒนา ตามเกณฑ์การจัดสรรจากสัดส่วน ส.ส. จำนวน 3 – 7 คน ต่อคณะรัฐมนตรี 1 คน จึงกล่าวได้ว่าระบอบ คสช. ยังคงสืบทอดต่อไปอีกหนึ่งสมัย หรือเรียกกันว่า ครม. ประยุทธ์ 2 ขับเคลื่อนการปกครองและบริหารประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ในขณะที่อีกขั้วการเมือง หรือพรรคฝ่ายประชาธิปไตยทั้ง 7 พรรค ต้องปฏิบัติหน้าที่ในสภาในฐานะฝ่ายค้าน โดยมีนายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ (ส.ส. พรรคเพื่อไทย) ดำรงตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรไทย ตลอดจนพรรคฝ่ายค้านได้ร่วมลงสัตยาบันเพื่อผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้รัฐธรรมนูญที่เป็นของประชาชน เพื่อประชาชน โดยประชาชน ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข และเห็นพ้องร่วมกับทุกภาค เพื่อดำเนินการตามครรลองประชาธิปไตย เนื่องจากเห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สะท้อนความต้องการสืบทอดอำนาจ เป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่มีความเป็นธรรม และมีความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมาย พร้อมมองว่าปัญหาของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เริ่มตั้งแต่เจตนารมณ์ที่มุ่งทำลายล้างฝ่ายตรงข้าม การใช้ข้อกัณฑ์ต่างๆ เป็นเครื่องมือของรัฐบาล โดยเฉพาะ ส.ว. และเห็นว่าเงื่อนไขการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ไม่ได้คำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก นอกจากนี้ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ ได้ให้ความเห็นว่า

“รัฐธรรมนูญปี 2560 เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประเทศถูกแช่แข็ง ต่อเนื่องจากการสืบทอดอำนาจ เมื่อปี 2549 และเป็นระบอบที่ทำให้ประชาชนเกลียดกลัวกันเอง และเป็นเงื่อนไขให้เกิดการยึดอำนาจ ที่ส่งผลทำลายระบอบรัฐสภาและระบบการตรวจสอบ-ถ่วงดุล ทั้งนี้ ได้เน้นย้ำถึงเป้าหมายการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ที่จะหยุดยั้งความขัดแย้ง และเริ่มต้นใหม่ด้วยกฎ-กติกาของสังคม ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นทางรอดเดียวที่เหลืออยู่” (ไทยพีบีเอส, 2562)

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะฝ่ายค้านของพรรคอนาคตใหม่ต้องหยุดชะงักลงในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 ภายหลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีมติให้ยุบพรรคอนาคตใหม่ พร้อมเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรค (กก.บห.) เป็นเวลา 10 ปี เป็นผลสืบเนื่องจากกรณีนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ให้พรรคกู้ยืมเงิน 191.2 ล้านบาท เพื่อทำกิจกรรมในช่วงก่อนการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2562 ซึ่งถือเป็นคดียุบพรรคคดีที่ 2 ที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หลังจากพรรคอนาคตใหม่ รอดพ้นจากคดียุบพรรคครั้ง

แรกไปเมื่อ 21 มกราคม 2563 จากกรณีสัญลักษณ์พรรคที่คล้ายคลึงกับสัญลักษณ์ "อิลลูมินาติ" เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญมีมติเป็น "เอกฉันท์" ว่าไม่ได้กระทำการเข้าข่ายล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นผลให้พรรคอนาคตใหม่มีอายุทางการเมืองเพียง 1 ปี 4 เดือน (นับจาก กกต. ประกาศรับรองสถานะความพรรคการเมืองเมื่อ 3 ตุลาคม 2561)

การยุบพรรคอนาคตใหม่เป็นผลให้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ และต่อต้านการกระทำของรัฐบาล ต่อต้านกระบวนการยุติธรรมในการเอื้อประโยชน์ให้กับรัฐบาลที่มีอำนาจ และพยายามสกัดกั้นกลุ่มตรงข้ามในทุกวิธีการ โดยเฉพาะผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มคนรุ่นใหม่ กลุ่มนักวิชาการ นำโดยนายชาญวิทย์ เกษตรศิริ อดีตอธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รณรงค์ให้มีการรวบรวมรายชื่อประชาชนเพื่อคัดค้านการยุบพรรคอนาคตใหม่ผ่านเว็บไซต์ Change.org การเข้าร่วมกิจกรรมแฟลชม็อบที่จัดขึ้นโดยแกนนำพรรคอนาคตใหม่เพื่อขับไล่รัฐบาล ตลอดจนการจัดแฟลชม็อบของกลุ่มนักศึกษาเพื่อทวงความยุติธรรมภายหลังพรรคอนาคตใหม่ถูกยุบ การกล่าวปราศรัยและเน้นย้ำในประเด็นการตัดสินยุบพรรคอนาคตใหม่ การต่อต้านระบอบเผด็จการ ระบบราชการ การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งนับเป็นการเคลื่อนไหวที่มีการรวมตัวขนาดใหญ่ ทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และกระจายไปทุกส่วนภูมิภาค

กล่าวได้ว่าบริบทและบรรยากาศทางการเมืองในขณะนั้น นับว่ามีความแตกแยกทางความคิดอย่างชัดเจนระหว่างกลุ่มคนที่สนับสนุนระบอบ คสช. และกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่สนับสนุนพรรคอนาคตใหม่ สนับสนุนหลักเสรีภาพ ความเท่าเทียมตามหลักประชาธิปไตยสากล ที่แตกต่างจากประชาธิปไตยในรูปแบบเดิมหรือประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ที่ยึดโยงอยู่กับชนชั้นนำ กองทัพ หรือแม้กระทั่งสถาบัน ด้วยการถ่ายทอด ส่งต่อ และแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์หรือการทำงานทางความคิดนอกจากการทำหน้าที่ในฐานะพรรคฝ่ายค้าน จนนำไปสู่การเคลื่อนไหวกิจกรรมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรมของคนรุ่นใหม่อย่างที่ไม่เคยเห็นมาก่อน

## 2. กลไกการทำทลายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรรคอนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย

หัวข้อนี้อธิบายถึงการการทำทลายการครองอำนาจนำเดิม ด้วยการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย ผ่านแนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสกี ในการต่อสู้กับอุดมการณ์หลักและยึดกุมพื้นที่ทางความคิดของประชาชน โดยศึกษาผ่านกลไกการครองอำนาจนำที่พรรคอนาคตใหม่พยายามช่วงชิงการนิยามความหมาย อุดมการณ์ทางการเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาสังคมโดยปราศจากการใช้กำลังบังคับ แต่เป็นการใช้อำนาจในลักษณะของการโน้มน้าว

ชักจูง สร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ การกล่อมเกลาคำความรู้ ความคิดของผู้คนเป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่เป็นผู้สนับสนุนหลัก และจะเป็นผู้กำหนดทิศทางสังคมไทยในอนาคต ด้วยการใช้กลไกทางสังคมวัฒนธรรม หรือกลไกอุดมการณ์ของรัฐซึ่งเป็นส่วนหนึ่งตามแนวคิดโครงสร้างส่วนบน ประกอบด้วย อุดมการณ์ กระบวนทัศน์ วาทกรรม วัฒนธรรม ที่ทำหน้าที่ในการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ และความคิด เข้ากับปฏิบัติการหรือสภาพความเป็นจริงของชีวิตทางสังคม

โดยศึกษาวิจัยถึงกระบวนการท้าทายการครองอำนาจนำเดิม และพยายามช่วงชิงอำนาจนำทางความคิดให้เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ ภายใต้บริบททางสังคมการเมืองที่ปกครองโดยกองทัพ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ครองอำนาจนำหลักในขณะนั้น ด้วยการสร้างและแพร่กระจายความเชื่อ ค่านิยม สร้างความศรัทธาที่นำไปสู่การปลูกฝังทางความคิดของผู้คนในสังคม ประกอบไปด้วยชุดความคิดและสัญลักษณ์ ซึ่งต้องกระทำผ่าน “พื้นที่ทางความคิด” อันเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นสถานการณ์ทางการเมืองผ่านสื่อสาธารณะต่าง ๆ เช่น สื่อมวลชน โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ ด้วยการทำ “สงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด” อันเป็นการต่อสู้ทางความคิดระหว่างผู้ครองอำนาจนำหลัก กับผู้ที่ต้องการท้าทายการครองอำนาจนำเดิม และพยายามช่วงชิงอำนาจนำทางความคิด ผ่านกลไกอุดมการณ์ของรัฐ การเผยแพร่อุดมการณ์ของตนไปยังประชาสังคมให้กว้างขวางมากที่สุด ด้วยการต้องพยายามอธิบายและให้เหตุผลอุดมการณ์ของตนให้เป็นที่ยอมรับจากประชาสังคม การเน้นในประเด็นที่ทุกคนชั้นจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน หรือเป็นเจตจำนงร่วมกันของผู้คนในสังคมนั้น ๆ อาทิ ความเสมอภาค ความเท่าเทียม ความยุติธรรม ซึ่งเป็นการใช้อำนาจในลักษณะชักจูง โน้มน้าว หรือกล่อมเกลาคำความรู้ ความคิดของผู้คนเป็นหลัก เพื่อก่อให้เกิดความยินยอมพร้อมใจของคนในสังคม และเกิดโลกทัศน์ที่เป็นไปตามความต้องการของผู้สร้างภาวะครองอำนาจนำซึ่งจะคงอยู่และได้รับการยอมรับและยินยอมจากประชาชนมากกว่ากลไกอำนาจรัฐที่มุ่งเน้นการบีบบังคับ โดยกลุ่มผู้พยายามครองอำนาจนำต้องมียุทธวิธีในการสื่อสารเพื่อการเข้าช่วงชิงอำนาจในการนำมวลชนหรือประชาสังคม ผ่านโครงสร้างส่วนบนซึ่งปราศจากการบีบบังคับอย่างรุนแรง ตลอดจนผ่านกลไกทางภาษา หรือทางด้าน “วาทกรรม” (Discourse) ให้ปรากฏในสื่อสารมวลชน อันเป็นการให้ค่านิยมสังคม นิยามชีวิต นิยามกลุ่มคน นิยามเหตุการณ์ต่าง ๆ

ซึ่งพรรคอนาคตใหม่ในฐานะผู้ท้าทายการครองอำนาจนำเดิม และพยายามช่วงชิงอำนาจนำทางความคิด ได้ดำเนินการสร้างกลไกเพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทยให้เกิดขึ้นกับผู้คนในสังคม โดยอาศัยกลไกการครองอำนาจนำ หรือกลไกอุดมการณ์ของรัฐ ในการปลูกฝังความคิด อุดมการณ์ ความเชื่อ ในลักษณะของการถ่ายทอด โน้มน้าว ให้ความรู้แก่ประชาสังคมหรือผู้คนในสังคมให้เกิดความเชื่อและยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตาม

โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์กลไกการครองอำนาจนำของพรรคอนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย ผ่านแนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสกี ด้วยการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิด เพื่อจัดวางความสัมพันธ์ทางสังคมใหม่ในพื้นที่ของประชาสังคม โดยผู้วิจัยจำแนกการวิเคราะห์แบ่งประเด็นเป็นการดำเนินกลไกการครองอำนาจนำ หรือการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย ผ่านกระบวนการหลัก คือกระบวนการจัดวางความคิดทางการเมืองใหม่ เพื่อเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ดั้งเดิม และสร้างโลกทัศน์แบบใหม่ โดยกระทำผ่าน “พื้นที่ทางความคิด” อันเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นทางสังคมการเมืองผ่านพื้นที่ เวที และสื่อสาธารณะต่าง ๆ เช่น เวทีปราศรัยสื่อมวลชน โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ สื่ออินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ ที่พรรคอนาคตใหม่ให้ความสำคัญ และมีบทบาทโดดเด่นในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิด อุดมการณ์ จุดยืน และภาพลักษณ์ให้แพร่กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง ใน 3 หัวงเวลา คือ 1) หัวงก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ 2) หัวงรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ. 2562 3) หัวงปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพรรคฝ่ายค้านจนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่

ท่ามกลางวิกฤตการครองอำนาจนำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จะเห็นได้ว่า พรรคอนาคตใหม่ได้ก่อตั้งขึ้นจากปัจจัยสำคัญหนึ่งคือเพื่อต้องการหลุดพ้นจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองในภาวะที่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไทยมิได้เป็นไปโดยปกติ จากการแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพหรือ คสช. ในปี พ.ศ. 2557 ด้วยการรัฐประหาร และเข้ายึดการปกครองรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง โดยตลอดระยะเวลากว่า 4 ปี การบริหารประเทศของ คสช. มีทั้งประชาชนส่วนหนึ่งที่ยอมรับและยินดี เนื่องจากประเทศเข้าสู่สภาวะที่สงบ แต่ในขณะเดียวกันประชาชนบางส่วนไม่เห็นด้วย ต่อต้านและแสดงออกด้วยการวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานของรัฐบาล โดยเฉพาะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้เกิดการจำกัดการแสดงออกทางการเมืองของรัฐบาล คสช. ในทางกฎหมายที่ก่อให้เกิดการกำหนดบทลงโทษ และก่อให้เกิดความกลัว ซึ่งประชาชนบางส่วนเห็นว่าเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จนนำไปสู่การต่อต้านและไม่เชื่อฟังรัฐ เกิดการตั้งคำถามถึงการเข้าสู่อำนาจของรัฐบาลที่ปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การสืบทอดอำนาจผ่านระบบอุปถัมภ์ และการใช้อำนาจในการบริหารประเทศ ที่สะท้อนให้เห็นว่าประเทศยังไม่สามารถพัฒนาให้เป็นอย่างสร้างสรรค์ เกิดการปิดกั้น และการกดทับฝ่ายต่อต้านรัฐบาลให้กลายเป็นอื่น จนกระทั่งก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มพลังใหม่ทางสังคมการเมือง ด้วยการก่อตัวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีความต้องการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่อนาคตใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม มีความต้องการนำพาประเทศกลับเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยที่เป็นไปเพื่อประชาชนโดยแท้จริง



พรรคอนาคตใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีสถานะรองตามแนวคิดของกรัมซี ได้เสนอตัวเป็นพรรคหลักอีกทางเลือกหนึ่งของผู้ที่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาประชาธิปไตยที่ยังไม่ตั้งมั่น และสำหรับผู้ที่ต้องการหลุดพ้นจากการเมืองแบบเก่า ด้วยการแสดงจุดยืนของการเป็นพรรคการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองไทย อันประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม ยึดมั่นอุดมการณ์ทางการเมืองด้วยการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยึดประชาชนเป็นสำคัญ

โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงการใช้กลไกการครองอำนาจนำ โดยเน้นกลไกอุดมการณ์ของรัฐที่เป็นการครองอำนาจทางความคิดเหนือนวลชน มุ่งเน้นวิเคราะห์กระบวนการจัดวางความคิดของพรรคอนาคตใหม่ในประเด็นต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต่อสู้กับอำนาจนำเดิม และเปลี่ยนแปลงความคิด อุดมการณ์ โลกทัศน์หรือภูมิทัศน์ทางสังคมการเมืองไทย อันเป็นการถ่ายทอดให้ความรู้ ปลูกฝัง แพร่กระจายความคิดและอุดมการณ์ ผ่านพื้นที่ทางความคิด และนำเสนอนโยบายเพื่อให้สามารถเดินไปสู่การปฏิบัติ

การทำทลายการครองอำนาจนำเดิม และพยายามช่วงชิงอำนาจนำทางความคิดด้วยการต่อสู้ทางความคิดโดยการจัดวางความคิดทางการเมืองใหม่ของพรรคอนาคตใหม่ในประเด็นสำคัญ คือต่อต้านเผด็จการ และส่งเสริมหลักการประชาธิปไตย ที่ให้ความสำคัญกับประชาชนคนส่วนใหญ่ของประเทศ ตลอดจนการสร้างอัตลักษณ์ และปรับภูมิทัศน์ของพรรคการเมืองในการเป็นพรรคการเมืองรูปแบบใหม่ โดยกระทำผ่านพื้นที่ทางความคิดในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการโน้มน้าว สร้างการรับรู้ให้ความรู้เพื่อเผยแพร่ ถ่ายทอด ส่งต่อความคิดไปยังประชาสังคม ผู้วิจัยได้พิจารณาจากการรวบรวมข้อมูลจากตัวบทที่ปรากฏในเอกสารและสื่อต่าง ๆ ได้แก่ เว็บไซต์ของพรรคอนาคตใหม่ สื่อสังคมออนไลน์พรรคอนาคตใหม่ (เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ และยูทูบ) สื่อมวลชน และบทความวิชาการ อธิบายในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และอธิบายกลไกการครองอำนาจนำของพรรคอนาคตใหม่เพื่อต่อสู้กับกลุ่มอำนาจเดิม โดยเลือกหยิบยกประเด็นหลักที่สำคัญ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การชี้ให้เห็นถึงการครองอำนาจนำของกลุ่มอำนาจเดิม 2) การฟื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย และสร้างการเมืองแบบใหม่ ที่พรรคอนาคตใหม่ถ่ายทอดและช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองของมวลชนผ่านพื้นที่ทางความคิด อันเป็นการจัดวางความคิดทางการเมืองของพรรคอนาคตใหม่ผ่านกลไกรัฐสภาในฐานะพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และภายนอกกระบวนการรัฐสภาผ่านพื้นที่ทางความคิด ได้แก่

1. สื่อสังคมออนไลน์ พรรคอนาคตใหม่ได้ใช้สื่อสมัยใหม่ในการเผยแพร่ นโยบาย พันธกิจ จุดยืน แนวคิด อุดมการณ์ ของพรรคให้กระจายไปยังมวลชน ได้แก่ เว็บไซต์พรรคอนาคตใหม่ (<https://futureforwardparty.org>) และสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่

1.1 ทวิตเตอร์ บัญชีพรรคอนาคตใหม่ (@FWPthailand มีผู้ติดตาม ณ วันที่ 3 กรกฎาคม 2564 จำนวน 6.7 แสนราย), บัญชีนายธนธร จีรุงเรืองกิจ (@Thanathorn\_FWP มีผู้ติดตาม ณ วันที่ 3 กรกฎาคม 2564 จำนวน 1.4 ล้านราย) และบัญชีนายปิยบุตร แสงกนกกุล (@Piyabutr\_FWP มีผู้ติดตาม ณ วันที่ 3 กรกฎาคม 2564 จำนวน 8.3 แสนราย)

1.2 เฟซบุ๊ก พรรคอนาคตใหม่ (<https://www.facebook.com/FWPthailand> มีผู้ติดตาม ณ วันที่ 3 กรกฎาคม 2564 จำนวน 1.2 ล้านราย) , นายธนธร จีรุงเรือง (<https://www.facebook.com/ThanathornOfficial> มีผู้ติดตาม ณ วันที่ 3 กรกฎาคม 2564 จำนวน 2 ล้านราย) และ นายปิยบุตร แสงกนกกุล (<https://www.facebook.com/PiyabutrOfficial> มีผู้ติดตาม ณ วันที่ 3 กรกฎาคม 2564 จำนวน 4 แสนราย)

1.3 ยูทูบ ช่องพรรคอนาคตใหม่ (มีผู้ติดตาม ณ วันที่ 3 กรกฎาคม 2564 จำนวน 4.2 แสนราย) โดยหยิบยกมาศึกษา จำนวน 2 รายการ ได้แก่ “รายการตลาดวิชาอนาคตใหม่” และ “รายการคืนวันศุกร์ให้ประชาชน”

1.2 การจัดกิจกรรมของพรรคอนาคตใหม่ เพื่อต่อยอดแนวความคิด อุดมการณ์ไปสู่การปฏิบัติ

## 2.1 การจัดวางความคิดทางการเมืองผ่านกลไกรัฐสภา

ภายหลังพรรคอนาคตใหม่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ. 2562 จำนวน 6 ล้านกว่าเสียง เป็นผลให้พรรคมีที่นั่งในสภา จำนวน 80 กว่าที่นั่ง และปฏิบัติหน้าที่ในรัฐสภาในฐานะพรรคฝ่ายค้านร่วมกับพรรคการเมืองอีก 6 พรรค ได้แก่ เพื่อไทย เสรีรวมไทย เศรษฐกิจใหม่ เพื่อชาติ ประชาชาติ และพรรคพลังประชาชนไทย มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในการยุติการสืบทอดอำนาจของรัฐบาลทหาร นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา และเห็นว่าควรนำร่างรัฐธรรมนูญภาคประชาชนมาพิจารณาใหม่ เพราะหลายประเด็นมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาธิปไตยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน

พรรคอนาคตใหม่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพรรคฝ่ายค้าน โดยใช้กลไกรัฐสภาเป็นพื้นที่ในการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย การใช้เวทีการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นพื้นที่ในการถ่ายทอดความคิด และอุดมการณ์ทางการเมืองให้แพร่กระจายไปยังมวลชน โดยเฉพาะการชี้ให้เห็นถึงการครองอำนาจของกลุ่มอำนาจเดิม ชี้ให้เห็นถึงความคิดที่ถูกจัดวางในสังคมการเมืองไทยที่มีอยู่แล้วของกลุ่มอำนาจที่ครองอำนาจทางความคิดอยู่ในขณะนั้น ด้วยการนำเสนอให้เห็นถึงความคิดบางอย่างที่ดำรงอยู่ในสังคมการเมืองว่าแท้จริงแล้วนั้น ความคิดดังกล่าวถูกปลูกฝังและดำรงอยู่เพื่อประโยชน์ประการใด และใคร กลุ่มชนชั้น กลุ่มพลังทางสังคมใดที่ได้ประโยชน์หรือ

เสียประโยชน์ต่อการครอบงำทางความคิด โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์โดยยกตัวอย่างและสรุปกลไกการท้าทายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรรคอนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย ดังนี้

### 2.1.1 การชี้ให้เห็นถึงการครองอำนาจนำของกลุ่มอำนาจเดิม

นับตั้งแต่การประชุมสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2562 ส.ส. พรรคอนาคตใหม่ได้ร่วมอภิปรายที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการอภิปรายถึงคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ความคับหน้าของแผนการปฏิรูปประเทศ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ หรือการตั้งกระทู้สดถาม พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หรือ พล.อ.ประวิตร วงศ์สุวรรณ เรื่อง โครงสร้างอำนาจหน้าที่ของกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) ที่ยังคงอำนาจของ คสช. รวมถึงการควบคุมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ผู้วิจัยจึงได้หยิบยกประเด็นที่พรรคอนาคตใหม่ชี้ให้เห็นถึงความคิดความเชื่อที่สังคมไทยได้รับการปลูกฝังว่าการรัฐประหารโดยกองทัพนั้นเป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือไม่ และเป็นไปเพื่อกำจัดนักการเมืองที่ทุจริต อันเป็นการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมืองให้กลับมาสู่ความสงบตลอดจนการถูกปลูกฝังให้ประชาชนไทยเชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นน่านนั้น เป็นความคิดที่ถูกจัดวางในสังคมนการเมืองไทยของกลุ่มอำนาจที่ครองอำนาจนำทางความคิดหรือกองทัพ โดยพรรคอนาคตใหม่นำเสนอให้เห็นว่าแท้จริงแล้วความคิดดังกล่าวดำรงอยู่เพื่อประโยชน์ประการใด และใครกลุ่มชนชั้น กลุ่มพลังทางสังคมใดที่ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ต่อการครอบงำทางความคิดเหล่านี้

โดยในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2562 นายปิยบุตร แสงกนกกุล ได้อภิปรายรายงานผลการดำเนินการตามแผนปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 270 ที่ให้คณะรัฐมนตรี (ครม.) แจ้งความคืบหน้าการปฏิรูปประเทศให้สภาผู้แทนราษฎรรับทราบทุก 3 เดือน ในประเด็นที่ ครม.ถูกตั้งคำถามจากประชาชนและสื่อมวลชนในประเด็นการบริหารประเทศของรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารและยึดครองอำนาจการปกครองของกองทัพที่ไม่สอดคล้องตามหลักการประชาธิปไตย หรือการเสนอให้มีการปฏิรูปผู้นำ หรือหัวหน้า คสช. โดยผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหาที่สำนักข่าวประชาไท (2562) สรุปประเด็นการอภิปรายฯ ของนายปิยบุตร ดังนี้

นายปิยบุตร อภิปรายและชี้ให้เห็นถึงความผิดปกติของการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศ โดยพิจารณาและสะท้อนให้เห็นถึงความคิดที่ปลูกฝังอยู่ภายใต้การปฏิรูปประเทศในการให้อำนาจผู้ครองอำนาจนำหรือ รัฐบาล คสช. ในการสร้างกลไกการควบคุมและบริหารประเทศผ่านการตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์แห่งชาติ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศ ที่มีสัดส่วนของกองทัพ เข้ามาร่วมบริหารและกำหนดทิศทางของประเทศจำนวนมาก อันจะกระทบต่อตัวแทนหรือรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งหรือจากเสียงของประชาชน ที่จะมียอำนาจในการกำกับและควบคุมความคิด การ

ดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้แล้ว โดยนายปิยบุตรเสนอว่าสภาการณ์ดังกล่าว คือ “รัฐซ้อนรัฐ” ดังที่ได้กล่าวชี้แจงในการประชุมรัฐสภา ดังนี้

"รัฐซ้อนรัฐแบบนี้ คณะรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องเป็นคนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เลย เพราะสิ่งที่หาเสียงกับประชาชนอาจไม่ถูกนำไปใช้ถ้าไม่สอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศ ทำให้รัฐมนตรีมีสถานะกลายเป็นเป็นชูปเปอร์ปลัด ถูกกรรมการหลาย ๆ คนในแผนการปฏิรูปสั่งห้ามหัวไปหมด คำถามคือคณะรัฐมนตรี ซึ่งสภาผู้แทนเลือกนายกรัฐมนตรี และนายกรัฐมนตรีเลือกคณะรัฐมนตรีมาบริหารประเทศ ซึ่งเชื่อมโยงกับประชาชนนั้น ทำหน้าที่อะไร แค่ติดตามงานตามแผนปฏิรูปที่ถูกวางไว้แล้วแค่นั้นหรือ แบบนี้ ตำแหน่งรัฐมนตรี ซึ่งควรจะเป็นผู้บริหารจะกลายเป็นเพียงคนติดตามงาน เป็นการลดทอนคุณค่าศักดิ์ศรีนี้การเมืองที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนอย่างมาก" (โพสต์ทูเดย์, 2562)

นอกจากนี้ นายปิยบุตรยังชี้ให้เห็นถึงแนวคิดแห่งการแสวงประโยชน์ของกลุ่มชนชั้นนำ หรือกองทัพในภาวะที่สังคมการเมืองไทยเกิดความแตกแยกทางความคิด ในประเด็นการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองด้วยการรัฐประหาร โดยให้เหตุผลหรือกล่าวอ้างสร้างความชอบธรรมให้เชื่อว่าเป็นไปเพื่อยุติความขัดแย้งทางสังคมการเมืองไทย การกำจัดนักการเมืองทุจริต จึงจำเป็นต้องเข้ายึดครองอำนาจเพื่อนำความสงบกลับคืนมานั้น แท้จริงแล้วเป็นเพียงการสร้างกลไกเพื่อสืบทอดอำนาจพวกพ้อง ตลอดจนการนำเอาระบอบรัฐประหารมาสร้างกลไกเชิงโครงสร้างผ่านรัฐธรรมนูญ ทำให้การรัฐประหารซึ่งเป็นการลิดรอนสิทธิและเสียงจากประชาชนให้กลายเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญอย่างที่กองทัพเข้ายึดครองอำนาจเสมอมาตามประวัติศาสตร์ไทยจนกลายเป็นสิ่งปกติในสังคมการเมืองไทยไปเสียแล้ว

ผู้วิจัยหยิบยกการอภิปรายดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าครอบคลุมในประเด็นหลักที่พรรคอนาคตใหม่ได้ใช้กลไกรัฐสภาเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ทางความคิดที่สำคัญในการสร้างการรับรู้ทางการเมือง ด้วยการชี้แจง เปิดเผย และสื่อให้ประชาชนเห็นว่ามีอำนาจที่แฝงเร้นและครอบงำอยู่ในสังคมการเมืองไทย ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันทั้งกลุ่มชนชั้นนำ กองทัพ รัฐบาล ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันที่ได้รับผลประโยชน์โดยปราศจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบ หรือไม่มีโอกาสได้ใช้สิทธิและเสรีภาพ รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ตามระบอบประชาธิปไตย โดยพรรคอนาคตใหม่เลือกหยิบยกการอภิปรายด้วยการใช้ถ้อยคำสั้นและจดจำง่าย คือ รัฐซ้อนรัฐ อธิบายและให้เหตุผลถึงอำนาจแฝงที่แท้จริงภายใต้การปกครองของรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้ง แต่ไม่มีอำนาจในการบริหารอย่างเต็มที่ การสร้างกลไกที่ยั่งยืนด้วยการกำหนดเป็นบทกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญที่ยากจะแก้ไขและจำเป็นต้องปฏิบัติตาม และชี้ให้เห็นว่าแท้จริงแล้วกฎหมายเหล่านี้ดำเนินไปเพื่อประโยชน์ของคนเพียงส่วนน้อยในประเทศเพียงเท่านั้น

จึงนับว่าเป็นประเด็นที่พรรคอนาคตใหม่มุ่งเน้นและห่วงกังวลหากประชาชนไทยยังคงยึดติดอยู่กับแนวความคิดแบบดั้งเดิม ตลอดจนละเอียดและเห็นว่าการรัฐประหารเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการเมืองภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจำเป็นต้องมีตัวแทนหรือกลุ่มพลังทางการเมืองใหม่มาปลุกกระแสและถ่ายทอดแนวคิดในการปฏิรูปโครงสร้างและสถาบันที่ฝังรากลึกในสังคมไทย ให้ประชาชนได้ลุกขึ้นมาตั้งคำถามต่อกระบวนการทางการเมืองในปัจจุบัน ทั้งการเข้าสู่อำนาจ ใช้อำนาจ และรักษาอำนาจ ว่าเป็นไปตามครรลองประชาธิปไตยหรือไม่ ตลอดจนต้องการเปลี่ยนภูมิทัศน์และค่านิยมที่จะส่งผลไปยังการแสดงพฤติกรรม หรือให้กลายเป็นหนึ่งในวิถีปฏิบัติในสังคมการเมืองของคนไทยให้ลุกขึ้นมาต่อสู้ ร่วมกันแสดงพลังเพื่อฟื้นคืนประชาธิปไตยกลับคืนมา

### **2.1.2 การฟื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย และสร้างการเมืองแบบใหม่**

เมื่อกลุ่มพลังทางการเมืองหรือกลุ่มผู้มีสถานะรองต้องการท้าทายและเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของกลุ่มอำนาจนำเดิม ด้วยการชี้ให้เห็นถึงอำนาจนำของกลุ่มผู้มีอำนาจเดิมที่ได้จัดวางความคิดทางการเมืองในสังคมการเมืองไทยมาอย่างยาวนาน เพื่อให้ประชาชนได้เห็นถึงการครองอำนาจเป็นไปเพื่อคนส่วนน้อยในประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็มีการกดทับและปิดกั้นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศหรือประชาชนไว้เบื้องหลัง เมื่อนั้นกลุ่มผู้มีสถานะรองหรือผู้ที่ต้องการขับเคลื่อนหรือปลดแอกสังคมให้เป็นไปตามเจตจำนงของประชาชนคนส่วนใหญ่จำเป็นต้องลุกขึ้นมาดำเนินการรื้อถอนความคิดที่ถูกจัดวางไว้แล้วหรือการครอบงำทางความคิดของชนชั้นปกครองออกไป ด้วยการจัดวางความคิดทางสังคมการเมืองใหม่ สร้างโลกทัศน์ใหม่อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมือง

โดยกรัมชี้เสนอว่า ปัญญาชนจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการชี้ทาง และรวบรวมพลังความคิดที่ท้าทายจากมวลชนให้เกิดเป็นกลุ่มก้อนทางสังคมที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงสังคมที่ยั่งยืน ตลอดจนต้องจัดวางความคิดทางสังคมการเมืองแบบใหม่ลงไปให้กับสังคมนั้น ๆ ด้วย

พรรคอนาคตใหม่จึงถือเป็นอีกหนึ่งตัวแทนที่สำคัญของกลุ่มคนที่ก่อตั้งขึ้นภายใต้อุดมการณ์หลักเดียวกัน คือ “อนาคตใหม่ คือ อนาคตที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน” เป้าหมายเพื่อต่อต้านเผด็จการ ฟื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย และสร้างการเมืองแบบใหม่ โดยพรรคอนาคตใหม่ต้องการเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองใหม่ ผ่านการจัดวางความคิดทางการเมืองใหม่ให้กับสังคมการเมืองไทย เพื่อต้องการปลดปล่อยผู้คนหรือประชาชนคนส่วนใหญ่สู่อิสรภาพอย่างเป็นธรรมชาติ ไม่ตกอยู่ในการครอบงำทางความคิดของคนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจ

จากการรวบรวมข้อมูล พบว่า พรรคอนาคตใหม่ได้ใช้กลไกรัฐสภาสะท้อนให้เห็นถึงหลักความเท่าเทียมภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน ด้วยการสร้างโอกาสและเปิดรับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีความหลากหลาย ทั้งที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ หรือผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นผลให้พรรคอนาคตใหม่มี ส.ส.ผู้มีความหลากหลายเพศได้เป็นตัวแทนของประชาชนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในสภา 4 ท่าน อันเป็นการสร้างบรรทัดฐานและประวัติศาสตร์หน้าใหม่ให้กับสังคมการเมืองไทยอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ซึ่งการมี ส.ส. ผู้มีความหลากหลายเพศเข้าสภานั้นไม่ได้มีความหมายแค่ในเชิงสัญลักษณ์หรือการสร้างสถิติตัวเลขทางความหลากหลาย แต่คือการแสดงเจตจำนงของการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมกันของทุกคนในสังคม รวมทั้งทำให้ “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของคนทุกกลุ่มในสังคมอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ พรรณิการ์ วานิช ส.ส.หญิงที่มีบทบาทอย่างสำคัญของพรรคอนาคตใหม่ในการผลักดันบทบาทของเพศหญิงในทางการเมืองภายใต้วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย โดยเน้นย้ำให้ตระหนักถึงหลักความเท่าเทียม ความเสมอภาคของมนุษย์ตามระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็ความเท่าเทียมทางเพศ การเปิดรับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายให้มีบทบาทในทางการเมืองอย่างที่ควรจะเป็นตามหลักสากล และไม่ควรรลดทอนหรือด้อยค่าเพศหญิงให้เป็นเพียงวัตถุทางเพศ ตามที่พรรณิการ์ ได้กล่าวไว้ว่า

"ความเท่าเทียมทางเพศเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตย...และเริ่มที่ใกล้ตัวเราที่สุด ก็คือในสภา ในสภายังเป็นที่ที่ชายเป็นใหญ่สุดๆ ทั้ง ๆ ที่มันควรจะเป็นพื้นที่ที่หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยได้รับการเคารพเชิดชู" (วอยซ์ ออนไลน์, 2562)

และเสนอให้มีการแก้ไขปัญหาในประเด็นดังกล่าว โดยควรเริ่มต้นที่สภาผู้แทนราษฎร ในการผลักดันให้บทบาทของผู้แทนราษฎรไม่ควรขึ้นอยู่กับเพศ โดยยกตัวอย่างว่า ส.ส. เพศหญิง สามารถไปเป็นตัวแทนในกรรมาธิการที่เกี่ยวกับกระทรวงกลาโหมได้ ซึ่งพรรณิการ์นั้นถือว่าเป็น ส.ส.เพศหญิงเพียงคนเดียวที่อยู่ในกรรมาธิการกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน โดย ส.ส.ที่เหลือเป็นเพศชายทั้งหมด ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

ตลอดจนพรรคอนาคตใหม่ได้กำหนดนโยบายพรรคที่สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อความหลากหลายทางเพศ คือ โอบรับความหลากหลายทางเพศ ศักดิ์ศรีคนต้องเท่าเทียม อาทิ เสนอให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมาย โดยยกเลิกการใช้คำว่า “ชาย” - “หญิง” และใช้คำว่า “บุคคล” แทน เพื่อให้ทุกคน ทุกเพศ สามารถใช้กฎหมายสมรสและได้รับสิทธิที่พึงได้จากการสมรสได้อย่างเท่าเทียม หรือการเสนอให้มีการพัฒนาร่างและบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับความเท่าเทียม ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานด้วยการนำวิถีทางเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศไปพิจารณา รวมถึง

เสนอให้มีการเรียนรู้ในประเด็นความหลากหลายทางเพศบรรจุในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัย โดยมีเนื้อหาที่เหมาะสมแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงวัย

พรรคอนาคตใหม่ได้ใช้กลไกทางรัฐสภาผลักดันนโยบายดังกล่าว อันเป็นการสานต่อแนวคิดการรื้อสร้างความเท่าเทียมให้กลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศให้ไปสู่การปฏิบัติ โดยในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2562 พรรคอนาคตใหม่ได้ขอแปรญัตติให้ตั้งคณะกรรมการธิการในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งในร่างที่เสนอมามี 35 คณะ แต่เสนอขอเพิ่มเป็น 36 คณะ โดยเสนอให้มีคณะกรรมการผู้มีความหลากหลายทางเพศ แยกออกมาต่างหากจากคณะกรรมการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ กลุ่มชาติพันธุ์ และผู้มีความหลากหลายทางเพศ

อย่างไรก็ตาม การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2562 เพื่อพิจารณาร่างข้อบังคับการประชุมในประเด็นดังกล่าว ผลปรากฏว่าที่ประชุมไม่เห็นชอบกับคำแปรญัตติ ด้วยคะแนน 365 ต่อ 101 และงดออกเสียง 13 ส่งผลให้กรรมาธิการสามัญมีจำนวน 35 คณะตามร่างเดิม แต่อย่างไรก็ตาม การผลักดันนโยบายดังกล่าวนับเป็นก้าวสำคัญในการยกระดับให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์และเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้ตระหนักและยอมรับผู้มีความหลากหลายทางเพศในสังคมการเมืองไทยผ่านพื้นที่ทางการเมืองที่สำคัญ คือ รัฐสภา ตามที่พรรคณิการ์ วานิช โฆษกพรรคอนาคตใหม่ พร้อมด้วย ส.ส. หญิงพรรคอนาคตใหม่ ร่วมแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนรัฐสภาใจความว่า

“รัฐสภาคือพื้นที่ของประชาธิปไตย และหัวใจของประชาธิปไตยคือความเท่าเทียมกันของมนุษย์ คนเท่ากันคือหลักการที่สำคัญที่สุดที่ผู้แทนทุกคนจำเป็นต้องมีไว้ในจิตใจ เพราะฉะนั้นขอให้เริ่มต้นขึ้นที่นี่ พลวัตกรรมเหยียดเพศ เหยียดอายุ ขอให้ยุติลงที่นี่ ขอให้ผู้แทนราษฎรประพฤติตนให้สมกับที่เป็นผู้แทนราษฎรในระบอบประชาธิปไตย ที่คำว่าคนเท่ากันคือสิ่งที่สำคัญที่สุด” (เฟซบุ๊กเพจอนาคตใหม่, 26 พ.ค. 2562)

นอกจากนี้ พรรคอนาคตใหม่ได้สะท้อนให้เห็นเชิงประจักษ์เพื่อตอกย้ำความคิดทางการเมืองตามหลักความเท่าเทียมในการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางการเมือง ด้วยการเปิดรับตัวแทนทางการเมืองที่เป็นกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ส.ส. ผู้มีความหลากหลายทางเพศได้สร้างบรรทัดฐานใหม่เรื่องการแต่งกายและสิทธิความเสมอภาคทางเพศให้กับการเมืองไทย โดย ส.ส. ผู้มีความหลากหลายทางเพศของพรรคอนาคตใหม่ได้แต่งกายตามเพศสภาพเข้าร่วมพิธีเปิดประชุมรัฐสภาเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2562 ภายหลังจากยื่นหนังสือแจ้งความประสงค์เพื่อแต่งกายตามเพศสภาพในงานพระราชพิธี รัฐพิธี และงานพิธีต่างๆ ต่อเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หลังจากการเดินทางไปรายงานตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่รัฐสภา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการฟื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย และสร้างการเมืองแบบใหม่ของพรรคอนาคตใหม่ที่ต้องดำเนินควบคู่กันไป

ภายใต้การเมืองสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นหลักของความเท่าเทียม หลักสิทธิมนุษยชน ที่แสดงออกมาในรูปแบบของการแต่งกายที่ควรจะเป็นสิทธิพื้นฐานพึงมีที่มนุษย์ทุกคนควรจะได้รับไม่ว่าจะเป็นเพศใดก็ตาม อันเป็นการสร้างอีกหนึ่งบรรทัดฐานใหม่ในสังคมการเมืองไทย

กล่าวได้ว่า พรรคอนาคตใหม่ได้สร้างการเมืองแบบใหม่โดยการยึดหลักการประชาธิปไตย ความเท่าเทียม หรือสิทธิมนุษยชน ด้วยการจัดวางแนวคิดทางสังคมแบบใหม่ อันเป็นการต่อสู้หรือช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดในสังคมไทย ที่กระจายออกไปสู่พื้นที่ทางความคิดต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดกระแสการพูดถึงในวงกว้าง ตลอดจนจนเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนในสังคมไทยเปลี่ยนมุมมอง หรือภูมิทัศน์ทางการเมืองในสังคมไทย ในการเปิดพื้นที่ทางความคิด เปิดรับและให้การสนับสนุนกลุ่มคนที่ถูกกดทับหรือปิดกั้นให้กลายเป็นอื่น รวมทั้งผลักดันบทบาทของสตรีในทางการเมืองให้ได้รับการยอมรับในฐานะมนุษย์ภายใต้กฎหมายเดียวกัน ภายใต้สังคมไทยที่มีความเชื่อหรือค่านิยมแบบปิตาธิปไตย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ยากจะเกิดขึ้นในสังคมการเมืองไทย ที่พิสูจน์ให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ ค่านิยมของการเป็นมนุษย์เท่ากันในทางการเมือง

## 2.2 การจัดวางความคิดทางการเมืองผ่านพื้นที่ทางความคิดนอกรัฐสภา

### 2.2.1 การจัดวางความคิดทางการเมืองผ่านพื้นที่ทางความคิด : สื่ออินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์

พรรคอนาคตใหม่ถือได้ว่าเป็นพรรคการเมืองไทยที่มีความโดดเด่นในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสื่อสารกับมวลชน ด้วยการสร้างพื้นที่โลกเสมือนของตนเองขึ้นเป็นพื้นที่หรือสนามในการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย ได้แก่ เว็บไซต์พรรคอนาคตใหม่ และสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก และยูทูบ ที่ทำให้การส่งต่อชุดความคิดกระจายออกไปสู่มวลชนได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีอัตราการใช้สื่อสังคมออนไลน์สูง อันจะเห็นได้จากการแพร่กระจายแนวคิดระบอบประชาธิปไตยที่ยึดหลักการเสรีภาพ หลักสิทธิมนุษยชน หรือการให้ความสำคัญกับเสียงของประชาชนคนส่วนใหญ่ในประเทศ นับว่าค่อนข้างประสบผลสำเร็จและได้รับการตอบรับจากประชาชนจำนวนมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัดในห้วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2562 ที่พรรคอนาคตใหม่ได้รับการพูดถึงอย่างกว้างขวาง และการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคอนาคตใหม่ยังเป็นไปอย่างต่อเนื่อง การไหลเวียนของข้อมูลถูกแพร่กระจายอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากสนามเลือกตั้งนั้นไม่ได้มีอยู่แค่ในโลกทางกายภาพ และการหาเสียงไม่ได้มีเพียงแค่การลงพื้นที่เพื่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หรือการปราศรัยบนเวทีเท่านั้น แต่การแย่งชิงพื้นที่ทางการเมืองยังเกิดขึ้นในโลกสื่อสังคมออนไลน์อย่างเข้มข้นด้วยเช่นกัน



นอกจากนี้ พรรคอนาคตใหม่ยังให้ความสำคัญกับสื่อสังคมออนไลน์ให้เป็นพื้นที่ในการช่วงชิงความคิดทางการเมืองของมวลชนในสังคมไทย โดยมติชนสุดสัปดาห์ (2562) ฉบับวันที่ 5 - 11 กรกฎาคม 2562 ได้รายงานการใช้เครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่จากหนึ่งในผู้ผลิตสร้างเนื้อหาข่าวสารของพรรคอนาคตใหม่ สรุปได้ว่า พรรคอนาคตใหม่ได้มีการจัดตั้ง “ทีมโซเชียล” ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการผลิตสร้างเนื้อหาและวาระในประเด็นทางการเมือง เผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ประมาณ 10 คน โดยแบ่งเป็นฝ่ายตัดต่อ กราฟฟิก และเขียนข่าวเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเพจทางการหลักของพรรคอนาคตใหม่มีเพียง 3 เพจหลักเท่านั้น คือ เพจพรรคอนาคตใหม่ เพจนายธนธร จีรังเรืองกิจ และเพจนายปิยบุตร แสงกนกกุล

จากการเปิดเผยของหนึ่งในผู้ผลิตสร้างเนื้อหาข่าวสารของพรรคอนาคตใหม่ ระบುವายุทธศาสตร์ในการผลิตสร้างเนื้อหาและวาระในประเด็นทางการเมือง มีได้อิงหรือเกาะกระแสสังคม แต่เป็นการทำหน้าที่ “พลเมืองดิจิทัล” ที่มีความสามารถในการมองปรากฏการณ์การเมือง เพื่อนำมาสู่การกำหนดเป้าหมายแล้วเปลี่ยนเป็นโจทย์ที่ทีมจะต้องดำเนินการ จึงนำมาสู่วิธีการและการกำหนดเนื้อหาสาระ เช่น การเลือกใช้คำ เหตุผลประกอบในแต่ละประเด็น จึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้พรรคอนาคตใหม่มีประเด็นที่ต้องการจะสื่อสารชัดเจนและตรงเป้าหมายที่ต้องการสื่อสารไปถึงประชาชน ซึ่งพรรคอนาคตใหม่มีการประชุมทุกวันเพื่อกำหนดเนื้อหาประเด็นทางการเมืองที่ต้องการสื่อ

โดยพื้นที่ทางความคิดที่พรรคอนาคตใหม่ได้รับความสนใจมากที่สุด คือ แพลตฟอร์ม “ทวิตเตอร์” จากการศึกษารวบรวมข้อมูล พบว่า ทวิตเตอร์เป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการสื่อสารสองทาง ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถโต้ตอบ แสดงความคิดเห็น หรือถกเถียงในประเด็นต่าง ๆ ได้ทันที และเป็นไปอย่างอิสระ ไม่ว่าจะเป็นผู้มีชื่อเสียง ผู้นำประเทศ บุคคลสำคัญ องค์กร หน่วยงาน สื่อมวลชน สื่ออิสระ หรือแม้กระทั่งกลุ่มบุคคลหรือบุคคลทั่วไปก็สามารถเป็นผู้สื่อข่าวที่สามารถสร้างข่าว กระจายข้อมูล ทั้งข้อมูลที่เป็นตัวอักษร รูปภาพ หรือวิดีโอเคลื่อนไหว ตลอดจนสามารถใช้เป็นช่องทางในการสร้างและกำหนดประเด็นสาธารณะได้เช่นสื่อมวลชน ทำให้ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตสามารถรับรู้เรื่องราวของข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่างๆ ได้อย่างทันท่วงที สามารถอัปเดตสถานการณ์ต่าง ๆ แบบนาทีต่อนาที โดยเฉพาะเรื่องที่กำลังเป็นประเด็นร้อน ประเด็นเด่นของสังคม รวมถึงประเด็นสถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งสามารถพิจารณาได้จาก Trending หรือ แฮชแท็ก ที่ได้รับความนิยมในห้วงเวลานั้น ๆ ทวิตเตอร์จึงกลายเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพล โดยเฉพาะในห้วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไป ที่หลายพรรคการเมือง รวมถึงผู้นำพรรคได้หันมาใช้ทวิตเตอร์ แสดงจุดยืน แสดงความคิดเห็น และแพร่กระจายแนวคิดตนผ่านช่องทางดังกล่าวกันมากขึ้น ส่งผลให้การกระจายแนวคิดเป็นไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเนื้อหาข่าวสารสามารถไหลเวียนในสังคมได้

อย่างยาวนาน จะเห็นได้ว่าพื้นที่ทางความคิดมิได้ถูกจำกัดเพียงแค่พื้นที่ทางกายภาพ แต่ยังรวมไปถึงพื้นที่โลกเสมือนจริงนี้อีกด้วยที่มีบทบาทสำคัญ อันสะท้อนให้เห็นถึงวิถีทางการเมืองสมัยใหม่นั้นเอง

จึงกล่าวได้ว่า แชนแท็กมีคุณสมบัติเพื่อทำการจัดกลุ่มทวีตหรือข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นที่มีความเหมือนกันหรือคล้ายกันให้มาอยู่ในที่เดียวกัน ด้วยความสามารถพิเศษของแชนแท็ก ในการรวบรวมความสนใจ ความคิด ความเชื่อของผู้คนที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรม รวมถึงประเด็นความขัดแย้งทางการเมือง แชนแท็กจึงนับว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้าง “ชุมชน” หรือ “การรวมตัวแบบเฉพาะกิจ” ที่มีการตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อเหตุการณ์และประเด็นที่ผู้คนกำลังให้ความสนใจอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่าผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์จึงมีส่วนอย่างมากต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง ช่วยจุดประกายให้คนทั่วไปได้ทบทวนถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่มีต่อพลเมือง ดังนั้น การเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วในแง่ตัวเลขของแชนแท็กใด แชนแท็กหนึ่ง อาจนับว่าเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน เมื่อพิจารณาในแง่ของการสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นสำคัญที่กำลังได้รับความสนใจ

นอกจากนี้ แชนแท็ก ยังเป็นเครื่องมือเพื่อการท้าทายอำนาจของผู้นำเผด็จการในการควบคุมข้อมูลของรัฐบาล และการเรียกร้องต่อสังคมให้ออกมาตรวจสอบและตั้งข้อสงสัยต่อสิ่งที่เป็นรากฐานสำคัญของสังคมด้วย ตลอดจนแชนแท็กที่ได้รับความนิยมยังเป็นเรื่องสะท้อนถึงการวิพากษ์วิจารณ์ บรรยากาศของสังคมการเมือง ความโกรธแค้น และชี้ให้เห็นถึงความอยุติธรรมที่พบเห็นได้ในทุกสังคม แชนแท็กจึงเป็นสัญลักษณ์ของเสรีภาพของบุคคลที่จะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นใดๆ และนำไปสู่การสร้างความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในทางการเมืองในรูปแบบใหม่ (เวิร์คพอย, 2563)

สำหรับพรรคอนาคตใหม่ ถือเป็นพรรคการเมืองที่ถูกกล่าวถึงและได้รับความสนใจจากแพลตฟอร์มทวีตเตอร์เป็นอันดับต้น ๆ ของพรรคการเมืองทั้งหมด หากพิจารณากระแสหลังปรากฏการณ์แชนแท็กทวีตเตอร์ “ฟ้ารักพ่อ” ที่ถูกกระจายหรือส่งต่อกันในสื่อสังคมออนไลน์ ในห้วงงานฟุตบอลประเพณีจุฬา – ธรรมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2562 จากการทำนายธนาธร ซึ่งในขณะนั้นมีบทบาทเป็นแคนดิเดตนายกรัฐมนตรีของพรรคอนาคตใหม่ ได้เดินเข้าไปถ่ายรูปพร้อมกับประชาชน อีกทั้งยังมีวิดีโอคลิปที่ผู้ถ่ายส่งเสียงไปยังนายธนาธรที่กำลังเดินมากับนายปิยบุตร เลขาธิการพรรคอนาคตใหม่ ว่า “ฟ้ารักพ่อ” หลายครั้ง จนเกิดเป็นกระแสหรือไวรัลในสื่อสังคมออนไลน์ และทำให้แชนแท็ก “ฟ้ารักพ่อ” ได้รับความนิยมอย่างมาก จนขึ้นเป็นเทรนด์อันดับหนึ่งในทวีตเตอร์ เกิดการพูดคุยถึงประเด็นดังกล่าวอย่างแพร่หลาย กระจายเป็นวงกว้าง จนเกิดเป็นกระแสที่สื่อมวลชนนำเสนอทั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สื่อโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้นายธนาธร และพรรคอนาคตใหม่ได้รับความนิยมจากปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงบริบทในขณะนั้น ซึ่งเป็น

ช่วงเวลาหนึ่งเดือนก่อนการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2562 และเป็นห่วงเปิดตัวแคนดิเดตนายกรัฐมนตรีหรือตัวแทนทางการเมือง ซึ่งในขณะเดียวกัน พรรคการเมืองใหญ่อย่างไทยรักษาชาติที่เป็นพรรคในเครือข่ายของพรรคเพื่อไทยได้เปิดตัวเชื้อพระวงศ์ชั้นสูง จนก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในขณะนั้น รวมไปถึง พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตัวแทนแคนดิเดตพรรคพลังพลังประชารัฐที่อยู่ในห่วงของการถูกกระแสผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์วิพากษ์วิจารณ์ถึงการพยายามสืบทอดอำนาจ ทำให้ตัวแทนเหล่านี้ล้วนกำลังเผชิญสภาวะ ‘วิกฤตตัวแทนทางการเมือง’ โดยเฉพาะในฝั่งของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ทั้งจากระบบ คสช. หรือ ระบบทักษิณ จึงเป็นอีกเหตุปัจจัยที่ทำให้นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ตัวแทนจากพรรคการเมืองใหม่ที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดได้รับความนิยมอีกครั้งในสายตาของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ประกอบกับพื้นฐานเสียงเดิมที่มีในหมู่คนรุ่นใหม่อยู่แล้ว ทั้งการแสดงเจตนารมณ์และประกาศจุดยืนอยู่เคียงข้างประชาชนภายใต้ระบอบประชาธิปไตย การต่อต้านรัฐประหารอย่างชัดเจน รวมถึงภาพลักษณ์ของการเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองไทย

ประกอบกับงานฟุตบอลประเพณีจุฬา – ธรรมศาสตร์ ถือเป็นพื้นที่ทางความคิด หรือสนามในการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทยที่สำคัญ เนื่องจากงานดังกล่าวเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษาที่เด่นชัดและเป็นไปอย่างเสรี ตลอดจนได้รับความสนใจจากทั้งเยาวชนและประชาชนคนทั่วไป รวมไปถึงสื่อมวลชนที่นำเสนอการแสดงออกในเชิงลักษณ์ และการวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานรัฐบาลอย่างเข้มข้น ดังนั้น การเลือกมาปรากฏตัวในสนามความคิดทางการเมืองนี้ ย่อมได้รับความสนใจจนเกิดกระแสให้มีการพูดถึงอย่างแน่นอน ซึ่งการปรากฏตัวของนายธนาธร ที่มีจุดยืนและอุดมการณ์ที่ชัดเจน ย่อมเป็นการตอกย้ำและสื่อให้เห็นถึงภาพลักษณ์คนรุ่นใหม่ที่เชิดชูประชาธิปไตย และต่อต้านเผด็จการให้แพร่กระจายซ้ำ ๆ ผ่านพื้นที่ทางความคิดในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เพียงเท่านั้น นายธนาธร ได้ใช้บัญชีทวิตเตอร์ของตนเองเป็นพื้นที่ทางความคิด ในการโต้ตอบผู้ใช้อินเทอร์เน็ตด้วยการตอบรับกระแส #ฟ้ารักพ่อ และเน้นย้ำให้ประชาชนเลือกพรรคอนาคตใหม่ในการเลือกตั้งทั่วไปที่จะถึงอีกด้วย

จึงกล่าวได้ว่า ปรากฏการณ์ #ฟ้ารักพ่อ มีนัยยะความสำคัญมากไปกว่าการพูดคุยทางสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตทั่วไป แต่ยังหมายถึงอารมณ์ของผู้คนต่อเหตุการณ์การเมืองที่กำลังเข้มข้นและตึงเครียด เกิดการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดด้วยการสร้างประเด็น สร้างกระแสที่เร้าอารมณ์ให้ผู้คนหันมาให้ความสนใจในห้วงใกล้การเลือกตั้ง และการที่พรรคอนาคตใหม่สามารถแย่งพื้นที่ทางความคิด โดยเฉพาะทวิตเตอร์ไปได้นั้น ถือเป็นอีกหนึ่งความสำเร็จจนนำไปสู่การปลุกฝังความคิด และการแสดงพฤติกรรมอันเป็นการสนับสนุนนายธนาธรและพรรค

อนาคตใหม่อย่างเป็นทางการติดตามบัญชีทวิตเตอร์พรรคอนาคตใหม่ บัญชีทวิตเตอร์นายธนาธร หรือการร่วมแบ่งปันและแพร่กระจายแนวคิดที่พรรคและนายธนาธรนำเสนอผ่านสื่อหรือช่องทางหลักต่าง ๆ ให้กว้างขวางออกไป

โดยในห้วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง อันเป็นห้วงของการแย่งชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทยอย่างเข้มข้นที่สุดนั้น พรรคการเมืองต่างผลิตสร้างเนื้อหา ส่งต่อแนวคิดไปยังผู้คนให้กว้างขวางมากที่สุด เพื่อแย่งชิงมวลชนที่จะนำไปสู่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จากสถิติการแสดงความคิดเห็นหรือการโพสต์ในสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับการตอบรับสูงสุดในห้วงก่อนการเลือกตั้ง 24 มีนาคม 2562 นั้น พิจารณาจากการเก็บข้อมูลของ ELECT (elect.in.th) (2562) สื่อกระแสรองที่นำเสนอข้อมูลการเมืองและการเลือกตั้งไทย ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลบัญชีหลักของพรรคการเมือง บัญชีที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นนายกรัฐมนตรี และบัญชีของสื่อมวลชนกระแสหลักที่มียอดผู้ติดตามเกินหนึ่งล้านคน พบว่าพรรคอนาคตใหม่ได้รับการตอบรับในระดับสูง โดยในวันที่ 22 มีนาคม 2562 การถ่ายทอดสด (LIVE) ปราศรัยใหญ่ เวทีสุดท้ายก่อนเข้าคูหาของพรรคอนาคตใหม่ผ่านเพจทางการของพรรคอนาคตใหม่ มีการตอบรับจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ผู้รับชมออนไลน์จำนวน 2 ล้านครั้ง ถูกใจ 5.2 หมื่นคน ความคิดเห็น 4.8 หมื่นความคิดเห็น และรายการแชร์ 5.1 หมื่นครั้ง (ข้อมูล ณ วันที่ 7 มกราคม 2564)

ตลอดจนการตั้งกลุ่มสนับสนุนพรรคอนาคตใหม่อย่างเป็นทางการ หรือแฟนเพจ “ฟ้ารักพ่อ” ที่เกิดขึ้นจากประชาชนที่สนับสนุนนายธนาธร และพรรคอนาคตใหม่ มีผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกเพจถึง 7.3 หมื่นคน มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนและนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของพรรคอนาคตใหม่ จึงนับว่าเป็นการขยายพื้นที่ความคิดทางการเมืองของพรรคอนาคตใหม่ให้กว้างขวางออกไปสู่ผู้คนภายนอกเพิ่มอีกหนึ่งช่องทาง

จากการรวบรวมข้อมูลตัวบทที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะทวิตเตอร์ พบว่า พรรคอนาคตใหม่ได้รับการพูดถึงอย่างต่อเนื่องจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ทำให้กระแสแนวคิดพรรคอนาคตใหม่ได้รับการตอบรับที่สะท้อนความนิยมของพรรคและตัวแทนพรรคจากประชาชนกลุ่มคนรุ่นใหม่ จากการที่พรรคอนาคตใหม่ถูกกล่าวถึงบ่อยครั้งจนขึ้นเทรนด์อันดับหนึ่งทวิตเตอร์ ไม่ว่าจะเป็น “#Savethanathorn” (ประชาธิปไตย, 2562) ที่ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตให้การสนับสนุนและแสดงออกถึงการปกป้องนายธนาธร จากกรณีที่น่ายธนาธร และกรรมการบริหาร (กก.บห.) พรรคอนาคตใหม่อีก 2 คน ตกเป็นผู้ต้องหาคดีกระทำความผิดพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) คอมพิวเตอร์ จากการวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็น “ดูต ส.ส.” เข้าสังกัดพรรคใหม่ที่มีชื่อคล้ายคลึงกับนโยบายรัฐ ผ่านการจัดเฟซบุ๊กไลฟ์ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2561

หรือแม้กระทั่งในห้วงที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่ เพียง 1 วัน “#Saveอนาคตใหม่” ก็สามารถขึ้นเทรนด์อันดับ 1 ในทวิตเตอร์ โดยมียอดทวีตถึงสามแสนครั้ง (มติชน, 2563) มีเนื้อหาในลักษณะของการให้กำลังใจพรรคอนาคตใหม่ รวมถึงบุคคลที่เป็นผู้บริหารในพรรค นอกจากนี้ยังมีแฮชแท็กอื่น ๆ ติดเทรนด์ทวิตเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นยุบพรรคอนาคตใหม่อีก เช่น “#ยุบให้ตายก็ไม่เลือกมึง” มียอดทวีตจำนวนหนึ่งหมื่นกว่าครั้ง (วอยซ์ ออนไลน์, 2563) และ “#RIPThailand” ที่ติดเทรนด์ทวิตเช่นเดียวกัน (เดอะ สแตนดาร์ด, 2563)

หากพิจารณาจากปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด เพื่อกระจายและปลูกฝังแนวความคิดของพรรคอนาคตใหม่ และในทางตรงกันข้ามก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการต่อต้านการใช้อำนาจของรัฐบาลไปพร้อมกันอีกด้วย

ไม่เพียงแต่การกระจายแนวคิดผ่านช่องทางทวิตเตอร์ พรรคอนาคตใหม่ได้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางยูทูบ (Youtube) และการถ่ายทอดสดผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook Live) เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ทางความคิดที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลในรูปแบบภาพเคลื่อนไหวหรือวิดีโอ เพื่อเผยแพร่แนวความคิด อุดมการณ์ ข้อมูลต่าง ๆ ไปยังประชาชน ด้วยการผลิตสร้างรายการที่มุ่งนำเสนอเนื้อหาทางการเมือง ได้แก่ รายการ “ตลาดวิชาอนาคตใหม่” และ “คืนวันศุกร์ให้ประชาชน”

“ตลาดวิชาอนาคตใหม่” เป็นรายการถ่ายทอดสดผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook Live) ในรูปแบบของห้องเรียน โดยนายปิยบุตร แสงกนกกุล เลขาธิการพรรคอนาคตใหม่ อดีตอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอดีตสมาชิกคณะนิติราษฎร์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยและฝรั่งเศส เป็นผู้ดำเนินรายการ ในลักษณะห้องเรียนที่อาจารย์สอนนักเรียนหรือผู้ใช้อินเทอร์เน็ตนั่นเอง มีเนื้อหาที่นำเสนองานวิชาการเกี่ยวกับประเด็นทางด้านกฎหมายและการเมืองที่เชื่อมโยงไปกับเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองในช่วงนั้น ๆ โดยนายปิยบุตร ให้เหตุผลถึงการผลิตสร้างรายการดังกล่าวผ่านเฟซบุ๊กของตนว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทำงานการเมืองให้สนุกสนาน สร้างสรรค์ ทุกคนสามารถเข้าถึงได้

จากการสืบค้นข้อมูลผ่านยูทูบช่องพรรคอนาคตใหม่ พบว่ารายการตลาดวิชาพรรคอนาคตใหม่ สร้างขึ้นทั้งหมด 8 คลิป เป็นเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประเด็นรัฐธรรมนูญ ความเป็นมาของ ส.ว. การรัฐประหาร การสืบทอดอำนาจ หรือในประเด็นที่เกี่ยวกับงบประมาณ และระบบภาษี มีจำนวนผู้เข้าชมแต่ละคลิปโดยส่วนใหญ่เกิน 1 หมื่นครั้ง ซึ่งคลิปที่มีผู้เข้าชมมากที่สุด 1.3 แสนครั้ง

เมื่อพิจารณาตามกรอบแนวคิดของกรั่มซี การผลิตสร้างรายการตลาดวิชา อนาคตใหม่ จึงเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญในการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดในลักษณะของการสอน การให้ความรู้ เพื่อถ่ายทอด แพร่กระจายแนวคิดและข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้ผลิตหรือผู้ที่ต้องการท้าทายโลกทัศน์ เดิมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตนไปสู่มวลชน โดยปราศจากการใช้กลไกอำนาจรัฐ หรือการใช้กำลังบีบบังคับให้ประชาชนเชื่อและปฏิบัติตาม ซึ่งพรรคอนาคตใหม่ได้ใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ที่สะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องผ่านสถาบันการศึกษา ห้องเรียน หรือผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนที่ผู้มีอำนาจในขณะนั้นสามารถกำหนดเนื้อหาเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับพวกตนได้ แต่การให้ความรู้ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ นับเป็นอีกทางเลือกสำคัญในห้วงการเมืองสมัยใหม่ที่สามารถดึงดูดประชาชนให้เข้ามาเรียนรู้ได้ โดยง่าย สะดวก และเข้าถึงในทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ต้องการเรียนรู้และสืบค้นข้อมูลอยู่ตลอดเวลา

กล่าวได้ว่า การผลิตสร้างรายการดังกล่าวจึงเป็นอีกหนึ่งกลไกในการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด การปลูกฝังแนวคิดที่มีได้มีอยู่แต่ในบทเรียน หรือที่ถูกปิดกั้นไว้ให้ประชาชนได้เรียนรู้ และรับรู้ข้อมูลในอีกด้าน ตลอดจนเพื่อตอบโต้แนวความคิดเดิมที่ถูกจัดวางในสังคมนการเมืองไทยอยู่แล้วของกลุ่มที่ครองอำนาจนำทางความคิดอยู่ในขณะนั้น ด้วยการนำเสนอให้เห็นถึงความคิดบางอย่างที่ดำรงอยู่ในสังคมนการเมือง พร้อมกับชี้ให้เห็นว่าแท้จริงแล้วความคิดเหล่านั้นดำรงอยู่เพื่อประโยชน์ประการใด และใคร กลุ่มชนชั้น กลุ่มพลังทางสังคมใดที่ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ต่อการครอบงำทางความคิดเหล่านั้น

นอกจากนี้ พรรคอนาคตใหม่ได้ผลิตรายการ “คืนวันศุกร์ให้ประชาชน” ถ่ายทอดสดผ่านช่องทางเฟซบุ๊กพรรคอนาคตใหม่ และนำวีดีโอเผยแพร่ผ่านช่องทางยูทูบ ดำเนินรายการโดยแกนนำพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเป็นการพูดคุยและนำเสนอในหลากหลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอจุดยืน นโยบาย พันธกิจของพรรค นำเสนอประเด็นสำคัญทางการเมืองในห้วงนั้น ๆ ตลอดจนนำเสนอการบริหารงานของรัฐบาล คสช. ในลักษณะของการตีแผ่ข้อมูลกลไกการครองอำนาจและครองความนิยมของผู้มีอำนาจในขณะนั้น

รายการดังกล่าว ตั้งชื่อเพื่อสะท้อนกลับไปยังรายการ “คืนความสุขให้คนในชาติ” ที่ดำเนินรายการโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ออกอากาศทุกวันศุกร์ เวลา 20.15 น. ทางโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย (ทรท.) ภายหลังจากทำรัฐประหารวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 รัฐบาล คสช. มีนโยบายผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารและทำความเข้าใจกับประชาชน แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีประชาชนบางส่วนให้ความสนใจ แต่รายการดังกล่าวไม่ค่อยได้รับความนิยมจากประชาชนเท่าใดนัก เนื่องจากมีประชาชนอีกส่วนหนึ่ง

วิพากษ์วิจารณ์โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ และให้ความเห็นว่ารายการดังกล่าวผลิตมาเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับรัฐบาลในการนำเสนอผลงานของรัฐเพียงด้านเดียว หรือเป็นการสื่อสารเพื่อควบคุมและครอบงำความคิดของประชาชน

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าพรรคอนาคตใหม่ผลิตรายการของตนเองเพื่อนำเสนอข้อมูลในอีกด้านที่คิดเห็นว่าประชาชนควรได้รับรู้ ในรูปแบบที่เป็นกันเอง และเข้าใจง่าย เป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการรับข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นสถานการณ์ทางการเมืองของประชาชน แม้จะเป็นการสร้างพื้นที่ทางความคิดผ่านช่องทางที่พรรคผลิตสร้างเองก็ตาม ตลอดจนเพื่อตอบสนองหรือตอบรับความต้องการของกระแสสังคมโดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ ที่ต่อต้านการใช้อำนาจของรัฐบาลในการควบคุมความคิดของประชาชน จนเกิดกระแสให้มีการคืนวันศุกร์ให้ประชาชน สอดคล้องกับชื่อรายการของพรรคอนาคตใหม่ จึงนับได้ว่า พรรคอนาคตใหม่ในฐานะผู้มีสถานะรอง แม้มิใช่ผู้มีอำนาจในการใช้กลไกของรัฐเฉกเช่นผู้มีอำนาจในขณะนั้น แต่ได้พยายามใช้อำนาจผ่านกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐตามแนวคิดของหลุย อัสตูแซร์ และกรีมซี ในการผลิตสร้างพื้นที่ทางความคิดของตนเองขึ้นมาในยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ด้วยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่แนวคิด อุดมการณ์ หรือสิ่งที่ถูกปิดกั้นให้แผ่ขยายออกไปในทุกช่องทาง เพื่อให้เกิดการไหลเวียนของข้อมูลไปสู่ประชาชนให้กว้างขวางที่สุด แม้จะเป็นเพียงช่องทางที่มีใช้สื่อมวลชนกระแสหลักที่มีจำนวนคนเข้าถึงได้มากเท่า แต่การปลูกฝังแนวคิดผ่านพื้นที่ความคิดหรือสื่อสังคมออนไลน์ดังกล่าวก็นับว่าก่อให้เกิดการรับรู้ การเรียนรู้ ที่นำไปสู่การตระหนักรู้ การตกผลึกของข้อมูล ที่ได้สร้างความเชื่อแก่ประชาชนให้พร้อมที่จะสนับสนุนและปฏิบัติตาม ซึ่งจะต่อยอดไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมของพรรคอนาคตใหม่ หรือพัฒนาไปสู่การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในที่สุด

โดยผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการทำงานทางความคิดของพรรคอนาคตใหม่ อธิบายแยกย่อยเป็นประเด็นหลักที่พรรคอนาคตใหม่ผลิตสร้างเนื้อหาด้วยการใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย ในลักษณะของการโน้มน้าวกล่อมเกลาคำความคิด ความเชื่อ ที่เป็นไปตามกลไกอุดมการณ์ของรัฐ เป็น 2 ประเด็น คือ 1. การชี้ให้เห็นถึงการครองอำนาจนำของกลุ่มอำนาจเดิม และ 2. การฟื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย และสร้างการเมืองแบบใหม่ ดังนี้

#### 1) การชี้ให้เห็นถึงการครองอำนาจนำของกลุ่มอำนาจเดิม

พรรคอนาคตใหม่ใช้กลไกการครองอำนาจนำด้วยการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย ในลักษณะของการจัดวางความคิดทางการเมืองผ่านพื้นที่ทางความคิดในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการชี้ให้เห็นถึงความคิดที่ถูกจัดวางในสังคมการเมืองไทยอยู่แล้วของกลุ่มที่ครองอำนาจนำทางความคิดอยู่ในขณะนั้น และนำเสนอให้เห็นว่าแท้จริงแล้วความคิดบางอย่าง

ที่อยู่ในสังคมการเมืองดำรงอยู่เพื่อประโยชน์ประการใด และใคร กลุ่มชนชั้น กลุ่มพลังทางสังคมใดที่ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ต่อการครอบงำทางความคิดนั้น

โดยพรรคอนาคตใหม่พยายามชี้ให้เห็นถึงการพยายามสืบทอดอำนาจของรัฐบาล นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งผู้วิจัยได้หยิบยกการแสดงความคิดเห็น การถ่ายทอดแนวคิด อุดมการณ์ ของพรรคอนาคตใหม่ผ่านพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นทั้งสนามในโลกเสมือนและเป็นพื้นที่ในการส่งต่อความคิดไปสู่มวลชนให้เกิดการรับรู้ สร้างความตระหนักรู้ อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ใหม่ทางสังคมการเมืองไทยในประเด็นที่สำคัญ คือ การชี้ให้เห็นถึงการครองอำนาจนำของกลุ่มอำนาจเดิม

โดยผู้วิจัยพิจารณาจากการแสดงความคิดเห็น และการให้ข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่ ด้วยการหยิบยกประเด็นอันเป็นอุดมการณ์และจุดยืนที่ชัดเจนของพรรคอนาคตใหม่ในการเข้ามาเป็นตัวแทนประชาชน เพื่อต่อต้านการใช้อำนาจและสืบทอดอำนาจของรัฐบาล คสช. ซึ่งเป็นอีกหนึ่งกลไกที่สำคัญในการสืบทอดอำนาจ และไม่ปฏิบัติตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

เริ่มต้นด้วยการที่พรรคอนาคตใหม่ได้นำเสนอข้อเสนอที่เป็นรูปธรรมเผยแพร่ผ่านพื้นที่ทางความคิดสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่ ทั้งเพจเฟซบุ๊กพรรคอนาคตใหม่ และทวิตเตอร์พรรคอนาคตใหม่ ในการ “ปิดสวิทช์ ส.ว.” เนื่องจากเห็นว่าการร่วมกันปิดสวิทช์ ส.ว. เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะสามารถป้องกันการสืบทอดอำนาจ คสช. ได้ โดยพรรคอนาคตใหม่ชี้ให้เห็นถึงการสร้างกลไกผ่านทางรัฐธรรมนูญ อันเป็นการสืบทอดอำนาจของผู้มีอำนาจเดิมผ่านการให้อำนาจของ ส.ว. ที่มาจากการแต่งตั้งของ คสช. ด้วยการเสนอให้มีการสนับสนุนการปิดกั้นการสืบทอดอำนาจดังกล่าวผ่านการปฏิเสธรพรรคพลังประชารัฐ เนื่องจากเป็นพรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นมาเพื่อสืบทอดอำนาจ คสช. การให้ทุกพรรคที่ยืนยันกับประชาชนว่าจะยุติการสืบทอดอำนาจ ต้องยกมือรับรองรายชื่อนายกรัฐมนตรีที่มาจากข้อเสนอของพรรคการเมืองที่สามารถรวมเสียง ส.ส. ได้เกินกึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อควบคุมการแทรกแซงจากเสียงของ ส.ว. ที่มีอำนาจในการเลือกนายกรัฐมนตรี

นอกจากนี้ นายปิยบุตร เลขาธิการพรรคอนาคตใหม่ในขณะนั้น ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวผ่านพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ของตนเอง มีเนื้อหาที่สะท้อนให้สังคมไทยเห็นถึงกลไกในการครองอำนาจและพยายามสืบทอดอำนาจของกลุ่มอำนาจเดิมผ่านการบัญญัติกฎหมาย แต่งตั้ง และให้อำนาจ ส.ว. ตลอดจนการมีสภาเดียวที่มาจากแต่งตั้งของกลุ่มหรือคณะใดคณะหนึ่ง หรือการเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้องตามระบบอุปถัมภ์นั้นย่อมไม่ปฏิบัติตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน การตระหนักถึงการใช้อำนาจของชนชั้นนำที่ปิดกั้นอำนาจจากประชาชนออกไป



รวมถึงเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2562 นายปิยบุตรได้เปิดเผยข้อมูลพร้อมผลิตสร้างอินโฟกราฟฟิกประกอบ ผ่านเฟซบุ๊กหลักของพรรคอนาคตใหม่อันเป็นพื้นที่ทางความคิดที่มีผู้ติดตามจำนวนมาก ถึงประเด็นกระบวนการเข้าสู่อำนาจของ ส.ว. 250 ท่าน มีเนื้อหาที่อธิบายถึงกระบวนการเข้าสู่อำนาจ ใครที่เป็นผู้มีอำนาจ และใครเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ และเสียประโยชน์ โดยชี้ให้เห็นว่า ส.ว. 250 ท่าน มีที่มาจากแต่งตั้งโดยคณะรัฐประหารหรือ คสช. ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสืบทอดอำนาจ คสช. ให้คงอยู่ต่อไป โดยเปิดเผยให้เห็นว่า ส.ว. 250 ท่าน เป็นกลุ่มคนกลุ่มเดิม และจำนวน ส.ว. ยังมีสัดส่วนของกองทัพมากกว่าพลเรือน

จะเห็นได้ว่า การอธิบายกระบวนการเข้าสู่อำนาจ ส.ว. ของรัฐบาลพร้อมแสดงภาพประกอบเป็นไปเพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต เกิดกระบวนการรับรู้ เรียนรู้ และตระหนักถึงความไม่ปกติของการเข้าสู่อำนาจภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ชี้ให้เห็นถึงการพยายามรักษาอำนาจของผู้มีอำนาจเดิมผ่านกลไกการใช้อำนาจในการบัญญัติกฎหมาย ที่แม้จะมีการเปิดให้ลงประชามติจากประชาชน แต่การให้ข้อมูลต่อประชาชนไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจทั้งหมด ที่พรรคอนาคตใหม่ต้องการจะสื่อให้เห็นว่าเป็นการพยายามใช้โอกาสในขณะที่มีอำนาจช่วงชิงอำนาจในการปกครองประเทศต่อไป

โดยการให้ข้อมูลดังกล่าวผ่านบัญชีเฟซบุ๊กของพรรคอนาคตใหม่ มีผู้ให้ความสนใจแชร์ข้อมูลจำนวน 1 พันครั้ง และมีผู้แสดงความคิดเห็นอีก 300 กว่าความคิดเห็น โดยความคิดเห็นส่วนใหญ่สนับสนุนและเห็นด้วยกับข้อมูลดังกล่าว ตลอดจนแสดงความคิดเห็นเชิงลบต่อรัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หรือมีการเรียกร้องให้รัฐบาลออกมาชี้แจงและเปิดเผยการใช้งบประมาณคัดเลือก ส.ว.

นอกจากนี้ นายปิยบุตร ได้เผยแพร่และส่งต่อข้อมูลดังกล่าวมายังสื่อสังคมออนไลน์อีกหนึ่งแพลตฟอร์ม คือ ทวิตเตอร์ (@Piyabutr\_FWP) ด้วยการสรุปข้อมูล และแสดงความคิดเห็นเน้นย้ำในประเด็นการสืบทอดอำนาจของรัฐบาล เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2562 ใจความว่า

“ส.ว. กลุ่มนี้มาจาก พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้า คสช. ผู้มีอำนาจแต่งตั้ง ส.ว. ได้มอบหมายให้ พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ เป็นประธานคัดเลือก ส.ว. กระบวนการทั้งหมดใช้งบประมาณไป 1,300 ล้านบาท เพื่อแต่งหน้าทาปากสรรหาให้ดูเหมือนว่ามาจากประชาชน แต่ปชช. กลับไม่เคยได้เห็นชื่อก่อนหน้านี้อย่างไร”

“รายชื่อ ส.ว. ที่ประกาศออกมาเป็น #สวีไรเซิล และ #สวงค์วานวน เครื่องมือหน่อ คือเป็น ส.ว. ที่มาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐประหารครั้งแล้วครั้งเล่ามีแต่หน้าเดิมๆ

และเป็น ส.ว.ได้เพราะใกล้ชิดกับ คสช. ไม่นับว่าหลายคนเคยรับตำแหน่งที่ คสช. เคยแต่งตั้งมาแล้วหลายครั้งตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา”

ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นเชิงสนับสนุนต่อข้อมูลที่พรรคอนาคตใหม่เปิดเผยผ่านบัญชีเฟซบุ๊ก และเป็นการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารผ่านพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ ในการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองของประชาชน พรรคอนาคตใหม่ได้เปิดโอกาสให้มีการตั้งคำถามแสดงความคิดเห็นต่อการใช้อำนาจของรัฐ ส่งผลให้มีประชาชนหรือผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต แชร์ข้อมูลดังกล่าวกว่า 5 พันราย และมีผู้มาแสดงความคิดเห็นผ่านข้อความดังกล่าวอีก 23 ข้อความ โดยส่วนใหญ่เป็นการแสดงความคิดเห็นเชิงสนับสนุน พร้อมให้กำลังใจพรรคอนาคตใหม่

หากพิจารณาจากบริบท จะพบว่า การเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าว เป็นห้วงของการเลือกนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 5 มิถุนายน 2562 ผ่านการลงมติของ ส.ส และ ส.ว. ซึ่งกระแสสังคมคาดการณ์กันว่า พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีอีกหนึ่งสมัย ดังนั้น การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวของพรรคอนาคตใหม่ผ่านพื้นที่ทางความคิดในหลาย ๆ ช่องทาง เป็นการสร้างการรับรู้ และกระตุ้นให้ประชาชนร่วมกันถกแถลง แสดงความคิดเห็น และซึมซับถึงประเด็นสถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่ปกติตามระบอบประชาธิปไตย ถึงกระบวนการพยายามสืบทอดอำนาจของผู้มีอำนาจในขณะนั้นด้วยการสร้างกลไกทางกฎหมาย ตลอดจนเน้นย้ำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในฐานะพลเมืองไทยที่อาจถูกผู้มีอำนาจจริตรอนไปภายใต้การปกครองจากกองทัพหรือชนชั้นนำส่วนน้อยในประเทศ

นอกจากนี้ พรรคอนาคตใหม่ได้ใช้ประโยชน์จากทวิตเตอร์ซึ่งมีคุณสมบัติในการกำหนดประเด็นสาธารณะหรือการกำหนด “#” (แฮชแท็ก) ด้วยการแสดงความคิดเห็นพร้อมใส่ “#” ให้ง่ายต่อการค้นหาข้อมูล และหากมีการแชร์หรือใส่ “#” จำนวนมากจนสามารถขึ้นเทรนด์ทวิตเตอร์ได้นั้น จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอื่น ๆ รับรู้ข้อมูลได้ง่าย และรวดเร็วขึ้นอีกด้วย อันเป็นการแพร่กระจายต่อของข้อมูลเป็นวงกว้าง เกิดการไหลเวียนของข้อมูลจนเป็นกระแส และกลายเป็นประเด็นสาธารณะของชุมชนสื่อสังคมออนไลน์นั้น ๆ ให้มีการพูดถึงอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะ เป็น “#รัฐประหาร” หรือ “#ปิดสวิต สว”

ประกอบกับการเผยแพร่ข้อมูลให้กระจายไปสู่กว้างผ่านแพลตฟอร์มยูทูบ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ทางความคิดที่สำคัญ ที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบวิดีโอหรือภาพเคลื่อนไหว โดยพรรคอนาคตใหม่ได้ใช้ประโยชน์จากช่องทางดังกล่าวผลิตสร้างรายการ “ตลาดวิชาอนาคตใหม่” ดำเนินรายการโดยนายปิยบุตร แสงกนกกุล ปลุกฝังแนวคิดในลักษณะของการสอนให้ความรู้แก่ประชาชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต อาทิ รายการในตอน “รัฐประหาร 101” ออกอากาศเมื่อวันที่

23 พฤษภาคม 2562 เนื่องจากเป็นห้วงครบรอบ 5 ปี ที่ประเทศไทยอยู่ภายใต้การปกครองจากการยึดอำนาจโดยคณะ คสช. เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้หยิบยกอีกหนึ่งประเด็นที่สำคัญที่พรรคอนาคตใหม่เผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ของตนเอง ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงความคิดความเชื่อที่สังคมไทยได้รับการปลูกฝังว่าการรัฐประหารนั้นเป็นการกระทำที่ถูกต้องและเป็นไปเพื่อกำจัดนักการเมืองที่ทุจริต อันเป็นการแก้ไขวิกฤตสถานการณ์ทางการเมืองให้กลับมาสู่ความสงบ ตลอดจนการปลูกฝังให้ประชาชนไทยเชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นนำนั้น เป็นความคิดที่ถูกจัดวางในสังคมนการเมืองไทยของกลุ่มอำนาจที่ครองอำนาจนำทางความคิดหรือกองทัพ โดยพรรคอนาคตใหม่นำเสนอให้เห็นว่าแท้จริงแล้วความคิดดังกล่าวดำรงอยู่เพื่อประโยชน์ประการใด และใคร กลุ่มชนชั้น กลุ่มพลังทางสังคมใดที่ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ต่อการครอบงำทางความคิด ด้วยการนำเสนอการมีอยู่ของกองทัพอำนาจของกองทัพ และกลไกที่เอื้อให้กองทัพมีบทบาทสำคัญต่อการเมืองการปกครองไทยอย่างที่ไม่เคยมีตัวแทนพรรคการเมืองใดมุ่งเน้นในประเด็นดังกล่าวได้อย่างเด่นชัดมาก่อน ตลอดจนพรรคอนาคตใหม่ได้นำประเด็นดังกล่าวไปสานต่อเป็นนโยบายในการปฏิรูปกองทัพให้สอดคล้องกับการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย โดยผู้วิจัยจะกล่าวในหัวข้อถัดไป “การเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย”

กล่าวได้ว่า พรรคอนาคตใหม่ได้ใช้กลไกการครองอำนาจนำด้วยการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย การจัดวางความคิดทางการเมืองผ่านพื้นที่ทางความคิดในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะผ่านพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ ในการชี้ให้เห็นถึงความคิดที่ถูกจัดวางในสังคมนการเมืองไทยอยู่แล้วของกลุ่มผู้มีอำนาจที่ครองอำนาจนำทางความคิดอยู่ในขณะนั้น นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา พรรคอนาคตใหม่ได้นำเสนอให้เห็นถึงกระบวนการครองอำนาจและสืบทอดอำนาจผ่านกลไกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลไกการได้ว่าซึ่ง ส.ว. อำนาจของ ส.ว. หรืออำนาจของกองทัพที่เอื้อประโยชน์ให้แก่พวกพ้อง นายทุน กลุ่มชนชนนำ ขณะเดียวกันได้มีการกีดกันหรือปิดกั้นการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นกลางและชนชั้นรากหญ้า พรรคอนาคตใหม่พยายามใช้พื้นที่ทางความคิดกระตุ้นให้ประชาชนได้ตระหนักถึงตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามีประเทศไทยนั้นวนเวียนอยู่ในความขัดแย้งทางการเมือง ที่กองทัพได้ใช้โอกาสเข้าครองอำนาจอยู่เสมอในยามที่บ้านเมืองมีวิกฤต ทำการรัฐประหารฉีกรัฐธรรมนูญแล้วซ้ำแล้วซ้ำเล่า หรือโดยเฉลี่ยทุกๆ 4 ปี ทำให้ผู้คนต่างตกอยู่ในความรู้สึกหดหู่ สิ้นหวัง ไร้ทางออก การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดจึงไม่เคยถูกปล่อยให้เติบโต

พรรคอนาคตใหม่พยายามแพร่กระจายความคิดและเปิดเผยให้ประชาชนตระหนักถึงหน้าที่ สิทธิและเสรีภาพของพลเมือง และไม่ควรถะเล่เลยการเข้ามามีส่วนร่วม

ทางการเมือง ตลอดจนใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ส่งเสริมให้การแพร่กระจายแนวคิด และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว และเข้าถึงง่าย ปลูกกระแสต่อต้านรัฐบาล และสร้างประเด็นสาธารณะให้ประชาชนรับรู้ เรียนรู้ เกิดความเชื่อ และปฏิบัติตามข้อเสนอที่เรียกร้อง และต่อต้านรัฐบาลในที่สุด

## 2) การฟื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย และสร้างการเมืองแบบใหม่

เมื่อกลุ่มพลังทางการเมืองหรือกลุ่มผู้มีสถานะรองและต้องการสถาปนาอำนาจใหม่ได้พยายามครองอำนาจนำด้วยการชี้ให้เห็นถึงอำนาจของกลุ่มผู้มีอำนาจเดิมที่ได้จัดวางความคิดทางการเมืองในสังคมการเมืองไทย เพื่อให้ประชาชนได้เห็นถึงการครองอำนาจเพื่อกลุ่มตนหรือกลุ่มชนชั้นนำ ในขณะที่กดทับและปิดกั้นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศหรือประชาชนไว้เบื้องหลัง เมื่อนั้นกลุ่มผู้มีสถานะรอง ผู้ที่ต้องการขับเคลื่อนหรือปลดแอกสังคมให้เป็นที่ไปเพื่อเจตจำนงของประชาชนคนส่วนใหญ่ ต้องดำเนินการรื้อถอนความคิดที่ถูกจัดวางไว้แล้ว หรือการครอบงำทางความคิดของชนชั้นปกครองออกไป ด้วยการจัดวางความคิดกันใหม่เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมือง สอดคล้องกับแนวความคิดของกริมส์ที่เสนอว่า ปัญญาชนผู้ทำหน้าที่ในการชี้ทางและรวบรวมพลังความคิดที่ทำทลายจากมวลชนให้เกิดเป็นกลุ่มก้อนทางสังคมที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงสังคมที่ยั่งยืนได้ ตลอดจนต้องจัดวางความคิดทางสังคมการเมืองแบบใหม่ลงไปให้กับสังคมนั้น ๆ ด้วย

พรรคอนาคตใหม่ในฐานะปัญญาชนที่ไดรรวมกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์เดียวกัน คือ ต้องการสร้างความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ต่อต้านเผด็จการ เน้นย้ำจุดยืนอุดมการณ์ของการเป็นพรรคการเมืองที่ต้องการฟื้นฟูประชาธิปไตยให้กับประเทศในห้วงที่ประเทศอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารผ่านพื้นที่ทางความคิดในทุกช่องทาง โดยผู้วิจัยได้พิจารณาแนวคิดและอุดมการณ์ดังกล่าวอ้างอิงจากเว็บไซต์ของพรรคอนาคตใหม่ที่ได้ระบุว่า

“พรรคอนาคตใหม่ก่อตั้งขึ้นเพื่อมุ่งสร้างการเมืองแบบใหม่ ให้สังคมไทยตระหนักว่าการกลับสู่ประชาธิปไตยคือทางออกของวิกฤตการเมืองและวงจรอุบาทว์ของการรัฐประหารที่เรื้อรังมากกว่าทศวรรษ เมื่อคนในชาติไม่อาจแสวงหาฉันทามติร่วมกันได้เพราะการเมืองไทยถูกแบ่งแยกออกเป็นฝักฝ่าย เราต่างถูกทำให้เชื่อว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นคือความขัดแย้งระหว่าง “ประชาชน” ซึ่งความขัดแย้งเหล่านี้มีแต่จะทำให้ผู้คนส่วนใหญ่แย่ง ในขณะที่มีอำนาจไม่กี่คนกลับตักตวงเอาผลประโยชน์จากความขัดแย้ง”

โดยพรรคอนาคตใหม่ได้ชี้แจงถึงปัจจัยสำคัญในการฟื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยวนเวียนอยู่ในความขัดแย้งทางการเมืองอย่างยาวนาน กองทัพได้ใช้โอกาสเข้าครองอำนาจอยู่เสมอในยามที่บ้านเมืองมีวิกฤต ทำ

การรัฐประหาร ยกเลิกและร่างรัฐธรรมนูญใหม่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า โดยเฉลี่ยแทบจะทุก ๆ 4 ปี เป็นผลให้ผู้คนต่างตกอยู่ในความรู้สึกหดหู่ สิ้นหวัง ไร้ทางออก การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดจึงไม่สามารถที่จะเติบโตได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงต้องมีพลังใหม่เพื่อฟื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยให้กลับคืนมาอีกครั้ง นำพาประเทศไทยก้าวพ้นจากห้วงภาวะวิกฤติ นี้คือเหตุผลที่พรรคอนาคตใหม่รวมตัวผู้คนที่มีความอุดมการณ์ แนวคิดเดียวกันทำให้เกิด "พรรคอนาคตใหม่" เพื่อสร้างประชาธิปไตยในประเทศไทย เพื่อเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ และเพื่อปฏิรูปทิศทางการเมืองไทยให้ดีขึ้น

พรรคอนาคตใหม่ถ่ายทอดวิสัยทัศน์ผ่านเว็บไซต์ทางการของพรรค อนาคตใหม่ 3 แนวทางหลักในการฟื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย พร้อมกับการสร้างการเมืองแบบใหม่ สรุปได้ ดังนี้

(1) เป็นพรรคการเมืองที่มุ่งทำงานการเมืองอย่างสร้างสรรค์ พรรค อนาคตใหม่นำเสนอนโยบายก้าวหน้า กระจายอำนาจ ยกเลิกการผูกขาดทางเศรษฐกิจ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงทุน ทรัพยากร และสวัสดิการ

(2) เป็นพรรคการเมืองที่ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เป็นเจ้าของ ด้วยการส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนเป็นเจ้าของพรรคด้วยกัน ผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ทั้งในแง่การระดมทุน และการตัดสินใจ

(3) เป็นพรรคการเมืองที่มุ่งทำงานการเมืองระยะยาว โดยพรรค อนาคตใหม่ให้เหตุผลถึงการเป็นพรรคการเมืองที่มีชีวิตตลอดเวลา เป็นการทำงานการเมืองตามอุดมการณ์ ผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลง เพื่อเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางการเมืองไทย

พรรคอนาคตใหม่ได้แถลงนโยบาย แสดงจุดยืนทางการเมืองและอุดมการณ์ของพรรคในงานแถลงเปิดตัวพรรคอนาคตใหม่ เมื่อ 15 มี.ค. 2561 ที่มุ่งเน้นสร้างการเมืองแบบใหม่ ฟื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย โดยนายปิยบุตร ได้กล่าวตอนหนึ่งว่า (โพสต์ทูเดย์, 2561)

“ในประการแรกพรรคอนาคตใหม่จะทำให้ประชาชนคนไทยเห็นร่วมกันว่า เราสามารถกลับสู่การเมืองแบบประชาธิปไตยได้ วิกฤตการณ์ความขัดแย้งกว่าทศวรรษ ทำให้กองทัพครองอำนาจได้อย่างยาวนาน โดยอ้างเป็นคณกลางเข้ามาแก้ไขวิกฤตทั้งที่ความเป็นจริงแล้ว กองทัพเป็นผู้ขัดแย้งและเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา พวกเขาสร้างภาพหลอนอันน่าสะพรึงกลัวอยู่เสมอว่า หากกลับไปสู่การเลือกตั้ง ความขัดแย้งจะวนเวียนตลอด 10 ปีที่ผ่านมาจะกลับมาอีก ทำให้คนจำนวนมากจำเป็นต้องยอมทนอยู่กับรัฐบาลทหารเช่นนี้เรื่อยไป ผู้คนจำนวนมากเบื่อหน่ายการเมือง ท้อแท้ สิ้นหวังจนพาลคิดไปว่าการเมืองแบบประชาธิปไตย ไม่อาจแก้ไขปัญหาได้”

“การสร้างพรรคการเมืองแบบใหม่ จะช่วยกระตุกความคิดของสังคม จากที่รู้สึกว่ามีทางออก มีแต่ทางตัน ให้กลายเป็นมีทางออก และมีทางเลือกใหม่ ทางเลือกใหม่ที่ทำให้คนมีความคาดหวังว่าการเมืองจะดีขึ้น พร้อมจะกลับไปสู่การเลือกตั้งการเมืองแบบประชาธิปไตย และเชื่อมั่นว่าความขัดแย้งทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยเป็นเรื่องปกติ และประชาชนเท่านั้นที่จะสามารถแก้ไขตนเอง”

“ประการที่สอง พรรคอนาคตใหม่มุ่งเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้ดีกว่าที่เป็นอยู่และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้แก่ประเทศไทย พรรคอนาคตใหม่มีวิธีการบริหารจัดการแบบใหม่ หลอมรวมเอาคนที่ไม่ยอมจำนนกับสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ หลอมรวมเอาคนที่มีความสามารถเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อลงมือสร้างการเมืองแบบใหม่ และนำเสนอนโยบายแบบก้าวหน้า นโยบายที่เน้นการกระจายอำนาจ นโยบายที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียม พัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนเข้าถึงทุน และทรัพยากร ทลายการผูกขาดทางเศรษฐกิจ พัฒนาระบบสวัสดิการที่สร้างหลักประกันถ้วนหน้า ให้กับทุกคนตั้งแต่เกิด เจ็บ แก่ เจ็บ และจนวันตาย สร้างกฎหมายใหม่ให้ทันกับยุคสมัยเอื้อต่อธุรกิจแบบใหม่”

“ประการสุดท้าย พรรคอนาคตใหม่ต้องการเปลี่ยนภูมิทัศน์การเมืองไทยใหม่ มุ่งทำงานอย่างสร้างสรรค์ นำเสนอนโยบายและลงมือปฏิบัติ พรรคอนาคตใหม่มีประชาชนทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของผ่านการระดมทุนและระดมสมอง บริหารจัดการแบบประชาธิปไตยจากรากฐาน เป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างสำหรับทุกเสียง นโยบายของพรรคมาจากการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการและการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน พรรคอนาคตใหม่จะสามารถปิดหมุดและชิงพื้นที่เพื่อเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางการเมืองไทยได้”

จะเห็นได้ว่า เป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ตามแนวทางหลักของพรรคอนาคตใหม่ ตั้งเป้าหมายขึ้นเพื่อต้องการฟื้นฟูระบบประชาธิปไตยในสังคมการเมืองไทย ต้องการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางการเมือง ซึ่งจำเป็นต้องสร้างการเมืองแบบใหม่ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยอยู่ภายใต้การปลูกฝังความคิดทางการเมืองในรูปแบบที่ไม่สอดคล้องกับการเมืองในระบบประชาธิปไตยตามหลักสากลอย่างที่จะเกิดขึ้น สะท้อนให้เห็นว่ามีการจัดวางความคิดจากกลุ่มผู้มีอำนาจเดิมที่ก่อให้เกิดการตั้งคำถามถึงการครอบงำทางสังคมการเมืองมาอย่างยาวนาน และจะทำให้ประชาชนตั้งคำถามว่า จะยอมรับสังคมการเมืองในปัจจุบันที่ปกครองโดยชนชั้นนำผู้เป็นกลุ่มคนส่วนน้อยในประเทศ หรือการลุกขึ้นมาต่อสู้เคียงข้างกลุ่มพลังทางการเมืองใหม่ที่ขับเคลื่อนเพื่อเปลี่ยนสังคมการเมืองไทยไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นกว่าเดิม

นอกจากนี้ พรรคอนาคตใหม่ยังหยิบยกประเด็นการปฏิรูปกองทัพ ด้วยการชี้ให้เห็นถึงอำนาจของกองทัพต่อสังคมการเมืองไทยมาอย่างยาวนาน ซึ่งประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา

พิสูจน์ให้เห็นว่าการปกครองภายใต้ระบอบทหารทำให้ระบอบประชาธิปไตยไม่พัฒนา จึงมีความต้องการที่จะยุติวงจรรัฐประหาร เปลี่ยนให้กองทัพออกจากการเมือง

โดยนโยบายการปฏิรูปกองทัพภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยของพรรคอนาคตใหม่ ได้รับการเผยแพร่ผ่านพื้นที่ทางความคิดในหลากหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นการแถลงนโยบายพรรค ผ่านการปราศรัย และผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ในการสร้างการรับรู้ จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ในทางการเมืองไทยของประชาชน โดยแนวคิดการปฏิรูปกองทัพที่นำไปสู่นโยบายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมนั้น ยึดหลักการกองทัพต้องอยู่ใต้รัฐบาลพลเรือน ลดการแทรกแซงการเมืองการปกครองของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ต้องเริ่มจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบังคับบัญชาจากผู้บัญชาการเหล่าทัพ มาเป็นระบบเสนาธิการร่วม ซึ่งประกอบไปด้วยเสนาธิการทหารจากเหล่าทัพต่างๆ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นประธาน เพื่อให้กระบวนการตัดสินใจต้องยึดโยงกับรัฐบาลพลเรือน และมีความรับผิดชอบต่อรัฐสภา นอกจากนี้กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามระเบียบกฎหมายจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ในกรณีที่ใช้งบประมาณสูง จำเป็นต้องได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี และมีกระบวนการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้

ประเด็นสำคัญ พรรคอนาคตใหม่ได้เสนอให้มีการลดขนาดกองทัพให้เล็กลง 40% ด้วยการปรับโครงสร้างกำลังพล แต่พัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและทันสมัยขึ้น ยกเลิกการเกณฑ์ทหาร ยกเว้นกรณีสงคราม ด้วยการเปลี่ยนมาใช้ระบบสมัครใจ เพื่อฝึกเป็นทหารอาชีพ ได้ค่าตอบแทนสูงและสวัสดิการเป็นธรรม มีเส้นทางก้าวหน้าในอาชีพ ได้รับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน และเพื่อให้กองทัพมีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ และความคล่องตัว ด้วยเน้นการรบที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ตลอดจนเสนอให้มีการยุติระบบอุปถัมภ์ในกองทัพ ด้วยการสร้างระบบการแต่งตั้งโยกย้ายทหารอย่างยุติธรรมและชัดเจน โปร่งใส

จะเห็นได้ว่าการเสนอแนวทางดังกล่าว ถือเป็นประเด็นที่ท้าทายต่ออำนาจรัฐ ท้าทายต่อค่านิยม ความเชื่อของสังคมการเมืองไทย อันเป็นการพยายามปรับภูมิทัศน์ทางการเมืองของกองทัพไทยไปอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากการเกณฑ์ทหารเป็นอีกหนึ่งข้อบังคับที่สำคัญต่อหน้าที่ของชายไทย ตลอดจนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนไทยมาอย่างยาวนาน จนอาจพูดได้ว่าการเกณฑ์ทหารถือเป็นวิถีปกติที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคยชิน และเชื่อว่าแทบจะไม่มีใครกล้าลุกขึ้นมาต่อต้าน และเสนอทางเลือกใหม่ให้กับสังคมไทยอย่างที่เคยเป็นมาก่อน

ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา กงทัพมีความเกี่ยวข้องกับทุกมิติของสังคมการเมืองไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไทย จึงนำไปสู่การเสนอให้มีการปฏิรูปกองทัพให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยและอยู่ภายใต้รัฐบาลพลเรือน การเสนอแนวทางปฏิรูปกองทัพให้สามารถตอบโจทย์สังคมการเมืองไทยในปัจจุบัน และสอดคล้องกับบริบท

สถานการณ์สังคมการเมืองในระดับภูมิภาค และระดับโลก ที่การสร้างความมั่นคงและการรักษาความมั่นคงของประเทศ มิใช่การสร้างกำลังความเข้มแข็งของกองทัพเพียงด้านเดียว แต่หมายถึงปัจจัยหลักอื่น ๆ ที่อาจถูกลดทอนความสำคัญหรือถูกละเลยไปภายใต้การปกครองในระบบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชน การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การสร้างโอกาสให้กับประชาชนในประเทศอย่างเท่าเทียม ที่จะส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชากรในประเทศ ความมีเสถียรภาพของรัฐบาล การยึดมั่นในหลักนิติธรรมในการปกครองประเทศ ความสามารถในการรับมือกับอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจ การสั่งสมข้อมูลข่าวสาร ประสิทธิภาพในการประเมินสถานการณ์โลกในอนาคต ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ในการรับมือต่อวิกฤติสงครามการค้าระหว่างประเทศมหาอำนาจที่กระทบต่อสังคมการเมืองไทย รวมไปถึงการทำสงครามทางความคิดที่อาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่แนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มตนไปสู่กลุ่มอื่น ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างรวดเร็ว และไม่ติดข้อจำกัดในด้านพื้นที่ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ต้องมีการจัดลำดับความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารประเทศให้มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และสร้างความมั่นคงให้กับประเทศได้

กล่าวได้ว่า พรรคอนาคตมีบทบาทอย่างสำคัญในการเป็นกลุ่มพลังใหม่ทำการเมืองทางความคิดในยุคการเมืองสมัยใหม่ โดยได้พยายามสร้างกลไกการครองอำนาจนำด้วยการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ทางความคิด ในการนำเสนอ ถ่ายทอด และส่งต่ออุดมการณ์ทางความคิดของกลุ่มตนเพื่อแย่งชิงมวลชนด้วยกลยุทธ์ที่ปราศจากการใช้อำนาจในการบีบบังคับ แต่เป็นไปในลักษณะของการให้ความรู้ โน้มน้าว ปลุกฝังให้คล้อยตาม เพื่อให้มวลชนสนับสนุนแนวความคิดของกลุ่มตนในที่สุด และแม้ว่าพรรคอนาคตใหม่จะมีมติถูกยุบพรรค แต่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าพรรคอนาคตใหม่เป็นกลุ่มคนที่ขับเคลื่อนสังคมการเมืองไทยให้เปลี่ยนแปลงไปสู่การเมืองรูปแบบใหม่ได้อย่างชัดเจนที่สุดในขณะนั้น ดังจะเห็นได้จากการที่พรรคอนาคตใหม่ได้สร้างกระแสสารธารแห่งประชาธิปไตย และการเป็นผู้นำต่อต้านเผด็จการ หรือผู้มีอำนาจในขณะนั้น ให้ฝังลึกลงในความคิดของผู้คน ที่จะนำไปสู่การสร้างความตระหนักรู้ของกลุ่มคนรุ่นใหม่ ส่งผลให้เยาวชนกล้าคิด และกล้าแสดงออกทางการเมือง กล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานของรัฐบาล ตลอดจนเข้าร่วม และเป็นผู้สานต่ออุดมการณ์ในขณะที่ตนเป็นพลเมืองที่ไม่มีอำนาจใดคอยสนับสนุนก็ตาม ทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด ความตื่นตัวและเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ไม่ควรปล่อยผ่าน หรือให้เป็นเพียงหน้าที่ของชนชั้นนำเท่านั้น ถูกแสดงออกอย่างประจักษ์ชัดจากการรวมตัวประท้วงรัฐบาลทั้งในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ ตลอดจนการเดินทางขบวนประท้วงจากกลุ่มพลังขับเคลื่อนขนาดใหญ่ตามพื้นที่สำคัญทางการเมืองของไทย



จะเห็นได้ว่า กลไกการทำทนายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรรคอนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย มิได้เป็นการใช้อำนาจบีบบังคับ แต่เป็นการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเป็นทั้งเครื่องมือ และเป็นพื้นที่ทางความคิด ด้วยการพยายามวางกลยุทธ์ในการนำเสนออุดมการณ์ จุดยืน แนวคิดต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ ถ่ายทอดความรู้ ให้ประชาชนเกิดความสนใจ เรียนรู้ ตระหนัก และคล้อยตาม อันเป็นการปลูกฝังความคิด ความเชื่อจนนำไปสู่การสนับสนุน และร่วมแพร่กระจายแนวคิดดังกล่าวต่อไปในวงกว้าง อันจะเป็นการช่วงชิงการนิยามความหมายให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือจากกลุ่มผู้ครองอำนาจในขณะนั้นนั่นเอง

### 2.2.2 การจัดวางความคิดทางการเมืองผ่านพื้นที่ทางความคิด : การจัดกิจกรรมของพรรคอนาคตใหม่ เพื่อต่อยอดแนวความคิด อุดมการณ์ไปสู่การปฏิบัติ

1) พรรคอนาคตใหม่ได้จัดกิจกรรม “1 ปี อนาคตใหม่ เดินไปด้วยกัน WALK WITH ME TALK WITH ME” เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2562 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ เป็นการจัดนิทรรศการ ระดมทุน รับสมัครสมาชิก และจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ขณะที่ยังมีการแสดงดนตรีสด เพลง The Future of our country, เพลงทุ่งฝันวันใหม่ รวมถึงการแสดงวิสัยทัศน์ของนายธนธร จีรังรุ่งเรื่องกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ และนายปิยบุตร แสงกนกกุล เลขาธิการพรรค และบุคคลผู้มีชื่อเสียงจากหลากหลายวงการมาร่วมด้วย ซึ่งมีประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมหนาแน่นหลายพันคน

พรรคอนาคตใหม่ได้ใช้เวทีหรือพื้นที่ทางความคิดผ่านการจัดกิจกรรมในการถ่ายทอดอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ อันเป็นการเน้นย้ำจุดยืนของพรรคให้กับมวลชนที่พร้อมสนับสนุนและเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ อันเป็นการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย ด้วยสร้างการรับรู้ และการตระหนักรู้ในประเด็นสังคมการเมืองไทยร่วมกันภายหลังจากที่พรรคอนาคตใหม่ได้ก่อตั้งมาแล้ว 1 ปี โดยการถ่ายทอดอุดมการณ์ของพรรคอนาคตใหม่ผ่านการจัดกิจกรรมดังกล่าวมีประเด็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะการชี้ให้เห็นถึงการครองอำนาจนำของกลุ่มอำนาจเดิม ซึ่งผู้วิจัยจะหยิบยกมาแสดงให้เห็น ดังนี้

นายธนธร หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ ได้กล่าวและชี้ให้เห็นการครองอำนาจนำของกลุ่มอำนาจเดิม โดยผู้วิจัยได้หยิบบางประเด็นที่พรรคอนาคตใหม่ได้นำมาเผยแพร่ในทวิตเตอร์บัญชีพรรคอนาคตใหม่ (@FWPthailand) เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2562 ดังนี้

"ต้องขอโทษที่เราไม่สามารถหยุดยั้งการสืบทอดอำนาจได้ แต่ต้องบอกว่าการที่เราชาวอนาคตใหม่ไม่มีใครท้อแท้หรือท้อถอย ที่ผ่านมา 1 เดือนแสดงให้เห็นชัดเจนแล้วว่าใจกลางปัญหาของประเทศไทยก็คือ "อำนาจเป็นของใคร?" ถ้าไม่แก้โจทย์ตรงนี้ ประเทศไทยก้าวต่อไปไม่ได้"

"เราอยากให้อำนาจนี้เป็นเมื่อวาน เขาบอกว่าการเมืองเป็นเรื่องสกปรก อย่าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง หมายความว่าอย่ามายุ่งกับอำนาจของผม ยิ่งเราไม่สนใจการเมืองเขาก็ยิ่งตักตวงผลประโยชน์จากอำนาจที่เขาเสวยสุขเหมือนเมื่อวานได้"

"การเมืองของเขาคือการเมืองแห่งความเกลียดชัง แบ่งฝักแบ่งฝ่าย ตีตราว่าประชาชนและประชาธิปไตยคือปัญหา กองทัพคืออควินม้าขาว รัฐประหารคือทางออก เราไม่เอาการเมืองแห่งความเกลียดชังแล้ว และเราต้องต่อสู้ความด้วยการเมืองแห่งความรัก ถ้าประชาชนไม่เกลียดกันจะไม่มีข้ออ้างให้รัฐประหารได้เลย"

จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่าพรรคอนาคตใหม่พยายามชี้ให้เห็นถึงการครองอำนาจนำของกลุ่มผู้มีอำนาจในขณะนั้น หรือรัฐบาลทหาร กองทัพ ชนชั้นนำที่มีอำนาจ และใช้อำนาจให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง การปลุกฝังแนวคิด และความเชื่อให้กับสังคมการเมืองไทย ว่าการเมืองนั้นเป็นเรื่องของชนชั้นนำ ที่ประชาชนควรยอมรับและปฏิบัติตามโดยมิต้องสงสัย หรือตั้งคำถามใด อันเป็นการลดทอนความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนชาวราวกับการเมืองการปกครองไทยยังวนเวียนอยู่ภายใต้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า หรือแบบค้ำแคบอย่างที่สังคมไทยเป็นมาอย่างยาวนาน พรรคอนาคตใหม่พยายามกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงอำนาจที่แท้จริงต้องมาจากเจตนารมณ์ของประชาชนภายใต้การปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย

นอกจากการ พรรคอนาคตใหม่ได้ใช้พื้นที่ทางความคิดผ่านการจัดกิจกรรมดังกล่าว นำเสนอและแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่จะช่วยให้สังคมการเมืองไทยหลุดพ้นจากกลุ่มอำนาจนำเดิม ด้วยการฟื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ร่วมกันสร้างการเมืองแบบใหม่เพื่อหลุดพ้นจากอำนาจนำที่ครอบงำความคิดประชาชนมาอย่างยาวนาน โดยผู้วิจัยได้หยิบยกบางประเด็นที่นายปิยบุตร ได้ถ่ายทอดแนวความคิด และพรรคอนาคตใหม่ได้นำมาเผยแพร่ในทวิตเตอร์บัญชีพรรคอนาคตใหม่ (@FWPthailand) เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2562 ดังนี้

“หลายคนรู้สึกว่าการเลือกตั้งแล้วก็เหมือนเดิม ได้นายกคนเดิมที่มาจาก การรัฐประหาร เราเริ่มสิ้นหวัง แต่ความสิ้นหวังแบบนี้คืออาหารอันโอชะของเผด็จการ เราจะสิ้นหวังไม่ได้ เราจะทำงานกันทั้งในและนอกสภา เราจะทำหน้าที่ผู้แทนราษฎรให้เป็นผู้แทนของราษฎรตัวจริง เสียจริง”

“เราจะผลักดันร่างกฎหมายที่ก้าวหน้าในสังคม เช่น ร่างกฎหมาย ยกเลิกเกณฑ์ทหาร ทลายทุนผูกขาด และสนับสนุนการกระจายอำนาจ เสียงของประชาชนที่อยู่บน

ท้องถิ่น จะกลายเป็นเสียงที่ถูกเปล่งอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร เพราะผู้แทนของเราจะมีโอกาสได้พูดแทนประชาชนทั้งประเทศตอนที่เราได้เสนอร่างกฎหมายเหล่านี้”

“การทำงานการเมืองคือการทำงานทางความคิด ท่านสามารถทำงานได้ทุกวัน และทุกวิกฤติคือโอกาสในการทำงานการเมือง การเมืองคือการแสวงหาอำนาจที่จะทำให้ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี การเมืองคือการทำให้ประชาชนที่เคยเป็นเพียงตัวเลขได้เปล่งเสียงออกมา นี่คือการเมืองแห่งอนาคตใหม่”

จะเห็นได้ว่า โดยพรรคอนาคตใหม่ได้พยายามสร้างการรับรู้และให้ประชาชนตระหนักถึงการยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน ด้วยการทำหน้าที่ตัวแทนของประชาชนทั้งในรัฐสภาและนอกสภา มุ่งเน้นการทำงานทางความคิด การผลักดันร่างกฎหมายยกเลิกการเกณฑ์ทหาร เปลี่ยนเป็นความสมัครใจ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเคารพสิทธิมนุษยชน ซึ่งการถ่ายทอดแนวความคิดดังกล่าวจะเข้าไปเปลี่ยนมุมมองหรือภูมิทัศน์ทางการเมืองไทย ด้วยการกระตุ้นให้ประชาชนลุกขึ้นมาใช้สิทธิและเสรีภาพของพลเมือง และเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งกับพรรคอนาคตใหม่ เพื่อร่วมกันเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองไทยไปสู่อนาคตที่ดีขึ้น

กล่าวได้ว่า การถ่ายทอดความคิดทางสังคมการเมืองผ่านการจัดกิจกรรมดังกล่าว เป็นอีกหนึ่งกลไกที่พรรคอนาคตใหม่สร้างให้เกิดขึ้น และได้รับการตอบรับจากประชาชนหรือกลุ่มผู้ที่สนับสนุนหรือให้ความสนใจพรรคอนาคตใหม่จำนวนมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทำงานทางความคิดของพรรคอนาคตใหม่ โดยเฉพาะผ่านพื้นที่สังคมออนไลน์มีประสิทธิภาพมากพอเชิญชวนให้ผู้คนเข้าร่วมกิจกรรม รับฟัง และนำไปถ่ายทอด รวมไปถึงการซื้อของที่ระลึกอันเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ในการแสดงออกถึงอุดมการณ์และจุดยืนของพรรคอนาคตใหม่อีกหนึ่งช่องทางตลอดจนร่วมสนับสนุนและบริจาคเงิน และสมัครเป็นสมาชิกพรรคในคราวเดียวกันอีกด้วย และมีใช้แค่เพียงการจัดกิจกรรมเท่านั้น แต่ข้อมูลและแนวคิดดังกล่าวได้กระจายไปสู่พื้นที่ความคิดรูปแบบอื่นไปพร้อมกัน ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ หรือแม้กระทั่งสื่อกระแสหลัก และสื่อกระแสรองที่ต่างนำเสนอการจัดกิจกรรม ที่สนับสนุนให้ข้อมูล วิสัยทัศน์ แนวคิดต่าง ๆ ของพรรคอนาคตใหม่กระจายออกไปในวงกว้างอีกด้วย

2) พรรคอนาคตใหม่จัดกิจกรรมทั่วทุกภูมิภาคในไทยเนื่องในวันรัฐธรรมนูญ เริ่มตั้งแต่กิจกรรม “วิ่งเพื่อประชาธิปไตย” เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2562 หรือวันรัฐธรรมนูญ โดยเชิญชวนให้ประชาชนออกมาวิ่งเพื่อเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ถึงวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อยุติระบอบเผด็จการต่อต้านรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่มีได้มาจากเสียงของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งที่จังหวัดร้อยเอ็ดมีประชาชนจำนวนมากเข้ามาร่วมวิ่งกับนายธนธร หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ และ ส.ส.ของพรรค

โดยพรรคอนาคตใหม่ได้ใช้พื้นที่ของกิจกรรมดังกล่าว เป็นพื้นที่ทางความคิดในการถ่ายทอดอุดมการณ์ แนวคิด หรือภูมิทัศน์ทางการเมือง ที่ชี้ให้เห็นถึงการครองอำนาจ นำผ่านกลไกรัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุดที่มาจากเสียงของประชาชน และสามารถสะท้อนเจตนาารมณ์ของประชาชนได้ มิใช่การรัฐประหารเพื่อฉีกรัฐธรรมนูญฉบับเดิม และร่างฉบับใหม่ให้มีขึ้นเพื่อเอื้อประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือเพื่อให้คนกลุ่มนั้นสามารถครองอำนาจทางการเมืองต่อไปได้ตลอดจนกระตุ้นให้ประชาชนออกมาร่วมแสดงพลังต่อต้านการรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจประชาชนและไม่ทนต่อระบอบที่กดขี่ เพราะอำนาจสูงสุดนั้นเป็นของประชาชน โดยประชาชนที่ให้การสนับสนุนร่วมกันจึงได้มีการส่งเสียงตะโกนว่า "เผด็จการจงพินาศ ประชาธิปไตยจงเจริญ อนาคตใหม่สู้ ๆ ธนาธรสู้ ๆ" เป็นระยะอีกด้วย (โพสท์ทูเดย์, 2562)

3) พรรคอนาคตใหม่จัดกิจกรรม “อยู่ไม่เป็น” ขึ้นเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2562 ที่ห้างสรรพสินค้าเจมมอลล์ กรุงเทพฯ ซึ่งภายในงานมีกิจกรรมที่รวบรวมผลงานที่ผ่านมาและสิ่งที่พรรคอนาคตใหม่จะทำในอนาคต นอกจากนี้มีดนตรีจากวง Rap Against Dictatorship เจ้าของผลงาน “ประเทศกูมี” พร้อมกับบุชกิจกรรมนิทรรศการต่าง ๆ และการปราศรัยของธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ และปิยบุตร แสงกนกกุล เลขาธิการพรรคอนาคตใหม่ โดยพรรคนิกร วาณิช โฆษกพรรคอนาคตใหม่ได้ให้ความหมายของชื่อกิจกรรม “อยู่ไม่เป็น” หมายถึง “ความเป็นพรรคอนาคตใหม่ เราเชื่อว่าอยู่ไม่เป็นเท่านั้นที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้ การอยู่เป็นอาจจะทำให้เราอยู่สบาย อยู่ไปกับปัญหาโดยที่ไม่แก้อะไร แต่เราก็จะส่งต่อสังคมที่มีปัญหาไปสู่คนรุ่นต่อไปโดยไม่แก้อะไร ที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์ โลกนี้เปลี่ยนแปลงได้ เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นได้ ด้วยคนที่อยู่ไม่เป็นที่ลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้กับโลก” (มติชนออนไลน์, 2562)

นอกจากนี้ แกนนำพรรคอนาคตใหม่ได้กล่าวปราศรัย ซึ่งเนื้อหาโดยส่วนใหญ่เป็นการต่อยอดอุดมการณ์ของพรรค และมุ่งเน้นปลุกพลังทางการเมืองของมวลชนให้ลุกขึ้นต่อสู้กับผู้ครองอำนาจนำหรือรัฐบาลทหารผ่านการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองให้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน ที่อำนาจเป็นของประชาชน

โดยนายปิยบุตร แสงกนกกุล ขึ้นกล่าวปราศรัยและให้ความหมายคำว่า “อยู่เป็น” และ “อยู่ไม่เป็น” ว่ามีความสัมพันธ์กับอำนาจ ต้องมีการสั่งและการปฏิบัติตาม ต้องมีการเชื่อฟังและยินยอม เกี่ยวข้องกับความกลัวและความเชื่อ แต่ถ้ามีคนเห็นว่าอำนาจนั้นไม่เป็นธรรม และลุกขึ้นมาต่อต้านก็จะเกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นทันที

นอกจากนี้ นายปิยบุตรยังบอกว่าพรรคอนาคตใหม่เกิดขึ้นเพราะทนอยู่กับสภาพปัจจุบันไม่ได้ ต้องการให้ประเทศเปลี่ยนแปลง พร้อมเสนอนโยบายที่จะเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง และปฏิเสธข้อกล่าวหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น “ชิงชาติ” หรือ “ล้มเจ้า” ก็ตาม

จากการพิจารณา ผู้วิจัยพบว่า กิจกรรม “อยู่ไม่เป็น” จัดขึ้นก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญนัดฟังคำวินิจฉัยคดีถือครองหุ้นสื่อของธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ เพียงแค่ 4 วัน ซึ่งอาจนำไปสู่การยุบพรรคอนาคตใหม่ เป็นผลให้การจัดกิจกรรมถูกกล่าวถึงทั้งในสื่อกระแสหลัก และสื่อสังคมออนไลน์เป็นอย่างมาก ประกอบกับที่พรรคอนาคตใหม่ร่วมกันปลุกกระแสผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะทวิตเตอร์ ด้วยการติดแฮชแท็ก “#อยู่ไม่เป็น” เชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม จนกลายเป็นประเด็นร้อน และส่งผลให้แฮชแท็กดังกล่าว ขึ้นอันดับ 1 เทรนด์ทวิตเตอร์ในขณะนั้น เป็นผลให้มีประชาชนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก หรือราว 2,000 คน โดยระหว่างการจัดกิจกรรมพรรคอนาคตใหม่ได้จัดให้มีการถ่ายทอดสดผ่านช่องทางเฟซบุ๊กไลฟ์ พร้อมกับประชาสัมพันธ์กิจกรรม และถ่ายทอดข้อมูลเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์หลักของการจัดกิจกรรม หรือการหลุดจากการครอบงำทางความคิดของกลุ่มชนชั้นนำ และลุกขึ้นสู้เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองไทย อันเป็นการสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนในทุกช่องทางไปพร้อมกันในช่วงที่ประเด็นการจัดกิจกรรมกำลังเป็นที่กล่าวถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ทวิตเตอร์บัญชีหลักของพรรคอนาคตใหม่ที่มีผู้ติดตามจำนวนมาก

จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมดังกล่าว นับว่าเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่สำคัญของพรรคอนาคตใหม่อันเป็นการสร้างพื้นที่ทางความคิดให้เกิดขึ้นท่ามกลางวิกฤตการณ์ทางการเมืองและกระแสการพิจารณาคดีหัวหน้าพรรคที่อาจนำไปสู่การยุบพรรค ด้วยการเชิญชวนให้ผู้คนที่สนใจและมีอุดมการณ์เดียวกันกับพรรคอนาคตใหม่เข้าร่วมรับฟังการถ่ายทอดข้อมูล การปราศรัยชี้แจงในประเด็นทางสังคมการเมืองต่าง ๆ ผ่านแกนนำพรรคอนาคตใหม่ อันเป็นหนึ่งในการสร้างอารมณ์ร่วมให้เกิดการแสดงพลังทางการเมือง และนำไปสู่การสร้างเครือข่ายพรรคอนาคตใหม่ที่จะสานต่อและส่งต่ออุดมการณ์ทางการเมืองให้ขยายออกไปในอนาคตอย่างยั่งยืน โดยปราศจากการบีบบังคับ แต่เป็นการใช้กลไกในลักษณะการโน้มน้าว และกลม่อมเกลาคความคิด ความเชื่อ ที่ส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนทางสังคมการเมืองไทยในอนาคตแม้ว่าพรรคอนาคตใหม่จะถูกศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคก็ตาม

### 3. กระบวนการสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักในสังคมไทยของพรรคอนาคตใหม่

สืบเนื่องจากกรัมนี่มีความคิดเห็นว่าการสร้างกลไกการครองอำนาจนำหรือการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิด กลยุทธ์หนึ่งที่สำคัญในการปลูกฝังความเชื่อ ความคิด ค่านิยมให้ฝังอยู่ในจิตสำนึกของมวลชนจนนำไปสู่การแสดงออกผ่านพฤติกรรมในเชิงสนับสนุนแนวคิดนั้น คือ การผลิตสร้างวาทกรรม อันเป็นกลไกทางภาษาที่สร้างอำนาจให้กับผู้กำหนดนิยามความหมายให้แก่สรรพสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับมวลชนในสังคม โดยมีเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นักคิด นักเขียน และนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ได้ให้ความหมายของ “วาทกรรม” ว่าหมายถึง ระบบ และกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่เราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง ดังนั้น วาทกรรมจึงเป็นมากกว่าเรื่องของการพูด แต่มีภาคปฏิบัติจริงของวาทกรรม (discursive practices) ซึ่งรวมถึงจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่าและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ

นอกจากนี้ ลาคลาวและมูฟฟ์ (Ernesto Laclau and Chantal Mouffe) ได้ให้ความหมายวาทกรรม หมายถึง วาทกรรมมิได้เป็นเพียงคำพูด (talk) ตัวบท (text) เท่านั้น แต่วาทกรรมเป็นภาคปฏิบัติทางสังคมผ่านภาษา สัญลักษณ์ และสัญลักษณ์ เพื่อส่งผ่านความหมายที่มีผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติ เพราะฉะนั้น วาทกรรมจึงได้สร้างความหมายให้โลกทางสังคม โดยเกิดจากกระบวนการปะทะประสาน (articulation) วาทกรรมจึงเป็นผลรวมเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการสถาปนาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของส่วนสำคัญต่าง ๆ จนกลายเป็นโครงสร้างที่มีตัวตนในรูปของวาทกรรม โดยวาทกรรมย่อมมีแกนกลางหรือศูนย์กลางของความหมายที่แวดล้อมด้วยสัญลักษณ์ ซึ่งถูกจัดวางอย่างเป็นระเบียบระหว่างวาทกรรมหลักและวาทกรรมย่อย ๆ ที่เชื่อมโยงกันเป็นตาข่าย ภายใต้กระบวนการปะทะประสานจนเกิดเป็นวาทกรรมที่เชื่อมแน่น แข็งแกร่ง ดังนั้น การสร้างความหมายทางวาทกรรมจึงเต็มไปด้วยการต่อสู้ช่วงชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจนำในการกำหนดนิยามความหมายให้กับสรรพสิ่ง โดยวาทกรรมหลักจะทำหน้าที่เป็นตาข่ายครอบคลุมวาทกรรมอื่น ๆ ให้อยู่ในความหมายลักษณะเดียวกัน

โดยการวิเคราะห์วาทกรรมของลาคลาวและมูฟฟ์ สนใจความคิดที่ว่าวาทกรรมได้สร้างอำนาจรักษา และเปลี่ยนแปลงความหมายของความคิดนั้นไปอย่างไร มีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์หรือสร้างโครงสร้างทางสังคมที่ต้องการจัดระเบียบสังคม เพราะฉะนั้น วาทกรรมในแบบของลาคลาวและมูฟฟ์ จึงช่วยให้เห็นการต่อสู้ช่วงชิง การกำหนดนิยามความหมายของวาทกรรม และการสถาปนาวาทกรรมหลักให้กลายเป็นตัวแทน

ซึ่งนำมาพิจารณาร่วมกับการศึกษานามวาทกรรม โดยมีเชล ฟุโกต์ ให้ความหมายของ นามวาทกรรมว่าเป็นแหล่งผลิตสร้างความจริง โดยการวางระเบียบความคิด จินตนาการ สัญญา สัญลักษณ์ เพื่อจัดการกับความรู้ อีกทั้งเป็นพื้นที่ในการปฏิบัติการทางสังคม นอกจากนี้ เดวิด สโนว์ (David Snow) ยังชี้ให้เห็นว่า นามวาทกรรมเป็นพื้นที่แห่งการแข่งขันต่อสู้ทางวาทกรรมที่กำลังถูก ผลิตสร้างขึ้นมาใหม่ และวาทกรรมหลักที่ครอบงำอยู่

ดังนั้น การศึกษาการเคลื่อนไหวของนามวาทกรรมจึงเป็นการศึกษา การปะทะ ประสานกันระหว่างวาทกรรมหลักกับวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักที่มีอำนาจในสังคม การรื้อสร้าง วาทกรรมเดิมที่สร้างความไม่พอใจ คับข้องใจจนเกิดการตอบโต้จากขบวนการเคลื่อนไหวอันเป็นการ เคลื่อนไหวของนามวาทกรรม เพื่อช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดในการกำหนดนิยาม และสร้างวาทกรรม ใหม่ขึ้นมาทดแทน ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวจากเบื้องล่างหรือการเคลื่อนไหวของประชาชน ที่มี จุดมุ่งหมายเพื่อหลุดพ้นจากสถานะที่เป็นอยู่ ประกอบไปด้วย การผลิตสร้าง การดำรงรักษา การต่อสู้ ช่วงชิงการนิยาม เพื่อเปลี่ยนแปลงความหมายของวาทกรรมที่เกิดขึ้นจากขบวนการเคลื่อนไหวทาง สังคม โดยมีแนวทางการศึกษาและการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ที่มุ่งเน้นภาคปฏิบัติการ

โดยในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ให้เห็นถึงการท้าทายโลกทัศน์เดิมของพรรคอนาคตใหม่ ด้วยการช่วงชิงพื้นที่ความคิดเพื่อสร้างโลกทัศน์ทางการเมืองใหม่ที่มุ่งเน้นการบริหารปกครองประเทศ ด้วยหลักแนวคิดประชาธิปไตยที่เน้นประชาชนเป็นสำคัญ ผ่านกลไกอุดมการณ์ของรัฐ ด้วยการ ใช้ กลไกทางด้านวัฒนธรรมหรือโครงสร้างส่วนบน ในการนิยามความหมายใหม่ให้กับภาษา ซึ่งเป็น ตัวแทนของสรรพสิ่งในการสร้างความรู้ สร้างชุดความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง ผ่านการผลิต สร้างวาทกรรม การรื้อสร้างวาทกรรม และการกำหนดนิยามความหมายใหม่ให้กับสังคมการเมืองไทย รวมทั้งที่ถูกกดทับหรือปิดกั้นให้กลายเป็นอื่น เพื่อสร้างความจริงชุดใหม่ในสังคมไทย กล่าวคือ การ สถาปนาความคิด ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมรวมถึงปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ทัศนคติและพฤติกรรม ของมวลชน กำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิตทางสังคมการเมืองของมวลชนเสียใหม่ โดยปราศจากการ ใช้กำลังบีบบังคับ เพื่อให้ประชาชนยินยอมพร้อมใจที่จะปฏิบัติตาม อันจะมีความยั่งยืนมากกว่าการใช้ กำลังบีบบังคับประชาชน โดยศึกษาผ่านกรอบแนวคิดวาทกรรมและวาทกรรมเชิงวิพากษ์

โดยการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์หรือภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม ผู้วิจัยจะ วิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการผลิตสร้างวาทกรรมนั้น ๆ ภายใต้การเคลื่อนไหวของนาม วาทกรรม ซึ่งเป็นการปะทะประสานกันกับวาทกรรมเดิมที่ครอบงำอยู่ในสังคม อันเป็นการตอบโต้ทาง ชุดความคิดที่พรรคอนาคตใหม่ผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้ การรื้อสร้างวาทกรรมหลักที่แอบแฝงชุด ความคิด อุดมการณ์หลัก และกฎเกณฑ์ที่กำลังกักอยู่ในสังคม พร้อมกับการเสนอทางเลือก รูปแบบการ ใช้ชีวิตทางสังคมการเมืองแบบใหม่ รวมไปถึงอุดมการณ์ ชุดความคิด ค่านิยม ความเชื่อแบบใหม่ เพื่อ

ส่งสารไปยังประชาชนให้หันมาสนใจรับฟัง และสร้างแรงจูงใจให้คล้อยตาม โดยปราศจากการใช้กลไกในการบีบบังคับประชาชน อันเป็นการใช้กลยุทธ์ทางวาทกรรม ทางภาษาตามกลไกการครองอำนาจ นำของกรัมซี โดยผู้วิจัยสรุปแนวความคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์จากการศึกษาของสามชาย ศรีสันต์ (สามชาย ศรีสันต์, 2561) ที่แบ่งเป็นการวิเคราะห์กระบวนการผลิตสร้างวาทกรรม กระบวนการรื้อสร้างวาทกรรม และการกำหนดนิยามความหมายของวาทกรรมใหม่ ดังนี้

### 3.1 การผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักในสังคมไทย

สืบเนื่องจากบริบททางสังคมการเมืองของไทยอยู่ในห้วงที่การพัฒนาประชาธิปไตยอยู่ในห้วงหยุดชะงัก จากเหตุปัจจัยความขัดแย้งทางการเมืองนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. 2475 ซึ่งทำให้ประเทศไทยอยู่ในสภาวะ “รัฐราชการ” อันเป็นการต่อสู้อันเนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำกับนักการเมืองที่มาจาก การเมืองที่อาจเรียกได้ว่า “วงจรรูปราชการเมืองไทย” หรือการเข้าแทรกแซงทางการเมืองของกองทัพไทยด้วยการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือน การยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเดิมและร่างขึ้นใหม่ที่กันไปเพื่อเอื้อประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง แต่มีอาจดำรงอยู่ในอำนาจได้นาน ด้วยต้องเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งเพื่อสร้างความชอบธรรมในการเข้าสู่อำนาจด้วยเสียงของประชาชน แต่นโยบายประชานิยมก็ก่อให้เกิดเสียงข้างมากในสภาจนนำไปซึ่งความไม่พึงพอใจต่อความนิยมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีมากเกินไปจนอาจไปกระทบต่ออำนาจชนชั้นนำหรือกองทัพให้ต้องออกมาทำการยึดอำนาจคืน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวหมุนวนจนมาถึงยุคสมัยปัจจุบันที่บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนแปลงไป ส่วนสำคัญเนื่องจากการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของการเมืองภาคประชาชน การส่งต่อข้อมูลข่าวสารโดยไร้ขีดจำกัดด้านพรมแดนทำให้ข้อมูลข่าวสาร สถานการณ์ทั่วโลกถูกเข้าถึงและส่งต่อได้โดยง่าย รวดเร็ว และไหลเวียนในสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่องและมีจำนวนมาก โดยเฉพาะในประเด็นการให้ความสำคัญกับหลักการประชาธิปไตยแบบสากลจากโลกตะวันตกที่มุ่งเน้นหลักการสิทธิ เสรีภาพ เสมอภาค หลักนิติรัฐและสิทธิมนุษยชนให้แพร่กระจายออกไป ซึ่งประเทศไทยเองได้รับอิทธิพลต่อแนวความคิดดังกล่าวเช่นกัน จะเห็นได้จากการปะทะกันทางด้านแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองถึงข้อโต้เถียงและความขัดแย้งระหว่างรูปแบบ “ประชาธิปไตยแบบสากล” กับ “ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ” ซึ่งสังเกตได้จากวิถีคิดและวิถีปฏิบัติของชนชั้นนำผู้มีอำนาจ จนกระทั่งนำไปสู่การรัฐประหารจนกลายเป็นธรรมเนียมทางการเมืองที่ส่งผลให้เกิดการถกเถียงถึงความล้มเหลวของการจัดสรรดูแลแห่งอำนาจในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนของสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสร้างขึ้นโดยอาศัยเพียงแค่ความคิดแบบดั้งเดิม เพราะสังคมไทยแต่เดิมนั้นเป็นสังคมแบบศักดินาที่ประชาชนอยู่ภายใต้การเชื่อฟังและการขึ้นนำของชนชั้นนำผู้มีอำนาจในการจัดสรรและกระจายผลประโยชน์ของประชาชน โดยที่



ประชาชนมิได้ต่อต้าน คัดค้าน แม้จะก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองก็ตาม ส่งผลให้ประชาชนไทยขาดมโนทัศน์ถึงหลักการประชาธิปไตยแบบสากล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การลดทอนสิทธิและเสียงของประชาชน ส่งผลให้ความเสมอภาคระหว่างบุคคลในระบอบประชาธิปไตยถูกกระทบตามไปด้วย

จะเห็นได้ว่าการปะทะกันทางความคิด ส่งผลต่อไปยังการปะทะกันทางด้านวัฒนธรรมทางการเมืองไทย เนื่องจากมรดกหลักที่ยังคงดำเนินเรื่อยมาอย่างระบบศักดินา ระบบไพร่ ระบบขุนนางมีผลทำให้ระบบการปกครองของไทยไม่มีมโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคทางกฎหมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือส่วนประกอบของความเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ขณะที่ความสัมพันธ์ของประชาชนคนไทยดำเนินอยู่ภายใต้วัฒนธรรมอุปถัมภ์ค้ำจุน ที่เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของเจ้านายกับลูกน้อง ผู้ใหญ่กับผู้น้อย หรือชนชั้นปกครองกับชนชั้นถูกปกครอง ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีพันธะต่อกันมากกว่าการใช้สิทธิ เสรีภาพ และการเคารพในสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ภายใต้กฎหมายเดียวกัน ตลอดจนถูกกำกับจากศีลธรรม คุณธรรมทางศาสนารวมไปถึงจารีตประเพณีต่าง ๆ ส่งผลให้การปกครองโดยมีกฎหมายเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชนไม่สำคัญเท่ากับดุลพินิจของผู้เป็นนายหรือผู้ปกครอง ดุลแห่งอำนาจที่ถูกออกแบบและบัญญัติไว้ในกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญจึงไม่สำคัญเท่ากับดุลอำนาจแห่งอิทธิพลที่ดำรงอยู่ในวัฒนธรรมของไทย

ปัจจัยดังกล่าวถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การเข้าสู่อำนาจด้วยการรัฐประหารที่มีได้ผ่านการคัดเลือกจากประชาชนด้วยเหตุผลแห่งการรักษาความสงบของประเทศและเพื่อผลประโยชน์แห่งรัฐนั้นเป็นไปได้อย่างชอบธรรม แม้จะห่างไกลจากหลักการประชาธิปไตยตามหลักสากลก็ตาม เนื่องด้วยบริบทของสังคมการเมืองไทยที่เอื้อให้การครอบงำทางสังคมการเมืองเป็นไปได้โดยง่าย การต่อต้านการรัฐประหารจากกลุ่มคนบางส่วนถูกทำให้เชื่อว่าเป็นการแสวงประโยชน์ของนักการเมืองที่แฝงเร้นผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง อันนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชัน ประชาชนบางส่วนจึงยินยอมพร้อมใจที่จะจำกัดเสียงของตนเอง พร้อมใจที่จะลดบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ให้การเชื่อฟัง และอยู่ภายใต้การควบคุมการบริหารประเทศของชนชั้นนำ

บริบทและภูมิทัศน์ทางสังคมการเมืองเหล่านี้เป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่พรคนาคตใหม่ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองใหม่ที่เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มพลังใหม่ หรือกลุ่มก้าวหน้าที่รวมตัวกันขึ้นภายใต้อุดมการณ์ทางการเมืองที่มีหลักการประชาธิปไตยแบบสากล ด้วยต้องการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อของผู้คนในสังคมไทยให้กลับมามีความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ที่มุ่งเน้นในประเด็นด้านสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคเท่าเทียมภายใต้กฎหมายเดียวกัน ตลอดจนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยขับเคลื่อนผ่านการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน

การเมือง เพื่อสร้างพื้นที่ความคิดทางการเมือง สร้างบทบาท หน้าที่และอำนาจผ่านกลไกรัฐสภา การตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาล การทำงานการเมืองทางความคิด ด้วยการแพร่กระจายข้อมูล แนวความคิด ค่านิยมและแนวปฏิบัติรูปแบบใหม่ผ่านนโยบายของพรรค ผ่านการลงพื้นที่พบปะประชาชน การสื่อสารผ่านสื่อมวลชน ตลอดจนการทำงานทางความคิดด้วยการสร้างการรับรู้ทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของตนเอง

พรรคอนาคตใหม่จึงนับเป็นหน่วยในการศึกษาที่ได้พยายามสร้างภูมิทัศน์ทางสังคมการเมืองไทยเสียใหม่ ด้วยการท้าทายการครองอำนาจนำเดิม ในการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองผ่านการใช้กลยุทธ์ที่สำคัญ คือ วาทกรรม หรือเป็นการใช้กลไกทางภาษา เนื่องจากภาษาหรือคำแต่ละคำนั้นเริ่มต้นขึ้นด้วยความหมายที่ว่างเปล่า ดังนั้น จึงต้องมีการช่วงชิงเพื่อบริยายความหมายของคำให้แก่ผู้คนในสังคม ด้วยการทำสงครามทางความคิด เพื่อเข้าไปช่วงชิงการนิยามคำทุกคำที่ถูกสร้างขึ้นเป็นวาทกรรม ซึ่งการสร้างความหมายของวาทกรรมจะเต็มไปด้วยการต่อสู้ช่วงชิงให้ได้มาซึ่งอำนาจนำในการนิยามความหมายให้กับสรรพสิ่ง วาทกรรมหลักจะทำหน้าที่เป็นตาข่ายคลุมครอบวาทกรรมอื่น ๆ ให้ตกอยู่ในชุดความหมายลักษณะเดียวกัน (สามชาย ศรีสันต์, 2561)

โดยพรรคอนาคตใหม่มุ่งเน้นการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นทั้งเครื่องมือและพื้นที่ความคิดทางการเมืองที่สำคัญในการทำสงครามทางความคิดกับผู้ที่มีอำนาจเดิม เพื่อเข้าไปช่วงชิงการนิยามคำทุกคำที่ถูกสร้างขึ้นเป็นวาทกรรม ด้วยการให้ชุดข้อมูล การสร้างการรับรู้ การอธิบายและให้เหตุผลซึ่งเป็นไปเพื่อลดทอนความชอบธรรมของวาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย ตลอดจนถ่ายทอดผ่านสนามทางความคิดที่สำคัญ คือ สนามเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยปี พ.ศ. 2562 เพื่อให้วาทกรรมและอุดมการณ์ที่นิยามความหมายเพื่อตอบโต้เหล่านี้ได้ถูกปลูกฝังลงไปในการคิดของผู้คน

โดยในประเด็นนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์กระบวนการการผลิตสร้างวาทกรรมเพื่อตอบโต้วาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ในสังคมของพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเป็นการประกอบสร้างของตัวบท การใช้ภาษาในบริบท เพื่อแสดงให้เห็นการตอบโต้วาทกรรมหลักที่ครอบงำอยู่ ด้วยการปะทะประสานภายใต้สนามวาทกรรม ไม่ว่าจะเป็น การพูด ประภาศ แลกเปลี่ยน ข่าวในหนังสือพิมพ์ ระเบียบปฏิบัติ เพลง คลิปวิดีโอ แผ่นกระดาษ โปสเตอร์ ตลอดจนสื่อในโลกออนไลน์ อันเป็นการแสดงให้เห็นวาทกรรมตอบโต้ที่ถูกสร้างขึ้น ว่าอะไรคือวาทกรรมตอบโต้ วาทกรรมดังกล่าวถูกสร้างขึ้นอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขบริบทแบบใด และวาทกรรมหลักใดที่ต้องการตอบโต้

โดยผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการวิเคราะห์วาทกรรมตอบโต้ของสามชาย ศรีสันต์ (สามชาย ศรีสันต์, 2561) ซึ่งมี 2 ส่วนที่สำคัญ คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (content) และการวิเคราะห์บริบท (context) เพื่อนำเสนอกระบวนการผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลัก

**3.1.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (content)** การวิเคราะห์เนื้อหาของตัวบท เป็นการพิจารณาเพื่อวิเคราะห์การจัดกลุ่มของคำ ประโยค ที่ถูกนำมาใช้ กลุ่มคำและประโยคเหล่านั้นผลิตสร้างความหมายแบบใด ซึ่งการวิเคราะห์ตัวบทนี้จะพิจารณาควบคู่ไปกับบริบทที่ตัวบทนั้นถูกนำเสนอด้วย

**3.1.2 การวิเคราะห์บริบท** ได้แก่ ภาพหรือสิ่งที่ปรากฏให้เห็นเพื่อประกอบการผลิตสร้างความหมาย ซึ่งเป็นการวิเคราะห์บริบทที่ตัวบทปรากฏขึ้น เพื่อดูเจตนา รรมณ์ สารที่ต้องการจะส่งผ่านไปยังผู้ฟังหรือประชาชน

โดยการวิเคราะห์ตัวบทภายใต้บริบทนั้น หมายถึงพื้นที่และเวลาของการปรากฏขึ้นของวาทกรรม พิจารณาจากการวิเคราะห์เหตุการณ์ เป็นการวิเคราะห์จากการพรรณนาให้เห็นถึงเนื้อหารายละเอียดของเหตุการณ์ที่วาทกรรมได้ถูกผลิตสร้างขึ้นว่ามีคุณลักษณะอย่างไรจากถ้อยคำ การสนทนา การพูดบนเวทีปราศรัย การให้สัมภาษณ์ ข้อความที่ใช้ในป้าย หรือที่ถ่ายทอดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ฯลฯ โดยการวิเคราะห์เหตุการณ์จะต้องค้นหาความหมายเฉพาะของชุมชน กลุ่ม หรือบริบทที่วาทกรรมนั้น ๆ ถูกใช้ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างวาทกรรมที่ถูกสร้างกับพื้นที่ทางสังคมที่วาทกรรมนั้นได้ปรากฏตัว และการวิเคราะห์การสนทนา ซึ่งเป็นกระบวนการวิเคราะห์การสื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาที่การต่อรองความหมายและการผลิตสร้างวาทกรรมของผู้กระทำ ที่หมายรวมถึงภาษากาย และภาษาสัญลักษณ์ เครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์การผลิตสร้างวาทกรรมในการวิเคราะห์การสนทนา ได้แก่ การวิเคราะห์สัมพันธบท ซึ่งเป็นขั้นตอนการใช้ตัวบทที่มีการรับรู้ทางสังคมมาก่อนแล้ว นำมาจัดวางองค์ประกอบขึ้นภายใต้บริบทเฉพาะ โดยพิจารณาเนื้อหาของการเสนอตัวบท การเรียงร้อยต่อกัน ดูการประกอบสร้าง การเชื่อมโยง และการจัดวางในบริบทซึ่งอาจสร้างความหมายที่แตกต่าง สอดคล้อง หรือย้อนแย้งกันกับที่เคยใช้มาก่อน แต่ได้ผลิตสร้างวาทกรรมที่มีความหมายใหม่ขึ้น ทั้งนี้ การผลิตสร้างวาทกรรมพิจารณาจากตัวบทและบริบทที่มาประกอบสร้างขึ้นว่าใครเป็นคนพูด พูดในสถานะใด สังคมได้มอบสิทธิอำนาจแบบใดกับผู้พูด ผู้พูดมีสถานะทางสังคมได้รับการยอมรับให้เป็นตัวแทนในการผลิตความหมายและสถาปนาให้วาทกรรมนั้นเป็นวาทกรรมได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยเลือกศึกษาพรรคอนาคตใหม่ซึ่งเป็นหน่วยในการวิจัยที่เป็นตัวแทนของกลุ่มพลังใหม่ทางสังคมการเมือง เป็นผู้ที่มีสถานะรองที่ต้องการท้าทายโลกทัศน์เดิม ในการช่วงชิงการนิยามความหมายให้แก่คำ ผ่านการทำสงครามทางความคิดกับผู้ที่มีอำนาจเดิมด้วยการใช้กลไกทางภาษาหรือวาทกรรม โดยผู้วิจัยได้หยิบยกวาทกรรม “**อยู่ไม่เป็น**” ขึ้นมาศึกษาและวิเคราะห์การผลิตสร้างวาทกรรมของพรรคอนาคตใหม่เพื่อช่วงชิงการนิยามความหมาย อันเป็นการต่อสู้ทางความคิดด้วยการผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้กับวาทกรรมหลัก “**อยู่เป็น**” ที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยภายใต้บริบทการ

บริหารประเทศของชนชั้นนำหรือกองทัพ นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยวิเคราะห์ตัวบทภายใต้บริบททางสังคมการเมืองในขณะที่วาทกรรมดังกล่าวปรากฏออกมาสู่ประชาชน ดังนี้

การวิเคราะห์ตัวบทภายใต้บริบทของวาทกรรม “อยู่ไม่เป็น” ที่พรรคอนาคตใหม่ผลิตสร้างขึ้น โดยให้นิยามความหมายของตัวบทดังกล่าว ดังนี้

พรรคินการ์ วานิช โฆษกพรรคอนาคตใหม่ในขณะนั้น ได้ชี้แจงนิยามความหมายวาทกรรม “อยู่ไม่เป็น” ด้วยการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชนเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2562 ใจความว่า “ความเป็นพรรคอนาคตใหม่ เราเชื่อว่าอยู่ไม่เป็นเท่านั้นที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้ การอยู่เป็นอาจจะทำให้เราอยู่สบาย อยู่ไปกับปัญหาโดยที่ไม่แก้อะไร แต่เราก็จะส่งต่อสังคมที่มีปัญหาไปสู่คนรุ่นต่อไปโดยไม่แก้อะไร ที่ผ่านมากในประวัติศาสตร์ โลกนี้เปลี่ยนแปลงได้ เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นได้ ด้วยคนที่อยู่ไม่เป็นที่ลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้กับโลก” (มติชนออนไลน์, 2562)

นายปิยบุตร แสงกนกกุล เลขาธิการพรรคฯ ในขณะนั้น ให้นิยามความหมายผ่านการขึ้นกล่าวปราศรัยและนำเสนอผ่านการจัดกิจกรรม “อยู่ไม่เป็น” เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2562 ณ อาคารเจเจมอลล์ กรุงเทพฯ โดยผู้วิจัยหยิบยกการให้นิยามความหมายดังกล่าว ดังนี้

“คำว่าอยู่เป็น อยู่ไม่เป็นที่สัมพันธ์กับอำนาจ ต้องมีการสั่งและการปฏิบัติตาม ต้องมีการเชื่อฟังและยินยอม เกี่ยวข้องกับความกลัวและความเชื่อ แต่ถ้ามีคนเห็นว่าอำนาจนั้นไม่เป็นธรรม และลุกขึ้นมาต่อต้านก็จะเกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นทันที”

“พรรคอนาคตใหม่เกิดขึ้นเพราะทนอยู่กับสภาพปัจจุบันไม่ได้ ต้องการให้ประเทศเปลี่ยนแปลง แม้จะมีคนเตือนเรื่องรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 และคมทอกคมตาบต่างๆ ที่รออยู่ แต่ก็ยังเดินหน้าเข้าสู่เลือกตั้ง พร้อมเสนอนโยบายที่จะเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง และได้ ส.ส.มาจำนวนหนึ่งจนต้องเผชิญกับเหตุเภทภัยถูกร้องเป็นคดีความถึง 25 คดี และถูกกล่าวหาต่างๆ ทั้งซังชาติ หรือเป็นพวกล้มเจ้า ซึ่งไม่เป็นความจริง”

“ถ้าเรายังอยู่เป็นกันต่อไป บ้านเมืองก็จะเป็นแบบนี้ไปเรื่อยๆ แต่เราเป็นพวกอยู่ไม่เป็นที่ เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้เป็นที่ ๆ ทุกคนสามารถอยู่ได้”

รวมไปถึงการที่นายธนาธร หัวหน้าพรรคฯ ได้กล่าวปิดท้ายกิจกรรมดังกล่าว ใจความว่า “ที่อนาคตใหม่อยู่มาจนถึงวันที่ 570 ได้ ต้องขอบคุณผู้สนับสนุนและทีมงาน “สิ่งที่เราต้องกลัวคือถ้าเราไม่อยู่ไม่เป็นที่ทุกอย่างจะสายเกินการณ์” (เดอะ เมตเตอร์, 2562)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลการให้ความหมายวาทกรรม “อยู่ไม่เป็น” ผ่านการใช้กลไกสื่อสังคมออนไลน์หรือทวิตเตอร์ของพรรคอนาคตใหม่ (@FWPthailand) เป็นเครื่องมือในการแพร่กระจายความหมายที่อยู่ภายใต้ “ภาษา” เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2562 ด้วยการเล่าเรื่อง

และยกตัวอย่างประจักษ์ว่าทฤษฎีผ่านบุคคลในประวัติศาสตร์ ไปพร้อมกับการจัดกิจกรรมในเชิงพื้นที่ อันเป็นการสนับสนุนการให้นิยามความหมายเพื่อให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ประชาชน รวมไปถึงสังคมการเมืองไทยได้รับข้อมูลอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ใจความว่า

“จิตร ภูมิศักดิ์ นักคิดนักเขียนของไทย #อยู่ไม่เป็น เคยถูกขูดรีดจับ “โยนบก” ในสมัยตอนเป็นนิสิตมาแล้ว ตอนโตขึ้นมาหน่อยในช่วงถูกเผด็จการคุมขัง เขาได้คิดได้เขียนงานออกมาจำนวนมาก เมื่อเขาได้ออกจากคุก ได้เข้าป่าไปร่วมต่อสู้กับกองทัพปลดแอกฯ สุดท้ายถูกล้อมสังหารโดยเจ้าหน้าที่รัฐ”

“แม้จิตรจะ #อยู่ไม่เป็น จนตัวเองถึงแก่ความตาย แต่ชื่อเสียง ประวัติ ข้อคิด งานเขียน และผลงานศิลปะของเขายังคงมีผู้คนอยากอ่าน ศึกษา เรียนรู้ ติดตาม อยู่เป็นจำนวนมากจนถึงทุกวันนี้ นับว่าเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญในหน้าประวัติศาสตร์ไทย”

หรือการยกตัวอย่างผ่านประวัติศาสตร์ของผู้คนระดับโลก ที่ลุกขึ้นมาต่อต้าน ทำทนายอำนาจที่ดำรงอยู่ในสังคมในขณะนั้น อันเป็นการสนับสนุนให้ว่าทฤษฎีอยู่ไม่เป็นมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น ใจความว่า

“กฎหมายรับรองสิทธิการเลือกตั้งของผู้หญิงในปี 1918 ในอังกฤษคงไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากเอมิลี เดวิส สมาชิกขบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิเลือกตั้งสตรีไม่ได้เสียสละชีวิตตนเอง กระโดดเข้าขวางม้าแข่งของพระเจ้าจอร์จที่ห้าเพื่อเรียกร้องให้สาธารณชนหันมาสนใจความยุติธรรมที่ผู้หญิงได้รับ #อยู่ไม่เป็น”

“มุฮัมหมัด อาลี ถูกปลดตำแหน่งแชมป์ที่เคยได้ ถูกสั่งห้ามไม่ให้ขึ้นชก เพราะเขาไม่ยอมเกณฑ์ทหารเพื่อเข้ารับในสงครามเวียดนามที่คร่าชีวิตผู้บริสุทธิ์ เขาเลือกที่จะ #อยู่ไม่เป็น เพื่อยืนหยัดในสิ่งที่เขาเชื่อและต่อสู้เพื่อความยุติธรรม เขาพูดเสมอว่าไม่เห็นด้วยกับสงคราม”

เห็นได้ว่าพรรคอนาคตใหม่พยายามนำเสนอความหมายผ่านวาทกรรม “อยู่ไม่เป็น” ที่สรุปได้ว่า การอยู่ไม่เป็น เป็นการลุกขึ้นมาต่อสู้กับความยุติธรรมหรือความไม่ปกติในสังคมการเมือง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นการผลิตวาทกรรมเพื่อตอบโต้และท้าทายสังคมการเมืองไทยดั้งเดิม จากการศึกษาที่พรรคอนาคตใหม่พยายามเสนอว่าสังคมการเมืองไทยหรือว่าโครงสร้างสังคมไทยเดิมนั้นได้มีการปิดกั้นมิให้ผู้มีสถานะรอง ผู้ที่ไม่มีอำนาจและอยู่ภายใต้การปกครองลุกขึ้นมาตั้งคำถามต่อการเข้าสู่อำนาจ การใช้อำนาจ การรักษาอำนาจ ที่รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบอำนาจการบริหารงานและการจัดสรรทรัพยากรของภาครัฐให้กระจายไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเกี่ยวพันเชื่อมโยงกับหลักการประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นหลักสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคภายใต้กฎหมายเดียวกัน โดยพรรคอนาคตใหม่ได้กล่าวถึงในประเด็นการเกณฑ์ทหาร การพูดถึงความเสมอภาคของประชาชน เรื่องความ

เสมอภาคและความเท่าเทียมในแง่เพศสภาพ พุดถึงกระจายอำนาจ การกระจายโอกาส ที่โครงสร้างสังคมไทยมิได้ให้ความสำคัญ ซึ่งนำมาสู่ความเหลื่อมล้ำในหลากหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง แต่ปัญหาดังกล่าวยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถึงรากหรือต้นตอของปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างแท้จริง

โดยวาทกรรมดังกล่าวที่พรรคอนาคตใหม่เสนอขึ้นภายใต้บริบทที่ประชาธิปไตยยังไม่ตั้งมั่น ด้วยอยู่ในการควบคุมอำนาจของรัฐบาลทหาร ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการผลิตสร้างวาทกรรมดังกล่าวมีขึ้นเพื่อตอบโต้วาทกรรม “อยู่เป็น” ซึ่งเป็นวาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ในสังคมการเมืองมาอย่างยาวนาน ที่สะท้อนให้เห็นถึงการอยู่และดำรงชีวิตด้วยการยอมอ่อนอ่อนผ่อนตาม การประนีประนอมกับสัมพันธภาพทางการเมืองที่มีอยู่ อันเป็นรูปแบบและแนวทางของกลุ่มอนุรักษ์นิยม ซึ่งถูกสร้างและบ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นกลุ่มตรงข้ามกับกลุ่มผู้อยู่ไม่เป็น

พรรคอนาคตใหม่พยายามเสนอให้เห็นว่า การอยู่เป็นภายใต้บริบทสังคมการเมืองไทยในขณะนั้น เป็นการอยู่ภายใต้เงื่อนไขความซับซ้อนของโครงสร้างอำนาจในระบบอุปถัมภ์ ที่ทุกคนต้องอยู่ให้เป็นด้วยการยินยอมและปรับตัวเองให้เข้ากับอำนาจเหล่านั้นโดยไม่ลุกขึ้นมาต่อต้าน แม้ว่าอำนาจเหล่านั้นจะลึกลับหรือลึทรอนสิทธิของตนภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็ตาม เนื่องจากสังคมการเมืองไทยถูกขับเคลื่อนภายใต้วัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้า หรือแบบคับแคบที่ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจปลุกฝังให้การเมืองเป็นเรื่องของผู้นำที่ประชาชนเพียงแค่ปฏิบัติตามและเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัวมาอย่างยาวนาน

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยสภาวะการณ์ในปัจจุบัน การอยู่ภายใต้การชี้นำของผู้ปกครองประเทศด้วยการต้องอยู่ให้เป็น ไม่สามารถตอบโจทย์บริบทสังคมของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมไปในอีกรูปแบบหนึ่ง หรือรูปแบบที่เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตยแบบสากล เนื่องด้วยการก้าวเข้าสู่ยุคแห่งข้อมูลข่าวสารไปพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการสืบค้น และส่งต่อชุดข้อมูลจากซีกโลกตะวันตกซึ่งเป็นต้นแบบการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยไปยังภูมิภาคต่าง ๆ รวมถึงไทย ทำให้การทำงานทางความคิดถูกนำมาใช้กระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงการไม่ควรอยู่ภายใต้การครอบงำของกลุ่มคนเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งการเมืองในยุคปัจจุบันที่ปรับเปลี่ยนไปสู่การเมืองที่สอดคล้องกับสภาวะการณ์ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ผันผวนซับซ้อน และไม่แน่นอน ดังนั้น การต่อสู้ทางการเมืองจึงมิได้จำกัดเฉพาะการต่อสู้ในระดับพื้นที่เฉกเช่นการลงพื้นที่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่จะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จในทางการเมืองเหมือนอย่างอดีต แต่ปรับไปเป็นการต่อสู้ในทางความคิดมากขึ้นที่นำไปสู่การเผยแพร่แนวความคิด การให้นิยามความหมายของภาษาผ่านวาทกรรม อย่างเช่น วาทกรรมอยู่ไม่เป็นนั่นเอง

พรรคอนาคตใหม่จึงถือว่าเป็นพรรคการเมืองหนึ่งที่ปรับการทำงานทางการเมืองให้สอดคล้องกับการเมืองยุคใหม่ และมุ่งเน้นการต่อสู้ทางการเมืองในเชิงความคิด ด้วยการผลิตสร้างวาทกรรมเพื่อตอบโต้วาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ในสังคม อันเป็นการสร้างการรับรู้ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางการเมืองให้แก่ประชาสังคมเสียใหม่ ตลอดจนเมื่อพิจารณาเชิงยุทธศาสตร์การเมือง จะพบว่าการจัดกิจกรรมอยู่ไม่เป็นครั้งนี้ มีขึ้นภายใต้บริบทก่อนศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยเรื่องสมาชิกภาพ ส.ส.ของนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ในขณะนั้น ซึ่งหากผลการตัดสินเป็นไปในเชิงลบ อาจทำให้ผู้สนับสนุนพรรคอนาคตใหม่ออกมาต่อต้านและเห็นว่าการตัดสินดังกล่าวเป็นไปอย่างไม่เป็นธรรม จากการที่พรรคอนาคตใหม่ "อยู่ไม่เป็น" ที่สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนควรต้องอยู่กับอำนาจ ปรับตัว และสยบยอมให้กับผู้มีอำนาจ มิเช่นนั้นจะได้รับผลเช่นเดียวกับพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวอาจจะนำไปสู่การสร้างพลังหรือความเห็นต่างทางการเมืองในโลกสื่อสังคมออนไลน์มากยิ่งขึ้น อันเป็นหนึ่งในการสร้างกลยุทธ์ในการรับรู้ และแพร่กระจายแนวคิดของการอยู่ไม่เป็นเพื่อลุกขึ้นมาต่อต้านการครองอำนาจของกลุ่มผู้ครองอำนาจเดิม ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการต่อสู้ของกลุ่มคนเบื้องล่างเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองไทยไปสู่สังคมในรูปแบบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

### 3.2 การรื้อสร้างวาทกรรมหลัก และการกำหนดนิยามหรืออุดมการณ์ใหม่ต่อสังคมการเมืองไทย

พรรคอนาคตใหม่ได้สร้างภูมิทัศน์ทางสังคมการเมืองไทยใหม่ ด้วยการใช้กลไกการครองอำนาจนำ ในการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมือง โดยใช้กลยุทธ์ผ่านกลไกทางภาษา เนื่องจากภาษาหรือคำแต่ละคำนั้นเริ่มต้นขึ้นด้วยความหมายที่ว่างเปล่า ดังนั้น จึงต้องมีการช่วงชิงเพื่อนิยามความหมายของคำให้แก่ผู้คนในสังคม ด้วยการทำสงครามทางความคิด เพื่อเข้าไปช่วงชิงการนิยามคำทุกคำที่ถูกสร้างขึ้นเป็นวาทกรรม

ภายหลังที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และชี้ให้เห็นถึงการผลิตสร้างวาทกรรมเพื่อตอบโต้วาทกรรมหลักของพรรคอนาคตใหม่แล้วนั้น พร้อมกันนั้น พรรคอนาคตใหม่ได้พยายามรื้อสร้างวาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ในสังคม โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์กระบวนการรื้อสร้างวาทกรรมหลัก ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นกฎเกณฑ์ที่กำกับกับการคิดการกระทำ ที่คอยชี้นำประชาชนในสังคม โดยการวิเคราะห์แบบแผนปฏิบัติทางสังคม ค้นหาอำนาจนำแอบแฝงที่ผู้ปกครองสร้างขึ้นในรูปของชุดความคิดที่ดำรงอยู่ในสังคม พร้อมกับการเสนอทางเลือกหรือรูปแบบการใช้ชีวิตแบบใหม่ที่พึงปรารถนาต่อสังคม เพื่อโน้มน้าว ชักชวน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์และทัศนคติ โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นในประเด็นซึ่งเป็นจุดยืนที่พรรคอนาคตใหม่นำเสนอต่อมวลชน คือ การฟื้นฟูความเชื่อมั่นของหลักการประชาธิปไตยเพื่อสร้างสังคมการเมืองไทยให้กลับสู่การเมืองปกติ ตามที่พรรคอนาคตใหม่ได้แสดงวิสัยทัศน์ในการมุ่ง

สร้างระบอบการเมืองที่ดี นำพาประเทศออกจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ประชาธิปไตยยังไม่ตั้งมั่น ด้วยการฟื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยให้กลับคืนมา ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย นิติรัฐ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การกระจายอำนาจ ความหลากหลายทางเพศ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาจากอุดมการณ์ที่แสดงออกผ่านจุดยืนและวิสัยทัศน์ดังกล่าวของพรรคอนาคตใหม่ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการรื้อสร้างวาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ เพื่อชี้ให้เห็นจุดบกพร่องไปพร้อมกับการให้นิยามความหมายใหม่ ที่พรรคอนาคตใหม่พยายามต่อสู้ช่วงชิงให้ได้มาซึ่งอำนาจนำในการนิยามความหมายให้กับสรรพสิ่ง โดยศึกษาและวิเคราะห์วาทกรรมผ่านวาทกรรมหลัก คือ “ประชาธิปไตย” ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นตาข่ายคลุมครอบวาทกรรมอื่น ๆ ให้ตกอยู่ในชุดความหมายลักษณะเดียวกัน คือ ประชาชน ชาติ และความเป็นไทย ซึ่งมีความหมายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังนี้

### 3.2.1 วาทกรรม “ประชาชน”

พรรคอนาคตใหม่ดำเนินกระบวนการทำสงครามทางความคิด ด้วยการเข้าไปช่วงชิงการนิยามความหมายของคำที่ถูกสร้างขึ้นเป็นวาทกรรม โดยชี้ให้เห็นถึงอำนาจนำแฝงที่ผู้ปกครองหรือรัฐบาล นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา สร้างกฎเกณฑ์ที่กำกับการคิดการกระทำขึ้นในรูปของชุดความคิดที่ดำรงอยู่ในสังคม ที่สะท้อนแนวคิด “คนไม่เท่ากัน” ทำให้เกิดการแบ่งชนชั้นขึ้นในสังคม จากการที่ชนชั้นนำหรือผู้ปกครองประเทศควบคุมให้ประชาชนคนส่วนใหญ่ของประเทศกลายเป็นผู้ใต้ปกครองที่มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจำกัด ยินยอมเชื่อฟังคำสั่งของรัฐโดยมิตั้งคำถาม เรียกร้อง หรือต่อต้าน ซึ่งนำไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำแคบหรือแบบไพร่ฟ้าในห้วงการปกครองด้วยระบอบอำมาตยาธิปไตยที่ฝังลึกในสังคมการเมืองไทยมาอย่างยาวนาน โดยพรรคอนาคตใหม่ได้พยายามรื้อสร้างวาทกรรมของผู้มีอำนาจผ่านพื้นที่ทางความคิด ซึ่งผู้วิจัยได้หยิบยกมาเพื่อให้เห็นถึงการดำเนินการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองของประชาชนในรูปแบบวาทกรรมที่นำเสนอผ่านกลไกรัฐสภาและการทำงานการเมืองทางความคิดผ่านสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ ในการรื้อสร้างมโนทัศน์หรือทัศนคติที่สะท้อนออกมาว่าแท้จริงแล้วประชาชนมีความเท่าเทียมกัน ดังนี้

ปิยบุตร แสงกนกกุล เลขาธิการพรรคอนาคตใหม่ กล่าวอภิปรายในการประชุมรัฐสภา เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2562 ซึ่งเป็นการอภิปรายในประเด็นคุณสมบัติของผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อตอบโต้ ส.ส.พรรคพลังประชารัฐ ที่สนับสนุนให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี และนำเสนอถึงแนวความคิดในประเด็นความไม่เท่าเทียมกันของมนุษย์นั้น ถือเป็นเรื่องปกติในสังคม ใจความว่า



“คนเราเกิดมาไม่มีทางเท่ากันหรือครับ หน้าตาที่ไม่เหมือนกันแล้ว และสิ่งที่เรีกร้องกันว่าอยากเท่าเทียมกัน แต่การศึกษาที่ไม่ได้เท่ากัน การมีมนุษย์สัมพันธ์ก็ไม่เท่ากัน ไม่มีอะไรเท่ากันหรือครับ”

โดยนายปิยบุตร อภิปรายตอบโต้ในประเด็นดังกล่าว ใจความว่า

“คำพูดที่ท่านยืนยันตัวท่านเองว่าท่านไม่สนับสนุนความเสมอภาค ท่านเชื่อว่าคนไม่เท่ากัน แต่พวกเราพรรคอนาคตใหม่ และพรรคร่วมทั้ง 7 พรรค เราเชื่อมั่นว่าคนไทยเท่าเทียมกันครับ เราทุกคนมีศักดิ์ศรี มีความเป็นมนุษย์ มีความเสมอภาคเท่ากัน ท่านเชื่ออย่างนั้นเป็นเรื่องของท่านครับ”

จะเห็นได้ว่า การอภิปรายเพื่อตอบโต้ของนายปิยบุตร เป็นหนึ่งในการใช้พื้นที่การประชุมรัฐสภาเพื่อช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดในการรื้อสร้างนิยามความหมายของคำว่า “ประชาชน” ที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนนั้นแท้จริงแล้วมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน และมีได้เป็นดังแนวคิดที่ฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจในขณะนั้นกล่าวขึ้น

นอกจากนี้ นายปิยบุตร ได้อธิบายในประเด็น “ผู้ครองอำนาจไม่หลงเหลือซึ่งความชอบธรรม ในขณะที่ประชาชนยังสะสมพลังไม่มากพอที่จะโค่นล้ม” ผ่านพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์หรือเฟซบุ๊กของนายปิยบุตร เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2562 โดยผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหาดังกล่าว พบว่า เป็นการมุ่งอธิบายที่มุ่งเน้นถึงความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างผู้มีอำนาจและผู้ที่อยู่ใต้อำนาจหรือก็คือประชาชนนั่นเอง ซึ่งอำนาจจะดำรงอยู่อย่างยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อผู้ใต้อำนาจปฏิบัติตามด้วยความยินยอมพร้อมใจ มากกว่าการใช้กลไกของรัฐในการบีบบังคับให้ปฏิบัติตาม และชี้ให้เห็นว่าปัจจุบันนี้ ผู้ครองอำนาจกำลังประสบปัญหาวิกฤตการณ์การครองอำนาจ นำ เริ่มสูญเสียความชอบธรรมในการใช้อำนาจ จึงเป็นสาเหตุให้ใช้กำลังบังคับเพื่อรักษาอำนาจและครองอำนาจต่อไปด้วยการรัฐประหาร การร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ตนเพื่อสถาปนาอำนาจของพวกเขาต่อไปในระบอบมากขึ้น

โดยการสร้างการรับรู้ อธิบายและชี้ให้เห็นถึงวิกฤตการณ์การครองอำนาจของผู้มีอำนาจเดิมดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของกริมซีในการครองอำนาจนำที่จะประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อผู้มีอำนาจใช้อำนาจผ่านกลไกอุดมการณ์ของรัฐ ผ่านการเผยแพร่ชุดข้อมูลแนวคิด อุดมการณ์ด้วยการโน้มน้าว กลุ่มเกลา และให้ความรู้ แต่เมื่อเกิดวิกฤตการณ์การครองอำนาจนำแล้วนั้น นายปิยบุตร จึงได้เสนอและกระตุ้นให้ประชาชนต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจ ต่อต้านการยึดอำนาจแบบเบ็ดเสร็จและสถาปนาอำนาจนำใหม่ขึ้นแทนที่ ตลอดจนสร้างความตระหนักเพื่อมิให้ประชาชนนิ่งเฉย ละเลยต่อสิทธิและเสรีภาพที่พึงมีและควรกระทำนับตั้งแต่ตอนนี้เป็นต้นไป ซึ่งเป็นห้วงเวลาที่สำคัญในการช่วงชิงอำนาจของประชาชนกลับคืนมา โดยปลูกใจว่า “นี่คือช่วงเวลาประชาชนเป็น

ใหญ่” โดยนายปิยบุตรใช้คำแทน “ประชาชน” ด้วยคำว่า “พวกเรา” หรือ “คนส่วนใหญ่ คนธรรมดา ผู้เป็นเจ้าของประเทศนี้” ซึ่งการสร้างการรับรู้ดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า “ประชาชน” คือ มนุษย์ที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย และไม่ควรรออยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพที่พึงมี

จะเห็นได้ว่า นายปิยบุตร พยายามรื้อสร้างวาทกรรมหลักและเปิดเผยให้เห็นถึงกฎเกณฑ์การควบคุมของผู้มีอำนาจนำ ด้วยการที่สังคมการเมืองไทยถูกทำให้เชื่อ จากกระบวนการหรือกลไกต่าง ๆ ทั้งกลไกรัฐ ที่เป็นการใช้อำนาจในลักษณะบีบบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตาม ไม่ว่าจะเป็นการใช้กำลัง การใช้บทลงโทษ หรือกลไกอุดมการณ์ของรัฐ ที่เป็นการครอบงำความคิดของสังคมการเมืองไทยให้ประชาชนปฏิบัติตามด้วยความยินยอมพร้อมใจ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดกลไกการครองอำนาจนำของกรัมนี่

การรื้อสร้างวาทกรรมดังกล่าวเป็นการสร้างการรับรู้และชี้ให้เห็นว่า เมื่อใดก็ตามที่ประชาชนเริ่มตั้งคำถามต่อการใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งหากไม่เป็นไปตามหลักประชาธิปไตยที่ต้องยึดมั่นประชาชนเป็นสำคัญแล้วนั้น เมื่อนั้น ความศรัทธาและเชื่อมั่นในรัฐบาลจะเสื่อมคลายลง เป็นเหตุให้ความชอบธรรมในการใช้อำนาจรัฐลดน้อยถอยลง จนนำไปสู่การเรียกร้องต่อต้านของประชาชน หรือเรียกว่า วิกฤตอำนาจนำ ซึ่งนายปิยบุตรได้พยายามกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงการใช้อิทธิพลจากวิกฤตดังกล่าว ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศให้เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย และไปสู่อนาคตที่ดีขึ้น

พร้อมกันนี้ พรรคอนาคตใหม่ได้เสนอทางเลือกหรือรูปแบบการใช้ชีวิตแบบใหม่ที่พึงปรารถนาต่อสังคม เพื่อโน้มน้าว ชักชวน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์และทัศนคติ ถึงสิทธิและบทบาทการเป็นพลเมือง ความสำคัญของประชาชนไทยซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้วยการกำหนดอัตลักษณ์หรือจุดยืนของพรรค นำเสนอผ่านสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายพรรครูปสามเหลี่ยมกลับหัวที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับประชาชนคนส่วนใหญ่ของประเทศ ลูกศรที่ชี้พุ่งขึ้นไป คือ การมุ่งหน้าไปสู่ “อนาคตใหม่” เครื่องหมายนี้จึงหมายถึง ประชาชนผู้ทรงอำนาจสูงสุดร่วมกันนำพาสังคมไทยก้าวไปสู่อนาคตใหม่ สอดคล้องกับสโลแกนของพรรค คือ อนาคตใหม่ คือ อนาคตที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน พร้อมกับเสนอวิสัยทัศน์ของพรรคด้วยการสร้างช่องทางมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การเป็นพรรคการเมืองที่มุ่งทำงานการเมืองอย่างสร้างสรรค์ มุ่งนำเสนอนโยบายก้าวหน้า กระจายอำนาจหลายการผูกขาดทางเศรษฐกิจ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงทุน ทรัพยากร และสวัสดิการ โดยนโยบายของพรรคส่วนหนึ่งเกิดจากการเข้ารับฟังปัญหาของประชาชนในแต่ละพื้นที่ การรณรงค์เปิดรับสมัครประชาชนให้เข้ามาเป็นสมาชิกพรรค โดยเน้นย้ำว่าเจ้าของพรรคที่แท้จริงคือ “ประชาชน”

นอกจากนี้ การต่อสู้ทางความคิดผ่านสนามการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ.2562 ถือเป็นสนามทางความคิดที่สำคัญ โดยพรรคอนาคตใหม่ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงความเท่าเทียมกันของประชาชนไทยในฐานะมนุษย์ผู้มีสิทธิและเสรีภาพภายใต้กฎหมายเดียวกัน ด้วยช่วงชิงการนิยามความหมายของคำว่า “ประชาชน” ในงานแถลงนโยบายพรรคอนาคตใหม่ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2561 ที่ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ผ่านการนำเสนอนโยบาย “ปักธงประชาธิปไตย ล้างมรดกรัฐประหาร สร้างการเมืองแบบใหม่ เจ้านายคือประชาชน” โดยนายปิยบุตร แสงกนกกุล เลขาธิการพรรค กล่าวแถลง ใจความว่า

“ประชาธิปไตยคือชัยชนะของยุคสมัย นับตั้งแต่นี้ อำนาจสูงสุดไม่ได้เป็นของใครคนใดคนหนึ่ง อำนาจสูงสุดไม่ได้เป็นของคณะใดคณะหนึ่ง แต่อำนาจสูงสุดเป็นของคนทุก ๆ คนที่รวมตัวกันในชื่อของ ประชาชน

เมื่อประชาชนเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดแล้ว การตัดสินใจในทางการเมือง การตัดสินใจในทางสาธารณะ ประชาชนจะเป็นผู้ทรงอำนาจตัดสินใจ ผ่านการแสดงออกทางการเมือง การออกเสียงประชามติ การเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง การใช้เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตนเอง เมื่อไรก็ตามที่ประชาชนได้กลายเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุด และได้แสดงออกซึ่งเจตจำนงของตนเองผ่านวิธีการต่างๆ ที่ผมพูดเมื่อสักครู่แล้ว ชนชั้นนำอนุรักษนิยมไม่สามารถควบคุมได้ เมื่อประชาชนเดินเข้าคูหากากบาทเลือกตั้ง ชนชั้นนำอนุรักษนิยมไม่สามารถควบคุมผลการเลือกตั้งได้ตามที่เขาคต้องการ เมื่อประชาชนเดินเข้าคูหาออกเสียงลงประชามติ ชนชั้นนำอนุรักษนิยมไม่สามารถควบคุมผลการออกเสียงประชามติได้” (เว็บไซต์พรรคอนาคตใหม่, 2561)

หรือการช่วงชิงนิยามความหมายผ่านการชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมสมัครเป็น “อาสาสมัครสังเกตการณ์การเลือกตั้ง’62 ” ทำหน้าที่สังเกตการณ์ จับตา บันทึกข้อมูล ตรวจสอบและส่งข้อมูลการออกเสียงและนับคะแนนเลือกตั้งทั่วประเทศไทย ในวันที่ 17 และ 24 มีนาคม 2562 ให้เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ผ่านโครงการที่มอนาคตใหม่หรือ Futurista ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับประชาชนในการเปิดช่องทางให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งที่นอกเหนือจากการไปใช้สิทธิในฐานะพลเมืองไทยผ่านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งนับเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ในการเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของประชาชนไทยที่สะท้อนออกมาจากการนิยามความหมายของวาทกรรม “ประชาชน” ที่พรรคอนาคตใหม่ผลิตสร้างขึ้น ในรูปแบบของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบใหม่ที่ไม่เคยมีพรรคการเมืองใดนำเสนอมาก่อน เป็นการสร้างภูมิทัศน์ทางการเมืองแบบใหม่ให้เกิดขึ้นต่อสังคมการเมืองไทย ที่นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมให้มีการตรวจสอบกระบวนการเลือกตั้งทั่วประเทศ ตลอดจนส่งเสริมภาพลักษณ์ของ

นักการเมืองที่ยึดมั่นในระบอบยุดิธรรม อันเป็นการหักล้างภาพลักษณ์นักการเมืองที่มีการทุจริตคอร์รัปชัน การซื้อสิทธิ์ขายเสียงอย่างที่ผ่านมา

ตลอดจนพรรคอนาคตใหม่ช่วงชิงการนิยามความหมายของคำว่า “ประชาชน” ด้วยการสร้างพื้นที่ทางความคิดผ่านการจัดกิจกรรม “อยู่ไม่เป็น” ที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2562 ณ ห้างสรรพสินค้า เจมมอลล์ ซึ่งมีประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก โดยนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ได้ใช้เวทีดังกล่าวเน้นย้ำถึงความเท่าเทียมกันของประชาชน โดยกล่าวตอนหนึ่งว่า

“ไม่ว่าคุณจะรวยหรือจน นับถือศาสนาคริสต์หรือพุทธ จะเป็นเพศหญิงหรือชาย ถ้าอยู่ในสังคมนี้เราเท่ากัน เราคือประชาชนผู้ทรงศักดิ์ของประชาธิปไตย เรามีสิทธิเสรีภาพ มีสิทธิที่จะได้รับบริหารจากรัฐ มีสิทธิที่จะได้รับความยุติธรรม นั่นคือสิ่งที่เราโหยหาจากการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย อีกทั้งเราต้องการเห็นประเทศไทยที่มีดอกผลถูกกระจายไปอย่างเท่าเทียมกันไม่ใช่การผูกขาด เราอยากเห็นประเทศเข้มแข็ง แต่ไม่ใช่เข้มแข็งเพราะมีเรือดำนํ้า แต่เราเข้มแข็งจากการยอมรับจากนานาประเทศ เอื้อเพื่อประเทศเพื่อนบ้าน แต่ในความต้องการเช่นนี้ทำให้เขากล่าวหาว่าเราเป็นพวกรุนแรง ก้าวร้าว ชังชาติ และอยู่ไม่เป็น” (แนวหน้า, 2562)

รวมไปถึงช่วงชิงการนิยามความหมายให้แก่คำว่า “ประชาชน” ผ่านสนามทางความคิดหรือสื่อมวลชนกระแสรอง โดยนายปิยบุตร แสงกนกกุล ได้ให้สัมภาษณ์กับ ดี วันโอวัน (ดี วันโอวัน, 2562) เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2562 ด้วยการนิยามให้เห็นว่า “ประชาชน” คือ “เรา” ทุกคน ที่ต้องต่อสู้กับ “เขา” ซึ่งหมายถึงผู้มีอำนาจ ชนชั้นนำหรือคนเพียง 1% ในประเทศภายใต้ปัญหาเชิงโครงสร้างที่ประชาชนต้องเผชิญร่วมกันในระบบทุนนิยมหรือการเอื้อประโยชน์ให้แก่นายทุน ชนชั้นนำของประเทศ ในการให้ได้มาซึ่งความเท่าเทียม ความเสมอภาคกันของกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย กลุ่มคนที่ถูกปิดกั้นให้กลายเป็นอื่น ไม่ว่าจะเป็น คนชายขอบ ชนกลุ่มน้อย กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศให้อยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า นายปิยบุตรพยายามชี้ให้เห็นความเป็นพวกเดียวกันของประชาชน ด้วยการแทนคำว่า “เรา” ในขณะที่ผลักให้ชนชั้นนำในประเทศหรือผู้มีอำนาจกลายเป็นอื่น ด้วยการแทนคำว่า “เขา” เพื่อกระตุ้นให้เห็นว่าประชาชนทุกคนคือผู้ที่ต้องเผชิญกับปัญหาโครงสร้างทางสังคมการเมืองไทยด้วยกันทั้งหมด ที่เกิดจากชนชั้นนำในประเทศเป็นผู้สร้างให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ปิดกั้นโอกาสการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในแบบที่พึงจะเป็นตามการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย อันเป็นการกระตุ้นให้ประชาชน ซึ่งเป็นพวกเราต้องต่อสู้กับการครองอำนาจหรือยึดอำนาจจากเขาที่เป็นเพียงคนจำนวนน้อยในสังคมแต่กลับครอบครองทรัพยากรเกินครึ่งของประเทศ ให้กลับมาสู่ความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการพัฒนาประเทศไปอย่างสร้างสรรค์

และเพื่อให้การช่วงชิงนิยามความหมายของคำว่า “ประชาชน” ด้วยการรื้อสร้างความหมายใหม่นำไปสู่ภาคปฏิบัติ พรรคอนาคตใหม่ได้กำหนดนโยบายที่สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนคือผู้มีอำนาจสูงสุดในประเทศ อันเป็นการรื้อสร้างความหมายเดิมที่ดำรงอยู่ที่ผู้มีอำนาจ แสดงให้เห็นว่าอำนาจเป็นของผู้คนในประเทศ

จากการศึกษาและพิจารณาโยบายของพรรคอนาคตใหม่ สรุปได้ว่าพรรคอนาคตใหม่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความหมายและความสำคัญของ “ประชาชน” กล่าวคือ

“การ“เปลี่ยนอนาคตประเทศไทย” ให้เป็นอนาคตที่คนไทยเท่าเทียมกัน ประเทศไทยเท่าทันโลก พรรคอนาคตใหม่ต้องการแนวร่วมของประชาชนที่ไม่พอใจกับโครงสร้างสังคมไทยที่เป็นอยู่ ประชาชนผู้ไม่ยอมจำนนกับอนาคต และประชาชนที่ต้องการเปลี่ยนอนาคตใหม่ของสังคมไทย เราขอเชิญชวนประชาชนทุกท่านเข้ามาร่วมเขียนอนาคตใหม่สังคมไทยร่วมกัน เพราะเราเชื่อว่า อนาคตใหม่คืออนาคตที่อำนาจสูงสุดเป็นของคนไทยทุกคน”

รวมทั้งกำหนดนโยบายในการทวงคืนสิทธิและเสรีภาพให้กลับมาเป็นของประชาชน ด้วยการแก้ไขกฎหมายที่พรรคอนาคตใหม่คิดเห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ด้วยการสนับสนุนให้มีการเขียนรัฐธรรมนูญของประชาชน โดยให้ประชาชนออกเสียงประชามติในขั้นตอนสุดท้าย เพื่อเป็นการลบล้างผลพวงจากการรัฐประหาร เมื่อ 22 พฤษภาคม 2557 โดยคณะ คสช. ซึ่งพรรคอนาคตใหม่ให้ความหมายที่สะท้อนให้เห็นประโยชน์ว่า “เป็นการต่อต้านการแย่งชิงอำนาจสูงสุดของประชาชน” ตลอดจนกระตุ้นและปลุกพลังประชาชน ด้วยการให้แนวทางว่า นโยบายเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องการมากกว่าเสียงในสภา แต่ต้องการฉันทามติของสังคม โดยพรรคอนาคตใหม่เสนอที่จะเป็น “กองหน้าประชาธิปไตย” ที่เริ่มต้นเสนอสิ่งเหล่านี้เพื่อหวังว่าในอนาคตใหม่ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมจะร่วมกัน “คืนภาวะปกติ” กลับสู่สังคมการเมืองไทย

จะเห็นได้ว่า วิสัยทัศน์และนโยบายดังกล่าวมานั้น สอดคล้อง เชื่อมโยงและเป็นการต่อยอดทฤษฎี “ประชาชน” ที่พรรคอนาคตใหม่ได้รื้อสร้างให้เกิดการรับรู้ความหมายที่ต่างออกไปจากความคิดความเชื่อที่ดำรงอยู่ในสังคม อันเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักรู้ถึงสิทธิและเสรีภาพในการใช้อำนาจที่มีอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน ภายใต้สิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่แล้วนั้นอย่างคุ่มค่า และไม่ตกอยู่ในห้วงการครอบงำหรือการควบคุมของชนชั้นนำ ในการลุกขึ้นมาต่อสู้ และร่วมเป็นหนึ่งในการใช้สิทธิ์และเสียงลงคะแนนให้แก่พรรคอนาคตใหม่ซึ่งเป็นประชาชน หรือ “เรา” ในการผลักดันนโยบายดังกล่าวให้ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อรื้อสร้างสังคมการเมืองใหม่ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

### 3.2.2 วาทกรรม “ชาติ”

พรรคอนาคตใหม่ดำเนินกระบวนการทำสงครามทางความคิด ด้วยการเข้าไปช่วงชิงการนิยามความหมายของคำที่ถูกสร้างขึ้นเป็นวาทกรรม โดยชี้ให้เห็นถึงอำนาจนำแฝงที่ผู้ปกครองหรือรัฐบาลได้สร้างกฎเกณฑ์ที่กำกับการคิดการกระทำขึ้นในรูปของชุดความคิดที่ดำรงอยู่ในสังคม ที่สะท้อนแนวคิดของความเป็น “ชาติ” โดยพรรคอนาคตใหม่ได้พยายามรื้อสร้างวาทกรรมของผู้มีอำนาจผ่านพื้นที่ทางความคิด ซึ่งผู้วิจัยได้หยิบยกมาเพื่อให้เห็นถึงการดำเนินการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมือง ดังนี้

คำว่า “ชาติ” ที่ถูกนำมาใช้ผ่านกลไกทางภาษาภายใต้วาทกรรมคำว่า “ชิงชาติ” ซึ่งมีความหมายคล้ายกับคำว่า “ไม่รักชาติ” แต่ให้ความรู้สึกที่รุนแรงกว่านั้น เป็นวาทกรรมที่เพิ่งเกิดขึ้นในยุคหลังรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 ถูกนำมาใช้โดยปัญญาชนและกลุ่มคนที่สนับสนุนรัฐบาลและการรัฐประหาร เป็นการใช้เพื่อกล่าวหาผู้ที่วิจารณ์หรือคัดค้านรัฐบาลและอำนาจจากระบบรัฐประหาร รวมถึงผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับค่านิยมบางอย่างของสังคมไทย โดยถือว่าบุคคลเหล่านี้ไม่รักชาติ มีความเกลียดชังประเทศชาติ เป็นถ้อยคำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ และใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะผ่านสื่อสังคมออนไลน์

จากการรวบรวมข้อมูลสื่อมวลชนกระแสรอง ดิ วันโอวัน (2562) ได้รวบรวมคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับ “ชิงชาติ” หรืออาศัยรูปคำเดิมบางส่วนหลายคำ อาทิ ขบวนการชิงชาติ ขบวนการชิงชาติ คนชิงชาติ คลั่งชาติ ชิงเจ้า ชิงประชาธิปไตย ชิงเผด็จการ ชิงรัฐบาล ชิงวัฒนธรรม ถ่วงชาติ ปลุกผีชิงชาติ พฤติกรรมชิงชาติ พวกชิงชาติ ฟังชาติ มือปราบชิงชาติ ไม่รักชาติ ยุวชนชิงชาติ รักชาติ ลัทธิชิงชาติ วาทกรรมชิงชาติ

สรุปได้ว่า กลุ่มผู้สนับสนุนรัฐบาลได้ให้นิยามกว้าง ๆ ของคำว่า “คนชิงชาติ” ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีพฤติกรรมจาบจ้วงสถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่นับถือศาสนา ไม่พอใจการบริหารประเทศของรัฐบาล โดยเฉพาะรัฐบาลทหารที่มีแนวคิดอนุรักษนิยม ดุถูกประเทศชาติ รวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณี หรือการดึงกลุ่มคนต่างชาติมาข้องเกี่ยวหรือแสวงประโยชน์จากคนในชาติ อาจเรียกได้ว่า “ชาติ” ในความหมายของกลุ่มผู้สนับสนุนรัฐบาล ให้ความสำคัญสูงสุดต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ประเพณี วัฒนธรรมไทย ศาสนาพุทธ ที่หลอมรวมเป็นชาติไทย

กล่าวได้ว่าวาทกรรม ‘ชิงชาติ’ ได้กลายเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาและการสื่อสารที่เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในสังคมไทย และได้กลายเป็นกระแสจนก่อให้เกิดการพูดถึงและจดจำนิยามความหมายส่วนหนึ่งจากกลุ่มผู้มีอำนาจนำหรือกองทัพได้ให้ความหมายผ่านการบรรยายในหัวข้อ “แผ่นดินของเราในมุมมองด้านความมั่นคง” โดย พล.อ. อภิรัชต์ คงสมพงษ์ (ผบ.ทบ.) เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2562 ที่กองบัญชาการกองทัพบก ในงานกิจกรรมมวลชนสัมพันธ์ ประจำปี พ.ศ.

2562 โดยสื่อมวลชน ฐานเศรษฐกิจ (2562) ได้สรุปประเด็นการกล่าวบรรยายที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม “ชังชาติ” ว่า “เป็นการส่งสัญญาณเตือนพรรคการเมือง และนักการเมืองเกิดใหม่ ที่ใช้ประชาธิปไตย บังหน้า สร้างปัญหาชังชาติ ป่วนประเทศสร้างความแตกแยก ล้วนสร้างแต่ปัญหาก่อความขัดแย้ง แตกแยกในสังคม....”

จากการกล่าวบรรยายถึงวาทกรรม “ชังชาติ” ดังกล่าว นายปิยบุตร แสงกนกกุล ส.ส.บัญชีรายชื่อ และเลขาธิการพรรคอนาคตใหม่ในขณะนั้น จึงได้จัดเวทีเพื่อรื้อสร้างและช่วงชิงนิยามความหมายของชาติ ภายใต้วาทกรรมชังชาติเสียใหม่ ผ่านการบรรยายพิเศษหัวข้อ “แผ่นดินของเราในมุมมองประชาธิปไตย: บทบาทของประชาชนในการสร้างชาติ” เมื่อวันที่ 12 ต.ค. 2562 อันเป็นการตอบโต้ที่มุ่งเน้นนำเสนอและสะท้อนให้เห็นว่า “ชาติ” คือ “ประชาชน” ที่สรุปได้ว่าการสร้างชาติจะยึดติดวิธีคิดโยงกับเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม แต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ ต้องสร้างคุณค่าพื้นฐานร่วมกันใหม่เพื่อสร้างชาติ อันประกอบด้วย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ เสมอภาพ การพึ่งพาอาศัยกัน และเคารพความแตกต่างหลากหลายของผู้อื่น ดังนั้น ถึงแม้ประชาชนจะคิดเห็นแตกต่างกัน ทะเลาะกัน สนับสนุนฝ่ายการเมืองแตกต่างกัน แต่ทุกคนเป็นประชาชนคนไทยอาศัยร่วมกัน การเคารพความเป็นคนของผู้อื่น ถ้าทำสำเร็จจะเป็นแผ่นดินของเรา เป็นแผ่นดินของคนไทยทุกคน เพราะฉะนั้น ความมั่นคงของชาติจึงเท่ากับความมั่นคงของประชาชน

นอกจากนี้ นายปิยบุตร แสงกนกกุล ได้นำส่วนหนึ่งของการบรรยายเพื่อตอบโต้วาทกรรม “ชังชาติ” มาโพสต์เผยแพร่ผ่านเฟซบุ๊กของตนเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2563 ด้วยการอธิบายและให้ความหมายของคำว่า “ชาติ” เพื่อรื้อสร้างการนิยามความหมายของกลุ่มผู้มีอำนาจ ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการให้ความรู้ ความเข้าใจ ที่จะนำไปสู่การปลุกฝังความคิด ความเชื่อแก่ประชาชน ที่สรุปได้ว่าภายใต้วาทกรรม “ชาติ” แท้จริงแล้วคือ “ประชาชน” ถ้าไม่มีประชาชน ก็ไม่มีชาติ โดยมีใจความที่สำคัญ ดังนี้

“...ปัจจุบันเป็นเรื่องล้าสมัยแล้วที่จะสร้างชาติด้วยการยึดโยงกับ สีมิว เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม เพราะปฏิเสธไม่ได้ว่ามีการเคลื่อนไหวของประชากรอยู่ตลอดเวลา โลกไร้พรมแดนมากขึ้น ดังนั้นการสร้างชาติโดยยึดโยงกับ สีมิว เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม อย่างเดียวไม่ได้อีกต่อไป ต้องอาศัยคุณค่าพื้นฐานร่วมกัน คุณค่าที่วันนี้ได้แก่ 1. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2. สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค 3. การพึ่งพาอาศัยกันฉันทมิตรระหว่างเพื่อนร่วมชาติ 4. เคารพความแตกต่างหลากหลาย ทั้งหมดนี้เป็นคุณค่าร่วมสมัยในยุคปัจจุบันที่หากประชาชนเชื่อมั่นในคุณค่าพื้นฐานเหล่านี้ได้ ยึดโยงกันด้วยเรื่องเหล่านี้ได้ เราจะสร้างชาติแบบสากลที่ทันสมัยได้ หากเราทำได้สำเร็จ เราจะเกิดชาติ จะเกิดแผ่นดินของเรา ซึ่งจะเป็นแผ่นดินของเรา ของคนไทยทุกๆ คน เมื่อชาติเท่ากับประชาชน ความมั่นคงของชาติและของประเทศก็คือความมั่นคงของประชาชน”

กล่าวได้ว่า วาทกรรม “ชาติ” ที่พรรคคอนาคตใหม่ได้รื้อสร้างความหมายเดิมที่ยึดโยงอยู่กับเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม แต่เพียงอย่างเดียว โดยให้นิยามความหมายใหม่ว่า ชาติคือประชาชน ถ้าไม่มีประชาชนรวมกัน ชาติก็ไม่เกิด ดังนั้น ชาติ จึงมีความหมายว่า จะทำอะไรให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี ตั้งแต่เกิดจนตาย ชาติ คือ การเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนในฐานะที่ประชาชนเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดในชาติ เพราะฉะนั้น ความรักชาติก็คือการที่ทุกคนมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการทำสิ่งเหล่านี้.

### 3.2.3 วาทกรรม “ความเป็นไทย”

มโนทัศน์ความเป็นไทยที่ประชาชนไทยได้รับการปลูกฝังมาอย่างเนิ่นนานและดำรงอยู่คู่สังคมไทย ได้กำหนดบทบาทหรือวิถีชีวิตของชาวไทยทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนวัฒนธรรมที่ยึดโยงอยู่กับสถาบันพระมหากษัตริย์ และพระพุทธศาสนา จนกลายเป็นอภิปรัชญาหนึ่งที่กลุ่มผู้มีอำนาจนำมาสร้างและนิยามความหมายให้ส่งผลไปยังวิถีปฏิบัติของคนในสังคมโดยไม่รู้ตัวว่ากลไกทางภาษาได้สร้างอำนาจแฝงฝังไว้ภายใต้วาทกรรม “ความเป็นไทย” โดยมีรัฐตัว และปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยมิต่อต้าน สงสัยหรือพยายามที่จะช่วงชิงนิยามความหมายความเป็นไทยเสียใหม่ เนื่องจากถูกปลูกฝังให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ตั้งมาต่อสังคมไทย

โดยสามชาย ศรีสันต์ (2563 : 164 - 166) ได้สรุปความหมายวาทกรรม “ความเป็นไทย” หมายถึง ช่วงเวลาหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์การพัฒนาของชาติไทยที่มีความสงบร่มเย็น มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คนไทยคือผู้มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความสามัคคีกันเพื่อต่อต้านภัยรุกรานจากภายนอก ตลอดจนการปฏิบัติตนให้เป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังจะเห็นได้จากการสร้างความเป็นไทยว่า “เมืองไทยนี้ดี” การที่เรามีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติทำให้ผู้คนมีคุณธรรมและระบบความเชื่อ การผลิตสร้างอุดมการณ์ความเป็นไทยในลักษณะนี้เป็นไปเพื่อสร้างความภาคภูมิใจ ความรักความหวงแหนต่อถิ่นฐานบ้านเกิด ยึดมั่นในชาติพันธุ์ความเป็นไทย จนนำไปสู่การกีดกันวัฒนธรรมหรือชาติพันธุ์อื่นอื่นเพื่อมิให้เกิดการกลืนกลาย ปิดกั้นความหลากหลาย ตลอดจนการอนุรักษ์ความเป็นไทยอย่างเช่นที่เป็นอยู่และมีเปิดกว้างให้นำไปสู่การพัฒนา

วาทกรรมความเป็นไทยกลายเป็นอุดมการณ์ที่สังคมไทยยึดมั่นมายาวนานได้สะท้อนออกมาในเชิงประจักษ์ผ่านการกำหนดนโยบายของผู้มีอำนาจนำในปัจจุบัน ให้นำไปสู่ตัวบทกฎหมายหรือข้อบังคับที่หน่วยงานราชการต้องปฏิบัติให้เกิดผลต่อผู้คนในสังคม โดยรัฐบาล พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กำหนดให้มีแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ในการขับเคลื่อนประเทศไทยตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็น



เงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองต่อความต้องการต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

อย่างไรก็ตาม การดำรงชีวิตด้วยการยึดมั่นในหลักความเป็นไทยตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นั้น อีกนัยหนึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าเงื่อนไขดังกล่าวมุ่งเน้นในหลักการพึ่งพาตนเองของประชาชน ที่ได้สร้างบรรทัดฐานทางสังคมให้ประชาชนต้องปฏิบัติกันอย่างหนัก ต้องไม่เกียจคร้านภายใต้ระบอบทุนนิยม สร้างความเป็นปัจเจกชนที่ต้องพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพาสวัสดิการของรัฐ หากความยากจนโดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลเมืองหลวงยังคงดำรงอยู่นั้น มักจะถูกเหยียดหยามและกล่าวอ้างขึ้นเป็นเหตุผลได้ว่าเป็นเพราะไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ จนทำให้คนยากจนถูกลดสถานะเป็นเพียงคนชายขอบ และไม่ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐหรือผู้มีอำนาจอย่างที่ควรจะเป็น

โดยพรรคอนาคตใหม่ได้พยายามรื้อสร้างและช่วงชิงการนิยามความหมายให้กับ “ความเป็นไทย” ใหม่ ด้วยการใช้กลไกทางภาษาในการสื่อสาร สร้างความหมายและเผยแพร่ความหมายใหม่ผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ให้นำไปสู่การเปลี่ยนโลกทัศน์ความเป็นไทยในมุมมองของคนไทย ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนวิถีชีวิตคนไทย โดยเฉพาะกลุ่มคนชายขอบ กลุ่มคนยากจน กลุ่มแรงงาน กลุ่มคนชาติพันธุ์อื่นที่มีความหลากหลายและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทย ที่เคยถูกปิดกั้นและผลักให้กลายเป็นอื่นจนมิได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองและครอบครัว และก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำที่นำไปสู่ความยากจนให้เต็มพื้นที่ในสังคมไทย ดังนี้

เฟซบุ๊กพรรคอนาคตใหม่ได้เผยแพร่ข้อคิดเห็น เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2562 ในประเด็นแรงงานไทยที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพผู้คนชนบทที่ต้องย้ายถิ่นฐานมาหารายได้ในเมืองหลวงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น โดยพรรคอนาคตใหม่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้าง ความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่มีอาจผลักดันให้ผู้คนเหล่านี้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ ด้วยการรื้อสร้างและนิยามความหมายใหม่ให้กับความเป็นไทยที่คนไทยควรต้องอยู่ภายใต้การมีสวัสดิการที่ดีจากรัฐ มีการเปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่ม การสร้างความเท่าเทียมที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับคนไทย แรงงานไทยได้อย่างแท้จริง พร้อมการนำเสนอนโยบายที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของพรรคใจความว่า

“ช่วงปีใหม่ที่ผ่านมา เมืองใหญ่ ๆ อย่างกรุงเทพฯ จะดูโล่งทันตาจากผู้คนที่หวนกลับไปหาผู้เป็นที่รักที่ต้องจากกันไกลมาทั้งปี ความจริงที่ลึกลงไป พื้นที่ของผู้ใช้แรงงานจำนวนมากมายมหาศาล คือผู้ขับเคลื่อนชีวิตของเมืองด้วยเช่นกัน เขาเหล่านั้น ผู้เอาแรงกายมาแลกความฝัน

เรียบง่าย ฝันที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งของตัวเอง พ่อแม่ รวมทั้งลูกหลานรุ่นถัดๆ ไป แต่ฝันของพวกเขาไม่เคยเป็นจริง ซ้ำยังเหมือนกับเกินเอื้อมอย่างยิ่ง เพียงเพราะพี่น้องแรงงานจำนวนมากถูกขีดเส้นให้อยู่นอกระบบ ไร้สวัสดิการใดๆ แม้ขั้นพื้นฐานที่สุด

พรรคอนาคตใหม่ เสนอนโยบายที่จะดึงพี่น้องทุกคนให้ได้ลุกขึ้นมายืนเคียงบ่าเคียงไหล่กัน สวัสดิการจากรัฐไม่ใช่เพียงการสงเคราะห์สั้นๆ ช่วงเทศกาล แต่ประชาชนทุกคนมีสิทธิอย่างเต็มที่ที่จะได้รับการดูแลจากรัฐตั้งแต่เกิดจนวันตาย รัฐสวัสดิการจากรัฐพรรคอนาคตใหม่ ไม่ใช่สำหรับคนจน ไม่ใช่สำหรับคนรวย ไม่เจาะจงให้ใครดูเป็นภาระของชาติ ไม่มีคำว่าภาระ เพราะรัฐสวัสดิการนี้ จะเป็นของคนไทยทุกๆ คนอย่างเท่าเทียมกัน #พรรคอนาคตใหม่ #คนเท่าเทียมกัน #ไทยเท่าทันโลก”

หรือการชี้ให้เห็นในประเด็นของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทย ที่ควรได้รับการยอมรับและได้รับการดูแลจากรัฐให้เป็นไปอย่างเท่าเทียมตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยพรรคอนาคตใหม่ได้แสดงความคิดเห็นผ่านเฟซบุ๊กพรรคอนาคตใหม่ เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2562 ใจความว่า

“ชาวม้ง ชาวปกากะญอ ล้วนมีชีวิตมีภาษา มีวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง เป็นหนึ่งในหัวเรียวหัวแรงของการสร้างชาติไทย แต่พวกเขาถูกรีดรอนสิทธิและเสรีภาพ กลับต้องพบกับปัญหาต่างๆ มากมาย ทั้งการเลือกปฏิบัติโดยเจ้าหน้าที่รัฐบางส่วน การถูกกีดกันจากการเข้ารับราชการ และที่สำคัญที่สุดคือปัญหาที่ดินทำกิน รวมถึงการเข้าไม่ถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต อันเนื่องจากรัฐไม่ยอมให้สถานะพลเมืองแก่พวกเขา...

ในฐานะที่เป็นคนไทยเหมือนกัน รัฐบาลไทยจึงมีหน้าที่ให้สิทธิในการครอบครองที่ดินทำกิน สวัสดิการที่เท่าเทียมแก่พลเมืองโดยเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

ขอให้ปีหน้าฟ้าใหม่ คนไทยทุกชาติพันธุ์ ทุกภาษา ทุกศาสนา มีชีวิตความเป็นอยู่ มีศักดิ์ศรีเสมอหน้ากัน ได้คำว่า “ไทย””

จะเห็นได้ว่า พรรคอนาคตใหม่ได้พยายามรื้อสร้างและช่วงชิงนิยามความหมายใหม่กับวาทกรรม “ความเป็นไทย” ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่คนไทยยึดมั่นถือมั่นมาอย่างยาวนาน ด้วยการไม่กดทับความคิดที่แตกต่างหลากหลาย ยอมรับและอยู่ร่วมกับกลุ่มคนหลายชาติพันธุ์ ตลอดจนการรื้อสร้างให้เห็นถึงการที่ประชาชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้นั้นมิใช่การพึ่งพาเพียงแต่ตนเอง แต่รัฐหรือผู้มีอำนาจควรจัดให้มีสวัสดิการของรัฐกระจายไปสู่คนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม เพื่อพัฒนาคนและพัฒนาชาติไทยไปอย่างสร้างสรรค์ การช่วงชิงความหมายดังกล่าวของพรรคอนาคตใหม่กระทำทั้งในห้วงก่อตั้งพรรค และในห้วงของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ.

2562 อันเป็นสนามในการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดของผู้คน ด้วยการเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ในลักษณะของการตอบโต้ความหมายเดิมที่ดำรงอยู่ในสังคม และจึงโน้มน้าวให้ผู้คนรับรู้ เข้าใจ ตระหนัก และเห็นถึงภาคปฏิบัติการณ์ที่ผู้มีอำนาจแฝงฝังไว้ภายใต้วาทกรรม “ความเป็นไทย” พร้อมทั้งที่พรรคอนาคตใหม่ได้เสนอรูปแบบการใช้ชีวิตใหม่ที่พึงปรารถนา ผ่านนโยบายที่สนับสนุนประชาชนด้วยสวัสดิการของรัฐที่ถูกกดทับด้วยหลักการพึ่งพาตนเอง ให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียม อันเป็นหมุดหมายและอุดมการณ์หลักของพรรคอนาคตใหม่

### 3.2.4 วาทกรรม “ปฏิรูปกองทัพ”

นอกจากการรื้อสร้างวาทกรรมหลักแล้ว พรรคอนาคตใหม่ได้พยายามให้ความหมายและกำหนดนิยามหรืออุดมการณ์ใหม่ต่อสังคมการเมืองไทย โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์การกำหนดนิยามความหมายใหม่ของวาทกรรม ซึ่งประกอบไปด้วยอุดมการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ ที่ถูกผลิตสร้างขึ้นใหม่ภายใต้การเคลื่อนไหวของสนามวาทกรรมเพื่อปะทะกับอุดมการณ์ชุดเดิมที่ดำรงอยู่ในสังคม อุดมการณ์จึงก่อรูปขึ้นจากวาทกรรมของขบวนการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่ถูกผลิตสร้างขึ้นใหม่ โดยเสนอต่อสังคมเพื่อปะทะเข้ากับอุดมการณ์ชุดเดิมที่มีอยู่ อันเป็นการกำหนดนิยามความหมายในเชิงอุดมการณ์การดำเนินชีวิตชุดใหม่ ซึ่งเป็นการกำหนดนิยามจากเบื้องล่าง เป็นการกำหนดนิยามเพื่อเสนอตัวตน อัตลักษณ์ ความต้องการของผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองไทย โดยเป็นการผลิตสร้างอุดมการณ์ขึ้นจากวาทกรรม เป็นอุดมการณ์ทางวาทกรรม ที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อ ประกอบด้วย ค่านิยม ความคิดเห็น ฐานความรู้ และกฎเกณฑ์ของการผลิตสร้างความหมายที่อยู่เบื้องหลัง ที่สะท้อนออกมาในรูปแบบแผนการปฏิบัติทางสังคม

โดยผู้วิจัยหยึกหยักที่จะศึกษาผ่านวาทกรรม “ปฏิรูปกองทัพ” ของพรรคอนาคตใหม่ ที่เชื่อมแน่นอยู่ภายใต้อุดมการณ์ประชาธิปไตย ตามหลักการสิทธิมนุษยชน โดยวิเคราะห์การกำหนดนิยามหรืออุดมการณ์ ตลอดจนแนวปฏิบัติใหม่ต่อสังคมการเมืองไทยเพื่อชี้ให้เห็นถึงอุดมการณ์ใหม่ของอำนาจและบทบาทกองทัพต่อสังคมการเมืองไทยที่พรรคอนาคตใหม่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

พรรคอนาคตใหม่ก่อตั้งขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อต้องการหาทางออกของวิกฤตการณ์การครองอำนาจโดยรัฐบาลทหารนำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่เข้าสู่อำนาจด้วยการรัฐประหารและปกครองประเทศมาเป็นเวลายาวนานกว่า 4 ปี โดยให้เหตุผลว่าการยึดครองอำนาจดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการรวบอำนาจโดยปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการเลื่อนมิให้มีการเลือกตั้งทั่วไป การควบคุมสื่อมวลชน และนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจำกัดการแสดงความคิดเห็นเชิงต่อต้านการบริหารงานของรัฐบาลจากประชาชน อันเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพ จนนำไปสู่วิกฤตการณ์พัฒนาประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นต่อสังคมการเมืองไทย

อย่างที่ฟังจะเป็น ส่งผลให้การเมืองไทยถูกแบ่งแยกออกเป็นฝักฝ่าย ประชาชนต่างถูกทำให้เชื่อว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นคือความขัดแย้งระหว่าง “ประชาชน” ในขณะที่ผู้มีอำนาจได้ใช้โอกาสดังกล่าว ในการแสวงประโยชน์จากความขัดแย้งนั้น

พรรคอนาคตใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่กล่าวได้ว่ามีสถานะรอง หรือผู้ที่ไม่มีอำนาจเช่นรัฐได้แสดงจุดยืนด้วยการยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย ตามหลักการประชาธิปไตยสากล หลักนิติรัฐ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคทางการเมือง ในการเป็นตัวแทนที่จะฟื้นฟูความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยให้กลับคืนมา นำพาประเทศออกจากภาวะวิกฤต สร้างระบอบการเมืองที่ดี ผ่านการต่อสู้ ปะทะประสาน และช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดกับอุดมการณ์หลักที่ดำรงอยู่ในสังคมการเมืองไทย ด้วยการลงชิงชัยในสนามเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นสนามทางความคิดที่มีความสำคัญ ส่งเสริมให้พรรคอนาคตใหม่มีบทบาทที่โดดเด่นในการนำเสนอแนวคิด นโยบาย ผ่านการสร้างการรับรู้ทั้งการลงพื้นที่หาเสียง การสัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชน และที่สำคัญผ่านการสร้างพื้นที่ทางความคิดของตนเอง หรือสื่อสังคมออนไลน์ ที่ได้มีการเผยแพร่อุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อต่าง ๆ ที่แตกต่างจากบรรทัดฐาน หรือความเชื่อที่มีอยู่เดิมให้เกิดขึ้นต่อประชาชนชาวไทย โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ที่จะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการเมืองไทยในอนาคต ตลอดจนมุ่งเน้นกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยต่อการครองอำนาจของรัฐบาลกองทัพที่มีได้มาจากการเสียดังของประชาชน

พรรคอนาคตใหม่เน้นย้ำให้ประชาชนเห็นว่าอำนาจแท้จริงแล้วเป็นของประชาชน มิใช่ชนชั้นนำทางการเมืองหรือกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่คนที่ยึดอำนาจจากประชาชนด้วยการให้เหตุผลหรือทำให้เชื่อว่าต้องการเข้ามาแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ความคิด แต่แฝงไว้ด้วยการหาประโยชน์ส่วนตนและมีได้พัฒนาประเทศไปอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนเน้นย้ำให้เห็นว่า ประชาชน คือ ผู้ทรงอำนาจสูงสุด และจะร่วมกันนำพาสังคมไทยก้าวไปสู่อนาคตใหม่

ภายใต้บริบทการครองอำนาจของรัฐบาล คสช. และสนามวาทกรรมที่มีการต่อสู้ช่วงชิงการนิยามความหมายให้แก่ถ้อยคำ พรรคอนาคตใหม่ได้ปะทะประสานกับอุดมการณ์แนวคิดหลักที่ดำรงอยู่ในสังคมด้วยการเสนอนโยบายปฏิรูปกองทัพ อันเป็นการท้าทายกลุ่มผู้มีอำนาจจากประชาชนคนเบื้องล่างที่มีเคยปรากฏให้เห็นได้บ่อย ส่งผลให้แนวคิดการปฏิรูปกองทัพกระจายออกไปอย่างกว้างขวาง เกิดการรับรู้ในวงกว้าง ทำให้การเสนอนโยบายการปฏิรูปกองทัพของพรรคอนาคตใหม่กลายเป็นนิยามความหมายใหม่ที่ผู้คนหันมาให้ความสนใจและนำไปสู่การสนับสนุนแนวนโยบายดังกล่าว อันจะส่งผลกระทบต่อวิถีปฏิบัติหรือบรรทัดฐานดั้งเดิมในสังคมไทย

วาทกรรม “ปฏิรูปกองทัพ” พรรคอนาคตใหม่ได้กำหนดนิยามความหมายใหม่ให้กับสังคม โดยเสนอนโยบาย และกฎเกณฑ์ใหม่ด้วยการปฏิรูปกองทัพให้เป็นของประชาชน ลดจำนวนนายพล และอาวุธ ยกเลิกการเกณฑ์ทหารเปลี่ยนเป็นความสมัครใจ โดยเสนอแผนการปฏิรูปสรุปได้ ดังนี้

1) ยึดหลักการกองทัพต้องอยู่ใต้รัฐบาลพลเรือน โดยยึดหลักการรัฐบาลพลเรือนอยู่เหนือทหาร เริ่มจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบังคับบัญชาจากระบบผู้บัญชาการเหล่าทัพมาเป็นระบบเสนาธิการร่วม เพื่อให้กระบวนการตัดสินใจต้องยึดโยงกับรัฐบาลพลเรือน และมีความรับผิดชอบต่อรัฐสภา ปรับอำนาจในการตัดสินใจ

2) ลดขนาดกองทัพให้เล็กลง และทันสมัยขึ้น โดยลดจำนวนกำลังพลลง 40% และลดอัตรานายพลลงเหลือ 1 ใน 4 ด้วยการปรับโครงสร้างด้านกำลังพล

3) ยกเลิกการเกณฑ์ทหารและเปลี่ยนเป็นระบบสมัครใจ ยกเว้นกรณีสงคราม โดยมีสัญญาจ้าง 5 ปี เพื่อฝึกเป็นทหารอาชีพ ได้ค่าตอบแทนสูงและสวัสดิการเป็นธรรม มีเส้นทางก้าวหน้าในอาชีพ และได้รับการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน

4) ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีป้องกันประเทศ เพื่อให้กองทัพมีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ และความคล่องตัว

5) ยุติระบบอุปถัมภ์ เส้นสายในกองทัพที่เป็นการแทรกแซงทางการเมือง การปกครอง

โดยพรรคอนาคตใหม่ได้อธิบายและให้เหตุผลถึงการเสนอแนวทางดังกล่าวว่า ปัญหาทหารแทรกแซงการเมืองไทยมีมานาน ประเทศไทยมีรัฐประหาร 13 ครั้ง และทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองตลอด แต่ประวัติศาสตร์ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าการปกครองภายใต้ระบอบทหารทำให้ระบอบประชาธิปไตยไม่พัฒนา ในขณะที่กองทัพกลับเพิ่มส่วนแบ่งอำนาจและทรัพยากรของตนเอง ดังนั้น เพื่อยุติวงจรรัฐประหาร เปลี่ยนให้กองทัพเป็นทหารอาชีพ และนำกองทัพออกจากการเมือง

จะเห็นได้ว่า พรรคอนาคตใหม่เสนอแนวทางการปฏิรูปกองทัพภายใต้อุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชน ด้วยการให้ความสำคัญต่อประชาชนในการมีสิทธิที่จะเลือกเกณฑ์ทหารด้วยความสมัครใจ มิใช่การบังคับอย่างที่สังคมไทยดำรงจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการเสนอนโยบายดังกล่าว ถือเป็นภาระปะทะประสานกับกลุ่มผู้มีอำนาจหรือกองทัพในการลดบทบาทและความชอบธรรมของรัฐบาลทหารในการปกครองประเทศ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนความเชื่อ ความคิด ตลอดจนค่านิยมของประชาชนไทย

จากการศึกษา พบว่า กระบวนการทางยุทธศาสตร์ของพรรคอนาคตใหม่ คือ การใช้สนามเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2562 ในการเผยแพร่วาทกรรม “ปฏิรูปกองทัพ” และแนวทางปฏิบัติผ่านการกำหนดให้เป็นนโยบายหาเสียงของพรรค การเผยแพร่และเน้นย้ำเกิดขึ้นทั้งในภาคภาษาและภาคปฏิบัติการทางสังคมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างการรับรู้ โน้มน้าวให้ผู้คนเกิดภูมิทัศน์ต่อบทบาทของทหารในสังคมการเมืองไทยเสียใหม่ ซึ่งได้รับการตอบรับจากสื่อมวลชนและประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่รับแนวคิดและสนับสนุนด้วยการส่งต่ออุดมการณ์ดังกล่าวให้กว้างขวางออกไป โดยแนวคิดหรืออุดมการณ์ที่พรรคอนาคตใหม่ได้ผลิตสร้างวาทกรรม “ปฏิรูปกองทัพ” ส่งผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติ หรือโลกทัศน์ของผู้คนในสังคม ซึ่งจากการค้นคว้าข้อมูล พบว่าในห้วงของการนำเสนอแนวคิดหรือนโยบายดังกล่าว มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งออกมาแสดงความคิดเห็นในเชิงสนับสนุน โดยชี้ให้เห็นถึงการต้องสูญเสียโอกาสหรือประโยชน์จากการต้องเข้าเกณฑ์ทหาร ที่ต้องฝึกปฏิบัติในค่ายทหารเป็นระยะเวลา 2 ปี โดยที่มิได้สมัครใจ อันเป็นการไปกระทบต่อพันธกิจหรือหน้าที่ของผู้คนเหล่านั้นที่ต้องดำเนินพันธกิจหรือหน้าที่อย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันให้ต้องหยุดชะงัก ตลอดจนชี้ให้เห็นว่า การฝึกทหารมิได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศอย่างแท้จริง เนื่องจากปัจจุบันนี้การแข่งขันทางการทหารมิได้สำคัญอย่างเช่นในอดีตที่เป็นไปเพื่อการทำสงครามล่าอาณานิคมและการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด แต่เป็นการแข่งขันทางเศรษฐกิจหรือการทำสงครามทางการค้าที่ต้องอาศัยการขับเคลื่อนทางเทคโนโลยี ความรู้ และทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถในการพัฒนาประเทศให้มั่นคงเข้มแข็ง

สรุป การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ ทั้งการผลิตสร้างวาทกรรมเพื่อตอบโต้วาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ในสังคมการเมืองไทย การรื้อสร้างวาทกรรม หรือการให้นิยามความหมายใหม่แก่สังคมสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการปะทะประสาน ต่อรองกับวาทกรรมหลักหรือวาทกรรมที่ครอบงำสังคมนานมาจนถึงปัจจุบัน ในบริบทที่ภาษาถูกใช้ในการปฏิบัติการ ถึงแม้ว่าผู้ที่มีสถานะรองหรือผู้ที่ถูกกระทำนั้นจะตกอยู่ภายใต้การควบคุมของวาทกรรมหลักก็ตาม แต่ไม่ได้เบ็ดเสร็จเด็ดขาด เนื่องจากปัจจัยที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเติบโตของเทคโนโลยี การขับเคลื่อนด้วยการสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วที่ได้ส่งต่อ แพร่กระจายแนวคิด หลักการประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นสิทธิมนุษยชนให้ซึมลึกและปลูกฝังให้เกิดการต่อต้านการควบคุมอำนาจในรูปแบบเผด็จการอันเป็นการลิดรอนสิทธิของพลเมือง จนก่อให้เกิดการตอบโต้ ต่อรอง และนำไปสู่การผลิตสร้างวาทกรรมที่ตอบโต้และปรับเปลี่ยนความหมายทางวาทกรรม ปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และทัศนคติของผู้คน ดังนั้น วาทกรรมจึงเป็นพลวัตของการปฏิสัมพันธ์ และกลยุทธ์ของการสร้างวาทกรรมที่ไม่หยุดนิ่งตายตัวด้วยการอาศัยกลไกทางภาษาในการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองไปยังประชาสังคมโดยปราศจากการใช้อำนาจในการบีบบังคับ เพื่อให้ประชาชนยินยอมพร้อมใจที่จะปฏิบัติ

ตาม ให้เป็นตามที่พรรคอนาคตใหม่พยายามนำเสนอ ปลุกฝัง และโน้มน้าวผู้คนให้เห็นถึงอำนาจที่แฝงฝังภายใต้วาทกรรมที่ดำรงอยู่เดิม เพื่อควบคุมความคิด ความเชื่อให้ปฏิบัติตาม ไม่ว่าจะจากงานแถลงวิสัยทัศน์ของพรรค หรือรูปแบบการแถลงการณ์ที่มักเริ่มถึงการย้อนอดีต ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย ด้วยประโยคติดปากของทั้งปิยบุตร และธนาธรว่า ‘เราถูกทำให้เชื่อว่า....’ และ ‘พรรคอนาคตใหม่ต้องการพิสูจน์ให้เห็น ว่าความเชื่อเหล่านั้นไม่เป็นจริง’ (เดอะ เมตเตอร์, 2561)



## บทที่ 5

### สรุปการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “พรรคอนาคตใหม่กับการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย” ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำเสนอแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยนำเสนอสรุปผลการวิจัยที่สำคัญ แบ่งเป็น 3 ข้อ ได้แก่ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

#### 1. สรุปการศึกษา

##### 1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาบริบทสังคมการเมืองไทยในห้วงการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่

1.1.2 เพื่อศึกษากลไกการทำทลายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรรคอนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย

1.1.3 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักในสังคมของพรรคอนาคตใหม่

##### 1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “พรรคอนาคตใหม่กับการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ศึกษาและวิเคราะห์ผ่านแนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสซีในประเด็นการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย การต่อสู้กับอุดมการณ์หลักและยึดกุมพื้นที่ทางความคิดของประชาชน การศึกษาหลักการครองอำนาจนำ ที่พรรคอนาคตใหม่พยายามช่วงชิงการนิยามความหมาย อุดมการณ์ทางการเมือง ให้เกิดขึ้นกับประชาสังคมโดยปราศจากการใช้กำลังอำนาจบังคับ แต่เป็นการใช้อำนาจในลักษณะของการโน้มน้าว ชักจูง สร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ การกล่อมเกลาคำความรู้ ความคิดของผู้คนเป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่เป็นผู้สนับสนุนหลัก และจะเป็นผู้กำหนดทิศทางสังคมไทยในอนาคต ด้วยการผลิตสร้างวาทกรรมทางการเมือง เพื่อหรือสร้างวาทกรรมหลัก และเสนอแนวความคิด แนวการ



ปฏิบัติใหม่ รวมทั้งที่ถูกกดทับหรือปิดกั้นให้กลายเป็นอื่น อันเป็นการสร้างความจริงชุดใหม่ในสังคมไทย โดยศึกษาผ่านกรอบแนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม

โดยศึกษาตั้งแต่ห้วงของการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ.2562 และการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะฝ่ายค้าน จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรค โดยอาศัยการเก็บและรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์ตัวบทที่ปรากฏในเอกสาร รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตสร้างอุดมการณ์ ชุดความคิด วาทกรรม รวมถึงการใช้กลไกการครองอำนาจนำทางความคิด ในการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสาร พรรคอนาคตใหม่ และสร้างชุดความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นกับประชาสังคม โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

### 1.2.1 แหล่งข้อมูล

โดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นตัวบทที่ปรากฏในเอกสาร การแสดงความคิดเห็น การอธิบายให้ชุดข้อมูลของแกนนำพรรคอนาคตใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรค และของตนเอง ที่เกี่ยวข้องกับกลไกการทำหายการครองอำนาจนำเดิม เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย กระบวนการผลิตสร้างอุดมการณ์ ชุดความคิด วาทกรรม ปฏิบัติการทางวาทกรรม เพื่อสร้างชุดความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นกับประชาสังคม ทั้งจากสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่ สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ บทสัมภาษณ์ บทความวิชาการ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

### 1.2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นตัวบทที่ปรากฏในเอกสาร การแสดงความคิดเห็น การอธิบายให้ชุดข้อมูลของแกนนำพรรคอนาคตใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพรรค และของตนเองที่เกี่ยวข้องกับกลไกการทำหายการครองอำนาจนำเดิม เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย กระบวนการผลิตสร้างอุดมการณ์ ชุดความคิด วาทกรรม ปฏิบัติการทางวาทกรรม เพื่อสร้างชุดความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นกับประชาสังคม ทั้งจากสื่อสังคมออนไลน์ของพรรคอนาคตใหม่ สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ บทสัมภาษณ์ บทความวิชาการ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

### 1.2.3 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเชิงลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นตัวบทที่ปรากฏในเอกสารนั้น เนื่องจากการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งให้ความสำคัญกับนักวิจัยในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัย ผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการศึกษา จำแนกข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรทั้งหมด และคัดสรรข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสนับสนุนการศึกษาตีความและวิเคราะห์กระบวนการผลิตสร้างอุดมการณ์ ชุดความคิด วาทกรรม รวมถึงกลไกการทำ

ทนายการครองอำนาจนำเดิม เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย ในการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารพรรคอนาคตใหม่ และสร้างชุดความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นกับประชาสังคม

#### 1.2.4 การจัดระเบียบข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการตั้งคำถามเพื่อสืบค้นตัวบทที่ปรากฏในเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแยกประเด็น

- 1) บริบทสังคมการเมืองไทยในห้วงการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่
- 2) กลไกการทำทนายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรรคอนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย
- 3) กระบวนการสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักในสังคมของพรรคอนาคตใหม่

#### 1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษา รวบรวมข้อมูลตัวบทที่ปรากฏในเอกสาร รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอมาคัดกรอง การนำข้อมูลต่างๆ มาปรับลดหรือหาข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลมาแสดงโดยการพรรณนา แล้วจึงสังเคราะห์จนได้ข้อสรุป สามารถแสดงผลที่น่าเชื่อถือได้ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีการครองอำนาจนำทางความคิดของอันโตนิโอ กรัมสกี และกรอบแนวคิดวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์

### 1.3 ผลการวิจัย

**1.3.1 บริบทสังคมการเมืองไทยในห้วงการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่** พบว่า พรรคอนาคตใหม่ คือ กลุ่มผู้มีสถานะรองตามแนวคิดของกรัมสกี เป็นกลุ่มชนชั้นหรือกลุ่มทางสังคมที่มีสภาพเงื่อนไขทางสังคมที่ไม่เท่าเทียม ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม มีสถานการณ์ความเป็นรองที่เกิดจากบริบทเชิงโครงสร้าง ที่รวมตัวกันเพื่อต้องการจะหลุดจากสถานะหรือสภาพเงื่อนไขที่เป็นรองเหล่านั้น โดยการท้าทายโลกทัศน์เดิมของกลุ่มผู้มีอำนาจนำหลัก ผ่านการใช้กลไกการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นแก่มวลชนโดยปราศจากการใช้กำลังบีบบังคับ หรือการใช้กลไกอำนาจรัฐ เพื่อให้ประชาชนยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตาม

โดยพรรคอนาคตใหม่ก่อตั้งขึ้นจากการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกัน คือ ยึดหลักการปกครองประเทศโดยประชาชนและเพื่อประชาชน มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองไทยให้หลุดพ้นจากระบอบอำนาจนิยม ซึ่งการต่อสู้ของกลุ่มผู้มีสถานะ

รองเพื่อให้ได้รับชัยชนะนั้น ต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการต่อสู้ ต้องลดทอน กด หรือกำจัดกลุ่มพลังที่มีอำนาจอยู่เดิม และต้องครอบครองความยินยอมพร้อมใจทั้งในเชิงรุกและเชิงรับให้เกิดขึ้นเหนือมวลชน กล่าวคือ การต่อสู้ของพรรคอนาคตใหม่เป็นการต่อสู้โดยตรงที่พื้นที่เชิงอุดมการณ์ กลยุทธ์การต่อสู้ของผู้มีสถานะรองนั้น ไม่ใช่การต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่เป็นการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิด (War of position) เพื่อจัดวางความสัมพันธ์ทางสังคมใหม่ในพื้นที่ของประชาสังคม ภายใต้วิกฤตการครองอำนาจนำของชนชั้นผู้ปกครองหรือรัฐบาล ที่เป็นการครองอำนาจผ่านกลไกอำนาจรัฐ แต่ไม่สามารถสร้างการนำทางความคิดได้โดยสมบูรณ์

โดยการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่เกิดขึ้นในห้วงที่บริบทและบรรยากาศทางการเมืองในขณะนั้น มีความแตกแยกทางความคิดอย่างชัดเจนระหว่างกลุ่มคนที่สนับสนุนระบอบคสช. และกลุ่มคนที่สนับสนุนระบอบทักษิณ อย่างไรก็ตาม มีกลุ่มคนอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และเปื้อนหายับรรยากาศการเมืองแบบเดิม รวมทั้งต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองไทยอย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ หรือ New Voter ที่เติบโตภายใต้บริบทการเมืองสมัยใหม่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญ รวมถึงการหันมาให้ความสนใจประวัติศาสตร์นอกตำรา ที่ล้วนเป็นทางเลือกในการรับรู้ข้อมูล ชุดความคิด ความจริงชุดใหม่ นอกเหนือจากกลไกต่าง ๆ ที่ผู้ครองอำนาจนำพยายามเผยแพร่ชุดความคิดเดิมเพื่อสร้างการนำทางความคิดไปยังมวลชน

กลุ่มคนรุ่นใหม่เหล่านี้ถือเป็นกำลังสำคัญในการสนับสนุนพรรคอนาคตใหม่ สนับสนุนหลักเสรีภาพ ความเท่าเทียมตามหลักประชาธิปไตยสากล ที่แตกต่างจากประชาธิปไตยในรูปแบบเดิมหรือประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ที่ยึดโยงอยู่กับชนชั้นนำ กองทัพ หรือแม้กระทั่งสถาบัน ด้วยการถ่ายทอด ส่งต่อ และแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เป็นผลให้พรรคอนาคตใหม่ซึ่งเป็นพรรคการเมืองใหม่มีตัวแทนในสภากว่า 80 ที่นั่ง ทำหน้าที่ในฐานะฝ่ายค้าน และให้การตรวจสอบการบริหารประเทศของรัฐบาล นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีอีกสมัย นอกจากนี้ พรรคอนาคตใหม่มุ่งเน้นการทำงานนอกรัฐสภา หรือการทำงานทางความคิดผ่านการสร้างพื้นที่ความคิดทางการเมืองของตนเอง ทั้งการสร้างสื่อสังคมออนไลน์ การลงพื้นที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ข้อมูล สร้างการรับรู้ ถ่ายทอดอุดมการณ์จนนำไปสู่การปลุกฝังค่านิยมประชาธิปไตยในรูปแบบสากลที่ให้ความสำคัญกับเสียงของประชาชน ส่งผลให้เกิดการสนับสนุนจากกลุ่มพลังทางการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ออกมาขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม และปฏิเสธไม่ได้เลยว่าพรรคอนาคตใหม่เป็นกลุ่มพลังทางการเมืองที่สำคัญที่แม้จะถูกยุบพรรคไปแล้ว แต่สามารถปลุกกระแสต่อต้านรัฐประหาร ต่อต้านการสืบทอดอำนาจของรัฐบาลทหาร และกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมืองผ่านเครื่องมือที่สำคัญ หรือสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยการสร้างการรับรู้ การให้ข้อมูล การปลุกฝังให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และไม่ยินยอม

พร้อมใจปฏิบัติตามผู้นำที่ปกครองโดยปราศจากการรับฟังเสียงของประชาชน อันนำไปสู่การเคลื่อนไหวจากกลุ่มเยาวชน ที่ได้ขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมือง การชุมนุมประท้วงรัฐบาลในรูปแบบใหม่ที่สร้างสรรค์ ไม่ยึดติดกับการชุมนุมประท้วงรูปแบบเดิม นำเสนอข้อเรียกร้องที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ และที่สำคัญ ไม่ผูกติดหรือยึดติดอยู่กับพรรคการเมืองใด แต่เป็นไปตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ยึดมั่น

**1.3.2 กลไกการทำทลายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรรคอนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย** พบว่า พรรคอนาคตใหม่ได้ทำทลายโลกทัศน์เดิม ในห้วงวิกฤตการครองอำนาจนำของชนชั้นผู้ปกครองหรือรัฐบาล ที่ไม่สามารถสร้างการนำทางความคิดได้โดยทั้งหมด เป็นผลให้ประชาชนจำนวนมากเริ่มหมดความเชื่อมั่นในการบริหารงานของรัฐบาล หนีห่างจากอุดมการณ์แบบดั้งเดิม สถานการณ์เช่นนี้เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดกลุ่มพลังทางสังคมที่ถูกครองอำนาจนำหรือผู้มีสถานะรอง โดยการนำของกลุ่มปัญญาชนหรือพรรคอนาคตใหม่ที่พยายามท้าทายโลกทัศน์หรือการมองโลกในแบบเดิมที่ได้พยายามช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทยผ่านทั้งกลไกรัฐสภาและกลไกการจัดวางความคิดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่สัมพันธ์กับรูปแบบการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสังคมไทยในปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงไป จากการศึกษาที่มีแนวโน้มของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้นเรื่อย ๆ รวมถึงการสร้างเนื้อหาข้อมูลต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความสนใจของประชาชนและบริบทสถานการณ์โลก โดยเฉพาะในประเด็นที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ไม่ว่าจะเป็นหลักการประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชน สิทธิและเสรีภาพ และหลักความยุติธรรม ตลอดจนมีการเลือกใช้คำ เหตุผลประกอบที่ชัดเจน ตรงประเด็น และอธิบายให้เข้าใจง่าย ต่อเนื่องและเชื่อมโยงสู่ทุกพื้นที่ทางความคิดของพรรคอนาคตใหม่ ที่ทำให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่สื่อไปถึงแนวคิดและอุดมการณ์ของพรรคไหลเวียนอย่างต่อเนื่อง และตอกย้ำให้ซึมซับไปสู่ความคิด ความเชื่อของประชาชนผู้รับข้อมูล จนสามารถสร้างอำนาจในการเผยแพร่ข้อมูลไปยังประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีอัตราการใช้สื่อสังคมออนไลน์สูง ตลอดจนมีความเป็นปัจเจกและยึดมั่นในหลักความเป็นประชาธิปไตยสากล ต่อต้านการละเมิดสิทธิมนุษยชน อันเป็นการสร้างแนวร่วมทางการเมืองจากกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกัน ซึ่งได้นำไปสู่การขับเคลื่อนทางความคิดที่ท้าทายต่ออำนาจนำของรัฐให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรมนั่นเอง

**1.3.3 กระบวนการสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักในสังคมของพรรคอนาคตใหม่** พบว่า พรรคอนาคตใหม่ได้มีการผลิตสร้างวาทกรรมขึ้นภายใต้การเคลื่อนไหวของสนามวาทกรรม ซึ่งเป็นการปะทะประสานกันกับวาทกรรมเดิมที่ครอบงำอยู่ในสังคม อันเป็นการตอบโต้ทางชุดความคิดที่พรรคอนาคตใหม่ผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้ การรื้อสร้างวาทกรรมหลักที่แอบแฝงชุด

ความคิด อุดมการณ์หลัก และกฎเกณฑ์ที่กำกับอยู่ในสังคม พร้อมกับการเสนอทางเลือก รูปแบบการใช้ชีวิตทางสังคมการเมืองแบบใหม่ รวมไปถึงอุดมการณ์ ชุดความคิด ค่านิยม ความเชื่อแบบใหม่

โดยการผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักของพรรคอนาคตใหม่ ผู้วิจัยได้หยิบยกศึกษาและวิเคราะห์การช่วงชิงการนิยามความหมายวาทกรรม “อยู่ไม่เป็น” ที่พรรคอนาคตใหม่ให้ความหมายว่า การอยู่ไม่เป็น เป็นการลุกขึ้นมาต่อสู้กับความอยุติธรรมหรือความไม่ปกติในสังคมการเมืองเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น อันเป็นการต่อสู้ทางความคิดด้วยการผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้กับวาทกรรมหลัก “อยู่เป็น” ที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยภายใต้บริบทการบริหารประเทศของชนชั้นนำหรือกองทัพ นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่สะท้อนให้เห็นถึงการอยู่และดำรงชีวิตด้วยการยอมโอนอ่อนผ่อนตาม การประนีประนอมกับสัมพันธภาพทางการเมืองที่มีอยู่ อันเป็นรูปแบบและแนวทางของกลุ่มอนุรักษ์นิยม ซึ่งถูกสร้างและบ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นกลุ่มตรงข้ามกับกลุ่มผู้อยู่ไม่เป็น ด้วยการส่งสารไปยังประชาชนให้หันมาสนใจรับฟัง และสร้างแรงจูงใจให้คลายตาม โดยปราศจากการใช้กลไกในการบีบบังคับประชาชน อันเป็นการใช้กลยุทธ์ทางวาทกรรม ทางภาษาตามกลไกการครองอำนาจนำ

นอกจากการสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลัก พบว่า พรรคอนาคตใหม่ได้ทำการรื้อสร้างวาทกรรมและการกำหนดนิยามหรืออุดมการณ์ใหม่ต่อสังคมการเมืองไทย อันเป็นการรื้อสร้างวาทกรรมหลักที่แอบแฝงชุดความคิด อุดมการณ์หลัก และกฎเกณฑ์ที่กำกับอยู่ในสังคม พร้อมกับการเสนอทางเลือก รูปแบบการใช้ชีวิตทางสังคมการเมืองแบบใหม่ รวมไปถึงอุดมการณ์ ชุดความคิด ค่านิยม ความเชื่อแบบใหม่ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการรื้อสร้างวาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ ที่พรรคอนาคตใหม่พยายามต่อสู้ช่วงชิงให้ได้มาซึ่งอำนาจนำในการนิยามความหมายให้กับสรรพสิ่ง โดยศึกษาและวิเคราะห์วาทกรรมผ่านวาทกรรมหลัก คือ “ประชาธิปไตย” ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นตาข่ายคลุมครอบวาทกรรมอื่น ๆ ให้ตกอยู่ในชุดความหมายลักษณะเดียวกัน คือ ประชาชน ชาติ และความเป็นไทย ซึ่งมีความหมายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน กล่าวคือ

พรรคอนาคตใหม่ได้รื้อสร้างวาทกรรม “ประชาชน” ให้เกิดการรับรู้ความหมายที่ต่างออกไปจากความคิดความเชื่อที่ดำรงอยู่ในสังคม อันเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักรู้ถึงสิทธิและเสรีภาพในการใช้อำนาจที่มีอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน ภายใต้สิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่แล้วนั้นอย่างคุ่มค่า และไม่ตกอยู่ในห้วงการครอบงำหรือการควบคุมของชนชั้นนำ รื้อสร้างนิยามความหมาย “ชาติ” ให้เกิดการรับรู้ว่าหมายถึง ประชาชน ถ้าไม่มีประชาชนรวมกัน ชาติก็ไม่เกิด ดังนั้น ชาติ คือ การเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนในฐานะที่ประชาชนเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดในชาติ ตลอดจนรื้อสร้างนิยามความหมาย “ความเป็นไทย” ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่คนไทยยึดมั่นถือมั่น ด้วยการไม่กดทับความคิดที่แตกต่างหลากหลาย ยอมรับและอยู่

ร่วมกับกลุ่มคนหลายชาติพันธุ์ ตลอดจนการรื้อสร้างให้เห็นถึงการที่ประชาชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้นั้นมิใช่การพึ่งพาเพียงแต่ตนเอง แต่รัฐหรือผู้มีอำนาจควรจัดให้มีสวัสดิการของรัฐกระจายไปสู่คนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม เพื่อพัฒนาคนและพัฒนาชาติไทยไปอย่างสร้างสรรค์

นอกจากนี้ พรรคอนาคตใหม่ได้กำหนดนิยามความหมายใหม่ให้กับสังคม โดยเสนอนโยบาย และกฎหมายใหม่ด้วยการปฏิรูปกองทัพ ผ่านวาทกรรม “ปฏิรูปกองทัพ” ให้เป็นของประชาชน ลดจำนวนนายพล ละคร้อ เลิกเกณฑ์ทหาร ตลอดจนแพร่เผยและเน้นย้ำทั้งในภาคภาษาและภาคปฏิบัติการทางสังคมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างการรับรู้ โน้มน้าวให้ผู้คนเกิดภูมิทัศน์ต่อบทบาทของทหารในสังคมการเมืองไทยเสียใหม่ ด้วยการให้ความสำคัญต่อประชาชนในการมีสิทธิที่จะเลือกเกณฑ์ทหารด้วยความสมัครใจ มิใช่การบังคับอย่างที่สังคมไทยดำรงจนถึงปัจจุบัน

## 2. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “พรรคอนาคตใหม่กับการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ดังนี้

### 2.1 บริบทสังคมการเมืองไทยในห้วงการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่

ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาบริบทสังคมการเมืองไทยในห้วงการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่ตามขอบเขตของการศึกษา เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ภายใต้บริบทของการปกครองประเทศโดยรัฐบาลที่เข้าสู่อำนาจโดยการรัฐประหาร การรณรงค์การเสียงเลือกตั้งทั่วไปภายใต้กติกาที่กำหนดขึ้นมาจากรัฐบาล คสช. และการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะฝ่ายค้านเพื่อตรวจสอบการบริหารประเทศของรัฐบาล นำโดย พอ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้มีอำนาจหลักและครองอำนาจการปกครองมาเป็นเวลากว่า 7 ปี ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทยของพรรคอนาคตใหม่ โดยศึกษาใน 3 ห้วงเวลาที่สำคัญ ดังนี้

ห้วงการก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ พรรคอนาคตใหม่ก่อตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายและจุดยืนทางการเมืองเพื่อต้องการหลุดพ้นจากปกครองประเทศของกองทัพที่เข้าสู่อำนาจด้วยการรัฐประหาร ต้องการนำประชาธิปไตยกลับมาสู่ประเทศ ยึดหลักประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน ตลอดจนต้องการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่อนาคตที่ดีขึ้นด้วยการการสร้างพรรคการเมืองแบบใหม่ด้วยการรวมตัวผู้คนที่ไม่เคยเป็นผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมาจากหลากหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะ

จะเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ หลากหลายอาชีพเข้ามาเป็นตัวแทนและเป็นกระบอกเสียงให้แก่กลุ่มคนชายขอบเหล่านี้ให้มีพื้นที่ในทางสังคมการเมืองไทย นำเสนอนโยบายแบบก้าวหน้า นโยบายที่เน้นการกระจายอำนาจ นโยบายที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียม พัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนสามารถเข้าถึงทุนและทรัพยากร รวมถึงทลายการผูกขาดทางเศรษฐกิจ

ห้วงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ. 2562 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ. 2562 ขึ้นในวันที่ 24 มีนาคม 2562 นับเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 28 โดยพรรคอนาคตใหม่ถือว่าเป็นพรรคการเมืองหน้าใหม่ที่มีความโดดเด่นในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ทั้งการสร้างพื้นที่ความคิดทางการเมืองของตนเอง ผ่านการสร้างบัญชีเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ยูทูป และเว็บไซต์พรรคอนาคตใหม่ เป็นช่องทางในการสื่อสาร สร้างการรับรู้ ประชาสัมพันธ์นำเสนอ นโยบาย แนวคิด จุดยืน อุดมการณ์ของพรรคให้กระจายไปยังมวลชนอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว การหยิบจับและนำเสนอประเด็นหรือสถานการณ์ทางการเมืองที่เป็นกระแสอยู่ในขณะนั้น ตลอดจนการสื่อสารเพื่อตอบโต้ลดทอนความชอบธรรมการบริหารประเทศของรัฐบาล ส่งผลให้พรรคอนาคตใหม่มีกระแสการตอบรับจากผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่สะท้อนออกมาเป็นจำนวนผู้ติดตามจำนวนมาก การแชร์ การร่วมแสดงความคิดเห็น ที่ผลักดันให้ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพรรคอนาคตใหม่ติดอันดับเทรนด์ทวิตเตอร์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของกระแส “ฟ้ารักพ่อ” ในงานประเพณีฟุตบอลจุฬา – ธรรมศาสตร์ ที่ทำให้พรรคอนาคตใหม่ได้รับความนิยมจนมีกลุ่มคนก่อตั้งแฟนเพจเพื่อสนับสนุนพรรคและแกนนำพรรคเป็นการเฉพาะ

รวมถึงการแสดงออกถึงจุดยืนในอุดมการณ์ประชาธิปไตยตามหลักสากล และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายกลุ่มอำนาจเก่าใด ทำให้เป็นทางเลือกของคนรุ่นใหม่ที่เบื่อหน่ายการเมืองในรูปแบบเดิม เป็นผลให้พรรคอนาคตใหม่ได้รับความนิยมและกลายเป็นพรรคทางเลือกใหม่ของกลุ่มคนรุ่นใหม่ จนสามารถสร้างปรากฏการณ์ทางการเมืองเป็นพรรคการเมืองที่มีได้ก่อตั้งโดยนักการเมือง ไม่มีผู้สมัคร ส.ส.ที่มาจากนักการเมือง แต่สามารถครองความนิยมและเป็นที่ถูกกล่าวถึงจากสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์จำนวนมาก โดยพรรคอนาคตใหม่ได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งมากเป็นอันดับ 3 หรือ 6 ล้านกว่าเสียง มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) รวม 81 คน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคอนาคตใหม่มีที่นั่งในสภาจำนวนมาก ส่วนหนึ่งมาจากคะแนนเสียงของพรรคอนาคตใหม่มาจากคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะ New Voters หรือประชาชนที่เพิ่งมีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก และจากการที่พรรคไทยรักษาชาติซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่แสดงจุดยืนอยู่ฝั่งตรงข้ามรัฐบาล ได้ถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยคดีให้ยุบพรรคไปก่อนมีการเลือกตั้ง จึงเป็นผลให้คะแนนเสียงเทมายังพรรคอนาคตใหม่ด้วยเช่นกัน

ภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ. 2562 เนื่องจากผลการเลือกตั้งไม่มีพรรคการเมืองใดครองเสียงข้างมากในสภา ส่งผลให้บรรยากาศและบริบททางการเมืองในขณะนั้นแบ่งเป็น 2 ขั้วการเมืองขนาดใหญ่ในการชิงชัยจัดตั้งรัฐบาล ระหว่างพรรคที่เรียกกลุ่มตนเองว่า “พรรคฝ่ายประชาธิปไตย” ต่อด้านระบอบ คสช. ต่อด้านการสืบทอดอำนาจ และคัดค้านการสนับสนุนให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี กับ “พรรคที่สนับสนุน พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี” แต่ท้ายที่สุดแล้ว พรรคพลังประชารัฐซึ่งเป็นพรรคที่จัดตั้งขึ้นจากเครือข่ายของ คสช.สามารถรวบรวมเสียงและเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลผสมได้สำเร็จเป็นผลให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่ออีกสมัย และเป็นผลให้พรรคอนาคตใหม่ พรรคการเมืองชั่วคราวข้ามต้องปฏิบัติหน้าที่ในสภาในฐานะฝ่ายค้าน โดยพรรคอนาคตใหม่ปฏิบัติหน้าที่ทั้งในสภา และนอกสภาหรือการทำงานการเมืองทางความคิด ในประเด็นที่สำคัญ ๆ ไม่ว่าจะเป็น การเสนอปฏิรูปกองทัพ ยกเลิกทหารเกณฑ์เปลี่ยนเป็นสมัครใจ ปิดสวิทช์ สว. การเสนอให้ตั้งคณะกรรมการการศึกษาผลกระทบ ม.44 ประเด็นคณะรัฐมนตรีกล่าวคำถวายสัตย์ปฏิญาณไม่ครบตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม พรรคอนาคตใหม่มีอายุทางการเมืองเพียง 1 ปี 4 เดือน เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญมีมติให้ยุบพรรคอนาคตใหม่ ในวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 พร้อมเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการบริหารพรรค (กก.บห.) เป็นเวลา 10 ปี จากกรณีนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ให้พรรคกู้ยืมเงิน 191.2 ล้านบาท เพื่อทำกิจกรรมในช่วงก่อนการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2562 โดย ส.ส. สมาชิกพรรคที่เหลือได้จัดตั้งพรรคก้าวไกลเพื่อสานต่ออุดมการณ์ต่อไป

**2.2 กลไกการทำทลายการครองอำนาจนำเดิมโดยพรรคอนาคตใหม่ เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย** ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และอธิบายกลไกการครองอำนาจนำของพรรคอนาคตใหม่เพื่อต่อสู้กับกลุ่มอำนาจเดิม โดยเลือกหยิบยกประเด็นหลักที่สำคัญ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การชี้ให้เห็นถึงการครองอำนาจนำของกลุ่มอำนาจเดิม 2) การฟื้นความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย และสร้างการเมืองแบบใหม่ ที่พรรคอนาคตใหม่ถ่ายทอดและช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองของมวลชนผ่านพื้นที่ทางความคิด อันเป็นการจัดวางความคิดทางการเมืองของพรรคอนาคตใหม่ผ่านกลไกรัฐสภาในฐานะพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และภายนอกกระบวนการรัฐสภาผ่านพื้นที่ทางความคิด ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ และการจัดกิจกรรมของพรรคอนาคตใหม่ พบว่า

พรรคอนาคตใหม่ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำเพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและพิจารณาผ่านแนวคิดการครองอำนาจนำ (Hegemony) ของอันโตนิโอ กรัมสกี ในประเด็นการแย่งชิงพื้นที่ความคิดทางการเมือง การต่อสู้กับ



อุดมการณ์หลักและยึดกุมพื้นที่ทางความคิดของประชาชน เพื่อศึกษาถึงกลไกการครองอำนาจที่พรรคอนาคตใหม่พยายามช่วงชิงการนิยามความหมาย อุดมการณ์ทางการเมืองให้เกิดขึ้นกับประชาสังคม โดยปราศจากการใช้กำลังบังคับ แต่เป็นการใช้อำนาจในลักษณะของการโน้มน้าว ชักจูง สร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ การกล่อมเกลาคความรู้ ความคิดของผู้คนเป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่เป็นผู้สนับสนุนหลัก และจะเป็นผู้กำหนดทิศทางสังคมไทยในอนาคต ด้วยการใช้กลไกทางสังคมวัฒนธรรม หรือกลไกอุดมการณ์ของรัฐซึ่งเป็นส่วนหนึ่งตามแนวคิดโครงสร้างส่วนบน ประกอบด้วย อุดมการณ์ กระบวนทัศน์ วาทกรรม วัฒนธรรม ที่ทำหน้าที่ในการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ และความคิด เข้ากับปฏิบัติการ/สภาพความเป็นจริงของชีวิตทางสังคม

จากการรวบรวมข้อมูลและศึกษาวิจัยใน 3 ห้วงเวลา คือ 1) ห้วงก่อตั้งพรรคอนาคตใหม่ 2) ห้วงรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ.2562 3) ห้วงปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพรรคฝ่ายค้านจนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่ พบว่า พรรคอนาคตใหม่ได้ท้าทายโลกทัศน์เดิม ช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทยให้เกิดขึ้นในทางปฏิบัติภายใต้บริบททางสังคมการเมืองที่ปกครองโดยกองทัพ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ครองอำนาจนำหลักในขณะนั้น ด้วยการสร้างและแพร่กระจายความเชื่อ ค่านิยม สร้างความศรัทธาที่นำไปสู่การปลุกฝังทางความคิดให้แพร่กระจายไปทั่วในสังคม ประกอบไปด้วยชุดความคิดและสัญลักษณ์ ซึ่งต้องกระทำผ่าน “พื้นที่ทางความคิด” อันเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นผ่านสื่อสาธารณะต่าง ๆ ทั้งในรัฐสภาตามบทบาทพรรคการเมืองฝ่ายค้าน และภายนอกสภาผ่านพื้นที่ทางความคิด โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ และการสร้างพื้นที่ทางความคิดของพรรคอนาคตใหม่ผ่านการจัดกิจกรรมทางการเมือง ในลักษณะของการเผยแพร่อุดมการณ์ของพรรคอนาคตใหม่ไปยังประชาสังคมให้กว้างขวางมากที่สุด ด้วยการพยายามอธิบายและให้เหตุผลอุดมการณ์ของพรรคให้เป็นที่ยอมรับจากประชาสังคม โดยการเน้นในประเด็นที่ทุกคนชั้นจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน หรือเป็นเจตจำนงร่วมกันของคนในสังคมนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตย ที่ให้ความสำคัญกับประชาชนคนส่วนใหญ่ของประเทศ และการต่อต้านเผด็จการหรือระบอบทหาร ซึ่งเป็นชนชั้นนำกลุ่มคนส่วนน้อยในประเทศ ตลอดจนการสร้างอัตลักษณ์ และปรับภูมิทัศน์ของการเป็นพรรคการเมืองรูปแบบใหม่

พรรคอนาคตใหม่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะพรรคฝ่ายค้าน เพื่อช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย ผ่านกลไกรัฐสภา การใช้เวทีการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นพื้นที่ทางความคิดในการถ่ายทอดความคิด และอุดมการณ์ทางการเมือง โดยเฉพาะการชี้ให้เห็นถึงการครองอำนาจนำของกลุ่มอำนาจเดิม ชี้ให้เห็นถึงความคิดที่ถูกจัดวางในสังคมการเมืองไทยอยู่แล้วของกลุ่มอำนาจที่ครองอำนาจนำทางความคิดอยู่ในขณะนั้น การนำเสนอเปิดเผยและสื่อให้ประชาชนเห็นถึงอำนาจที่แฝงเร้นและครอบงำอยู่ในสังคมการเมืองไทย ที่มีความเชื่อมโยงกันทั้งกลุ่มชนชั้นนำ กองทัพ รัฐบาล

ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันที่ได้รับผลประโยชน์โดยปราศจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบ ประชาชนไม่มีโอกาสได้ใช้สิทธิและเสรีภาพ รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ ตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าห่วงกังวลหากประชาชนชาวไทยยังยึดติดอยู่กับ แนวความคิดแบบดั้งเดิม ซึ่งจำเป็นต้องมีตัวแทนหรือกลุ่มพลังทางการเมืองใหม่ปลุกกระแสและ ถ่ายทอดแนวคิดในการปฏิรูปโครงสร้างและสถาบันที่ฝังรากลึกในสังคมไทย ให้ประชาชนได้ลุกขึ้นมา ตั้งคำถามต่อกระบวนการทางการเมืองในปัจจุบัน ทั้งการเข้าสู่อำนาจ ใช้อำนาจ และรักษาอำนาจ ว่า เป็นไปตามครรลองประชาธิปไตยหรือไม่ พร้อมกับการใช้พื้นที่รัฐสภาดำเนินการรื้อถอนความคิดที่ถูก จัดวางไว้แล้ว หรือการครอบงำทางความคิดของชนชั้นปกครองออกไป ด้วยการจัดวางความคิดกัน ใหม่ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมือง โดยเฉพาะประเด็นสิทธิมนุษยชน และความเท่า เทียมกันทางเพศ

นอกจากนี้ พรรคอนาคตใหม่ค่อนข้างมุ่งมั่นและให้ความสำคัญกับการทำงานทาง ความคิดนอกรัฐสภา โดยได้สร้าง “ทีมไซเบอร์” เพื่อผลิตเนื้อหาในการสื่อสารประเด็นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายของพรรค หรือการเผยแพร่แนวคิด อุดมการณ์ของ พรรค ตลอดจนประเด็นสถานการณ์ทางการเมืองที่สำคัญในขณะนั้นผ่านช่องทางหลักของพรรค คือ เพจพรรคอนาคตใหม่ เพจธนธร จิงรุ่งเรืองกิจ และเพจปิยบุตร แสงกนกกุล ซึ่งทั้ง 3 เพจหลักนี้มีการ เคลื่อนไหวและการไหลเวียนของข้อมูล การแสดงความคิดเห็นทางสังคมการเมืองอยู่ตลอดเวลา และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ประเด็นเดียวกัน อันเป็นการเน้นย้ำให้ข้อมูลเหล่านั้นซึมซับไปสู่ความคิด จน ก่อเกิดเป็นความเชื่อให้กับประชาชน ประกอบกับความนิยมของแกนนำพรรคที่สะท้อนออกมาจาก จำนวนผู้ติดตามบัญชีหลักสื่อสังคมออนไลน์ทั้งเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ ซึ่งมีผู้ติดตามจำนวนมากเป็น หลักแสนขึ้นไป และจำนวนการกดถูกใจและส่งต่อข้อมูลต่าง ๆ จากบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ของพรรค อนาคตใหม่ ที่ทำให้พรรคอนาคตใหม่มีอิทธิพลและได้รับความเชื่อมั่นต่อการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ไปสู่ ผู้ที่ติดตามได้ในจำนวนมากและเป็นเวลาอันรวดเร็ว จนกระทั่งในหลายครั้งสามารถจุดกระแสหรือ สร้างประเด็นสาธารณะให้เกิดขึ้นในสื่อสังคมออนไลน์ในห้วงขณะนั้นได้อีกด้วย โดยอ้างอิงจากแฮช แท็กประเด็นสังคมการเมืองไทยที่พรรคอนาคตใหม่สร้างขึ้นสามารถครองอันดับหนึ่งเทรนด์ทวิตเตอร์ ได้หลายครั้ง อันเป็นเครื่องยืนยันที่บ่งบอกได้ว่าพรรคอนาคตใหม่สามารถสร้างแนวร่วมทางการเมือง บนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถยืนยันได้ว่าข้อมูลที่พรรคอนาคตใหม่ สร้างการรับรู้ขึ้นได้แพร่กระจายออกไปในวงกว้าง

รวมถึงพรรคอนาคตใหม่ยังใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีผลิตสร้าง รายการ “รายการตลาดวิชาอนาคตใหม่” และ “รายการคืนวันศุกร์ให้ประชาชน” ผ่านช่องทางยูทูป และเฟซบุ๊กไลฟ์ เพื่อเผยแพร่แนวคิด อุดมการณ์ ความคิดเห็นต่าง ๆ ในลักษณะของการสอน การให้

ความรู้ อันเป็นการโน้มน้าว สร้างการรับรู้ ให้ความรู้เพื่อเผยแพร่ ถ่ายทอด ส่งต่อความคิดไปยังประชาสังคม ที่ชี้ให้เห็นถึงการครองอำนาจนำของกลุ่มอำนาจเดิม ไปพร้อมกับการฟื้นความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย และสร้างการเมืองแบบใหม่ ซึ่งพรรคอนาคตใหม่ค่อนข้างประสบความสำเร็จในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ในการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย เห็นได้จากการตอบรับของประชาชนผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ ที่ร่วมแสดงความคิดเห็น ส่งต่อข้อมูล ที่นำไปสู่การแสดงพฤติกรรมสนับสนุนพรรคอนาคตใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรค การสร้างกลุ่มเพื่อสนับสนุนพรรคอย่างเป็นทางการ ตลอดจนการลงคะแนนเสียงเลือกพรรคอนาคตใหม่ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ปี พ.ศ. 2562 และการเข้าร่วมกิจกรรมที่พรรคอนาคตใหม่จัดขึ้น เพื่อขับเคลื่อนสังคมการเมืองไทยไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

**2.3 กระบวนการผลิตสร้างวาทกรรมเพื่อตอบโต้วาทกรรมหลักในสังคมไทย** โดยศึกษาและวิเคราะห์ผ่านแนวคิดวาทกรรมเชิงวิพากษ์หรือภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการผลิตสร้างวาทกรรมนั้น ๆ ภายใต้การเคลื่อนไหวของสนามวาทกรรม ซึ่งเป็นการปะทะประสานกันกับวาทกรรมเดิมที่ครอบงำอยู่ในสังคม อันเป็นการตอบโต้ทางชุดความคิดที่พรรคอนาคตใหม่ผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ในสังคม การรื้อสร้างวาทกรรมหลักที่แฉบแฉงชุดความคิด อุดมการณ์หลัก และกฎเกณฑ์ที่กำกับอยู่ในสังคม พร้อมกับการเสนอทางเลือกรูปแบบการใช้ชีวิตทางสังคมการเมืองแบบใหม่ รวมไปถึงอุดมการณ์ ชุดความคิด ค่านิยม ความเชื่อแบบใหม่ เพื่อส่งสารไปยังประชาชนให้หันมาสนใจรับฟัง และสร้างแรงจูงใจให้คล้อยตาม โดยปราศจากการใช้กลไกในการบีบบังคับประชาชน แบ่งเป็นการวิเคราะห์กระบวนการผลิตสร้างวาทกรรม กระบวนการรื้อสร้างวาทกรรม และการกำหนดนิยามความหมายของวาทกรรมใหม่ ดังนี้

**2.3.1 การผลิตสร้างวาทกรรมตอบโต้วาทกรรมหลักที่ในสังคมไทย** ซึ่งเป็นการประกอบสร้างของตัวบท การใช้ภาษาในบริบท เพื่อแสดงให้เห็นการตอบโต้วาทกรรมหลักที่ครอบงำอยู่ ไม่ว่าจะเป็น การพูด ประกาศ แถลงการณ์ ข่าวในหนังสือพิมพ์ ระเบียบปฏิบัติ เพลง คลิปวิดีโอ แผ่นกระดาษ โปสเตอร์ ตลอดจนสื่อในโลกออนไลน์ อันเป็นการแสดงให้เห็นวาทกรรมตอบโต้ที่ถูกสร้างขึ้น ว่าอะไรคือวาทกรรมตอบโต้ วาทกรรมดังกล่าวถูกสร้างขึ้นอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขบริบทแบบใด และวาทกรรมหลักใดที่ต้องการตอบโต้

ผู้วิจัยได้หยิบยกการผลิตสร้างวาทกรรมเพื่อตอบโต้วาทกรรมหลักของพรรคอนาคตใหม่ ด้วยการสร้างและให้ความหมายผ่านวาทกรรม “อยู่ไม่เป็น” ผ่านในหลากหลายช่องทาง ทั้งช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ สื่อมวลชน หรือการกล่าวปราศรัย และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของพรรคอนาคตใหม่เพื่อสื่อสารไปยังประชาชน ที่สรุปได้ว่า การอยู่ไม่เป็น เป็นการลุกขึ้นมาต่อสู้กับความอยุติธรรมหรือความไม่ปกติในสังคมการเมืองเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นการผลิต

วาทกรรมเพื่อตอบโต้และท้าทายสังคมนิยมเมืองไทยดั้งเดิม จากการที่พรรคอนาคตใหม่พยายามเสนอว่าสังคมนิยมเมืองไทยหรือว่าโครงสร้างสังคมนิยมไทยเดิมนั้นได้มีการปิดกั้นมิให้ผู้มีสถานะรอง ผู้ที่ไม่มีอำนาจและอยู่ภายใต้การปกครองลุกขึ้นมาตั้งคำถามต่อการเข้าสู่อำนาจ การใช้อำนาจ การรักษาอำนาจ ที่รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบอำนาจการบริหารงานและการจัดสรรทรัพยากรของภาครัฐให้กระจายไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง

จากการวิจัย พบว่า การผลิตสร้างวาทกรรมดังกล่าวมีขึ้นเพื่อตอบโต้วาทกรรม “อยู่เป็น” ซึ่งเป็นวาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ในสังคมนิยมเมืองมาอย่างยาวนาน ที่สะท้อนให้เห็นถึงการอยู่และดำรงชีวิตด้วยการยอมโอนอ่อนผ่อนตาม การประนีประนอมกับสัมพันธภาพทางการเมืองที่มีอยู่ อันเป็นรูปแบบและแนวทางของกลุ่มอนุรักษ์นิยม ซึ่งถูกสร้างและบ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นกลุ่มตรงข้ามกับกลุ่มผู้อยู่ไม่เป็น

โดยพยายามชี้ให้เห็นว่า ด้วยสถานการณ์ในปัจจุบัน การอยู่ภายใต้การชี้นำของผู้ปกครองประเทศด้วยการต้องอยู่ให้เป็น ไม่สามารถตอบโต้ภัยบริบทของสังคมของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมไปในอีกรูปแบบหนึ่ง หรือรูปแบบที่เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตยแบบสากล เนื่องด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการสืบค้น และส่งต่อชุดข้อมูลจากซีกโลกตะวันตกซึ่งเป็นต้นแบบการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย ทำให้การทำงานทางความคิดถูกนำมาใช้กระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงการไม่ควรอยู่ภายใต้การครอบงำของกลุ่มคนเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งการเมืองในยุคปัจจุบันที่ปรับเปลี่ยนไปสู่การเมืองที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ผันผวน ซับซ้อน และไม่แน่นอน ดังนั้น การต่อสู้ทางการเมืองจึงมิได้จำกัดเฉพาะการต่อสู้ในระดับพื้นที่เชิงชนชั้นการลงพื้นที่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่จะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จในทางการเมืองเหมือนอย่างอดีต แต่ปรับไปเป็นการต่อสู้ในทางความคิดมากขึ้นที่นำไปสู่การเผยแพร่แนวความคิด การให้นิยามความหมายของภาษาผ่านวาทกรรม อย่างเช่น วาทกรรมอยู่ไม่เป็นนั่นเอง

**2.3.2 การรื้อสร้างวาทกรรมและการกำหนดนิยามหรืออุดมการณ์ใหม่ต่อสังคมนิยมเมืองไทย** ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์กระบวนการรื้อสร้างวาทกรรมหลักของพรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นกฎเกณฑ์ที่กำกับการคิดการกระทำ ที่คอยชี้นำประชาชนในสังคม โดยการวิเคราะห์แบบแผนปฏิบัติทางสังคม ค้นหาอำนาจนำแอบแฝงที่ผู้ปกครองสร้างขึ้นในรูปของชุดความคิดที่ดำรงอยู่ในสังคม พร้อมกับการเสนอทางเลือกหรือรูปแบบการใช้ชีวิตแบบใหม่ที่พึงปรารถนาต่อสังคม เพื่อโน้มน้าว ชักชวน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมโนทัศน์และทัศนคติ ผ่านการนำเสนอวาทกรรม ตลอดจนการกำหนดนิยามความหมายใหม่ของวาทกรรม ซึ่งเป็นอุดมการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ ที่ถูกผลิตสร้างขึ้นใหม่ภายใต้การเคลื่อนไหวของสนามวาทกรรมเพื่อปะทะกับอุดมการณ์ชุดเดิมที่ดำรงอยู่ในสังคม

อุดมการณ์จึงก่อรูปขึ้นจากวาทกรรมของขบวนการเคลื่อนไหวที่หลากหลาย จำนวนมาก เป็นอุดมการณ์ที่ถูกผลิตสร้างขึ้นใหม่ โดยเสนอต่อสังคมเพื่อปะทะเข้ากับอุดมการณ์ชุดเดิมที่มีอยู่

โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นในประเด็นซึ่งเป็นจุดยืนที่พรรคอนาคตใหม่นำเสนอต่อมวลชน คือ การฟื้นฟูความเชื่อมั่นของหลักการประชาธิปไตยเพื่อสร้างสังคมการเมืองไทยให้กลับสู่การเมืองปกติ ตามที่พรรคอนาคตใหม่ได้แสดงวิสัยทัศน์ในการมุ่งสร้างระบอบการเมืองที่ดี นำพาประเทศออกจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ประชาธิปไตยยังไม่ตั้งมั่น ด้วยการฟื้นฟูความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยให้กลับคืนมา ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย นิติรัฐ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การกระจายอำนาจ ความหลากหลายทางเพศ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาจากอุดมการณ์ที่แสดงออกผ่านจุดยืนและวิสัยทัศน์ดังกล่าวของพรรคอนาคตใหม่ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการรื้อสร้างวาทกรรมหลักที่ดำรงอยู่ เพื่อชี้ให้เห็นจุดบกพร่องไปพร้อมกับการให้นิยามความหมายใหม่ ที่พรรคอนาคตใหม่พยายามต่อสู้ช่วงชิงให้ได้มาซึ่งอำนาจนำในการนิยามความหมายให้กับสรรพสิ่ง โดยศึกษาและวิเคราะห์วาทกรรมผ่านวาทกรรมหลัก คือ “ประชาธิปไตย” ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นตาข่ายคลุมครอบวาทกรรมอื่น ๆ ให้ตกอยู่ในชุดความหมายลักษณะเดียวกัน คือ ประชาชน ชาติ และความเป็นไทย ซึ่งมีความหมายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1) วาทกรรม “ประชาชน” พบว่า พรรคอนาคตใหม่พยายามรื้อสร้างนิยาม ความหมายและภาคปฏิบัติภายใต้วาทกรรมประชาชน ด้วยการเข้าไปช่วงชิงการนิยามความหมายของคำที่ถูกสร้างขึ้นเป็นวาทกรรม โดยให้นิยามความหมายว่า “ประชาชนชน” คือ คนส่วนใหญ่ คนธรรมดา และผู้เป็นเจ้าของประเทศนี้ เป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย และไม่ควรรออยู่ภายใต้อำนาจนำที่ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพที่พึงมี

ตลอดจน ชี้ให้เห็นถึงอำนาจนำแฝงที่ผู้ปกครองหรือรัฐบาลทหาร นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา สร้างกฎเกณฑ์ที่กำกับการคิดการกระทำขึ้นในรูปของชุดความคิดที่ดำรงอยู่ในสังคม ที่สะท้อนแนวคิด “คนไม่เท่ากัน” ทำให้เกิดการแบ่งชนชั้นขึ้นในสังคม ที่ก่อให้เกิดปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมตามมา นอกจากนี้ พรรคอนาคตใหม่ได้สร้างการรับรู้ อธิบายและชี้ให้เห็นถึงวิกฤตการณ์ครองอำนาจนำของผู้มีอำนาจเดิมดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของกรัมซีในการครองอำนาจนำที่จะประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อผู้มีอำนาจใช้อำนาจผ่านกลไกอุดมการณ์ของรัฐ ผ่านการเผยแพร่ชุดข้อมูล แนวคิด อุดมการณ์ด้วยการโน้มน้าว กล่อมเกล่า และให้ความรู้ แต่เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ครองอำนาจนำแล้วนั้น พรรคอนาคตใหม่จึงกระตุ้นให้ประชาชนต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจ ต่อด้านการยึดอำนาจแบบเบ็ดเสร็จและสถาปนาอำนาจนำใหม่ขึ้นแทนที่ ตลอดจนสร้างความ

ตระหนักมิให้ประชาชนนิ่งเฉย ละเลยต่อสิทธิและเสรีภาพที่พึงมีและควรกระทำนับตั้งแต่ตอนนี้เป็นต้นไป ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการช่วงชิงอำนาจของประชาชนกลับคืนมา

2) วาทกรรม “ชาติ” พบว่า พรรคอนาคตใหม่ได้อธิบายและให้ความหมายของคำว่า “ชาติ” เพื่อรื้อสร้างการนิยามความหมายของกลุ่มผู้มีอำนาจ ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการให้ความรู้ ความเข้าใจ ที่จะนำไปสู่การปลูกฝังความคิด ความเชื่อแก่ประชาชน ที่สรุปได้ว่าภายใต้วาทกรรม “ชาติ” แท้จริงแล้วคือ “ประชาชน” และการเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนในฐานะที่ประชาชนเป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุดในชาติ

3) วาทกรรม “ความเป็นไทย” พบว่า พรรคอนาคตใหม่ได้พยายามรื้อสร้างและช่วงชิงการนิยามความหมายใหม่กับวาทกรรม “ความเป็นไทย” ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่คนไทยยึดมั่นถือมั่น ด้วยการไม่กดทับความคิดที่แตกต่างหลากหลาย ยอมรับและอยู่ร่วมกับกลุ่มคนหลายชาติพันธุ์ ตลอดจนการรื้อสร้างให้เห็นถึงการที่ประชาชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้นั้นมิใช่การพึ่งพาเพียงแต่ตนเอง แต่รัฐหรือผู้มีอำนาจควรจัดให้มีสวัสดิการของรัฐกระจายไปสู่คนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม เพื่อพัฒนาคนและพัฒนาชาติไทยไปอย่างสร้างสรรค์ การช่วงชิงความหมายดังกล่าวของพรรคอนาคตใหม่กระทำทั้งในห้วงก่อตั้งพรรค และในห้วงของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2562 อันเป็นสนามในการช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดของผู้คน ด้วยการเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ในลักษณะของการตอบโต้ความหมายเดิมที่ดำรงอยู่ในสังคม ด้วยการโน้มน้าวให้ผู้คนรับรู้ เข้าใจ ตระหนักและเห็นถึงภาคปฏิบัติที่ผู้มีอำนาจแฝงฝังไว้ภายใต้วาทกรรม “ความเป็นไทย” พร้อมกับที่พรรคอนาคตใหม่ได้เสนอรูปแบบการใช้ชีวิตใหม่ที่พึงปรารถนา ผ่านนโยบายที่สนับสนุนประชาชนด้วยสวัสดิการของรัฐที่ถูกกดทับด้วยหลักการพึ่งพาตนเอง ให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียม อันเป็นหมุดหมายและอุดมการณ์หลักของพรรคอนาคตใหม่

4) วาทกรรม “ปฏิรูปกองทัพ” พบว่า พรรคอนาคตใหม่ได้กำหนดนิยามความหมายใหม่ของวาทกรรม ซึ่งเป็นอุดมการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ ที่ถูกผลิตสร้างขึ้นใหม่ภายใต้การเคลื่อนไหวของสนามวาทกรรมเพื่อปะทะกับอุดมการณ์ชุดเดิมที่ดำรงอยู่ในสังคม โดยนำเสนอแนวทางการปฏิรูปกองทัพภายใต้อุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชน ด้วยการให้ความสำคัญต่อประชาชนในการมีสิทธิที่จะเลือกเกณฑ์ทหารด้วยความสมัครใจ มิใช่การบังคับอย่างที่สังคมไทยดำรงจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการเสนอนโยบายดังกล่าว ถือเป็นปะทะประสานกับกลุ่มผู้มีอำนาจหรือกองทัพในการลดบทบาทและความชอบธรรมของรัฐบาลทหารในการปกครองประเทศ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนความเชื่อ ความคิด ตลอดจนค่านิยมของประชาชนไทย ซึ่งพรรคอนาคตใหม่ได้มีกระบวนการทางยุทธศาสตร์ด้วยการใช้สนามเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2562 ในการเผยแพร่วาทกรรม “ปฏิรูปกองทัพ” และแนวทางปฏิบัติผ่านการกำหนดให้เป็นนโยบายหาเสียงของ

พรรค การแพร่เผยและเน้นย้ำทั้งในภาคภาษาและภาคปฏิบัติการทางสังคมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างการรับรู้ โน้มน้าวให้ผู้คนเกิดภูมิทัศน์ต่อบทบาทของทหารในสังคมการเมืองไทยเสียใหม่ โดยแนวคิดหรืออุดมการณ์ที่พรรคอนาคตใหม่ได้ผลิตสร้างวาทกรรม “ปฏิรูปกองทัพ” ส่งผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติ หรือโลกทัศน์ของผู้คนในสังคม ซึ่งจากการค้นคว้าข้อมูล พบว่าในห้วงของการนำเสนอแนวคิด หรือนโยบายดังกล่าว มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งออกมาแสดงความคิดเห็นในเชิงสนับสนุน โดยชี้ให้เห็นถึงการต้องสูญเสียโอกาสหรือประโยชน์จากการต้องเข้าทหารเกณฑ์ที่ต้องฝึกปฏิบัติในค่ายทหารเป็นระยะเวลา 2 ปี โดยที่มีได้สมัครใจ อันเป็นการไปกระทบต่อพันธกิจหรือหน้าที่ของเขาเหล่านั้นที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันให้ต้องหยุดชะงัก ตลอดจนชี้ให้เห็นว่า การฝึกทหารมิได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศอย่างแท้จริง เนื่องจากปัจจุบันนี้การแข่งขันทางการทหารมิได้สำคัญ อย่างเช่นในอดีตที่เป็นไปเพื่อการทำสงครามล่าอาณานิคมและการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด แต่เป็นการแข่งขันทางเศรษฐกิจหรือการทำสงครามทางการค้าที่ต้องอาศัยการขับเคลื่อนทางเทคโนโลยี ความรู้ และทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถในการพัฒนาประเทศให้มั่นคงเข้มแข็ง

### 3. ข้อเสนอแนะ

#### 3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาและวิจัยเรื่อง “พรรคอนาคตใหม่กับการสร้างกลไกการช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในสังคมไทย” ผู้วิจัยได้ศึกษาและนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยเลือกหน่วยในการศึกษาเป็น ผู้ที่มีสถานะรองและมีความพยายามท้าทายโลกทัศน์เดิมและช่วงชิงพื้นที่ความคิดทางการเมืองในห้วงวิกฤตการครองอำนาจนำของผู้มีอำนาจเดิม ภายใต้บริบทของการเมืองสมัยใหม่ ผ่านการใช้กลไกทางอุดมการณ์ของรัฐที่ปราศจากการบีบบังคับ แต่เป็นการกล่อมเกลานโน้มน้าว และให้ความรู้ ตลอดจนการให้นิยามความหมายผ่านวาทกรรม ด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ และการเทียบกวาทกรรมบางส่วนที่น่าสนใจมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ โดยผู้ที่สนใจสามารถนำแนวทางและผลการวิจัยไปใช้ไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อการศึกษาที่ดี หรือเป็นไปเพื่อร่วมมองสังคมการเมืองไทยในปัจจุบันในเชิงวิพากษ์ ก็ยิ่งดี เพื่อให้เห็นถึงการแฝงฝังอำนาจนำจากกลุ่มผู้มีอำนาจเดิมที่กล่อมเกลาสังคมการเมืองไทยอย่างที่ผ่านมา ตลอดจนผลการวิจัยจะเผยให้เห็นการปลดปล่อย อันเป็นการต่อสู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศไทยจากกลุ่มผู้มีสถานะรองหรือก็คือประชาชนทุกคนนั่นเอง

### 3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัย พบว่า การนำแนวคิดกลไกการครองอำนาจนำของอันโตนิโอ กรัมซี แนวคิดกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ ของหลุยส์ อัลตุสเซร์ และการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ที่สรุปไว้โดยสามชาย ศรีสันต์ อันเป็นการชี้ให้เห็นถึงพลังอำนาจทางภาษาที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อแนวความคิด อุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม ที่นำไปสู่พฤติกรรมกรรมการประพฤติปฏิบัติตามโดยยินยอมพร้อมใจ ซึ่งเป็นศาสตร์กระแสรองที่ปัจจุบันเริ่มมีผู้ให้ความสนใจและหยิบยกมาเป็นแว่นตาในการมองสังคมการเมืองไทยในปัจจุบันมากขึ้น ผู้วิจัยจึงขอสนับสนุนให้ผู้สนใจนำศาสตร์ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยประเด็นสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน ในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นมุมมองทางการเมืองรูปแบบใหม่ ที่แฝงเร้นอยู่ภายใต้ภาคปฏิบัติการณ์ของชนชั้นนำผู้มีอำนาจ ซึ่งจะสามารถสร้างโลกทัศน์ทางการเมืองให้กว้างขวางยิ่งขึ้น





บรรณานุกรม



## บรรณานุกรม

- กมลพร วรกุล. (2553). การแพร่กระจายอุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ผ่านสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ASTV : กรณีศึกษาการประชุมวันที่ 25 พฤษภาคม – 3 ธันวาคม 2551. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2557). อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์สยามปริทัศน์ จำกัด
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2554). วาทกรรมการพัฒนา อำนาจ ความรู้ ความจริงและความเป็นอื่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ฐานเศรษฐกิจ. (2562). ถอดรหัสคำบรรยาย พล.อ.อภิรัชต์ คงสมพงษ์ ผบ.ทบ. สืบค้นจาก <https://www.thansettakij.com/content/columnist/412127>
- ดิ วันโอวัน. (2562). ชังชาติตั้งแต่ชื่อ. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/origin-of-thai-anti-patriotism/>
- ดิ วันโอวัน. (2562). หนึ่งปีอนาคตใหม่ : จากกรัมซี่-ลาคลาว-มูฟ ถึงปฏิบัติการทำ ‘นรก’ ของ ปิยบุตร แสงกนกกุล. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/piyabutr-saengkanokkul-interview/>
- เดอะ เมตเตอร์. (2561). คนไทยเท่าเทียม และไทยที่เท่าทันโลก ‘ไทย 2 เท่า’ ของอนาคตใหม่ จะเป็นจริง หรือเป็นแค่ฝัน. สืบค้นจาก <https://thematter.co/social/future-forward-party-vision/61406>
- เดอะ เมตเตอร์. (2562). สรุปเนื้อหา งาน ‘อยู่ไม่เป็น’ ของอนาคตใหม่. สืบค้นจาก <https://thematter.co/brief/brief-1573902480/90878>
- เดอะ โมเมนตัม. (2563). 10 เหตุการณ์เด่น พรรคอนาคตใหม่เปลี่ยนการเมืองไทยไปแค่ไหน. สืบค้นจาก <https://themomentum.co/10-big-things-future-forward-party/>
- เดอะ โมเมนตัม. (2563). มองกระแสพีเวอร์ ‘หนังสือประวัติศาสตร์การเมือง’ ผ่านสายตา ธนาพล อิวสกุล สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน. สืบค้นจาก [https://themomentum.co/มองกระแสพีเวอร์ ‘หนังสือประวัติศาสตร์การเมือง’ ผ่านสายตา ธนาพล อิวสกุล สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน](https://themomentum.co/มองกระแสพีเวอร์_หนังสือประวัติศาสตร์การเมือง_ผ่านสายตา_ธนาพล_อิวสกุล_สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน)

- เดอะ สแตนดาร์ด. (2562). ตัวเลขผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 2562 ชี้ชะตา 24 มีนาคม เทคะแนนให้ใคร. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/thailandelection2562-voter-number/>
- เดอะ สแตนดาร์ด. (2563). โขงเขียนแห่ทวิต #Saveอนาคตใหม่ ขึ้นเทรนด์อันดับ 1 หลังศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/save-future-forward-party-hashtag-all-over-social-media/>
- ทวิตเตอร์ @FWPthailand. (2562). “กฎหมายรับรองสิทธิการเลือกตั้งของผู้หญิงในปี 1918 ในอังกฤษคงไม่สามารถเกิดขึ้นได้...” สืบค้นจาก <https://twitter.com/FWPthailand/status/1195584706894385152>
- ทวิตเตอร์ @FWPthailand. (2562). “จิตร ภูมิศักดิ์ นักคิดนักเขียนของไทย #อยู่ไม่เป็น เคยถูกชาวจุฬารับ “โยนบก” ในสมัยตอนเป็นนิสิตมาแล้ว...” สืบค้นจาก <https://twitter.com/FWPthailand/status/1195591810300514306>
- ทวิตเตอร์ @FWPthailand. (2562). “มุฮัมหมัด อาลี ถูกปลดตำแหน่งแชมป์ที่เคยได้ ถูกสั่งห้ามไม่ให้ขึ้นชก เพราะเขาไม่ยอมเกณฑ์ทหาร...” สืบค้นจาก <https://twitter.com/FWPthailand/status/1195589600317566976>
- ทวิตเตอร์ @FWPthailand. (2562). “แม้จิตรจะ #อยู่ไม่เป็น จนตัวเองถึงแก่ความตาย แต่ชื่อเสียงประวัติ ข้อคิด งานเขียน ...” สืบค้นจาก <https://twitter.com/FWPthailand/status/1195591927317446657>
- ทวิตเตอร์ @Piyabutr\_FWP. (2562). “รายชื่อ ส.ว.ที่ประกาศออกมาเป็น #สวีไรเซเคิล และ #สรวงศ์วานวานเครือเนื้อหน่อ คือเป็น ส.ว. ....” สืบค้นจาก [https://twitter.com/Piyabutr\\_FWP/status/1128466817062543360](https://twitter.com/Piyabutr_FWP/status/1128466817062543360)
- ทวิตเตอร์ @Piyabutr\_FWP. (2562). “ส.ว. กลุ่มนี้มาจาก พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้า คสช. ผู้มีอำนาจแต่งตั้ง ส.ว....” สืบค้นจาก [https://twitter.com/Piyabutr\\_FWP/status/1128465225508769792](https://twitter.com/Piyabutr_FWP/status/1128465225508769792)
- ไทยพีบีเอส. (2562) พรรคฝ่ายค้านลงสัตยาบันเดินหน้าแก้รัฐธรรมนูญ. สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/287060>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). พรรคอนาคตใหม่กับการสร้างคะแนนนิยมผ่าน Social Media. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/tech/1693908>
- นันทิข เหล่าวิชา.(2554). สื่อออนไลน์กับอำนาจทางการเมือง.วารสารนักบริหาร ปีที่ 31, ฉบับที่ 2 ( เม.ย.-มิ.ย. 2554 )

- แนวหน้า. (2562). 'ธนาธร'ผู้ควาทกรรมสวดยหุ ปันหัวแนวร่วม'คนอยู่ไม่เป็น' สร้างความเท่าเทียม. สืบค้นจาก <https://www.naewna.com/politic/454448>
- บีบีซีไทย. (2562). ผลเลือกตั้ง 2562 : กกต. แกลงผลเลือกตั้ง 100% คะแนนมหาชนของ พปชร. ฟุ่งเป็น 8.4 ล้านเสียง. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-47730271>
- ประชาชาติ. (2562). แชซแท็ก #savethanathorn ฟุ่งอันดับหนึ่งอีกครั้ง หลังถูกหมายเรียกผิดม.116 อีกคดี. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/social-media-viral/news-310624>
- ประชาไท. (2557). ทรัมซี่กับการเมืองไทย: อำนาจเก่ากำลังจะตาย อำนาจใหม่ยังไม่สถาปนา. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2014/06/54315>
- ประชาไท. (2562). 'อนาคตใหม่' ลั่นไม่มีงูเห่าสีส้มแน่นอน ว่าที่ ส.ส.ลงนามสัตยาบัน - ประกาศ 5 ข้อ. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2019/03/81794>
- ปฤณ เทพนรินทร์. (2555). *ราชากับชาติในอุดมการณ์ราชาชาตินิยม : ที่สถิตของอำนาจอธิปไตยในช่วงวิกฤตเปลี่ยนผ่านทางการเมือง*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.  
พรรคการเมืองไหนอยู่ในกระแสโซเชียลมากที่สุด?. สืบค้นจาก <https://elect.in.th/social-listening/>
- พีพีทีวี. (25663). ผลการเลือกตั้งทั่วประเทศ. สืบค้นจาก <https://election.pptvhd36.com/>
- โพสต์ทูเดย์. (2561). "ธนาธร"แกลงตั้งพรรคอนาคตใหม่ก่อนไปจดทะเบียนกกต.สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/politic/news/544445>
- โพสต์ทูเดย์. (2562). "ปิยบุตร" ชี้แผนปฏิรูปยุคคสช.ทำให้เกิดซูเปอร์รัฐบาล-สว.มีอำนาจเหนือ สส. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/politic/news/593340>
- โพสต์ทูเดย์. (2562). "อนาคตใหม่" จัดกิจกรรมวิ่งเพื่อประชาธิปไตยทั่วประเทศมีผู้ตอบรับแน่น. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/politic/news/608866>
- เฟซบุ๊กเพจปิยบุตร แสงกนกกุล. (2561). ผู้ครองอำนาจไม่หลงเหลือซึ่งความชอบธรรม ในขณะที่ประชาชนยังสะสมพลังไม่มากพอที่จะโค่นล้ม. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/2259969334286937/posts/2585758691707998/?d=n>
- เฟซบุ๊กเพจปิยบุตร แสงกนกกุล. (2562). “ซึ่งชาติ!?! ว่าแต่ "ชาติ" คืออะไร?”. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/PiyabutrOfficial/posts/2775447679405764>

- เฟซบุ๊กเพจอนาคตใหม่. (2561). Live ปราศรัยใหญ่ เวทีสุดท้ายก่อนเข้าคุก. สืบค้นจาก [https://www.facebook.com/watch/live/?v=646028135830242&ref=watch\\_permalink](https://www.facebook.com/watch/live/?v=646028135830242&ref=watch_permalink)
- เฟซบุ๊กเพจอนาคตใหม่. (2562). “รัฐสภาคือพื้นที่ของประชาธิปไตย และหัวใจของประชาธิปไตยคือความเท่าเทียมกันของมนุษย์...” สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/FWPthailand/posts/2234915973250651>
- เฟซบุ๊กเพจอนาคตใหม่. (2562). พรรคอนาคตใหม่ร่วมฉลองงานเทศกาลปีใหม่พี่น้องชาวชาติพันธุ์ ยืนยันสิทธิความเป็นพลเมืองไทยเท่าเทียมกัน. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/FWPthailand/posts/2676338162441761>
- เฟซบุ๊กเพจอนาคตใหม่. (2562). อนาคตแรงงานไทย ต้องสดใสกว่านี้. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/FWPthailand/posts/2021845134557737>
- มติชนสุดสัปดาห์. (2562). รู้ลึก! “ทีมโซเซียล” อนาคตใหม่ การเมืองในโลกเสมือนจริง รู้ทัน “มือโซเบอร์”. สืบค้นจาก [https://www.matichonweekly.com/column/article\\_208133](https://www.matichonweekly.com/column/article_208133)
- มติชนออนไลน์. (2562). โฆษกอนาคตใหม่ เผยความหมาย-ที่มา การใช้คำว่า “อยู่ไม่เป็น”. สืบค้นจาก [https://www.matichon.co.th/politics/news\\_1749262](https://www.matichon.co.th/politics/news_1749262)
- มติชนออนไลน์. (2563). โลกออนไลน์ทวิต #Saveอนาคตใหม่ ขึ้นอันดับหนึ่ง หลังศาลวินิจฉัยยุบพรรค-ตัดสิทธิ 10 ปี. สืบค้นจาก [https://www.matichon.co.th/politics/news\\_1993057](https://www.matichon.co.th/politics/news_1993057)
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2562). การสื่อสารและพลวัตทางการเมือง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วอยซ์ ออนไลน์. (2562). พรรณิการ์ วานิช : สังคมไทยยังก้าวไม่พ้นอคติทางเพศ-เริ่มต้นเปลี่ยนแปลงจากสภาฯ ยึดหลักความเท่าเทียม. สืบค้นจาก <https://voicetv.co.th/read/lc4u-dhes>
- วอยซ์ ออนไลน์. (2563). 'ยุบให้ตายก็ไม่เลือกมึง-Saveอนาคตใหม่' ฟุ้งติดเทรนด์ทวิตเตอร์. สืบค้นจาก <https://voicetv.co.th/read/hZcLdr2qu>
- วัชรพล พุทธิรักษา. (2561). อันโตนิโอ กรัมซี้กับการจัดวางความคิดทางการเมือง ปรัชญาปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการปลดปล่อยมนุษย์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมมติ.
- วัชรพล พุทธิรักษา. (2563). บทสำรวจความคิดทางการเมืองของ อันโตนิโอ กรัมซี้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมมติ.

- วีรชพล พุทธิรักษา. (2549). *รัฐบาลทักษิณกับความพยายามสร้างภาวะครองอำนาจนำ*. (วิทยานิพนธ์  
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ.
- เวิร์คพ้อย. (2563). “แฮชแท็ก” อาวุธทรงพลังในการพลิกโฉมการเมือง-สังคมโลก. สืบค้นจาก  
<https://workpointtoday.com/hashtag/>
- สามชาย ศรีสันต์. (2561). ว่าด้วยการวิเคราะห์วาทกรรมแนววิพากษ์ บทศึกษาวิเคราะห์วาท  
กรรมการพัฒนา/หลังการพัฒนา. กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์สมมติ.
- สามชาย ศรีสันต์. (2563). บทสำรวจวาทกรรมชนบทและบ้านนอกในความเป็นไทย: รื้อ สร้าง  
ทบทวน สำนักและมายาคติต่อความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำของชนบทกับเมือง  
ตั้งแต่ไพร่ ชาวนา คนเสื้อแดง ถึงชนชั้นกลางใหม่. กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์สมมติ.
- อนาคตใหม่. (2561). เกี่ยวกับพรรคอนาคตใหม่. สืบค้นจาก  
[https://futureforwardparty.org/?page\\_id=1019](https://futureforwardparty.org/?page_id=1019)
- อนาคตใหม่. (2561). นโยบายพรรคอนาคตใหม่. สืบค้นจาก  
[https://futureforwardparty.org/?page\\_id=3025](https://futureforwardparty.org/?page_id=3025)
- อีเล็ค (ELECT (elect.in.th). (2562). วิเคราะห์ศึกเลือกตั้งบนโลกโซเชียล  
เอกจิต สว่างอารมณ์. (2560). *การศึกษาวาทกรรม “ประชามติ” ของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา  
นายกรัฐมนตรี ผ่านรายการคืนความสุขให้คนในชาติ*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร  
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ไอลอล. (2560). 6 เรื่องตลกร้ายของรัฐธรรมนูญ 2560. สืบค้นจาก  
<https://www.ilaw.or.th/node/5060>
- ไอลอล. (2562). เลือกตั้ง 62: 81 พรรคการเมืองในสนามเลือกตั้ง เกินครึ่งเป็นพรรคตั้งใหม่. สืบค้น  
จาก <https://ilaw.or.th/node/5181>
- ไอลอล. (2563). 6 ปี คสช.: มอง ‘ระบอบคสช.’ ผ่าน 6 เสาค้ำจุนอำนาจ. สืบค้นจาก  
<https://ilaw.or.th/node/5662>

## ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวหทัยภัทร ตรีวารินทร์
วัน เดือน ปีเกิด	1 มกราคม 2533
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
ประวัติการศึกษา	ศศ.บ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2554
สถานที่ทำงาน	สำนักนายกรัฐมนตรี
ตำแหน่ง	นักวิชาการ ระดับปฏิบัติการ

